

D. L. de la ... de la ... de la ...
Ere — 10
Cera — 5
n. — 47
M. p. 2-55

Hic continentur libri Remundi
p̄ij eremite.

Primo

Liber de laudib⁹ beatissime virginis marie:
qui et ars intentionū appellari potest.

Secundo.

Libellus de natali pueri paruuli.

Tertio.

Elericus Remundi.

Quarto.

Phantasticus Remundi.

Cum duo sint que vitam nostram rectissime instituunt: vniuersaliū scilicet
cognitio (quam morales discipline pariunt) et operandi modus/ qui ordi-
nata operatione comparatur. pauciores profecto inuenimus qui singu-
laria ad operandum pandant: quā qui recte vniuersalia coniecerent. neque id quidem
ab re euenit. nam singularia ad infinitatem deurgunt: vniuersalia vero se colligunt
ad vnitatem. Et cum vtrūque ad sancte/ et beate viuendū necessariū sit: modus tamē
operandi (vt qui vicinius ipsam operationem dirigit in qua nostra salus/ summaque
perfectio sita est) precellere videtur. Unde iure euenit vt hi libri in precio habe-
ri debeant: qui que rara et necessaria sunt/ vtiliter monstrant. cuiusmodi reuera librum
vniū pij eremite Remundi animaduerti: qui operandi modum monstrat. operandi
dico: laudandi/ orandi/ et intentionem/ finemque dirigendi. que ad sancte instituendā/
formandāque vitam vnicuique necessaria sunt. Et vt verum fatear de me ipso (cum
modestia tamē loquar) in libris illius viri plurimū michi proficere visus sum. et in-
gratus nimirum viderer/ et diuini precepti reus (quo iubet: accensam lucernā non
sub modio sed super candelabrum ponendam vt omnibus illuceat) nisi in publicū
proferrem quod omnibus intelligo profuturum. Quapropter librum ad publi-
cum bonum recognoui. qui tamen deuota/ et simplici mente quasi in orantis modū
legendus est: quē admodū a miti/ deoque dicato viro profectus. Neque vos quicquid
deterreat quod vir ille idiota fuerit et illiteratus horride rupis et vaste solitudinis assi-
duus accola. nam et creditur quadam superna infusione dignatus: qua sapientes
huius seculi longe precelleret. et estote a beato Paulo amoniti: quia omnis doctrina
diuinitus inspirata vtilis est ad docendum/ ad arguendum/ ad corrigendum/ ad eru-
diendum. neque item sermonis eius simplicitas vos auertat. qui enim nimium delica-
tas aures habent presertim in iis que pertinent ad vite instituta: timeant ne sint de
numero eorum de quibus beatissimus Paulus vaticinatus ait. erit enim tempus quo
sanam doctrinā non sustinebunt sed ad sua desideria concueruabunt sibi magistros
perurientes auribus. et a veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem con-
uertentur. Quod minus humile/ depressum/ deiectūque propter stillum visum est:
aliquantulum erexi/ nichil de sententia mutans. quod Remundus passim in libris
suis benignissime fieri postulauit. Ingenue enim fateor Remundo ferme verba de
fuisse: quibus suos pulchros posteritati mandaret conceptus. qui tamen valet in-
trosus aspicere: nichil videt barbarum/ et quod sententiam non contineat scitu di-
gnissimam. Et deus clementissimus/ tempestate nostra sua solita benignitate oculos
hominū adaperiat: vt videre queant que vere sunt bona. Adieci libellū de na-
tuitate dñi/ simili deuotione legendū. Insuper clericū/ et phantasticū eius: quod facilio-
res sint/ et non nichil bone contineant erudit. onis. Valete/ et proficite.

Diuinum
preceptū

Paulus

Paulus

2

Remundi pii Eremiteliber de laudibus beatissime virginis Marie.
 Maria dei mater virgo gloriosissima: intentione telaudandi/honorandi/
 orandi/cognoscendi/z amandi hunc librum incipimus. que amore tui: librum
 de laudibus beate marie nuncupamus.

9
 Questiones/diffinitiones/laudes/orationes/z intentiones: sunt
 huius operis fundamenta. Questiones quidem: intentione tra-
 dendi modum atq; artem soluendi questiones. vt debeata et
 gloriosa xgine domina nostra/ istis et illis habeatur materia lo-
 quendi: z vt illuminetur bonitatibus/magnitudinibus/pulchri-
 tudinibus et virtutibus que sunt in ipsa virgine benedicta.

Intentio propter qua diffinitiones in hoc libro sunt: est vt per diffinitioes doctri-
 nam demus soluendi questiones/ atq; ad bandam doctrinam laudandi z orandi beatissimam
 dei matrem. sequimur igitur naturam diffinitionum principiorum huius libri: que sunt
 triginta numero/ in significatone triginta denariorum quibus venditus fuit/ atq; ept' dñs
 noster ihesus christ' filius ipsius virginis gloriose. Hec autem triginta principia sunt

Cuiuslibet igitur horum triginta principiorum questiones tres assignamus. prima querit quid est id principium: cuius diffinitio/ eius prime questionis est solutio/ sicut et secunde et tertie que ad ipsius diffinitionis naturam applicantur. ratio vero quare in hoc opere scdam et tertiam questionem cuiusque principii non soluimus: est ut familiaritas et amicitia inter excellentiores et humiliores contrahatur et ab istis et ab illis possit modus acquiri ad laudandam et honorandam ipsam gloriosam virginem dei matrem querendo que solutio debeat convenire. Laudes etiam in hoc libro sunt: ut laudetur ipsa beatissima maria. eo ut gentes eam laudare nescientes: sciant a modo eius laudes. Multi namque sunt homines eam pro rebus minimis laudantes: cum ad eam laudandam pertineant multo maiora. et que sciunt aliqui homines: ignorant ea ad laudem debitam applicare. unde laudatores damna sequuntur: nec ea laus ipsi beate virginis gloriose (que ipsi convenit) exhibetur. Orationes autem in hoc libro ponuntur: ad doctrinam tradendam eis/ qui beatam virginem dominam gloriosam orare volunt sed nesciunt. ideo nec ab illa impetrant ea que querunt. que tamen optinerent: si eam orare secundum eius excellentem sanctitatem/ virtutem/ bonitatem/ nobilitatem didicissent. nam eo ipso quod homines in orandi modo deficiunt: non exhibet ipsa/ illa pro quibus orant. que largiretur: si decenti ipsam precarentur modo. Intentiones sunt in hoc libro: prima scilicet atque secunda. prima quidem finis est et rei complementum: secunda vero est cuius complementum et finis est prima. Arbor enim est intentione secunda: eius vero fructus intentione prima. et domus intentione secunda: et habitatio intentione prima. et oculi intentione secunda: et videre intentione prima. et intellectus intentione scda: intelligere vero prima. et omnia creata intentione secunda: et deus intentione prima. et sic de quibuscunque aliis huiusmodi. Ponuntur autem intentiones in hoc opere: ut modus et doctrina cognoscendi tradatur que sunt intentione prima et que secunda. ut cognoscamus de ipsa beatissima domina intentione vera loqui: et eam amare intentione prima. Quoniam igitur liber iste est de beatissima maria/ domina nostra/ virgine/ et regina: nos ideo maxime librum istum reginis dominabus et virginibus componimus: in honorem ipsius que regina/ mater est atque virgo. Explanationes quoque leuiores/ atque planioribus sermonibus quibus possumus eum tradimus/ subtilitates nimias quantum possumus euitantes: ut facilius intelligatur. verumtamen in parte modum doctrine artis inuenticue et amatiue: procedendo tenemus. Recitatur quoque due domine quarum vni nomen est laus/ et altera oratio nominatur: in quadam via maxima (per quam multi transibant homines) sibi inuicem obuiarunt. istarum quidem altera cum diu in quadam ciuitate mansisset: ibat ad alteram ciuitatem unde altera redibat. ambe quidem se mutuo consalutantes: sese inuicem osculate sunt/ et statim suam altera alteri recitauit affectum. Laus (ait oratio) unde venis et quo tendis? cur adeo macillenta et decolorata facta es? super aliquibus enim facies tua te desolatam accusat. Cui laus respondit: amica de ciuitate hac propinqua venio. in qua quidem diu mansi: ut laudes tam gloriose domine/ beatissime videlicet marie hominibus indicarem. ostendens eis modum quo cognoscerent eam laudare: ut honoraretur et ab eis diligeretur/ utque modum haberent per quem ab eius benedicto filio gloriam sempiternam impetrare valerent. Sed in ea ciuitate tot sunt mundani homines et in tantum mundi huius gloriam affectantes: ut quasi spernant huius beatissime regine laudes audire. Alius quidem laudat pannum suum/ alius vinum suum/ alius equum suum/ alius alietum/ alius lanceam suam/ alius filium suum/ alius sue filie pulchritudinem/ alius villam suam/ et alius suum castrum. Quando vero beatissimam virginem gloriosam laudabam: ad hoc quidem attendere minime valebam. adeo his suis vanis

3
laudibus (quibus gloriatur sibi ipsis) occupati/irretitiq; iacebāt. Itaq;
quasi nullam illic feci vtilitatem. ob hoc inde transmigro ad aliam ciui-
tatem propinquam vtrum aliquem forte faciam fructum tentatura. Cur
enim sum macillēta/nimisq; discolorata: non liceat te mirari. nam hoc tibi
dicere possum/posteaq; ciuitatem illam introiui valde raro leta/contētaq;
fui super rebus aliquibus quas in ea vidi atq; audui intantu n enim sunt
habitantes huius ciuitatis peruersi detentiq; mundanis: et intantum obli-
uiscuntur huius gloriose domine. quare pro his omnibus et multis aliis
valde tristis sum et desolata. Valde considerauit oratio super ijs que
laus ipsi dixerat: et protulit hos sermones. Laus amica: ad hanc quidā ci-
uitatem de qua recedis tendebam/ tendisq; ad illam de qua nuper recedo.
quare secundum ea que abste audio/ videtur michi satis non licere ad eam
ciuitatem me tendere de qua venis: quoniam in ea modicam consequer
vtilitatem/ cum tu quasi nullum feceris in ea fructum. modicum nāq; pro-
dest illis oratio: qui ipsam beatam dei genitricē neq; volunt/ neq; laudare
sciunt. nec te licet eam adire ciuitatem: de qua recedo. In ipsa enim cum
diu iam manserim/ vt eius habitatoribus artem et modum traderem: per
quem ipsam beatissimam virginem dei matrem orare scirent secundū eius
valorem/ et honorē: vt et illa ab ea impetrare possent per que labores per-
petuos euitantes/ quietem optinerent eternam. Sed quis super his totis
viribus meis laborauerim: impetrare quidem minime valui/ vt ipsam be-
atam dei genitricem orare vellent pro vtilitate communi: et pro ijs que ad
reuerentiam et honorem pertinent ipsius virginis dei genitricis/ que etiam
et bonis suis et animarum suarum vtilitati cōferrent. imo semper me fasti-
diantes importune vexauerunt. nam alij beatam dei matrem adorant pro
diuitijs habendis/ alij pro sanitate/ alij pro prospera huius mūdi vita. sed
quasi neminem in ea reperi pro alterius seculi vita rogantem. quem for-
te si reperi pro altera vita rogantē: rogabat quidem affectuosius pro ha-
benda gloria/ et pro pena fugienda: q; vt videret ipsam gloriosam virginē
et benedictum filium eius. propterea igitur ab illa ciuitate recessi ad eam
tendens de qua recedis. quam me non licet adire: vt tua michi verba signi-
ficant. non etiam adeas eam de qua recedo/ nō enim id opus est: nam tu mi-
nime in ea (sicut nec ego) fructificares. Dico aut tibi quoniam pro damno
tuo/ modo tristis sum et desolata: maxime vero pro dedecore quod ipsi
domine nostre infertur ab eis qui per eam tot diuitias et prosperitates in
hoc mundo sumpserunt. Oratio amica (laus ait) quid agemus aut quid
dicemus pro hac beatissima domina nostra: cum non inueniamus vbi se-
minare possumus maxima que de ipsa sentimus. Respondit oratio senes-
cire quid agerent aut quid vltius dicerent. in tantum malis et erroribus
offensa erat quos videbat in mundo pro dedecore quod inferebatur/ bea-
tissime virgini marie et eius filio. Attamē laus (ait oratio) videt ne tibi bo-
num vt nos aliquem locum adeamus/ delectabilem/ ab hominibus sepa-
ratum: vt eorum opera mala effugere possimus aliquo tempore illic quies-
cētes/ quoniam veritate sumus. ibidemq; cogitabimus quid agemus con-

Laus

filium sumentes super his que ad honorem gloriose virginis domine nostre operari possumus. Consensit laus orationi/ ambeq; quandam magnam siluam intrantes: deambulauerunt per illam tota die. Cumq; laus et oratio simul pergerent per eam siluam valde pulchram/ arboribus/fructibus/pratis/et riuulis/ abundantem de beata virgine dei matre colloquentes: laus laudabat eam/ et oratio eam precabatur et delectabatur altera in sermonibus alterius desiderantes diu consistere simul in huiusmodi: sub ymbra cuiusdam arboris/ formosam quamdam dominam multum nobiliter adornatam inuenerunt uehementer plorantem/ et plangentem et capillos capitis sui distrabentem/ dirumpentemq; vestimenta sua: et dicentem male dictos esse omnes qui eam peruertebant et de mundo quantum poterant eiciebant. Laus et oratio ab ea quesierunt cur ploraret: et cur tam amaros sermones proferret. eamq; rogauerunt: vt eis quo nomine vocaretur indicare vellet. que respondit: Intentio nomen meum est. Dolor quidem quo affligor est: quia homines in hoc mundo primam intentionem peruertunt in secundam/ et conuerso. Idcirco mundus totus in destructionem lapsus est et defectum: et omnes intentiones/ quasi in hominibus omnibus de bono in malum sunt peruersae. ideo ab hominibus fugio quoniam cum eis participare nequaquam volo. sed per omnia vite mee tempora: in hac silua permanere propono. Diligo enim potius et arboribus/ et animalibus siluestribus suam intentionem (per quam sunt) non mutantibus/ quam hominibus sociari/ qui quasi in omnibus primam intentionem in secundam/ et conuerso mutant et peruertunt. plorabant laus et oratio super his: que dicebat intentio. et rogauerunt eam/ earum adiungi consortio: quoniam similiter a mundo fugiebant/ tendentes aliquo vt ex laboribus (quos in mundo sustinerant) possent recreari a modo. Intentio precibus earum libenter obediuit: earumq; societatem dilexit. perrexeruntq; ipse tres simul de beata virgine colloquentes: et de laboribus quos quislibet passa fuerat in mundo.

Intentio

Laus

Cumq; simul pergerent laus retulit hos sermones. Eo tempore quo Rhoma toto dominaretur in orbe: diligebant rhomani publicam utilitatem et inerat ideo Rhome virtus dominandi super totum orbem. quem tãdiu possedit: q̄ diu mundi publicam dilexerunt utilitatem. Confestim autem cum utilitatis publice cura recessit: et rhomani proprias dilexerunt utilitates potius q̄ communes: tunc Rhoma suam dominandi virtutem perdidit tendens in desolationem. Heu quomodo ipse cesar et rhomani erant corde nobiles: quomodo Rhoma inclytos habuit pugnatores tunc cum publicam dilexit utilitatem et q̄ multiplici laude digni fuerunt pro quãto comune commodum dilexerunt. Et si illi viri infideles qui de beata virgine gloriofa cognitionem non habuerunt/ tam alti cordis fuerunt: qd nunc temporibus istis est: et si catholici in tantum utilitatem publicam amarent vt per vniuersum orbem amari et cognosci beatam mariam reginam/ et virginem/ et benedictum eius filium quem ipsa tantum diligit et conuerso amari et cognosci facerent: et resumerent rhomani dñum quod olim soliti possidere fuerunt.

Laus amica (dixit oratio) super vtilitatem publicam te non oportet a
 rhomanis exempla trahere. quoniam modo a modico tempore quedam
 gens tartari videlicet surrexerunt/ qui super totum orbem iam domitari
 incipiunt. quoniam communem vtilitatem diligunt secte sue: quam ipsi
 prosequuntur et querunt ad honorem eius loci vnde processerunt. isti sunt
 sine fide et sine lege scientiam non habentes: deum et eius beatissimam ge-
 nitricem non cognoscentes. quare oibus illis qui communem non diligunt
 vtilitatem: deus ex illis minatur ruinam. et dico tibi laus (ait oratio) quo-
 niam ex quo homines qui deum et beatissimam eius matrem cognoscunt/
 non exhibent illis ipsum honorem qui decet vtrumque: iusta quidem ratio
 michi esse videtur vt deus subiciat eos gentibus bestialibus/ et puniat eos
 pro ijs quos ipsi deo et ipsius genitrici inferunt erroribus. Laus et ora-
 tio (ait intentio) naturaliter precedit vtilitas publica: deinde vtilitas se-
 quitur propria. et ratio huius est quoniam plus est bonitati magnitudinis
 et pfectionis in vtilitate publica quam propria. vnde publica vtilitas in me est
 primo et principaliter: et vtilitas propria secundo. Sed quoniam homi-
 nes in istis vtilitatibus me peruertunt: diligunt eas contra cursu nature/
 et contra omnem ordinationem et contra me e contrario agentes. et hec est
 ratio qua homines me cuertunt: et se ipsos destruunt tendentes in casum/
 in damnum atque mortem. quare non admiraor cur rhomani ceciderunt.
 non enim more solito publicam vtilitatem dilexerunt. Sed tu oratio (ait
 intentio) exora beatissimam dei genitricem pro rhomanis vt vtilitatem
 publicam diligant vehementius quam specialem et priuatam. quoniam si sic
 ipsi/ et alij viuerent: vtiq; totus mundus ad vtilitatem publicam conuerter-
 retur/ et ad laudem ipsius virginis beate: que est publica/ salus/ et vtilitas
 publica iustis et peccatoribus vniuersis. Tam diu simul perreperunt
 laus/oratio/et intentio sup huiuscemodi talibus et multis alijs adinuicem con-
 ferentes: donec ad quendam locum valde amenum/ vbi erat ecclesia modis-
 ca quedam eremitica: in qua quidam conuersabatur eremita/ qui diu ipsi
 ecclesie seruiert. In illa autem ecclesia quedam erat imago valde pulchra:
 coram qua laus oratio et intentio vrum inuenerunt faciem humi prostra-
 tum et genibus flexum. et interrogauit eum laus super quibus lauda-
 bat beatam Mariam/ et oratio similiter super quibus eam orabat qui-
 bus ille respondit. Hec ecclesia beate marie est: ad cuius honorem qui-
 dam vir sanctus omnibus scientijs profunde imbutus (qui hic prope vi-
 tam elegit eremiticam) hanc michi beate marie largitus est imaginem. vt
 pulchritudinem huius beatissime domine frequenter recordarer/ et de ip-
 sa leticiam in corde meo alumerem. dum autem ingrederemini in hanc ec-
 clesiam/ considerabam pulchritudines gloriose virginis marie: prout eas
 imago michi representat. hec autem maior est delectatio quam in hac eremo ha-

Intentio

Eremita

Laus

beam. post hoc vero cum aliquibus indigeo: oro coram facie huius imaginis ipsam dominam beatam: vt ea michi quorum indigeo largiatur. sic pridie accidit q̄ galinam vnam perdideram: sed rogavi ipsam clementem dominam vt restitueret eam michi. Iterum rogo eam vt pro me oret filium suum quatinus michi peccata mea indulgeat/michi q̄ celestem gloriam largiatur. Amice eremita (laus ait) nunquid laudas gloriosam dei genitricem in alijs vltorius/nisi in pulchritudinibus corporalibus? nec rogas eam pro alijs rebus vltorius/nisi pro gallinis tuis/et pro te ipso? cui respondit eremita dicens: nō sum litteratus sed laicus. z nescio loqui beate marie domine nostre gloriose: nisi de corporalibus. et rogo ipsam pro asino meo/et pro gallo meo/et pro cane meo (quem lupus sauciauit) vt sanet eum michi et similiter pro peccatis meis vt michi parcat z ignoscat. Laus oratio et intentio cognouerunt hunc eremitam esse inscium: et si de beata maria subtiliter illi loquerentur/eas non intellecturum. quesuerūt ergo ab eo de illo altero eremita: quis homo z cui? cōsuetudinis esset dū in mundo fuisset. Quibus eremita respōdit dicens. Domine/ille deuotus homo de quo ego vobis loquor diues fuit in mundo et honorabilis / temporalibus bonis opulentus et peritus credit in multis scientijs. ille derelinquens mundum: dispersit omnia sua pauperibus/ amore dei z beate virginis eius matris (exceptis aliquibus paucis denarijs quos penes me deposuit) et ego hic prope suum asinum in quadam villa teneo. vbi singulis septimanis semel sibi panem emo: et que sibi necessaria sunt adduco. Ille habet libros suos: et cum illis per sapientiam quam habet in oratione et deuotione persistit/ plorans sua et aliorum peccata. Ille quidem vir bonus est et prudēs excellentisq̄ vite. Valde placuerunt dominabus sermones ij: quos illis hic eremita de illo sancto viro referebat. et rogauerunt eum/ vt dirigeret eas ad locum: vbi ille morabatur. Ille autem ostendit eis viam: et peruenierunt ad locum vbi ille vir sanctus habitabat. Luncq̄ superuenissent ad locum: inuenerunt eum in orto suo fodientem/ z dixerunt ei. Domine secundum ea que de statu tuo nobis dicta sunt: tu es vir bonus et sapiens multis scientijs eruditus. derelinquisti mundum et venisti in hunc locum: vt melius recolere/ intelligere/ et amare valeas et orare deum/ et beatissimam eius genitricem. ergo secundum sermones quos quidam eremita nobis retulit de te: videtur nobis q̄ te orantem z contemplantem in libris tuis inuenire debuissimus. Eremita autem ille respondit dicens eis. Cum ex oratione nimia aut ex nimis alto studio natura veratur: querit exercitium corporale. ad recreandam ergo meam naturam corporalem que diu verata laudibus et oratiōib⁹ fuit (quas mea natura spiritualis beate marie virginis et domine nostre obtulit) oportet me aliqua hora diei in corporali-

Eremita

bus occupari. nam labor iste corporeus remedium anime in corpore/et occasio est: ne anima cadat in temptationē /cum dimittit orationē. Glade placuerunt dominabus hi sermones sancti viri/ cognoueruntq; ipsum esse sapientem: et quesuerunt ab eo quē tenebat modum laudando et orando beatam mariam dei matrem. qui respondit dicens se laudare et orare illam duobus modis: quorum vnus erat corporaliter ⁊ spiritualiter/et alius spiritualiter tantum. Corporaliter et spiritualiter quidem: cum legebat in libris suis aut cum loquebatur sermones quibus mens ipsa concordaret ita q; anima et corpus: concordarent et corresponderent adinuicem laudādo ⁊ orando ipsam beatissimam dominam gloriosam. alius vero modus erat: cum per contemplationis viam/ tantum laudabat et orabat sine lectura et sine prolacione verborum: ea que de ipsa gloriosa virgine considerabat. et in hoc secūdo modo plus inueniebat delectatōis et dulcedinis: q̄ in primo.

Intentio
Eremita

Domine (dixit intentio) qua intentione laudas et oras principalius beatam mariam dei matrem? eremita respondit se principalius eam laudare et orare quoniam mater dei est: deinde quoniam mater hominis dei est. et postea quoniam adeo vehementer bona est: vt digna sit laudari et orari. deinde de gradu in gradum descendēdo vsq; ad vtilitatem publicā, deinde ad spacialem et propriam secundum q; alia nobilioza sunt alijs/ et maioris excellentie aut vtilitatis. **H**is sermonibus cognouerunt intentio/laus et oratio hunc esse virum sapientem. ⁊ vltorius ab eo quesierunt: qua intentione maxime accessisset ad locum illum/ et qua intentione maxime laudabat et orabat dei genitricem. quibus ille dixit: domine ego sum qui diu publicam vtilitatem desiderauī/ et multum laborauī/ multaq; loca pro ea circuiui. et an hoc sit aut pro peccatis meis aut populi/ nescio: nichil eorum que vtilitatis publice tam diu quesui perācere valui. quoniam quasi omnes hoc tempore viuentes: plus vtilitatem suam propriam diligunt q̄ publicam. et quoniam ab hominibus optinere nequeo quod iuste requiro: veni in hunc locum acturus de peccatis meis penitentiam/ et oraturus atq; laudaturus ipsam beatissimam dei matrem mariam et dominam nostram duabus intentionibus. prima est quoniam debitum est et ratio exigit/ vt laudetur: secunda est pro vtilitate publica cui nisi succurrat ipsa: totus mundus periclitatur. **D**omine eremita dixerūt domine ille; secundū signa verborum tuorū cognoscimus te virum iustum et sapientem: et in hūc locum bona intentione ad agendam penitētiā te venisse. ⁊ valde sumus de tuis respōsionibus cōtente. Sed si familiaris societas nostra tibi placeret: tecū in hoc loco libēter/ aliquo tēpore secundū arbitrium nostrum habitaremus. **A**ffectamus enim vna tecum laudare/et orare gloriosam dei geni-

tricem: sic vt discernas ea que de ipsa docemus. et si in aliquo nos errare contingat/ dirigi a te petimus. quoniam ad hoc de te artem et doctrinā libenter suscipiemus: tuismet iudicijs parentes. Hīs auditis eremita istarum dominarum quesuit nomina: quolibet autem earum ei suum nomen detexit. tunc eremita eis respondit. Si nomina vestra/ vestris cor = respondeant sermonibus: vestre siquidem societati multum me gaudeo cōiungi. et vestris sermonibus adeo possem abire contentus: vt iterum in mundum reuerterer deambulans/ et circuiens regiones/nunciando hominibus gloriose virginis marie dei matris laudes. Super his autem sermonibus/ ipsi quattuor vnanimiter fuere concordēs: vt in illo loco sub vmbra cuiusdam frondentis arboris iuxta quendam fontem clarum/ et amenissimum adinuicem loquerentur / conferentes de beatissima domina virgine maria. ordinaueruntq; procedere secundum triginta huius libri principia: laude laudante dominam gloriosam dei matrem / et oratione orante eam / et eremita questionēs proponente / atq; intentione ad honorem beatissime virginis dei genitricis exempla recitante.

De bonitate.

Cap. II.

Questio

Omnia laus (ait eremita) beata dei genitrix bona est: vnde queso quid est bonitas? cui respondit illa dicens. bonitas est id ratione cuius bonum agit bonum: et hoc in tantum q̄ bonum est

Laus

esse/ et malū est non esse. Domine eremita (ait laus) Scis diffinitionem esse id quod conuertitur cum quesito: videlicet diffinitionem esse id cuius esse queritur. per hanc enim diffinitionem soluitur questio tua. *Explānādo ergo diffinitionem laudare volo beatam dei genitricem. Est igitur in ea bonitas/ ratione cuius dominus deus noster qui bonus est: agit bonū. quod habet esse multis modis: quos referre non sufficerem. veruntamen de illo bono: tribus modis desidero tibi loqui. primum quidem est ipsum bonum quod ipsa dei genitrix habet/ ratione filij sui: secundum est illud bonū quod habet in se ipsa. et tertium est illud bonum quod deus amore sue matris infuit hominibus et infundit. Illud bonum quod beata dei genitrix a filio suo habet tantum est: vt secundum eius magnitudinem / non possim illud laudare. tamen de ipso prout potero: aliquantulum tibi dicam. Illud bonum est: deum esse filium ipsius virginis gloriose. hoc autem bonum facit deū esse filium virginis beate: et ipsam virginem facit esse dei matrem. ergo magnum bonum est deum esse filium virginis: secundum q̄ deus est magnus filius/ atq; bonum quod est ipsius virginis (cum sit ei mater) magnum/ secundum q̄ ipsa est magna mater. Et quoniam deus et ipsa beata dei genitrix ita magni sunt: bonum huius filij maius est q̄ alicuius alius*

filij/et bonum huius matris maius q̄ cuiuscunq; alterius matris. Omne
 quidem bonum istud agit deus qui bonus est: ratione bonitatis sue ma-
 tris. bonum est ergo esse istud bonum ita magnum: et malum esset illud nō
 esse. quod si quidem malum esset: non foret bonitas tante matris. Unde
 considerare potes quanta est bonitas ipsius virginis domine gloriose que
 facit deum esse hominem/ et hominem deum: ita q̄ deus homo vna eadem
 est persona videlicet dominus ihesus christus. et cum eo sunt omnes homi-
 nes participantes in natura: omnes quidem sunt eius in natura affines.
 ergo cogitare potes q̄ magnum bonum est istud bonum: quod habet esse
 ratione bonitatis virginis matris gloriose. quoniam quodcunq; aliud bo-
 num creatum non equiparat istud bonum: videlicet deum esse hominem/
 et hominem esse deum. Nunquid igitur patet tibi (inquit laus) domine
 eremita hanc beatissimam dominam nostram laudari dignam per orbem
 vniuersum? ita vt multos bonos habeat laudatores. Nonne vides q̄ ma-
 gnum malum: nisi hec domina nostra bona esset: quoniam si bona nō esset/
 et si bonitas eius non esset tanta q̄ta est: nunq̄ deus esset homo neq; homo
 deus. quod tamen maius esset malum q̄ oē malum/ quod huius et alterius
 seculi esse potest. Eremita carissime/beatissima maria virgo domina no-
 stra bona est per naturam (naturaliter enim habet proprietatem que bona
 est in se ipsa) et hoc in tantum vt nec mortaliter/ nec per veniale actuale /
 venialiter etiā peccauerit vnq̄. Nūq̄ in ea malū aliquod extitit: neq; ex ea
 malum aliquod secutum est: neq; potest sequi/ adeo bona est et omni bono
 plena. Nam sicut de sole proprie lux et illuminatio sequitur/ quia pprieta-
 tem habet illuminandi mundum: sic et adhuc multo melius ex hac glorio-
 sa domina bonum sequitur toti mundo: quia tota existit bona. Et sicut sol
 nullam habet proprietatem inferendi tenebras in aliquem locum vbi illu-
 cet: sic et multo melius etiam virgo dei mater nullam proprietatem habet
 neq; naturam inferendi malum alicui gerenti sibi amorem. Gloriosa dei
 mater adeo bona est vt deus ratione bonitatis eius velit eam agere bonum
 populo suo. nam sicut homo proprietatē habet videndi/ quoniam oculos
 habet et proprietatem intelligendi/ quoniam habet intellectum: sic ipsa be-
 ata domina nostra proprietatem habet agendi bonum/ quoniam bona est.
 ergo sicut est inconueniens et impossibile hominem habentem oculos non
 videre ex quo videt/ nec intelligere ex quo intelligit: ita et adhuc maius est
 inconueniens et impossibile beatam dominam dei matrem non agere bo-
 num/ ex quo est bona: et eam non agere magnum bonum/ ex quo bonum
 illius habet magnitudinem tantam. quare dilectissime domine virgo
 gloriosa domina nostra tante bonitatis est: vt bona sit recoli/ intelligi/
 et amari: bona laudari/ bona benedici/ bona orari. bonum est serui-
 re illi: et bonum est omnes audire laudes que de illa possunt dici. et om-
 nes qui eam recolunt intelligunt/ et amant/ et qui orant eam/ et qui eam
 laudant/ et de ipsa loquuntur/ et qui confidunt in ea: facit esse bonos.
 et eorum quisq; bonitatem habet in se: ratione cuius agit bonum/ et ad
 beatitudinem tendit eternam.

Abultum placuerunt eremite hi tres

Questio

modi quibus laus laudauerat beatam mariam. sensitque virtutem et fortitudinem inherere sibi: quibus ad eam diligendam inflamabatur. et ad honorem ipsius beate virginis gloriose: hanc proposuit questionem. Domina laus (ait ille) recitatur duas fuisse dominas/ quarum quelibet diligebat beatam dei matrem virginem gloriosam. cuius laudes multas dixisti. Altera illarum diligebat eam propter eius bonitatem: et altera propter amorem quem deus habet ad eandem matrem suam. Quelibet autem earum plusquam altera: credebatur eam diligere. Nam et illa que diligebat eam propter eius bonitatem: se assererat eam plus diligere. quia proprie sine medio diligebat eam. altera etiam affirmabat se plus diligere ipsam: quia deus filius eius diligit eam tanquam matrem suam/ et tanquam matrem iustorum/ et peccatorum confidentium in ea: et quoniam amplius est amor in quem deus habet ad matrem suam quam bonitas ipsius matris. Respondere voluit laus eremite: sed oratio dixit ordinatum fuisse/ questiones secundas et tertias insolutas sic permanere debere. ut habeatur modus in promptu ad loquendum per rationes de beata maria domina gloriosa. et dixit eremite quod hec questio et alie soluantur per definitiones principiorum huius operis ut supra dictum est

Oratio

Intentio

Retulit intentio dicens unum fuisse canonicum qui iacebat infirmus plurimum/mortemque metuens. Ille autem plangebat et plorabat desolabiliter: quia mori se sentiebat. et hoc in tantum ut omnes qui stabant in circuitu eius mirarentur. Inter illos assistebat quidem amicus eius quem canonicus ille diu dilexerat: qui querebat ab eo cur adeo vehementer ploreret/et plangeret. Ille quidem respondit dicens: quia viuere desiderabat ut esset bonus. nam quam diu vixerat fuerat homo malus: et quoniam affectabat bonus fore/ viuere desiderabat. ut ageret illud: ad quod creatus erat. Ille vero amicus dixit ei/ quoniam ex quo bonam intentionem habebat desiderando vitam: si rogaret beatam dei matrem dominam nostram/ vitam ei prorogaret. Canonicus igitur ille orauit eam: ut concederet ei vitam intentione boni acquirendi et eam laudandi. de propria namque bonitate sua: proponebat ipsi beate virgini seruire. et quoniam ille vitam desiderabat ad laudandam ipsam dominam nostram que laudem suam diligit in hoc mundo/ et que paucos habet in mundo laudatores secundum magnitudinem laudis que decet eam: tribuit illi canonico sanitatem. qui diu vixit: laudans bonitatem ipsius virginis gloriose. Orare voluit oratio dei genitricem/ ordinavitque processum suum secundum illos tres modos quibus laus laudauerat eam. et flendo/ suspirandoque dixit. Regina virgo dei mater: tu es bona mater/ quia tu habes bonum filium. tuusque filius bonus est: quoniam bonam habet matrem. tuam ergo bonitatem que tanta est/ cum sis mater tanti boni filij adoro: et exhibeo reuerentiam et honorem de totis viribus eius boni quod naturaliter habeo/ et eius boni quod me facit habere tua bonitas. unde procedit: quantumcumque bonum in me existit. virgo mater/ pia intentio te deprecandi per quam te adoro et tibi reuerentiam et honorem impendo bona est: oro enim ut tua bonitas cognoscatur/ ametur/ et laudet/ et seruiatur ei per orbem vniuersum/ fiatque ei reuerentia et honor per totum orbem ab hominibus vni-

Oratio

uersis uirgo dei mater: hec est principalis intētio mearū precū. quare q̄tū in me est
 michi apparet in intētionē mearū precū: me non posse agere maius bonū. Tu ergo
 regina cum sis bona/ et tā bona mater/ et tā bonum habeas filium: ex quo totum ex-
 tendo posse meum ad meā intensionē peragēdam bonā/ adorādo et reclamando te
 seruiendo. q̄ tibi: placeat tibi ut precem meam sic bonā facias ut ad perfectionē ve-
 niat et ad finē huius quod a bonitate tua dari oportet michi recipiendi. *Gloriosa*
regina dixit oratio/ de natura bonitatis est: eam mouere illos qui possidēt illam ad
agēdum bonum. et scōm magnitudinē bonitatis quā habēt: oportet eos agere ma-
gnū bonum. hec autē/ natura in quibusdā creaturis habet esse velut in angelis: qui
tantum bonum agūt quātum sue magnitudo exigit bonitatis. sol etiam tantū illu-
minat quātū bonitas sue claritudinis se extēdit. Arbor similiter scōm bonitatē suā:
bono fructu redundat. ergo regina mater dei cum hec natura īsita sit creaturis/ qui
bus non est bonitas in cōparatione tue bonitatis: q̄to magis teneris agere bonū
secundū naturā tue maxime bonitatis. Illam naturā quā secundum cursum nature
et scōz gratiā (que de te michi aduenit) possum habere in bonitate: appono exp̄sē
quātum valeo ad hoc quod ex te depono. et hoc ut excusationē nō inuenias defec-
tum uidelz ex parte recipiētis/ si nō largiaris ea que ad laudē et honozē tui requiro.
Semp enim volo/ ut neq; tu/ neq; benedictus filius tuus/ nec aliqd aliud iuuare me
valeat: si in iis que exoptulo falsitatem amiscēā/ siue fraudē. et si etiā aliquid ali-
ud me moueat: nisi tua bonitas/ tuus honoz/ et tuus amor. quoniam omni tempore
ab omnibus hominibus permanes digna honore. Ex quo totum posse meum expo-
no/ ad te fideliter orādum: nō credo ut postulationē meā facias irritā/ que est tuam
bonitatē esse cognitā et dilectā per orbem vniuersum. Si autē ita est/ ut negationē
preferas mee requisitioni: inuoco deum in testimonium/ et omne viuens qm̄ preter
id quod ago nichil aliud agere possum. imo maiora mirabilia nunq̄ audita fuerūt:
uidelicz q̄ mea modica et misera bonitas/ tuam deuincat bonitatem. quod erit nisi
tu exaudias precē meā. hoc autē esse non potest ut deuincat eam: nec ad hoc potest
rationis iudicium cōsentire. Tu uirgo uirginitatis ex qua uirginitas oīs similitu-
dinem/ formā/ et figurā assumit: bona es recoli/ intelligi/ et amari. bona es omnibus
recolētibz/ intelligētibz/ et amātibz te. hoc autē negari nō potest quoniam verū
est: et hec ueritas in tātum bona est q̄ maior esse non potest. nec aliqua falsitas nec
aliquod malum: eā destruere potest atq; corrumpere. cum ergo tā bona sis oibus
et tātum bonum de te. pueniat eis: vnde cōtingit hoc/ seu in quo firmatur/ te nō esse
bonā tibi ipsi? imo quomodo permanes bona valoribus et honoribus tuis: cum
a tot gētibz ignoreris quete nō cognoscunt/ nec te recolunt/ neq; te diligunt? nes-
ciūt que uirgo tu es/ nec de te nec de aliquo tui quicq; gerunt sermonis: quoniam
sunt sine fide/ in deum nō credētes/ neq; in te. imo sūt gētes que te blasphemant: et
imponunt aduersum te malum et falsum testimoniū dicētes te non esse bonam/ te
nō esse dei matrē. Et adhuc hoc michi graui⁹ est: uidelicet multos homines esse te
credentes esse bonam/ et dei matrē/ et de te sumentes beneficiū/ et per te multos ha-
bētes honores: sed te nō diligunt/ nec honorant prout tuā decet bonitatē et valorē.
vnde uidetur: te ne tuam bōitatem/ nec illū honorem qui tibi cōpetit diligere: quo-
niā rogares filium tuū ut ab oibus hoibus faceret tuā bonitatē cognosci et amari.
Et si hoc utiq; velles: filius tuus tibi non abnegaret nec abnegare posset. et si hoc tibi
abnegaret: veretibi dico qm̄ nunq̄ in te et in filio tuo spem haberē etiā vnica die
vite mee. plorauit oratio/ et detrahit capillos capitis sui/ distorquens manus suas

Laus

pre dolore nimio, et plura alia intulisset beate marie: nisi laus reprehēdisset eā dicēs
Oratio (laus ait) nimis es cōturbata/ neq̄ satis fids ī beatissima domina nostra
Iterum velut insensata loqueris proferēdo verba non vera. quomodo enim cogi
tare potes eā nō diligere honorē ⁊ reuerēciam bonitatis sue? quoniā nisi sic dilige
ret/ non esset bona. ipsa autē ī tātum bona est ⁊ ipsa q̄dē melior esse non potest. hoc
autē bene potes perpendere secundū sermones meos: quos iam audisti. Bētes au
tē prauē sunt: et quoniā ī peruerso statu consistunt/ eā non possunt recipere bonita
tē quā ipsa beata dñā eis largiretur si bone essent. Oratio (laus ait) Nōne sol ceco
lucē suā ministraret: si oculos haberet? vtiq̄. quoniā autē priuat⁹ est oculis: nequit
eā accipere. ita pctōres cum sit mali: nō habēt vbi bonū suscipere valeāt de supne
matris bonitate. hec autem insuadet illis: sed vbi recipiāt non habent illi. nec tibi
orationi cōueniunt tales sermones super gloriofam dominam nostram: et a modo
talīa dicere super eam non attētes/ qm̄ talibus sermonibus plurimū conturbarer.

Oratio

Laus (inquit orō) si sermones mei insani sunt id nō est causa mei: tristis enī et irata
loquor. amor etenim ita dat michi loqui. vnde bene scio nisi tātum amarē honorē
bōitatis gloriose dñe: nō prozūperēt extra me verba que dico/ ⁊ michi quidē vidēt
vt nō diligas eā in tantum q̄tū illam diligere videris. dicis enim quotidie bona est
gloriofa dei mater/ maximā habet bonitatē preciosa dñā nostra: ⁊ reprehēdis eos q̄
languentes moriuntur/ qm̄ tā modicū honoratur in mundo scdm̄ honorē qui decet
eā. nec possum desistere quin amplius dicam (⁊ pro reprehētionibus tuis minime
omitā) ipsi domine nostre nullū esset malū/ si filiū suū oraret vt eam in mundo ma
gis honoratā teneret. nec exēplum quod desole adduxisti: psonat ad propositum.
quoniā peccatores qui inhonorant et despiciunt eam/ oculos habent naturaliter ⁊
videre possent si quis eorum oculos aperiret. vnde oro deum filium eius vt ipse a
moueat/ perdat ⁊ distrūpat quicquid resistit non cognosci et nō amari ab omnibus
dñam omnīū preciosissimā eius genitricē. Iheu laus (inqt oratio) nūquid in mūdo
sunt mulieres fede meretrices: quas aliqui hoīm plus diligunt/ magisq̄ depcātur
q̄ preciosa dei genitricē virginē? Et tu laus videas quid agas: quoniam magis
laudāt eas q̄ illā: q̄ est oī laude dignissima. ⁊ plura etiā agunt propter eas: q̄ ppter
ipsam preciosa dei matrem. Conturbata fuit laus/ voluitq̄ orationi responderē:
sed eremita transmūtavit earum sermones hanc questionem orationi proponens.

Questio

Domina oratio in quadā ciuitate erāt due dñe: quarū altera habebat filiū et altera
filiā. Imbe quidē orabant matrē gratie/ dei genitricē: hec si quidē vt daret filio suo
bonam vxorem/ illa vero vt annueret filie sue bonum virum. que libet autē istarū:
maius bonū intendebat querere q̄ altera. hec si quidē que filio suo bonam petebat
vxorē/ allegabat se petere maius bonum: quoniam maius malum/ maiorisq̄ vere
cundie est viro vxor mala (⁊ maius malum potest inde seq̄) q̄ mulieri prau⁹ marit⁹.
Illa vero que rogabat pro filia dicebat: quoniā homo cū est bon⁹ melior est simpli
citer q̄ mulier. cum ergo se puertit in malum deterius agere potest q̄ mulier: ⁊ ma
gis vxorē suā aggrauare q̄ vxor maritū. quare a beata maria maius bonū petere
videbatur: q̄ altera. tota sūma questionis huius est. que istarū petit maius bonum
a beata dei genitrice. ⁊ nisi ordinatū est et nō expresse solui hāc questionē cum aliis
in hoc libro: gratū michi esset audire a te quid tibi super hac re esse videt. Sed
locuta est in iētō dicens sūt dñā quaedam diues ⁊ nobilis genere: hec valde dilexit
beatissimā dei genitricem. Considerauitq̄ quomodo aliquod bonū posset agere:
quod quidē multū dei genitrici placeret/ qd̄ esset ipsi dñe magne vtilitati. Cum

Intentio

autem hec domina diu animo voluntado super hoc considerasset: excogitauit quonia foret bona/ quia virgo dei mater bona est. Considerauit enim quia eo ipso quod esset bona aliqua ipsius beate virginis marie/ similitudinem haberet: que quidem similitudo ipsi beate marie domine gloriose placeret/ et ipsa domina magnam inde commodum optineret. Cum hec itaque consideraret: proposuit diligere se esse bonam/ primo ut gloriose matri dei placeret. hanc igitur intentionem voluit esse primam/ et finem/ et complementum. vtilitatem vero inde sibi consecuturam/ fecit intentionem secundam. hec itaque domina ordinate me posuit in corde suo: et fuit melior omnibus alijs dominabus regionis illius. exemplaque magna vite contulit omnibus illius patrie dominabus: hec quod diu vixit honorauit me. sustinuitque in suo corde. Ego autem cum affligebam/ et detrahebar in cordibus eorum/ qui peruerse me tractant/ false diligentes bonitatem: recurrebam ad illam/ et partim in daramis recreationem/ et consolationem aliquam optinebam.

De magnitudine.

Cap. III.

Considerabat laus: quomodo magnitudinem genitricis dei laudare posset. dum autem ita consideraret: eremita quesuit ab ea quid est magnitudo? cui laus inquit. Magnitudo est id ratione cuius bonitas/ perseverantia/ potestas/ et sapientia sunt magne: ambices omnes extremitates essendi. hec definitio magnitudinis: michi viam tradit/ et modum laudandi dei genitricem. quare secundum hanc definitionem/ tribus modis michi placet eam laudare: videlicet magnitudine vnitatis/ magnitudine nature/ et magnitudine sui operis. Valde magna est beata dei genitrix in vnitatem dei patris/ qui vnus est: cuius vnitatem est ipsa maior vnitatem/ que in paternitate sit. quoniam nullus pater tantus est/ quantum est ipse solus. hec igitur tam magna patris vnitatem/ bonitatem/ magnitudinem/ perseverantiam/ potestatem/ et reliquas virginis matris perfectiones in vnitatem filie facit esse magnas. quoniam in bonitate/ magnitudine/ perseverantia/ potestate: facit eam maiorem esse filiam omnibus filiabus alijs. cetera quidem filie non habent tantum bonitatem in magnitudine: quantum in ipsa sola. nulla namque aliarum: mater est huius filij/ qui est filius dei patris. sola hec virgo domina nostra: meruit huius esse mater. quare vnitatem dei patris tam magnam facit vnitatem huius filie sue: ut ceteras vnitates filiarum comprehedendo transcedat in magnitudine vnitatis filiationis sue. Sicut laus beatam dei genitricem laudauit in magnitudine vnitatis/ ratione paternitatis diuine: sic etiam voluit eam laudare secundum vnitatem maternitatis et filiationis. Sola quidem virgo maria domina nostra mater est filij dei: qui solus/ et vnus est/ vnicam habens matrem/ eam videlicet reginam gloriosam. hic igitur filius qui videlicet filius dei est/ tam magnus est existendo filius virginis domine nostre: ut maior esse non possit. ideoque magna bonitas/ magnitudo/ eternitas/ potestas filij: faciunt esse tam magnas bonitatem/ magnitudinem/ perseverantiam/ potestatem/ sue gloriose matris domine nostre: quem admodum eas pertinet esse magnas secundum magnitudinem filij dei. Ita ut magnitudo matris/ magnitudini filij/ et vnitatem matris/ vnitati filij correspondeat. Cum itaque laus laudaret vnitatem virginis dei matris/ ea existente matre vnus tantum filij: mirabatur quomodo ipsa domina nostra poterat esse tanta/ quanta ipsa est. quoniam laudare non sufficiebat secundum magnitudinem tantam/ quam ipsa habet existente matre tantum filij benedicti. Laus quantum poterat/ laudare conabatur virginem dei genitricem in sancto spiritu qui vnus est: ita quia ut non sit alius sanctus

Questio
Laus

L

Spirit⁹ deus nisi ipse solus. hic autem spiritus sanctus: magnitudine sua magnificavit bonitatem/magnitudinē/et ceteras substantiales partes substantie virginis dei matris/quas ipsa habet ad existēdam mulierē vnicā/dei matrē. hec ipso sancto spiritu obumbrata fuit: cum effecta fuit dei genitrix. ipse sanctus spiritus: toto se ipso/et tota magnitudine sua obūbrauit bonitatē/magnitudinē/pseuerantiā/potestātē/et sapiētiā/huius virginis gloriose. in tantū vt hec obumbratio coresponderet clarificationi sanctitatis sancti spiritus: assumēre filio dei/corp⁹ veri hominis ex virgine gloriose. Cū laus dei genitricem laudasset: in vnitāte dei patris/et filij/et spirit⁹ sancti/et in vnitāte maternitatis ipsius beate virginis/magnificāte qualibet psona in vnitāte sua vnitātē maternitatis/et bonitatē/et magnitudinē ipsi⁹ virginis matris: tunc voluit eā laudare in vnitāte humanitatis filij dei dicēs. vnus homo filius virginis dñe nostre: existit deus vnus. hic autē homo deus: filius est virginis dñe nostre. Ita q^o vnus est filius: et vna est mater eius. Et quoniam hic filius homo deus tā magn⁹ est: vt maior sit eius bonitas/magnitudo/sanctitas/ q̄ oēs bonitates/magnitudines/et oī creaturaz sanctitates: ideo tā magna bonitas/magnitudo/potestas/et sanctitas matris eius est/ q^o in maternitate maiores esse nō possunt: sicut et eius filius in filiatione maior esse nō potest. Cūq^{ue} laus toto posse suo vnitātē dei genitricis in qualibet diuinārum personarū/et in humanitate ihesu christi filij ipsius virginis laudasset: considerauit/et desiderauit eam laudare in vnitāte psonae ihesu christi/deitate sibi vniētē humanitatē in ipsa virgine gloriose. Etenim/maria virgo gloriofissima: fuit thalamus/cubile/cellarium/fons/et humilitatis vallis/in quam altitudo sapiētie diuine/et dei fili⁹ descendit: et in qua/et de qua hec ineffabilis vnio facta fuit: ita vt vna sit persona: due vero nature/et vna est ipsa mater vnus psonae/duarūq^{ue} naturarū: eius quidē psonae que est homo deus. hec siquidē vnio fieri non potuit nisi in ipsa gloriose et virgine maria/et de eius carne/et preciofo sanguine.

Laudādo dei genitricē scōm primū modū: defecerūt laudi oēs sue vires. et iterū voluit eā laudare iuxta scōm modū. Cōsiderans q̄ magna est virgo dei genitrix/in natura et ait. Regina celi/et terre: natura tua corporalis/de qua sumpsit carnē/et sanguinē diuina natura filialis: hec siquidē natura tua magna est genere/ ex patribus/ regibus/et prophetis orta. quorū natura generis: est omni alia cōmunitatis natura hūana maior. tua insup natura corporalis: exaltata fuit sup eorū naturā/magnitudine bonitatis/pseuerantie/et potestatis. qm̄ nulla alia mulier suffecisset esse materia: de qua hūanā carnē sūpsisset natura diuina. Gloriose virgo/hec natura tua corporalis: respect⁹ fuit tue nature spūalis/ videlz tue aīe. scōm enī magnitudinē tue nature corporalis: oportuit naturā aīe tue fuisse magnā vt magnitudo cuiuslibet duarū naturarū coresponderet. cū ergo tua corporalis natura tāta fuerit vt suffecerit esse materia corporis quod diuina natura sibi assūpsit: q̄ magnā igitur oportuit esse aīe tue naturā? Et si diuina natura magnificauit bonitate/magnitudine/pseuerantiā/et potestate benedictā aīam tuā? Laus deuicta fuit laudare dei genitricē: qm̄ altitudinē materie quā ad laudādū sūpserat nō poterat sustinere. Sed tertium modū laudādū recoluit: p̄ eūq^{ue} laudare voluit virginē gratiarū/ista proferens. Tu dñia que es arbor/flos/et fructus amoris maximi: operibus magna es. tamen secundum magnitudinem tuorū operū te laudare non sufficio: quia nō possum ea attingere/necq^{ue}prehēdere p̄ magnitudine illoz. quare scōm meā paruitatē/et scōm q^o eas attingere possum: me oportet illa laudare. Operationes tue regina beatissima

quere hoc nom^o A quod e
ps. 23 p̄gin^o.

L

sunt recolere/intelligere/et amare tuū filiū gloriosum: qui verus deus est/et verus homo. Scđm ergo q̄ in te existit maxima natura memorie/et intellectus et amoris: oportet te habere maximū recolere/intelligere/et amare scđm q̄ filius/tuus dignus est recoli/et intelligi/et amari magnitudine bonitatis pseuerantie/ p̄o testatis/et sapiētie. Cum ergo tu virgo regina tā maxima et excellētissima sis natura et perfectione memorie/intellectus/et voluntatis: et tuus filius tā dignus sit recoli/intelligi/et amari: quō possem ego misera tā tā magnitudinē tuā laudare? quā habes recolendo et intelligēdo et amādo. Et quo modo possem ego tantā magnitudinem tue bonitatis pseuerantie potestatis et sapiētie considerare? quā habes recolendo/intelligēdo/et amando. vti p̄ fieri non posset. quare me desistere licet. Gloriosa mater tuus filius est in pulchritudinibus maximus: scđm ergo magnitudinē pulchritudinū eius/magnā oportet esse tuorū oculoꝝ virtutē/qua circūspicis illū. tuus etiā filius maximus est in laudibus vt q̄ laudatur ab angelis/archāgelis/pphetis/apostolis/martyribus/et confessoribus/et ab oibus sanctis glorie: et scđm magnitudinē laudum illoꝝ aures tuas magne virtutis esse oportet/ ad eas laudes p̄tinue exaudiendas/ in tātum vt oēs illas audias. hec autē in te nequirēt esse perfecta: sine magnitudine tui videre/et audire. his igitur sic cogitatis: quis magnitudinē tui valoris/et tue laudis existimare valeret? Tu amorosa regina prudentissima: maior es oibus illis qui te amāt/ et te itelligūt et recolūt. illoꝝ siquidē magnificat tua magnitudo magnitudines: ita vt tua magnitudo quā habes amādo/intelligēdo/et recolēdo magnificet magnitudinē illoꝝ ad tuū filium et te amādū/intelligēdū/et recolēdum. atq̄ magnitudo bonitatis tue: magnificat magnitudinem bonitatis illoꝝ. Regina misericordie iustis et peccatorib⁹ elargiris maxima numera: parcisq̄ maxima venia. Tot siquidem iustis succurris/et peccatoribus: vt nec possem eos numerare/nec audire/neq̄ cogitare. quare tuā tam excellētē magnitudinem laudare desisto: qm̄ sufficere non valeo. abest enim michi cor/et deficit spiritus: ad laudandam tā excellentē magnitudinē tuā. quare vt unā placeret tibi p̄nima dñā (q̄ bonū esset) vt me aut alium in tātum magnificares: quoad possemus ad te laudandum altius eleuari. non eim̄ decet vt in mūdo tā modice lauderis: cum tā excellentissime sis digna laudari. Ex quo igitur non possum vltērius te laudare: quere aliā vel alium qui tibi maiores laudes impēdat. **Questio.** Graeci laus voluit: quia sufficere non poterat laudare magnitudinē beate dei genitricis. id autē pp̄ens dens heremita. sicq̄ vt laus tristitiā nō subiret: eā ad alios sermones cōuertit/ talē illi proponēs quēstionē. Erāt due dñe diligentes et laudentes beatā dei genitricē: sed eaz̄ altera laudabat eā scđm magnitudinē nature corporalis: altera vero scđm magnitudinē nature spiritualis atq̄ aīe. quelibet autē istarum plusq̄ altera melius laudare et amare se credebat. Illa quidē que scđm magnitudinē corporis eam laudabat: asserēbat qm̄ ex eo q̄ deus filius naturā humani corporis sumpsit ex virgine beata/non autē naturā aīe ex ea: maioris excellētie erat ipsa virgo beata in bonitate/sanctitate/et virtute scđm corpus q̄ scđm animā. altera vero laudans eā scđm aīe naturā: dicebat qm̄ ex eo q̄ ipsa virgo dei mater plus potest recolere/intelligere/et amare filium suū q̄ videre/audire/sentire: maioris est nobilitatis in bonitate/sanctitate/et virtute scđm animā q̄ scđm corpus. **Retulit intentio.** semel accidisse in quodam festo beate virginis marie: quēdā sacerdotē multo populo predicasse. Ille vero sacerdos magnitudinem virginis matris dei duobus modis laudabat: p̄mo quidē dicebat eam esse magnā eo q̄ mater est recreationis generis humani/

Questio

Intentio

secūdo vero eo q̄ est mater dei. ille etenim credebat eā esse maioris magnitudinis/
quia mater est recreatiōis humani generis: q̄ quia mater dei sit. Ideoq̄ laudabat
eam uehementius intentione recreationis generis humani (quoniam humanum
genus non fuisset recreatum: nisi ipsa fuisset dei mater) q̄ intentione qua est dei ma-
ter. Ille igitur intentiones peruertebat. nam beata uirgo maria prima intentione
est dei mater: et secunda intentione mater recreationis generis humani. plus enim
est eam esse matrem dei q̄ matrem restaurationis hominū. quare uir ille primā in-
tentionem in secundam/et contra peruertebat. Itaq̄ factus erat laudator contra
magnitudinem beate uirginis et filij sui: quare illi populo uilitatem magnam nō
attulit ille sermo. Quapropter ego ualde tristis fui et perturbata: quia sic in epre p̄-
dicator ille laudare presumpsit uirginem dei matrem. *Orare inceptit oratio uir-*
ginem gloriosam dei genitricem: secundum magnitudinem quam ipsa benedicta
domina nostra habet in bonitate et econuerso/et ait. Regina celi si essem adeo ma-
gna ut orare possem secundum q̄ tu es magna in bonitate et secundum q̄ tua boni-
tas magna est in tua magnitudine: scire utiq̄ me non posse fastidiri precibus quas
porrigo tibi/ut erga populum tuū tuam misericordiam exerceas et pietatem. sed
quoniam non sum magna imo modica: sufficere nequeo te rogare secundum tuam
magnitudinem/et bonitatem. cum sit tanta: in duratione/perseuerantia/potestate/
sapientia/et amore/uitute/veritate/et gloria. quare te oro ut secundum magnitu-
dinem tue bonitatis: meis precibus cōdescēdas/nec michi noceat ad hoc mee par-
uitas bonitatis. uel certe fac me tantam in bonitate: ut secundum magnitudinem
tue bonitatis sufficere ualeam te rogare. Regina dei mater et si tue orādo ma-
gnitudini sufficere nequeo: cessabis igitur preces meas exaudire? utiq̄ si sic eisset:
sequeretur in paruitate bonitatis mee/cessatio magnitudinis bonitatis tue. Itaq̄
magnitudo tua: bonitatem tuam non magnificabit/nec per consequens diffinitio
magnitudinis erit in te/quoniam paruitas in me est. Erydetur etiam si possem esse
tanta: ut secundum tuam magnitudinem in bonitate sufficerem rogare te/et exau-
diris me: q̄ essem ratio et occasio tue magnitudinis/pietatis/z misericordie/et ue-
nie. Itaq̄ foret in te magnitudo bonitatis per me principaliter/nō autē p̄ te ipsam.
hoc autem neq̄ deus/neq̄ ratio/neq̄ natura/neq̄ aliqua res consentire potest: nec
aliquomodo fieri potest. quare te domina: inclinare oportet precibus meis/mee
consentiēs uolūtati. Regina mater dei: tu es maxima tuusq̄ filius maximus. et
omnia que tua sunt/et filij tui sunt in bonitate maxima: similiter et in perseuerantia/et
potestate. sed oīa que mea sunt et eorū pro quibus terogo modica sunt: et tanquam
nichil secundū magnitudinem tuā et filij tui. uerūtamen nisi me exaudieris et con-
cesseris que postulo: erit aliquid quod p̄ te et p̄ filiū tuū nō erit magnū. quod tamen
magnū esset si uelles. quod etiā si nolueris: tua magnitudo nō magnificabit tuā uo-
luntatē ad diligēdū oīa magna. et nunq̄ laus/ coram me de te in oībus referet ma-
gnificationes: quoniam erit per me cito uerecūdereprehēsa. Quomodo ergo tu dīa
que omniū dīaris potes esse magna? qm̄ ego flexis genibus singulis dieb⁹ et no-
ctibus fleo proclamans ueniā ut miserearis populo tuo: et hoīes licet ipsi facti sint
ad imaginē tuā et filij tui tamē cōtinue pro maiori pte in ignē corruūt sempiternū/
neq̄ tibi/neq̄ filio tuo ī ppetuū benedicēt/existētes in inexistimabili angustia sine
sine? Virgo pia dei mater: possem ne tantū agere/seu dicere quo scire possum in
quo melioratur filius tuus/et exaltat magnitudinē tuā in p̄mittendo tot hoīes ten-
dere ad tantā dānationē/et ad tātas penas interminabiles? et quē habet filius tu?

Oratio

Oratio

Oratio

conatū ad puniendū et cruciandū res miserā: que sunt hoīes existētes vermiculi passibiles et mortales? Quoniā si posset dici hoīes esse magnos et robustos ad resistēdū filio tuo et magnitudini/et sanctitati tue: vtiq; nō mirarer si filius tuus magnas illis irrogaret penas. quid tibi dicā regina celi? ecce ne facias me irasci. cōcede quidquid a te postulo. Scit enim deus quoniā ad tuū honorē/et reuerentiā hec requiro. q; si non: scito quoniā hinc inde per plateas tanta vociferabo: tantūq; clamabo/ q; graue sit et michi et ijs qui audierit sustinere. In hoc mūdo (ait oratio) video solē/ magnū dare splendorē: et ignē/ magnū facere calorē: et aquā/ magnam etiā frigiditatē. et video arbores ramis/ folijs/ floribus/ et fructibus redundantes. videoq; bestias/ aues/ et pisces/ oībus quibus eorum vita indiget abūdare: adhuc etiā video viros et mulieres corporalibus pulchritudinibus abundātes/ pulchris oculis/ pulchris supercillijs/ pulchris capillis/ et pulchra facie. et in magna abūdātia/ omni speciositate que corpori congruit decorātur. Iterū video illos abundare agris/ vineis/ castris/ ciuitatibus/ auro/ argento/ pannis/ animalibus/ plantis. et oībus que desiderāt: pro sua vita bonis tēporalibus sufficienter sunt repleti. Sed nescio quid sit in causa/ aut si ex peccatis meis prouenit: quoniā in mūdo magnarū rerū spiritu: aliū nō video sufficientiā/ sed potius maiorem indigentā q; quarūcūq; aliarū rerū. vix enim cogitare possum seu scire aliquē aut virū aut mulierē qui vel que magnā habeat volūtatē recolēdi/ intelligēdi/ et amādi te/ et filiū tuū/ et virtutes. Itaq; deficit magnitudo huic rei que magis prestat: et huic que minus valet abūdat. quare nescio quid dicā: sum enim ideo admodū anxia atq; tristis. Et videt michi domina/ aliquā esse aliā orationē que pro tēporalibus a te exorat vt illis des tēporalium maiore abūdantiā q; spiritualiū. et videt vt illā te false orantē et cōtra tuū honorē exaudias: non autē me ad honorē tuū et ad tui populi saluationem.

Questio. plorauit oratio/ similiter et heremita (cōpatiebatur enim orationi) cui dixit ista vera. Orabāt due domine beatā mariam dei matrē/ et altera istarū postulabat ab ea magnitudinē bonitatis/ et altera bonitatē magnitudinis. illa vero que querebat magnitudinē bonitatis: dicebat se facere orationē magis iustā. quia videbatur sibi magnitudinē bonitatis/ plus valere bonitate magnitudinis: eo q; magis distat a malicia q; bonitas magnitudinis. Alteri vero videbatur se facere decentiore orationē: petendo bonitatē magnitudinis q; petēdo magnitudinē bonitatis. quia bonitas magnitudinis magis distat a paruitate q; magnitudo bonitatis. ambe quidē voluerūt huius questionis iudiciū optinere. **Intentio** Recitauit intentio in quadā terra quēdā fuisse mercatorē: qui de magna paupertate ascenderat ad diuitias multas. Ille quidē mercator q;to plus habebat tanto plus sitiebat habere. Ita vt de mūdānis prosperitatibus non posset satiari. quadā vero die reuertens ad seipsum cōsiderauit admirans quid esset: quare nō poterat aiām suā prosperitate satiare. contigit autē eū legere in quodā libro qui de intentione fuit cōpilatus: et intellexit in eo magnitudinē bonitatis spiritualis non saturari magnitudine bonitatis corporalis. quoniā illa spiritualis/ est intentione prima: alia vero intentione secūda. quare satietas anime est magnitudo recolēdi/ intelligēdi/ et amādi spiritualia: videlicet deū/ et bonitatē/ perseverantiā/ potestātē/ sapientiā/ amorē/ virtutē/ veritatē/ et gloriā: que spiritualia sunt. Istis enim seruiūt et amānistrāt corporalia. Itaq; perfectio in rebus spiritualibus existit: non autē in corporalibus. in corporalibus tamē aliquātulū manet placētie: vt per illā valeant sustētari labores/ quos spiritualia per corporalia ad se acquirēda atq; possidēda requirūt: que placētia

quod scilicet placitū est intentione prima: et ille labor corporalia sequens est intentione secūda. iterū corporeorū placitū et labor sunt intentione secūda: placitū autē spiritualiū intētionē prima. vnde perpendit ille mercator/ quoniā voluntatē magis velle habere de tēporalibus quāto plus de illis habet: est vt spiritualia inde possint habere maiorē delectationem/ recolendo/ intelligendo/ et amando deum: bono/ iusto/ sapiente/ virtuoso/ et veraci recolere/ intelligere/ et amare. Sed quoniam ipse mercator magnitudines corporales ad magnitudines spirituales nō applicabat/ nec delectationi spiritualiū subiiciebat: ideo nō erat mirū/ si voluntas stabat infirma quāto plures diuitias comparabat.

De perseverantia.

Cap. III.

Questio
Laus

I Aus (ait eremita) quid est perseverantia? cui laus respōdit dicens. Perseverantia est id per quod bonitas/ magnitudo/ potestas/ et reliqua perseverant in eo quod sunt/ et in eo quod agunt. Ex hac igitur perseverantia: laudare intendo beatam dei genitricē tribus modis. primus est in eo quod in ipsa dñā nostra incepit maior perseverantia: que potest esse inter deū et creaturam. Secundus est in amoris perseverantia in qua sunt ipsa et filius eius. Tertius in perseverantia bonitatis/ magnitudinis/ et reliquorū ipsius virginis dei matris. In virgine gloriosa inquit laus/ assumpsit deus filius: naturā hoīs filij virginis. ita vt natura dei filij et natura hoīs filij: vnite fuerit simul. et homo filius/ factus fuerit homo in deo filio. Ita vt ambo sint vna persona tantum/ vnus deus/ et homo filius: ambabus naturis perseverantibus qualibet id ipsum quod ipsa est/ et operantibus secundū id quod sunt. Ita vt deus filius nullam recepit alterationē/ sed potius remansit qualis et ipse erat priusquā mūdus fieret et secula: ac homo filius virginis permansit homo/ et permanet homo naturā habens hoīs. et quous ipse sit deus filius: nichil tamen mutātū est de natura sua/ sed potius existit homo verus. cū igitur hec perseverantia sit illa maxima que posset esse inter deū et creaturā (natura diuina et natura humana existentibus vna psona: preter vtriusque nature alterationē) et hoc opus factū sit in beata virgine genitrice/ et ex ipsa predicta humana natura sumpta fuerit: valde igitur hec tanta mater omni laude digna est. bene quidē dici potest illā perseverantiam in ea esse inceptā magis excellentē/ magisque mirabilē: quā deus in creatura/ et contra/ habere possit. quare bene patet in hac gloriosa domina nostra perseverantiam esse id: per quod bonitas/ magnitudo/ et reliqua perseverant in eo quod sunt/ et in eo quod agunt. Perseverantia dei genitricis et filij eius (ait laus) valde laudanda est. quoniā tota plena est bonitate/ magnitudine/ potestate: et reliquorū. Ita quod virgo beatissima/ filiū suū diligit deū hominē: et ipse deus filius homo diligit eā matrem. In hoc siquidē amore mutuo vtriusque perseverant ambo incessanter. nec mirum si in hoc amore perseverant bonitas/ magnitudo/ potestas: nā ipsa eorū perseverantia plena est bonitate/ magnitudine/ et potestate. amoris autē perseverantia durare facit in seipso bonū/ magnū/ et potētē amorē: quē sibi gerūt mutuo beata dei genitrix et benedictus filius eius. nā sicut in diuina essentia deus pater et deus fili⁹ videlicet due persone diligūt in sanctū spiritū/ aut sicut bon⁹ vir et bona vxor se diligūt in bonū et pulchrū filiū vtriusque speciē retinētē/ etiā sicut forma et materia mutuo ad cōiunctionē se amplectūtur et ita de cōsimilibus: ita beata dei genitrix et filius eius perseveranter se mutuo diligūt in plenitudine amoris: alio in aliū amorē recipiēte. qui scilicet amor adeo magn⁹ est: vt maior esse nō possit. quā filius toto seipso in bonitate/ magnitudine/ et potestate matrē suā diligit/ et e cōuerso. Quis ergo p̄siderare potest

laudes quas huic beatissime genitrici puenit exhiberi? In beata dei matre sunt bonitas/magnitudo/pseuerantia/potestas: que puenit ad eam et pseuerat bonitas/et magnitudo: alia in alia. Ita vt beatissima virgo semp in bonitate pseueret: que iduta est magnitudine: et ecouerso. quare in ipsa dei genitrice peccatum mortale esse non potuit nec ena veniale aut originale: ex quo eius bonitas pseuerauit in magnitudine et ecouerso et ita de alijs. Ideo cofestim cu ipsa fuit mater: pseuerauit existedo mater iustoz et peccatoz. nec alterata fuit a bonitate/magnitudine/pseuerantia/et potestate. hec siquidẽ preconia et multa etiã alia recitabat laus: de pseuerantia virginis gloriose.

Questio. Laus (ait eremita) in quadã terra erãt duo mercatores fratres/vterq; illoz amabat gloriosam dei matrẽ. et vterq; eoz mille librarũ merces habebat. Contigit autẽ vt proiicerentur ad quadã terrã portantes suos cẽsus in mercemonas redactos. vnus quidẽ illoz super mediũ lucratus est: alius vero quidquid habuit pdidit. quoniã domus in qua suas collocauerat merces: igne coflagrauit. Consuetudo illoz erat: quolibet mane missam audire beate dei genitricis. et in hoc q̃tũ poterant perseuerabant. abo igit ad ecclesiã preperant. et coram altari beate dei genitricis cu audirent missam: inceptit vterq; dei genitricẽ laudare. Ille quidẽ qui lucratus erat laudabat eã: quia dederat ei modũ quo maiori censu posset ei seruire/et quo plures diuitias possidebat. atq; laudabat eam quia sibi largiebatur gratiã pseuerandi in proposito seruiendi eidẽ dei genitrici: et quia plucro facto nõ ignozauerat semet ipsum. Alius autẽ qui pdiderat laudabat eam: quia ministrabat ei in perditis patientiã/q; propter hoc non in aliquo suã deuiarat intentionẽ/suãq; amorẽ. imo de totis viribus suis: beate dei genitrici seruire pponerat in paup̃tate sicut antea in diuitijs. super hoc igit est questio: quis duoz maiorem habuit pseuerantiã bonitatis/magnitudinis/potestatis/amoris/et virtutis/ et q; illoz: vehemẽtius dei genitricẽ laudauit. Laus (ait intentio) in quadã ciuitate quidam diues cuius habitabat: habes vnã filiã valde pulchrã. hec post obitũ parẽtũ remansit heres: et bona cũcta paterna et materna possedit. hec siquidẽ erat ex venerabili progenie/nobilisq; orã. Interpellataq; fuit: vt virũ duceret. sed hec virginitatẽ amabat: vt ab hoibus laudẽ haberet. nã ad huius mundi laudẽ intẽdebat. noluit igitur virũ ducere: q̃uis precibus et monitis multoz sepe pullaretur. hec de diuitijs suis viuebat/magnam curans familiã. erogabat libeter pauperibus. ois ideo plebs ciuitatis eã de sua et de benefactis ei virginitate comẽdabat. cũq; sic viueret illa puella tota in benedictionibus populi gloriãns: quidã domicellus amauit eam amore carnali. qui cũ videret se illã nõ posse ad suã volũtatẽ ducere: iposuit sup eã infamiã. adeo vt qui prius illã in bonis app̃ciabãt: opinaretur eã corruptã. notũ itaq; fuit illi: infamiã de ipsa laborare in populo. perturbata igit et valde tristis q̃a perdiderat famã/et laudes populi/ et quia iã oppositũ de ipsa vulgabãt: in tristitia permanes inceptit intentionẽ suã corrũpere/nec sicut prius virginitatẽ diligere. et in intentionis absentia: simul inceptit perseuerantia deficere. Itã in eo q; virginitatẽ suã intentione laudis et fame gentiũ amabat: intulit iuriã p̃ime intentioni/ et secunde. p̃ime quidẽ intentioni: quia scdm iustitiã virginitatẽ amare debuit. ppter virginẽ virginũ dei genitricẽ. et ppter etiã ipsãmet virginitatẽ: q; multo melior est q; vulgi laus famosa. et iuriabãt scde intentioni: q; ptulit eã p̃ime. Virginitatẽ eni in laude hoim debuit intentione scda diligere: sed in laude beate virginis dei matris/ et etiã virginitatis/virginitatẽ debuit amare p̃ima intentione. Intentionẽ autẽ corruptã habuit: id qd esse sursum debuit/peruertẽs deorsũ. Idcirco perseuerantiã virginitatis

perdidit: et corrupta cecidit in luxuriā/in qua perseverauit per oīa tēpora vite sue: Priusq̄ oratio sub pseuerantie forma vellet orare beatā dei genitricē: p̄siderauit cur et de quo vellet eā orare. etenim propter talia ⁊ de talibus oranda est dei genitrix: quibus ab ea dignum est exaudiri: ita q̄ ipsa petitio in bonitate/magnitudine perseueret. Lūq̄ diu cōsiderasset oratio: edidit beate marie virgini hos sermones. Regina celi/quedā dñā virū habebat: quē vehemēter diligebat/et ecōuerso vir illam vxorē. Tū vt ita mutuo se diligebāt: pseuerabāt in amore/castitate/bonitate/⁊ virtute. Amor enī illozū muttuus: copellebat eos in bonis opib⁹ pseuerare. Sed accidit: vt amor viri corū perē. dilexit enī aliā mulierē: dereliquēs vxorē suā. sed vxor illius bona et pia: in castitate pseuerauit. Et recolo me orasse diu vt influeres gratiā pseuerantie huic bone mulieri/qua in castitate pseueraret p̄ oīa tēpora vite sue: et exaudisti tui gratia precē meā. Lū autē te precarer pro ei⁹ viro cū viueret: me exaudire noluisti. vixit enī ille vsq̄ ad mortē luxuriosus. Lū autē morerē/oraui pro ipso/et sicut tibi placuit orasti filiū tuū pro illo: ⁊ tuis p̄cibus pepcit illi. tū in purgatorio ei⁹ anima penas sustinuit/⁊ labores. Lū ergo pseueres orādo filiū tuū pro iustis ⁊ peccatoribus in mundo/et pro ijs etiā qui in purgatorio vexant: quid esse potuit q̄ illi non ipetrasti gratiā apud filiū tuū alleuandi penas eidē in purgatorio? Et si filius tuus te audit in hac misera vita que tā modicū valet: nūquid te non exaudiet in illa supna vita que tantū p̄stat/et vbi tantū pseueratie vere est? Gloriosa dñā melior oibus dñabus/quidā religiosus erat bon⁹ et sancte vite. Ille autē dū esset in cenobio multis et diuersis a diabolo vexabatur tentationib⁹. At tū in bonitate et magnitudine sanctitatis/virtutis/paupratis/et obediētie pseuerabat. hoc erat quoniā in pseueratia sua induebat bonitatē magnitudine sanctitatis/virtutis/paupertatis/⁊ obediētie/et ecōuerso. et ita de ceteris huiusmodi: ideo pseuerabat in sanctitate fortis aduersus demonē in tentationib⁹ eius. Illo sic pseuerate factū est vt pro bonitate iue fame in magnū et venerabilē prelatū fuerit delectus: modico autem tēpore (sicut tu optime nosti pia virgo) corruptus est ille prelatus/et puerus in viciosum et superbū. qui cū esset pauper: perseverauit in bono. postea vero fact⁹ diues: modo perseverat in malo. vñ rogo te mater venie: vt de malo conuertas eū in bonū. in quo eū perseverare facias per oīa tēpora vite sue. quoniā maximū malū est: hoīem potētē esse viciosum/marime cū de humili genere et de pauprate in diuitē surrexit et superbū. quoniā subdus suis multiplicat male vite exēplū. imo dico tibi regina dei mater: quoniā honoribus tuis/et alte virtuti cordis tui non sufficit/ vt solū eos qui in vita p̄senti modice sunt potestatis facias in bono perseverare: imo licet etiā vt in bono perseverare facias p̄latos/et p̄ncipes/et hoīes potētes/ vt multū bonū agāt ex quo id āpli⁹ q̄ inferiores possunt. et vt bona que possident: non permaneāt ociosa/ ne ratione ociositatis in prauos vsus ea peruertāt. Sed nescio quid est/aut quid esse potest: quoniā vt in pluribus hoīes cū sint pauperes in bono perseverāt. cū autē sunt aut euadūt diuites et potētes: vtiq̄ in malo perseverant. et maioris laboris est hominē malū diuitē/et honoratū de malo cōverti in bonū: q̄ cōtra/hoīem pauperē de bono perverti in malū. Q tu virgo que dei mater es clemētissima: nōne recordaris q̄ frequēter te orabā pro quodā peccatore: q̄ diu pseuerauerat in vicijs proponebat tū in fine suozū dierū de peccatis exire. Illum quidē surripuit mors subitanea/caruitq̄ sacerdote ⁊ cōfessione: et illo mortuo corruit eius anima in ignem eternū sine fine. Tu autē pro eo filiū tuū non rogasti: vt parceret illi. tu ergo regina cum sis dei mater in maternitate diuina perseverans in eternū: cur omni tempore

omnibus hominibus non auxiliaris? Ex quo ille peccator concipiendo proposuerat in fine dierum suorum recordari tui/et misericorditer implorare veniam de peccatis: cur illum statim post conceptum suum non fecisti perseverare usque in finem dierum suorum? quoniam si orasses filium tuum facile hoc impetrasses. qui si voluisset: utique potuisset ponere bonitatem illius propositi in magnitudine perseverantie/potestatis/amoris/sapientie/et virtutis. Itaque peccator ille a vicibus recessisset in virtutem: per omnia sue vite tempora perseverans. Heu regina misericordie ait oratio. Jam videtur ut plus ames iusticiam filij tui: quam ei? misericordiam. animadvertit igitur quoniam in tantum es mater ratione misericordie: quantum ratione iusticie/plurisque inuocaris mater dei misericordie/ quam mater dei iusticie. et omnes clamant mater misericordie/mater misericordie. quare ergo permittis quemque perire: qui de te concipit aliquod bonum? et quid non das ei in illo bono perseverantiam et non ducas eum ad finem bonum? hec utique mirabilia: sunt admodum magna.

Questio: Oratio (dixit eremita) Semel litigabant adinvicem quidam religiosus et quedam domina: veneruntque ad iudicium cuiusdam sancti viri. hec domina virum pravum habebat multos labores et varios inferentem eidem: sed illa erat bona et patiens ferens patienter persecuciones a marito. sed et ille religiosus stabat obediens sub malo et vicioso abbate: et in omnibus ad obedientiam pertinentibus obediebat eidem. Ex hoc ergo oriebatur questio inter istum et illam: quis maior utebatur perseverantia/ aut illa per patientiam suam/ aut iste per obedientiam.

Intentio Locuta est intentio dicens ista. Quedam domina virum habebat mercatorem quem vehementer diligebat amore. Ille vero preter uxorem in remotis terrarum regionibus diu mansit et uxor erat iuuenis et pulchra. quidam autem lascivus iuuenis civitatis illius in qua illa manebat (quod poterat) satagebat peccare cum illa: adeoque nitebatur ut faceret illam ad errandum nitare: ut quod ceciderit in tentationem volens adulterio consentire. Verumtamen cum prozumperet in illam tentationem/ conuersa est ad beatam virginem dei genitricem adorans eam: ut ferret ei opem/ et faceret eam in castitate et amore mariti sui perseverare. quoniam pro amore sui sponsi: diu dilexerat castitatem. Cum hec itaque beatam virginem oraret. venit ei in mentem ut potius diligeret castitatem/amore beate virginis matris dei: quam amore viri sui. confestim et ipsa beata dei genitrix: in castitate eam confirmavit. et subinde nullam peccandi contra virum suum sustinuit tentationem. mirabatur igitur illa vehementer. unde hec tanta perseverantia sibi acciderat castitatis: quoniam ante in illis inuasionibus illius infatuati iuuenis patebatur tentationem peccandi cum illo/ aut cum alio. Cum autem hec bona domina multum cogitasset in qua virtute perseverantiam haberet: recoluit orationem quam obtulerat virgini gloriose. et perpendit quoniam ea de causa quia plus amabat castitatem potius intentione sui conjugis/ quam intentione beate virginis gloriose et domine nostre/ et quam intentione bonitatis ipsius castitatis: ceciderat ideo in tentationem consentiendi predicto iuueni aliquando. hoc siquidem accidit: quoniam fundamenta perseverantie super ordinatam intentionem non firmabantur. quare non mirum erat illam posse tentari. Cum autem huius intentio fuit ordinata per quam castitatem dilexit: tunc perseverantie sue bona et fortia tradidit fundamenta. et hec fortis fuit castitate et omnibus alijs que ad bonam dominam pertinent/ atque honestam.

De potestate.

**Cap. V.
b iij**

Questio
Laus

2 Laude quesuit eremita. vtrum sciret quid esset potestas: cui laus respon-
dit dicens. Potestas est id per quod bonitas/magnitudo/et reliqua pos-
sunt existere et agere. Per hanc diffinitionem potestatis ait laus: laudari
potest potentissima domina nostra virgo dei mater. Tribus etenim modis michi
placet eam per hanc laudare. primo quidem secundum potestatem quam habet ra-
tione filij sui. secundo secundum potestatem nature. tertio secundum potestatem supnaturalē.

Secundum ergo potestatem quā ipsa pia dei mater habet ratione benedicti filij
sui: valde est digna laudari. Sed quoniam illa potestas maior est quā eam lauda-
re valeam: non possum vtiq; laudare preciosam dominam nostram prout hac po-
testate decet eam laudari. veruntamen quoniam valde laudabilis est: aliquam mi-
hi donauit potestatem eam laudandi secundum hos sermones. Gloriosa virgo do-
mina nostra/mater dei est et hominis. In hoc ergo homine filio suo: habet ipsa duas
potestates videlicet potestatem diuinam/et potestatem humanam. etenim po-
testati eius contulit diuina potestas tantum bonitatis/ tantum magnitudinis/ tan-
tum perseverantie: vt ipsa potestate sua possit dei hominis mater esse. et gratiā bo-
nitatis/veritatis/et perfectionis: potest iustis/et peccatoribus largiri/ qui in pu-
ritate mentis inuocant illam/ qui sperant in gratia et misericordia eius. his ergo sic
acceptis: quis considerare potest quantā potestatem habet hec regina gratie/ que
potestate sua est hominis dei mater. que potest deum et hominē ad placitum duce-
re: et omnia que a se dari placent/ ex deo homine iustis et peccatoribus dare potest.

Beata dei genitrix naturalem habet potestatem cum bonitate/magnitudine/psue-
uerantia/sapientia/amore/virtute/veritate/gloria/gratia/sanctitate/iusticia/mise-
ricordia/pulchritudine/virginitate/et reliquis. hoc est quod eius potestas naturā ha-
bet bonitatis/magnitudinis/et reliquorum: ut vt oīa que potest beata dei mater: ea
cum bonitate/magnitudine/et reliquis possit. et in nullo potest: sine natura potestatis
conspirantis cum bonitate/magnitudine/et reliquis. Tale habet ergo potestatem qua
potest oīa que pertinet ad bonitatem/magnitudinem/et reliquas diuinas assimilationes
et quibus non potest aliquid agere mali: nec aliquid puritatis bonitatis/psueuerantie/
et reliquorum. nullū ergo viciū perpetrare potest: cum illa potestas qua viciū patrari po-
test contraria sit nature bonitatis/magnitudinis/et reliquorum. Hanc igitur potestatem sic
naturalem (de qua nunc loquimur) oportet esse in gloriosa dei matre necessario: in
qua naturalis potestas hōis filij sui potuerit idē naturā sumere: qua heret deus ho-
mo. qui potestatem habet naturalem in quō deus homo naturā adeptus est cum bonitate/
magnitudine/et reliquis: prout vtriusque nature puenit/ videlicet diuine et humane

Virgo dei mater dñā nostrā (dixit laus) supnaturalē habet potestatem. quā super
nature potestatem creata est/ ad habendam potestatem existendi dei mater quō longe sublimius
et eminentius est in bonitate/magnitudine/et reliquis quā creata natura. Etiam pote-
statem habet supnaturalē permanendo virgo post partum/et ante: et virum pariendo sine do-
lore/virginitate sua integra permanente. Itē habet potestatem supnaturalē pia dei ge-
nitrix: sanando contractos/suscitando mortuos/et cetera miracula faciendo. ac etiam
dñando sup angelos/et sup hoīes/et sup oēs et singulas creaturas. Que potestas
est hec: virginē vnicā potestate sua sup oīa que deus creauerit dñari/ et sup hec oīa
ipsam beatissimā dominā nostrā de his iuxta suā beneplacitā voluntatem agere. desi-
gnā vtiq; laudare illā: secundum suā potestatem. quā quāto plura de illa profero: tāto magis
insufficiēt me sentio potestatem suā laudibus exaltare. **Questio.** Laus (ait eremita)
inter quendam christianū/et quendam iudeū altercano magna fuit orta: sup potestate

Questio

2
y. q. 2
in d

substantia

beate dei genitricis. offerabat enim christianus eam tantam habere potestatem: qua esse
 poterat hois dei mater. Iudeus vero negabat eam tantam habere potestatem: qua posset
 dei hois esse mater. vnde questio est vtrum christianus plus laudaret potestatem gloriose
 dne nostre: quam sit malum quod iudeus de illa negabat. hoc est vtrum iudeus plus detrahe-
 ret potestati dei matris: quam christianus eam laudaret. **Intentio** **Intentio**
 Quedam dicitur laudabat beatam dei genitricem comparans eam albo flori/et rubeo: significans beatam
 dominam nostram albo et rubeo splendere colore. Color enim albus puritatem cordis
 sanctitate induti designat: color vero rubeus amorem cordis feruidum representat.
 Cum autem hec domina laudaret hoc modo dei genitricem: videbatur ei quoniam in simi-
 litudine floris et coloris ad huc incomplete laudabat eam. quia flos est intentione
 fructus: flos et enim est intentione secunda/fructus vero intentione prima. Hac igitur
 sic considerante: perpedit ipsam dei matrem comparari albo/rubeo: quod flos: sed fruc-
 tu filium eius deum et hominem/de flore videlicet de virgine natum. tunc contenta
 fuit hec bona domina comparando sic beatam dei genitricem flori. verum tamen hec
 mirabatur/qua natura maiorem habebat potestatem eam laudandi circa fructum quam
 florem: cum dei genitrix non sit de floris fructus. cum autem considerauit fructum in-
 tentione prima/et florem intentione secunda: cognouit siquidem quod intentione pri-
 ma maior habetur potestas laudandi beatam dei genitricem. **Oratio** **Oratio**
 in se ipsa sensit: orandi sanctissimam dei matrem. considerauitque ob hoc quod ipsa rogandi
 eam potestatem habebat: quoniam dei mater potestatem habebat exaudiendi preces
 eius/et omnia de quibus eam precaretur concedendi secundum potestatem/ iustitiam/
 et misericordiam. quoniam preter talem potestatem: beatissima domina nostra neminem in
 aliquibus exaudiret. Ideo et multum considerauit oratio: animaduertens si rogaret eam
 parcere aut largiri sine iustitia/ quoniam eam oraret contra potestatem quam habet in ius-
 titia. et si rogaret eam iudicare peccatores sine misericordia: sic etiam oraret eam contra
 potestatem quam ipsa pia mater habet in misericordia. quare proposuit oratio sibi met-
 orare beatam dominam nostram simul cum iustitia et misericordia et ait. **Oratio** **Oratio**
 Regina omnium
 et dicitur: tu potestatem habes iustam/que bona/magna/et perfecta est omni bono. vix est
 multos esse peccatores qui tibi per se confitentur esse peccatores: reuerentes quia nimis
 contra te et contra tuum filium peccauerunt. Isti autem adeo atque in tantum commiserunt. quod ut par-
 cas eis indignos se reputant. imo iudicant esse dignum: ut filius tuus eos laboribus
 puniat infinitis. si concedas et tibi placeat illos donare ut filio tuo sit inde satisfactum:
 totum placet eis quidquid inde tibi gratum et placens est/et filio tuo. et a modo vo-
 luntati tue/et filij tui resistere nolunt. numquam conteruntur de commissis: que ipsi mi-
 feri contra te et contra tuum filium peccauerunt. Iusticie ergo tue et filij tui se spon-
 te tradunt/et commendant: gaudentes de se fieri quidquid ei placeat/ut ei valeant
 concordare dum in hac viuunt vita presenti. deuicta fuit ab oratione vtriusque iusti-
 cia scilicet matris et filij: quoniam potestas iusticie potestati orationis resistere non
 valuit/et quo concordabat ei: in eo scilicet quia voluit ipsam iusticiam de peccato-
 ribus agere quodcumque placeret. quare oportuit beatam dei genitricem: orationi su-
 as preces exaudire. **Oratio** **Oratio**
 Regina misericordie inquit oratio: tu potestatem habes
 misericordie. hec autem potestas bona est/magna est: et omnibus bonis perfecta.
 Et tanta est potestas quam habes parcendi: ut magis parcere possis quam peccator
 aut peccatrix peccare. quare pro peccatoribus et peccatricibus te precor: ut ad-
 parcendum eis diligant misericordiam tuam. et plus diligant misericordiam tuam:
 quam illud bonum quod de misericordia tua expectant. quoniam melior est potestas

Questio

quam exeres/ parcendo ipsis: q̄ ea que a te postulant. et quoniam plus diligunt in te potestatem tuam q̄ habes parcendo/ q̄ illud bonum quod sperat venire: habet rationem yntent̄ iustitia in semetipsis. vnde non video te piam dei matrem: posse negare ea que hic a te postulo. quoniam contra tuam iustitiam et rationem agere non potes. victa quidem fuit potestas dei matris: in quantum omnibus ab oratione dictis habuit consentire. **Questio.** Oratio (dixit eremita) in quadam ciuitate manebant due domine. quarum altera bonum virum habebat amantem illam valde: hec autem erat viciosa nimis et detenta in peccato luxurie cum alio/ quem amplius viro suo diligebat. altera vero malum conjugem habebat/ multas incurialitates ei facientem: quia eam non esse castam sciebat. Luxuriabatur enim cum quodam alio: quem multum diligebat. Ambe igitur ille domine/ exempla mali dabant toti ciuitati: vnde multa mala fiebant. quidam enim dicebat: nullum oportere bonum et liberalem et modestum fore sue uxori: alij contra non oportere aliquem suam cum malefaceret castigare uxorem: quia sic nichil omnino proficeret. Unde questio est que istarum dominarum: maiorem habet potestatem dandi malum exemplum. et que maius malum agebat: et que magis indigna erat vt tu oratio pro ea orares. **Locuta est intentio dicens.** Quedam domina virum habebat pulchrum/ diuitem/ iuuenem/ et nobilis progeniei. et in his omnibus eum diligebat: quoniam hec omnia sunt amanda. aliquibus tamen accidentibus contingebat: q̄ hec virum suum odiebat. quoniam tamen considerabat pulchritudinem/ et bonitatem viri sui: recedebat mala voluntas. Quadam vero die dum illa cogitaret fragilitatem sue potestatis/ quoniam nunquam amando virum suum perseuerare potuerat: dixit in amare suo fragilitatem esse potestatis. vnde rogabat piam dei matrem: vt concederet ei potestatem qua multum posset virum suum amare. Cum terminasset orationem suam/ considerauit intentionem qua erat ordo matrimonij: perpenditq̄ matrimonium esse/ causa filios et filias procreandi ad laudem et seruitium dei et beate eius matris. et ex tunc hec virum suum dilexit vno gradu altius more solito: et prima intentione dilexit eum in rationem viri: secunda vero intentione dilexit eum sub ratione qua pulcher/ diues/ iuuenis/ et sanguinis alii fuit. quare cum postea contingebat ei cogitatio de eo odiendo: fortificabat amare suum intentione predicta/ qua ille vir suus erat. et sic demonem vincebat: et eius tentationem.

Intentio

De sapientia.

Cap. VI

Questio
Laus

Aus (ait eremita) scis ne quid est sapientia? que respondit dicens: sapientia est proprietas ratione cuius sapiens intelligit. Cum ergo in beatissima dei genitrice sit sapientia inquit laus: desidero laudare eam de sapientia tribus modis. primo in hoc ipso q̄ ipsa beata dei mater se scit scitam. secundo q̄ se scit in hoc amata. tertio in hoc q̄ se scit bonitate/ magnitudine/ et ceteris abundantem. **Beatissima virgo domina nostra** (ait laus) scitur dei mater: et hec est maxima laus que de illa dici potest/ maxime cum deus filius eius sciat eam suam ipsam esse matrem. Et quoniam deus est ipsa met sapientia diuina: scit quidem ipsa sapientia suam ipsam beatissimam virginem esse suam matrem. valde quidem mirabile est hoc: a sapientia videlicet sapientiam scire rem aliquam esse sui ipsius diuine sapientie matrem. Hec si quidem sapientia scit: se esse meliorem et nobiliozem filium qui esse possit. quia scit se esse filium/ deum hominem: qui natus est de ipsa beatissima virgine matre. Et ideo quia ipsa et sapientia que est filius deus homo: scit se meliorem esse et

nobiliozem/filiū qui possit esse: scit ipsam matrē suā meliorē/et nobiliozē/et excel-
 lētiore esse magnitudine/perseuerantia/potestate/et reliquis que possit esse. Quid
 dicā aut quid cātabo inquit laus? vtiq; diuina sapiētia scit se nō posse scire altiozē z
 nobiliozē matrē ea. Hoc etenim oportet eā scire necessario: ex quo nō potest scire al-
 tiozē et nobiliozē filiū deo hoīe/ qui est filius hui⁹ sacratissime virginis intemperate.
 Et ideo quis cōsiderare aut quis existimare posset/ quāta laus inest huic beatissime
 matri eā sciri tā nobilē et tā excellētē matrē: vt deus scire nequeat quo posset ei ma-
 iorē gratiā/et maiorē bonitatē/magnitudinē/z reliqua cōferre. hoc idē similiter au-
 deo de iustis et peccatorib⁹ dicere. qm̄ sicut de⁹ hāc gloriofissimā matrē suā scire ne-
 quit in maiori magnitudine/nobilitate/et bonitate ea quā sibi cōtulit: ita nec āgeli/
 nec hoīes aliquomō scire possunt beatissimā dei matrē magis bonā magisq; virtu-
 osam q̄ sit. quare i bonitate/et magnitudine/et in ceteris pfectionib⁹ gloriose vir-
 ginis dei matris existit sapiētia dei/et sanctorū omniū tā angeloz/q̄ hoīm. Cū igit
 ipsa se sciat ita sciri: quis ergo cōsiderare/et existimare valebit maximā altitudinē z
 nobilitatē sapiētie sue? Gloriofissima dei mater scit se amari intātū: q̄tū de⁹ ma-
 trē amare potest cū bonitate/magnitudine/eternitate/potestate/z reliq; nā ex quo
 de⁹ nō potest vehemēt⁹ hoīem deū filiū virginis diligere q̄ diligat: nō potest qdē
 vehemēt⁹ eā diligere dei et hoīs esse matrē. hūc siquidē amorē adeo vehementem
 quē in illā contulit deus: scit ipsa dei mater. scōm ergo magnitudinē amoris huius:
 sequit sapiētiā beate virginis esse magnā. Iterū ab oibus sanctis glorie/et ab oib⁹
 iustis et peccatorib⁹ inuocantib⁹ eā scit se amari: et scit quidqd in hoc seculo et in alio
 agit filius ei⁹/ propter ei⁹ amorē. quis ergo cōsiderare potest magnā ei⁹ sapiētiā:
 quā habet sciēdo se ipsam amari/et sciēdo magnū amorē quē gerit filio suo deo et
 homini: nā in q̄tū ipsa est magna: oportet eā se sciri et amari. et i q̄tū etiā ab āgelis
 et a sanctis et ab istis et ab illis scitur et amat: oportet eā se scire scientē et amātē hec
 oīa p̄dicta. Cū bonitate/magnitudine/pseuerantia/potestate/sapiētia/et amore
 scit beata dei genitrix ea que scit: ob hoc oportet ei⁹ sapiētiā esse bonā/magnā/du-
 rabilē/potētē/et feruētē. est quidē bona: qm̄ bonitas existit in eius scire. est vero ma-
 gna: quia magnitudine magnificat suū scire. durās autē quia nichil obliuiscendo:
 in scire suo pseuerat. vnde sicut bonitas/magnitudo/pseuerantia/et reliqua: totis se
 ipsi sapiētie illi⁹ satisfaciūt: sic ei⁹ sapiētia tota se ipsa bonitati/magnitudini/pse-
 uerantie/et reliquis satisfacit. Ideo sapiētia hui⁹ beatissime dñe nostre ita bona est/
 magna/et durabilis vt cor cogitare non possit/ nec auris audire/ nec lingua p̄fari:
 qm̄ eius sapiētia intātū se āpliat/dilatat/extēdit et pfundit per bonitatē magnitu-
 dinē/pseuerantiā/potestatē/et reliqua/ vt nichil sufficere possit ad attingēdū sapiētiā
 eius: nisi solus deus ei⁹ fili⁹ et ipsamet virgo et mater gloriofissima. **Questio**

Questio
 Laus (aut eremita) satis contēt⁹ sum de laudib⁹ quas beatissime virgini dei matri
 sub sapiētie forma exoluisti: tñ plures sunt adhuc laudes in ea/ quas ignoras. Sz
 dicā tibi: quid inter duas dñas cōtigerit. Altera quidē illarū valde pulchra/et alia
 valde sapiēs erat. q̄ autē sapiēs erat laudabat beatā dei genitricē sapiētia: et altera
 altera laudabat eā pulchritudine. questio igit inter eas versabat. nā ea que sapiēs
 erat dicebat beatā virginē dei matrē esse magis sapiētē q̄ pulchrā: qz p sapiētiā suā
 scit deū/ sed sua pulchritudine eū non pulchrificat. Altera vero que pulchra erat di-
 cebat eam esse magis pulchram q̄ sapiētē: qz pulchritudo eius omnes alias sanc-
 tozum pulchritudines decorat/ non autem eius sapiētia. etiam eius sapiētia deū
 scire nequiret nisi ipsa sapiētia pulchritudinē de ipsiusmet pulchritudine reciperet.

Intentio

non enim esset digna: nisi foret pulchra. vnde questio est: vtrum ille due laudet / aut improbet beatā dei matrē. **Ait intentio.** In quodā festo nobilio: et totius anni solēniori sanctissime scilicet trinitatis / pdicabat religiosus quidā: et in principio sui sermonis dixit / de sancta trinitate neminē debere predicare / quia in tantū res ardua et subtilissima est vt intelligi nō possit. dimisitq; materiā illā: et ad alterā sermonem suū cōuertit. Cū autē ego intētio hec audissem: cōsideraui quomodo festū hoc cōplemētū est et finis oīm aliorū festorū. hoc enim festū est intentione prima: et cetera festa intētionē secūda. vnde magna cōtabui displicentia: quia illi festo nō sit honor ille / qui ei debetur et cōuenit / sicut festo natalis dñi / et pache / et pētecostes. quibus unpēditur maior honor q̄ isti: quod ceteris altī⁹ est. et in corde meo desidero vehemētē / vt aliquis vir sanct⁹ et sapiēs assignatus esset de sancta trinitate alte et subtiliter semper in illo festo predicare: scdm̄ quod de ipsa beatissima dei trinitate dici potest. ita vt ordinatū esset ad illud festū cōgregari multos sapientes hoīes intelligere potentes / quid de trinitate beatissima dici potest: de varijs terris ad sermonē illū qui fieret ab illo sancto sapiente de beata dei trinitate audiēdū pfectos. et assignarētur huic festo dies quatuor: primā in honore persone patris / scdm̄ i honore persone filij / tertiam in honore persone spiritus sancti / sed quartā in honore vnitatis essentie et nature / quā ipse tres habēt existēdo vñ⁹ deus / vna essētia / vna bonitas / vna magnitudo / vna imēsitās / vna potestas. et donec ista ordinatio fiat: ego intētio nūq; ero ordinata nec in illo festo vt decet honorata. nec leta ero neq; de me ipsa cōtenta. cū illic percipiā insipientiā regnare pro sapientia.

Oratio

Regina prudentissima inquit oratio / laus in scire te laudauit: de cuius laudationibus sum contenta. quia vera dixit: quecūq; dixit. Cū ergo te beatissimā dominā considerē tā dignam sciri et amari / et te considero a tot peccatoribus despectā / quia valore tuo a malo non desinūt / agētes quotquot bona possent: sum intantū (vt non possum vehementius) perturbata in angustiifero dolore iacens. tu autē charissima domina hoc bene scis. quare te precor mitissima: vt in pturbatione mea / et malo meo super me pietatē habeas. nā quia sum in dolore et mestitia propter meū scire / q̄ contēptū quem tibi inferunt peccatores cognoscā: ratio esset vt scire tuū in eos alleuiaret labores / quos propter amorē tuū sustineo desiderās tuū honorem. **Stoliosa mater** (ait oratio) peccatores inhonorant sapiētiam tuam: in quantū agūt opera mala. qui si propter amorē tuū agerent opera bona: sciret vtq; sapiētia tua quoniam eidē amori impartirētur honorē. quare te supplico domina sapientissima vt conuertas eos ad agendum opera bona propter amorē tuū: ad hoc vt scias eos tibi honorē et reuerētiā impartiri. testor enim tibi sine mēdacio (quoniā mētiri nō possum) quia magis desidero te agere bonū peccatoribus tuis / diuertendo illos ab operibus malis ppter honorē tuū / q̄ ppter dolorē quē sustineo / qz faciūt tibi inhonoratōnē / et q̄ propter compassionē quā de illis habeo quia in penas corruūt sempiternas. quare videtur michi vt postulationē meā exaudire debeas: ex quo propter honorem tuum / penitus te oro. **Virgo sancta sapiens et gratiosa** dixit oratio / tu in sapientia scis quecūq; scis / et tanta redundas misericordia / vt ea que scit tua sapiētia in peccatoribus: scias in misericordia / ex quo scis ea p bonitatem / magnitudinem / et reliqua. **Eia** vgo gratiosa miserere peccatorū: ex quo cū misericordia scias eos. qm̄ natura tue sapientie est pcere illis: quos cū misericordia scis. ex quo misericordiā et veniā tuā: iuocāt idigētes. vnde si nō miserearis eoz: videt vt misericordie tue iurueris / inquantū scis eos sine misericordia. et michi etiā iuriā iseres: q̄ sum eoz aduocata

ab eis rogare misericordiam tuam / et pietatem tuam / et tuam gratiam / et sanctitatem / publice electa / tu autē hanc iniuriā domina mitissima: inferre nō potes. quare cum sis misericordissima et sapiētissima: oportet vt oīno miserearis omniū quibus necessaria est tua misericordia. Regina sapiētie / potestatis / et amoris: ignorantia contraria est sapiētie tue. et ex ignorantia cōtingit te non cognosci / et te non amari ab hoībus plurimīs quos ignorantia in ignē ducit eternū / perdētes gloriā sempiternā. quā haberēt si a te cognitionē / pietatē / et veniā: et a filio tuo optinerēt. quē tu scis in hoc mūdo plus ignoratū et oblitū a pluribus hoībus: q̄ cognitū et memoratum. Et quoniā ignorantia in hoc mūdo tāta perpetrat mala / exultens contra sapiētiam tuā: placeat tibi regina sapiētie / bonitatis / et pietatis: ignorantiam in mūdo deprimere. et sapiētiam ad honorē bñdicti filij tui / et tui etiā virgo gloriofa exaltare.

Questio. Oratio (ait heremita) due domine semel orabāt beatā dei genitricem. altera illarū rogabat eā vt cōcederet ei sapiētiam: altera vero vt ei largiretur amorē. et illa que rogabat pro sapiētia intēdebat per hoc eā intelligere: et illa vero que rogabat pro amore: intēdebat eā ex hoc amare. quolibet autē istarū meliori intētionē q̄ altera: credebat orare. vnde questio est que duarū maiorē habebat et nobiliozem intentionē orando beatissimā dei matrē. **Ait intentio.** quedā domina contēplabatur beatā dei genitricem cū sapiētia et amore. hec domina litterata fuit / in multis scientijs sapiētiam consecuta: quatinus ipsam beatissimam dominā valuisset vehementius et altius contēplari. dū autem orans contēplaretur ipsam dei genitricem: quodā tēpore faciebat de amore primā intensionem / et de sapiētia secundā. in alio vero tempore faciebat de sapiētia primam intensionē: et de amore secundam. hec autē faciebat vt per intensionē secundarias: intētionē primarias eleuaret. nam in q̄to maior et nobilior est intentio secunda: tanto potest intentio prima per eam altius eleuare. et propter hoc illa domina quodam tēpore desiderabat scire beatā dei matrē: vt eam posset amare. et alio tempore eam desiderabat amare: vt eam posset cognoscere. Ita q̄ per quālibet istarum intensionū: aliam eleuabat ad contēplandam gloriosissimam virginem dei matrem.

Questio

Intentio

De amore.

Cap. VII.

Ius amantissimam dei matrem laudare voluit: sed heremita prius ab ea quesuit quid est amor. cui respondit illa dicens: amor est id quo amicus suū amat amatū. Tribus igitur modis de amore laudare volo amouerā virginem dei matrē. primo amore dei. secundo amore suimet. tertio amore proximi sui. Amor dei / deus homo est: qui filius est marie virginis alme / videlicet ihesus christus deus homo. Eo enim q̄ ipse est deus / existit ipse amor: quo matrem suam diligit substācialiter et toto se ipso. hoc ergo amore qui est deus / et bonitate que est ipse deus et amor / et magnitudine que est ipsemet deus bonitas et amor: diligit ipse deus virginem matrem suam. Ita q̄ nichil est in eo quo non diligit eam. Et quoniam ipse deus qui beatissimam matrem suam totus diligit / est homo filius ipsius gloriose virginis: oportet vt ipse homo eo q̄ est deus totus diligit gloriosam matrem suam. et sic oportet: vt totus ihesus christus diligit eam. vnde sequitur ex quo ihesus christus totus diligit eā: q̄ nichil sit in eo quo nō diligit eā. Oportet ergo eam totā ab illo amari: ita vt nichil sit in ea / quin ab eo sit amatū. Quare dicit heremita cōsiderare potes: quo pacto hec p̄ciosissima dñia valde dilecta sit a suo filio et e cōuerso. quoniā secundū q̄ amatur a suo filio: oportet eius amorē / deo suo filio cōrespondere. **Aix** (ait laus) albefcit albedine / et ignis calore calefcit / et beata dei

Questio
Laus

genitrix amore amorescit. etenim est amore vehementius comprehensa q̄ nix albedine/et q̄ ignis calore. quoniam ipsa redundat amore in tota bonitate/magnitudine/perseuerantia/potestate/sapientia/amore/virtute/veritate/gloria/gratia/sanctitate/iusticia/et reliquis: intellectualiter ipsa ponente in suo amore bonitatē/magnitudinem/perseuerantiam/et reliqua que sunt virtutes et proprietates intellectuales atq̄ spirituales/virtutibus et proprietatibus corporalibus excellentiores et nobiliores. Si autē albet nix albedine/et ignis calore calet: et ipsa albedo sit magna/durabilis/et perseuerās: similiter et calor est autem nix alba magnitudine albedinis/durationis/et reliquis: que sunt proprietates corporales. ergo sine aliqua comparatione sequitur ipsam beatam dei genitricem vehementius amouificari amore: q̄ nix albeat albedine/et q̄ calet ignis calore. Et ideo quis estimare potest amorem vehementissimū ipsius virginis gloriose matris dei/et quis amare quantum amoris est in ea. Duobus modis diligit ipsa beatissima domina nostra proximū. primo diligendo filium suū qui est deus homo. secundo diligendo angelos beatos/et sanctos/et sanctas sup̄ne patrie/et in hoc mundo seruos suos. in eo ergo q̄ ipsa diligit proximū suū qui est deus homo: diligit cuncta creata. omnia namq̄ creata: sūt dei hominis filij gloriose virginis marie domine nostre. et diligit etiam: quecūq̄ filius suus deus homo in creaturis operatur. Diligit autem quidquid angeli beati/et sancti/et sancte agunt/ad laudem filij sui: et quidquid iusti/et peccatores agūt in mūdo ad laudem filij sui et suipsius diligit. imo domine heremita quid dicam tibi aut laus: quidquid aptum natum est/et pueniēs diligi secundum bonitatem magnitudinem et perseuerantiam: diligit secundum bonitatem magnitudinem perseuerantiā et reliqua. atq̄ omnes beati angeli et omnes sancti et sancte superne patrie/et istius mundi diligūt illam dominam preciosam. Quis igitur enumerare aut excogitare potest amorem maximū: quo tota plena est ipsa beatissima domina nostra/et filius eius atq̄ sancti et sancte cum beatis āgelis paradysi. hec est amoris mater/et domina/seruentius diligens q̄ quecūq̄ alia domina. tota est in amore/et tota est amoris. hec largitur amorem/hec loquitur de amore/hec auget amorem et quidquid agat/et quidquid dicat est amoris/et de amore/et propter amorem.

Questio

Questio. laus (ait heremita) due domine laudabant gloriosam dei matrē. Altera illarum laudabat eam: quia tam excellenter/et tam nobiliter amabat. Altera vero laudabat eam: quia tam excellenter/et tā nobiliter amabatur a filio suo/et ab omnibus angelis beatis/et ab omnibus sanctis. Unde questio est que duarum vehementius laudabat beatam dei genitricem. Aut intentio: quedam domina duas habebat domicellas: que libētissime illi seruebant. altera seruebat ilariter et vultu ridēte: altera vero timide et facie tristi/et cogitabūde in omnibus in quibus seruebat illi. Illa vero que ilariter/et iocūda facie seruebat alacrior erat: et promptius famulabatur q̄ altera. Hec quidem domina valde mirabatur super modis illarum duarū domicellarū: et a qualibet earum voluit intentionem qua seruebant ei/cognoscere. Illa vero que ilariter et facie leta seruebat ei:dixit se seruire illi propter amorem quem ipsi domine sue gerebat. altera vero dixit se seruire illi propter timorē quē de ipsa domina sua ne aliquod i ferret ei grauamē habebat. Et ideo cōsiderauit ipsa dña q̄ illa que ilaris erat/et vultu leto quecūq̄ ageret seruebat ei intentione prima: altera vero intētionē secūda. vnde nō erat mix: si illa que intētiōe prima seruebat: vehementius obsequeretur/ea que intētiōe sc̄da seruebat. Abaiorem enim habet amorē/bonitatē/magnitudinem/perseuerantiam/ et reliqua eius

Intentio

modi in intentione prima/ q̄ in secunda. **O**ratio sub amoris forma beatam dei **O**ratio
 matrem incepit orare: proferens ista. tu amoris mater et dñia que tota es in amore
 et per amorem: que omnia que dicis et agis/ ea dicis et agis ppter amorem. tu scis
 quidem in mundo magnam esse carentiam/ et siccitatem amoris: quare te precor de
 amore et propter amorem/ vt in mundo affluenter largiaris amorem. ex quo tantū
 amaris et tantum amas: et ex quo tantum habes amorem. **E**t quoniam tu regina/
 sancta/ iusta et gloriosa amorem habes in tua bonitate/ magnitudine/ perseveran-
 tia/ et reliquis: aperi bonitatem tuam petentibus/ et procedet inde bonus amor. a-
 peri tuam magnam magnitudinem: et procedet inde magn⁹ amor. aperi perseue-
 rantiam tuam: et fluet inde durabilis amor/ et sic de ceteris dignitatibus plenis a-
 more. tu aut̄ fons amoris aperi eas omnes: et affluat huc amor bon⁹/ magn⁹/ per-
 seuerans et potens. **A**udi regina beatissima: nonne aperiuntur nubes: et erumpit
 pluuia/ vnde plante procedunt frondentes/ et arbuſta fructifera? **Q**uid erit ergo
 tibi de tua bonitate/ magnitudine/ et reliquis: si nō ex eis pcedat amor vnde iron-
 deant/ et germinent in fructū amatores te amantes/ et te laudātes de bono/ et ma-
 gno amore? virgo domina/ iusta/ et misericordissima: nōne gloriosus filius tuus (q̄
 est amor) minus amatur propter amoris absentiam q̄ aliquid huius mundi secun-
 dum sue comparisonem nobilitatis/ et valoris? homines enim huius mundi plus
 diligūt honores/ diuitias/ delicias/ vitam/ mulieres et parentes: q̄ filium tuū glo-
 riosum. **C**ū ergo tuus filius sit amor/ et tu mater amoris et domina: quid est in cau-
 sa aut quomodo fieri potest/ q̄ tuus preciosus filius et tu gloriosa regina in mundo
 non amamini super cuncta? hoc autem summū mirabile apparet et videtur. quo-
 niam id quod tantum prestat minus amat: q̄ id quod nichil/ nulliusq̄ momēti est.
 et nisi tu regina esses amoris/ et propter amorem: putarem te inimicam esse amoris.
 sed quoniam hoc nequit esse: miroz quare non multiplicas/ et auges amorē. et quare
 falsum amorem huius mundi non depunias: qui deberet odium appellari. **T**u
 virgo sapientissima/ nonne bene scis tu hominū corda esse creata ad amandum: si-
 cut oculi ad videndum/ et aures ad audiendum? **O**culi nempe vident/ et aures au-
 diunt: sed quid est hoc quod hominū corda ad amandū facta non amant? quot igitur
 pagani/ quot sarraceni/ quot iudei/ quot scismatici/ et (quod valde malum est)
 quot mali christiani sunt: qui non amant? vel si amant vtiq̄ amant id quod amare
 non deberent: non amantes id quod amare deberēt. Si enim te excusare volueris
 eo q̄ diuinam iusticiā diligis: que puniens priuat eos amore/ ex quo nolūt amare.
 saltem excusari non potes quim vi amoris te oporteat amare filij tui reuerentiam/
 et honorem/ et pietatem/ et misericordiam: quam te habere decet de peccatoribus
 suis/ in tantum vt hominū corda compellas amare. **T**uus autem filius oculos ho-
 minū videre facit colores albos/ et rubeos: sed eorum corda non facit amare sui et
 tui reuerentiam et honorem. **N**onne vides quid agit filius tuus? in amore quarū-
 dem vetularum/ aut pauperum mulierum se ponit. similiter et in amore aliquorum
 pauperū hoim parue potestatis: sed in amore quasi omnū qui diuites/ et potētes
 sunt ad faciendū et ei et tibi multos honores/ et reuerētias se nō locat/ nec ab eis se
 permittit amari/ nec eos mouet ad amandū eum. et ideo non potest amor inter nos
 florere/ neq̄ generare: nec inuenit vbi consistere possit. quare te precor charitatis
 domina vt largiri et mittere digneris amatores multos/ potētes amare et vti amo-
 re/ secundum illam magnam potestatem quam haberent amādi/ si filius tuus et tu
 moueritis eos ad amādum. plus enim boni exempli daret quidā homo potens ad

multū amādum: q̄ vetula quedam misera in qua se multū ostendere nequit amor: quare te oro potētissima domina quatinus moueas prelatos/ et principes ad tantū amandum: vt subiectos suos moueant ad multum amandum. in tantū q̄ filius tu⁹ et tu consistatis adeo vehemēter in eoz amore: vt propter suū et tuū amorem sint multi/ mundū et oīa derelinquentes vt amare possint/ et propter amorem seip̄os tradere morti ad ostendēdam/ et honorādā veritatē filij tui dei et hominis gloriofi.

Questio

Questio. Oratio dixit heremita: due dñe orabant beatā dei matrē. hec orabat eam vt concederet ei amorē/ quo posset eā amare: illa vero rogabat vt largiretur ei honorē/ quo posset eā honorare. vnde questio est: que illaz melius orabat dei matrē.

Intentio

Ait intentio. Quidā sanctus heremita fuerat in mundo diu peccator: sed p̄pter amorē dei mundū dereliquit/ ascēditq; i quēdam montē altissimū vt cōrēplādo deum penitentiā ageret de peccatis. quadā vero die oratione facta accidit: vt consideraret statum mundi. et mirabaf super illo: que esset ratio cur in ita turbato statu consistit. Itaq; considerando sc̄m q̄ deus illi reuelare voluit: multas perpendit rationes/ multosq; modos quibus mundus inordinatus existit. sed interea multū cōsiderauit in ratione que sequit: sc̄m hos sermones. Due intētionē sunt/ scilicet prima et secunda vt iam dictū est: quaz quelibet est amabilis quia bona/ et magna secūdū q̄ ipsa est. Ueruntanē prima magis amabilis est: q̄ secūda. quare oportet primē intentioni maiorē dari amorē et honorē: q̄ secunde. hec siquidem prima sc̄bz nature cursum mouet secūdā. attamen secunda prior est extra practice/ q̄ prima: sed prima in theozica/ et in practica interiori/ prior est q̄ secūda. sicut figura domus prior est in aīa artificis q̄ in domo: domus autem prior est q̄ vsus eius ad quē facta est/ videlicet habitatio. Cum igitur hic sanctus heremita sic consideraret: animaduertit hoīes cōsentire placitis/ que habent in rebus mūdānis/ que sunt intentione secunda: vt sint placita spiritualia que sunt intentione prima. et obdormiūt hoīes in placitis mundānis: nolendo vltērius transire ad celestia diligenda. Itaq; periclitatur amor eoz in ijs que sunt intētionē prima: eo q̄ non adheret ei amor ille qui est intentione secunda. imo puerunt hoīes secūdā intētionem in prima/ et contra: et ideo peruersus est mundus. quare non mix est si in deuiato statu consistat: et si defectus amoris et absentia sint in mundo.

De virtute.

Cap. VIII

Questio

Heremita quesuit a laude quid est virtus. que respondit dicens: virtus est ouigo vnionis bonitatis/ magnitudinis/ p̄seuerantie/ potestatis/ et reliquoꝝ in vno bono magno p̄seuerante et potēte. Per hanc diffinitionē virtutis (ait laus) laudare desidero reginā virtutis et gratie/ dei matrē: tribus modis: scilicet in virtute ihesu christi/ et in virtute naturali/ atq; in virtute morali. In christo ihesu filio virginis gloriose due sunt virtutes: scilicet diuina et humana. Ille quidem virtutes due: de bonitate/ magnitudine/ p̄seuerantia/ et reliquis dignitatibus virginis beate in mūdo nate apparuerunt in vnū bonū/ magnū/ et p̄seuerentem videlicet dominū ihesum christum/ verum deum et hoīem. Illa igitur virtus que nata est de bonitate in magnitudine/ p̄seuerantia virginis beate (que virtus est dei et hoīs) orta est cum virtute dei: qui oziēs induit se virtutē humanā/ que ex beata dei genitrice orta est. virtus enim orta est de virtute: videlicet humana virtus domini ihesu christi de virtute virginis inuiolate/ similiter et de ipsi⁹ virginis bonitate/ magnitudine et reliquis. Ideoq; diuina bonitas/ magnitudo/ et eternitas indute fuerunt virtutem humanam: que de ipsa beata virgine fuit orta.

Ita vt bonitas/magnitudo/eternitas: et relique diuine rationes que sunt infinite virtutes/existentes vna eadem et virtus: induerunt se virtutē humanā finitā de finita virtute orā. In q̄tū ergo diuina virtus humanam virtutē se induit orā de beata virgine gloriofa: est virt⁹ ipsius beate virginis digna laudari in bonitate/magnitudine/et eternitate/et reliquis: que sunt infinita virtus induta virtutem ex beata virgine orā. Et ideo oportuit vt virt⁹ ipsius virginis de qua tanta virtus infinita virtute finita induta nata est: p̄seruaret in ipsa virgine virtutē virginittatis/scrittatis/puritatis/et vnitatis. bonitatis/magnitudinis/perseuerātie/et reliquarū proprietatū. quoniā si virtus virginis beate (quā ante conceptū habuit) corrupta fuisset in ea: non suffecisset ad hoc vt de ipsa aliqua virtus potuisset oriri quam infinita virtus in bonitate/et reliquis indui debuisset. Ita q̄ homo qui deus esset: nasci nō potuisset. Cum ergo virtutē huius sacratissime virginis tā excellentē et nobilē esse oportuerit/que suffecerit ad oriendū de ipsa deū hominē: quis perfecte potest eam laudare sicut decet? In beata dei genitrice est virt⁹ naturalis: que ex vnitatis/bonitatis/magnitudinis/pseuerantie/et reliquarū dignitatū oritur in vnū bonū/magnū/durabile/et potens/hoc est deum. quia virtus naturalis/que vna est partium substantialiū de quibus corpus beate virginis cōpositū est: oritur de qualibet pte ipsius corporis/dās illi similitudinē suā: dat enim bonitati similitudinē suā/eo ipso q̄ facit eā virtuosam: similiter et magnitudini/perseuerātie/et potestati. et sic oritur virtus de vnitatis cuiuslibet cōponentiū/cōponendo vnū magnū videlicet corpus virginis gloriose: quod ex oibus partibus suis cōpositū est/videlicet ex bonitate/magnitudine/et reliquis. que naturaliter indute sunt virtute: de qualibet earum oriēte. hanc ergo virtutē de bonitate/et reliquis sic oriētē/sic oportuit esse excellētē et nobilē in natura: vt inde posset oriri naturalis virtus excellētior et nobilior omni creatura videlicet natura omni natura maior et nobilior domini nostri ihesu christi/ quoniā ipsa principiū et finis est omniū creaturarū. quoniā quecūq̄ deus creauit: facta sunt ad illā humanā naturam de beatissima virgine sumptā. hoc habito quis considerare potest: q̄ laudabilis est virtus huius beatissime virginis genitricis?

In gloriofissima virgine virtutes morales et theologicas oportuit esse: cū cōcepit dei filiū. quas scilicet virtutes correspondere oportuit: virtuti quam concepit. Quocirca necesse fuit vt fides/spes/charitas/iusticia/prudentia/fortitudo/temperantia virtuosissime virginis: essent oibus aliorū virtutibus superexcellētiores/et nobiliores bonitate/magnitudine/perseuerātia/et reliquis. nā secundū excellētiam et nobilitatē virtutis operis interioris quod fuit in conceptu/et scdm virtutē naturalem ipsius virginis beate: oportuit ipsam virginē mariā habere fidē in sibi dictis a gabriele archangelo. in hoc etiā eius spem/caritatem/iusticiā/et ceteras oportuit esse magnas. quare cū opus virtutis intra/et opus virtutis extra sint adeo magna: oportuit ea adinuicem correspondere in excellentia summa. vnde nemo existimare posset quantis laudibus in virtutibus theologicis et moralibus sit digna dei mater. nec ad eas exprimēdas sufficere vllatenus possum/quare desisto. **Questio.** **Questio** Laus (inquit eremita) due dñe beatā dei genitricem laudabant in virtutibus. Altera laudabat eā de iusticia: altera vero cōmendabat eā in misericordia: et quelibet illarum plus q̄ alia credebat eam laudare. Illa que laudabat eam de iusticia: dicebat ipsam plus amare iusticiā q̄ misericordiā/in q̄tum odit omnes illos qui odiunt filiū suū/et qui negant illum esse verum deū et hominē: et eam non esse dei matrē et virginem. et quoniā negantes ista plures sunt q̄ affirmantes ea: oportet ergo

Intentio

vt ipsa plus diligat iusticiã q̄ misericordiam. Altera vero dicebat eã plus diligere misericordiã q̄ iusticiã: quoniã deus vt parcendo genus humanũ recrearet: carnẽ assumpsit humanã ex ipsa beata dei genitrice. et quoniã misericordia fuit huius sacratissime incarnationis occasio: et ipsa beata dñã nostra ratione ipsi? incarnationis est mater dei virgo. plus ergo diligit misericordiã q̄ iusticiã. vnde questio est que illaz sup hoc plus laudabat beatissimã dei genitricẽ. Dixit intentio. Quedam domicella virgo diligebat beatã virginẽ dei genitricẽ. verũtamẽ aliquotiens tẽtatione verabatur: quia mirabatur eã posse virginẽ pmanere post partũ / et ante. et quotiẽscũq; hac affligebatur tẽtatione: remittebatur ei multũ ex amore quẽ ipsi beatissime virgini dei matri gerebat. quia cũ tẽtabatur non poterat eã tantũ amare: q̄ cũ non tẽtaretur credẽs eam virginẽ post partũ et ante. vnde mirabatur hec qua natura tẽtatio poterat ei virtutẽ auferre: diligẽdo virginẽ sanctissimã dei matrem. Dum autẽ hec domicella sic pmaneret: contigit vt oculis infirmaretur: dolore capitis nimis afflicta. et quidã vir sanctus ex oculoꝝ infirmitate vi cuiusdã preciosi lapidis eã curauerit / et virtute orationũ dolorem capitis abiecerit. postq; autẽ hec ab istis egritudinibus curata fuit: aliam iterũ incurrit infirmitatẽ / videlicet desiderũ peccandi carnaliter cũ sancto viro. itaq; virginitatẽ spiritualẽ quãdiu ob virginitatẽ dei matris dilexit et possedit: amisit. Cũ autẽ hec corruptã spiritualiter se sentiret: mirata fuit quomodo poterat hoc fieri / vt sine virginitatis corporis sui corruptione in anima sua corrupta foret. quare tũc pcepit quoniã sicut anima violare poterat virginitatem absq; corporis violatione: ita et multo melius corpus virginis cõsecrate dei matris / post partũ et ante inuolata virginitate poterat permanere / eũ in anima sit virginitas intẽtione p̄ima: in corpore vero intẽtione secũda. verũtamẽ hec cõparatio adhuc ipsi puelle non suffecit: donec considerauit / quoniã sicut margarita curauerat eã ab oculoꝝ infirmitate / et virtuosi sermones sanauerãt eam a capitis dolore / et hoc sine corruptione ipsius margarite / et sermonũ: sic per virtutẽ sermonis archangeli / et per virtutẽ p̄ciositatis virginitatis beatissime dñe nostre potuit esse incorruptibilis virginitas corporalis eius post partum. et ante. Adhuc tamẽ hoc exẽplũ sibi non suffecit: donec considerauit / quoniã ex hoc q̄ ex ipsa beatissima genitrice nasci hominẽ oportebat in quo esset virginitas ipsi? hominis incorruptibilis: necessariũ erat ipsam beatissimã hui? hominis matrẽ corporalẽ virginitatẽ incorruptibilẽ habere. nã virtus illius hois dei / constat intentione p̄ima: virtus vero virginis matris eius / intẽtione secũda. Et ideo cum hec puella ad hũc altũ virginitatis punctũ considerãs ascẽdit: postea in predictã tẽtationẽ de virginitate dei matris non cecidit. et perpẽdit quoniã ratione tẽtationis / dũ tẽtabatur non poterat beatam dei matrẽ virginẽ tantum amare: quia deficiebat ei virtus tũc temporis cum tẽtatione predicta veraretur. et propter hunc virtutis defectũ incidit spiritualiter in corruptionẽ virginitatis: de qua sanauit eam beatissima virgo virginũ. quia ad honorem sui: virginitatem spiritualem et corporalem amabat.

Oratio

Prũsq; oratio inciperet orare: voluit virtutibus vestiri. vt haberet vestimenta: que ad orationẽ pertinet gratiosa. que cũ induta fuisset virtutibus et ornata / dixit. Virtuossima regina virtutũ: plura sunt in mundo vicia q̄ virtutes. plus enim est desperantie: q̄ spei. et plures sunt in mũdo non habentes caritatem: q̄ qui habeãt illã. plus quidẽ est iniurie: q̄ iusticie. et plus stoliditatis: q̄ prudentie. et plus inerte cordis / et gule: q̄ temperantie. et plus auaricie: q̄ largitatis. et luxurie: q̄ castitatis. et superbie: q̄ humilitatis. et acidiẽ: q̄ magnanimitatis. et ire: q̄ mansuetudinũ.

tu autem regina prudentissima melius hec perpendis quæ ego referre tibi sciam. hoc siquidem quo plus contristor: est quoniam plura sunt vicia quæ virtutes. maxime vero quia ipsa vicia sunt in ditioribus et potentioribus mundi: qui vehementius honorantur. et quedam modice virtutes: sunt in pauperibus modicum honoratis / modicis precij et modice potestatis. Et quoniam hoc ita est ut in plerisque serpant vicia quæ virtutes / et in hominibus venerabilibus et potentioribus tendat amplius quæ virtutes: quis est ille qui debeat hec sustinere diligens tuam virtutem / et tuam reuerentiam adherens virtutibus / odiansque vicia? Sane hec / domina virtuosissima: non valeo sustinere. placeat tibi sanctissima: ut hec modo non perpetrentur. sed ora filium tuum ut concedat mundo gratiam in oppositum se mutandi: videlicet ut plures sint virtutes quæ vicia. et virtutes plus sint in honorabilibus et potentibus quæ in his qui sunt parui / et modice potestatis. Et nisi hoc a filio tuo impetres (quoniam beneficio quia potes: tantam habes cum eo virtutem et potestatem) utique dete conquerar tuemet virtuti / que etiam vicijs insuper contrariatur. quoniam contra ipsam virtutem tuam sunt: et etiam contra tuam potestatem / similiter et contra tuam bonitatem / magnitudinem / et reliquas tuas dignitates.

O tu domina dominarum / corona coronarum (inquit oratio) per ipsam sanctam virtutem que de tua bonitate / magnitudine / perseverantia / et potestate orta est: procedes in filium tuum deum et hominem te oro tota virtute fortitudinis mee / ut destruens vicia multiplices virtutes. Et ex quo per illam virtutem te oro que est illa quam plus diligis / et per quam vehementius diligeris et honoraris: non debeo pati repulsam. quoniam si sic iniuriam feceris virtuti quam plerisque amas / similiter et virtuti tue / atque virtuti omnium virium mearum. maxime etiam quoniam oro te ut illa virtus quam vehementius amas: ametur / honoretur / et cognoscatur / atque sibi seruiatur. Sed nescio quod infortunium michi inest pro peccatis meis. semel quidem terogavi pro quadam domina que suum filium perdidit / quem vehementer amabat: tu autem tunc me propter deuotionem quam illa tunc in te habuit exaudisti. sed cum te oro ut tua virtus / uno etiam filij tui honoretur in mundo: videtur michi quoniam non dignaris me exaudire. numquid recordaris cum te orabam / ut cuidam sacerdoti concederes gratiam exeundi de sordibus luxurie / gula / superbie / et auaricie: ut non inferret turpidinem tuo filio cum cum sacrificabat / nec etiam unquam pro eo exaudire me voluisti. sed exaudisti me pro pueri infirmitate quem sanasti: pro illo autem sacerdote pro quo te multotiens compulsa fui orare / exaudire me noluisti. unde valde me contigit admirari. Tu gloriosa mater pietatis / et gratie es domina publica iustis et peccatoribus: quoniam omnes clamant dicentes / domina nostra / pietatis domina. omnes quidem sperant in te: et te semper inuocant in necessitatibus suis. Quibusdam eorum auxiliaris in infirmitatibus suis: contractos sanas / pauperes ditas / eos qui sunt in peccato mundas. Itaque omnibus in te confidentibus auxiliaris. Ueruntamen non michi videtur ut de utilitate publica multum sis sollicita. sed quoniam virtus publica nobilior est virtute particulari et priuata / et tu mater es publica pietatis: quid esse potest quod virtuti publice non auxiliaris (que deperit) amicis viduata? cur pro virtute priuata quæ publica citius exaudis? plorauit oratio / illi diei maledicens in qua fuit amata potius utilitas particularis quæ publica. et nisi sibi inde vicium imineret: improperaret dei matri / et quibuscumque consilium tale dantibus plus utilitatem particularem quæ publicam amandi. hec autem laudi: que oratio nimis proterue audebat displicuerunt. videbatur enim laudi: orationem nimis insolenter in gloriosam virginem / dominam nostram insolescere. Et respondit orationi dicens: Audi oratio. beatissimi.

ma virgo domina nostra pro vtilitate publica facta est dei mater: idcirco naturali⁹ diligit publicam q̄ priuatam vtilitatē. sed tu oratio tu ponis in hominibus paucis rogantibus pro publica vtilitate: et in multis eam precātib⁹ pro singulari et ppria vtilitate. vnde beatissima domina nostra nullā culpam inde meretur. verū tu eam sola mereris/et tā q̄ insensata loquens. culpam ei quā tu ipsa mereris impingēs ac improprians. Quoniā cum in multis hominib⁹ pro vtilitate priuata rogantibus te ponis: si poneres te in omnibus hominib⁹/et pro vtilitate publica rogarēt sic affectuose gratie matrē ipsa tūc potius pro vtilitate publica q̄ particulari et priuata te exaudire deberet. nūquid non plorare/languere/suspirare/ieiunare/et erogare facis homines pro vtilitate priuata? quare igitur non cogis hoc idem eos facere pro publica. **Questio** respondere voluit oratio: sed eremita sermones interruptit et dixit. due domine orabant beatā dei matrem. Altera rogabat vt concederet ei virtutes: et altera vt vicia ab ea remoueret. **Quelibet** autem illarum melius orare credebatur q̄ altera: vnde questio est que illarum prestantius munus petebat. **Aut intentio**. quidam religiosus solēniter predicabat: cuius tamen sermones in populo parue erāt vtilitatis. Unde cepit ammirari vnde hoc: et qua ratione esse poterat. qui deprehendit quoniā indigētiam virtutis habebat/sequi: suos sermones magni fructus esse non posse. Idcirco religiosus ille ad predicandum et disputandum cum sarracena gente profectus: sese periculo mortis ad honorem gloriose dei genitricis magnificans dominū ihesum christum exposuit. Nec scitumuit mortem/nec expauit sustinere labores: vt sermones sui virtutem acquirerent/considerans virtutem esse maiorem in predicatoribus in periculo mortis predicantibus/et labores maximos ad honorandum deum/et beatam eius genitricem sustinentibus q̄ sine laboribus/et sine mortis piculo predicantibus. Idcirco sermones illius sancti viri qui prius inter christianos virtutis efficaciam non habuerant: magnam virtutis redundantiam (cum inter gentem sarracenicā disputando predicaret) habuerunt. hic autem multos infideles ad fidem cōuertit. fructumq̄ magne virtutis ad honorem dei/et beate virginis gloriose multiplicauit. **Et ego intētio** valde venerata fui: et ea virtute (que michi congruit) adornata.

De veritate.

Cap. VIII

**Questio
Laus**

Ius inquit eremita: quid est veritas? que respondit dicens: veritas est id quod est verum de bonitate/magnitudine/et reliquis. de qua tribus modis beatam dei matrem intendo laudare: videlicet a magnitudine sapientie/a magnitudine voluntatis/et a magnitudine potestatis. Sapiētia dei hominis inquit laus: est magna eo quia est deitas/et est magna eo quia est humanitas. Est autem adeo magna vt nulla alia sapiētia possit esse maior: similiter et sapientia genitricis eius (excepta sapientia ipsius filij) quoniā nulla est creatura/cuius sapientia sapientia gloriose virginis dei matris dei valeat superare. **Quidquid** enim sapientia diuina et sapientia humana dei hominis filij virginis gloriose possunt scire bonitatis/magnitudinis/et reliquarū proprietatū in vna sanctissima virgine consecretata: ponūt in verum veritas diuina/et veritas humana in ipsa preciosa dei genitrice. cum ergo he due sapiētie dei hominis tante sint/et tantum possint scire bonitatis in ipsa gloriose matre sua/et veritas dei et hominis totum illud in verum ponere: quis existimare potest maximam huius gloriose virginis veritatem?

Voluntas diuina et volūtas humana que sunt dominus ihesus christus: tantū amant bonitatis/magnitudinis/et perseverantie in sua gloriose matre/ q̄tū valēt

in ea scire ipsa diuina sapientia et humana. Cū ergo diuina volūtas et humana tāte sint diligēdo eam vt nequeant esse maiores / et veritas totum illud in ea ponat in verum: quis posset enarrare / aut audire maximam veritatem bonitatis / magnitudinis / perseverantie / et potestatis ipsius gloriose domine nostre? In homine deo est potestas diuina et potestas humana. quarum quelibet tanta est vt maior esse nō possit: ista secūdum deitatem / et illa secūdum humanitatem. Quātum igitur ambe potestates in sua beatissima genitrice possunt: tantum ponit in verum in ea diuina veritas / et humana. quoniam nisi hoc ita esset: posset predicta sapiētia scire / et predicta voluntas amare / plus bonitatis / magnitudinis / et perseverantie: q̄ veritas diuina et humana filij beate virginis posset in verum ponere. quod est contra definitionem veritatis / et contra magnitudinem sapientie / volūtatis / et potestatis dei hominis. Magna est ergo veritas beate virginis domine nostre in qua magnitudo veritatis diuine / et magnitudo veritatis humane faciūt in verū exitere tā maximum opus sciēdi et volēdi: per quod scilicet opus postum est in verum eam esse dei matrem / et eam esse virginem matrem / et eam esse matrem omnium creatorum / et eam esse nobiliozem creaturam omnium (excepto suo filio) creaturarum / deficiebat laus ad laudandam beatam dei genitricem / voluitq; filere: sed oratio dixit et lauda laus gloriosam dei matrem de veritate. nam q̄to magis de veritate eam laudabis: tanto magis ponet ipsa in verum id quod orando ab ea petam. oratio (laus inquit) non possum vltius ascendere ad laudandam eam: quoniā si sapiētia / volūtas / et potestas filij sui non possunt vltius esse occasio et ratio veritati ad ponendum in verum de ipsa: quomodo igitur potero tātum de veritate illius dicere q̄tum existit in vero? hoc siquidem aliquomodo fieri non potest: nisi ego tātam magnitudinem sapientie / et voluntatis / et potestatis haberē q̄tam habet filius eius benedictus.

Questio. Laus (ait eremita) erant due domine: quarum altera desiderabat scire beatissimam virginem mariam esse dei matrem: et altera hoc credebat. Illa vero que desiderabat eam scire esse dei matrem dicebat: quoniam q̄to magis hoc intelligeret necessarijs rationibus / tanto magis eam amaret. sed altera dicebat quoniā si intelligeret eam esse dei matrem: meritū quod optinebat credendo perderet. quo perduto: necessario gloriam sempiternam amitteret. Unde questio est: que magis dilexit beatam dei genitricē / et eius veritatem. Locuta est intentio dicēs: quedā domina et quedam domicella / pariter peregre pergebant ad quoddā sacrum sacellū vbi beatissima virgo dei mater multis venerabatur miraculis. Cum autē ambe simul proficiscerēt in itinere: vna quesuit ab altera / qua intentione hanc peregrinationem suscepisset. domina dixit vt in ipso sacro sacello dei genitricem oraret: vt concederet ei / et conseruaret fidem et credulitatē veritatis / qua veritatē que de ipsa beata dei genitrice sibi diceretur crederet: ad hoc vt inde gloriam perpetuam optineret. Domicella vero dixit: se peregrinari vt in ipso sancto sacello beatissimam dei genitricem oraret. vt cōcederet ei cognitionē falsitatis: ad hoc vt cognita falsitate / veritatē (qua honorabiliter desiderabat seruire ipsi beate dei genitrici) cognosceret. Cumq; sic adinuicem colloquerētur eundo: ecce serpens maximus valde visū horribilis apparuit eis in via: maximū inferens vtriq; terrorem. sed domicella immobilis permāsit / nec ab itinere declinare voluit: domina vero retrosum refugit. quam serpens vt vidit fugiētē persecutus est: et presente domicella peremit. Domicella vero viam suam tenuit: plurimū admirata / quare serpens dominam occiderat / et sibi non nocuerat. cum hec itaq; pergeret considerando: rogauit beatā dei

Questio

Intentio

genitricem vt placeret ei dare cognitionem/queratio erat cur serpens dominā occiderat et sibi damnū nō intulerat. ea sic orante recordata est se creatam esse intētiōne diligendi beatam dei genitricē/et filium eius benedictū/et seruiendi eis potius: q̄ intentione gloriā habēdi. nam et ipsum obsequiū quo beate virgini/et filio suo tenetur/est intentione prima: et gloria quā inde sperat/intentione secunda. et ideo his intentionibus sic animaduertens: cognouit intētiōnem propter quam serpens dominā occiderat/et propter quam ipsam domicellam illesam abire permiserat.

Oratio

Oratur oratio beatissimam virginē dei matrem: secūdum hos sermones. Sanctissima virgo gloriosa in te est veritas cū sis dei mater et virgo: mater quidē summi viri verioris et melioris omnibus/qui principium est et finis omnium creatorum. tu iustorum mater/et peccatorum. hoc autē verum est totum. ergo tua veritas magna est in bonitate filiationis/et maternitatis et virginitatis: et bona in magnitudine earūdem. Cum igitur tam beatam/et tam magnam habeas veritatem: oro te mater et virgo gloriosissima/per hanc tam bonam et tam magnā veritatem tuam/ vt ipsa veritas tua ponat in verum te habere desiderium q̄ inter nos magna veritas affit/ in cognoscendo et amando te et filium tuū benedictum/ atq; veritatem suā et tuam. tanta magnitudine bonitatis/ et tāta bonitate magnitudinis: vt moriatur atq; intereat falsitas/ que mundum perturbatum detinet/et peruersum. et extendatur veritas in toto orbe terrarū per predicationem euangelij: et eius quod veritas filij tui facit existere verum de tua bonitate/ magnitudine/ p̄seuerantia/ et potestate.

Domina misericordie plena pietatis ait oratio: ego peccatrix misera peccaui per falsitatem/qua posui in falsum id q̄ verum erat de bonitate/ magnitudine/ p̄seuerantia/ et potestate propter preces meas indebitas: quoniam false orauī te/ cum orauī te plus timore q̄ amore. cum multo magis oranda sis/ amore q̄ timore. quoniam amor timorem precedere debet: sicut in precio maius bonū precedit min⁹ bonū. peccaui ergo tibi domina mea misericordissima ponendo in falsum/ id quod verum est veritate: ipso vero permanente in bonitate/ et falso in malicia. quare de his valde peniteo/ inuocans veritatem tuam benignissimā: vt ponat in verum bonitatis et magnitudinis contritionem meam. quam habeo super ijs: que gessi aduersus tuā veritatem. Et ex quo puro corde sic te precor: oportet vt veritas tua parcat michi/ aliter nō poneret in verum id quod est de bonitate/ magnitudine/ et reliquis: et q̄ sequitur id quod est puro corde postulare veniam de peccatis/ sub vera veritatis confessione. Tu domina stella refulgens/ auroa claritatis perpendis in mundo plus esse falsitatis q̄ veritatis: quoniam plures sunt in mūdo credentes falsitatem/ discredentes veritatem/ q̄ contra credētes veritatem et discredētes falsitatem. hoc autem: per experiētiam manifestam/ scim⁹. quare necessario verum est. hoc siquidē esse veritatem est verum: scilicet falsitatem plus esse in esse contra veritatē bonitatis. per quod scilicet verum: falsitas est mala veritas. quam quidē malam veritatē: bonū esset in veritatem bonam cōuertī. hoc est plus esse veritatis in mundo q̄ falsitatis. quare deprecor tuam veritatem: vt ponat in verum per orbē vniuersum pl⁹ esse veritatis q̄ falsitatis. quoniam nisi ita fiat: plus cōcordabit magnitudo falsitatis et malicie/ q̄ bonitati et veritati. **Questio.** Oratio (dixit eremita) quedā domina laudabat beatam dei genitricem: et quedam alia excusabat eam cōtra lufozes/ ei cū perderent meledicētes. et contra iudeos etiam: qui q̄to poterāt filio suo benedicto maledicebant. vnde questio est: que illarum plus dilexit beatissimam dei matrem.

Questio

Intentio

nā illa que eā laudabat pulchra erat et pinguis / idumētis speciosis ornata: illa vero que eā excusabat / egena et paup erat / et macilenta. insup illi contra quos excusabat dei matrē: multa illi iserebāt mala / multa enormia et derisiones. **Hic intētio. que- dā dñā:** cuidā prelato cōsistebat. hec castitatē amabat / carnaleq; debitū viro suo p- soluere nolebat: ppter qđ ipse vir cū quadā meretrice mecat⁹ est. vnde hec dñā hu- ius reatus cōscia pmebat. videbat enī illi: adulterij viri sui se culpā incurrisse. hec autē cōfessa est prelato: qui penitentiā iniūgēs ei pcepit / vt a modo debitū carnis vi- ro suo redderet. ne deinceps occasiōē adulteradi vir su⁹ haberet. Cū hec confessa recessisset / incepit ipse prelato⁹ cōsiderare / vtrū ipse perditiōis infideliū qui rēdunt ignorāter in pditiōē occasiō esset: cū ipse sit prelato⁹ intētiōne mōstradi ignorātib⁹ eā / dei et beate matris eius veritatē. dū igitur sic cōsideraret: cōsciētia dictauit ei vt sicut predicta dñā peccabat / qm̄ nō satisfaciebat itētiōni qua erat vxor / viro: sic etiā ipse platus peccabat: q; nō satisfaciebat intētiōni qua fuerat in illo pstitut⁹ officio.

De gloria.

Cap. X

Questio
Laud

a Laude quesuit eremita: quid esset gloria. cui laus respōdit dicens: gloria est ipsa delectatio cui bonitas / magnitudo / et reliqua acquiescunt. **Quo- niā igitur beatissima virgo maria dei mater est glorioissima:** de gloria de- sidero laudare ipsam tribus modis. videlicet scōm bonitatē / secūdu sapiētā / et se- cundū amorē. In gloria ipsius beate dei matris quiescit et delectatur bonitas ei⁹: ipsa quidē habētē gloriā bonā / vidēdo / audiēdo / intelligēdo / et amando filium suū deum hominē. qui adeo bonus filius est: vt melior esse non possit. est quidem adeo bonū ipsum videri / audiri / intelligi / et amari: q; nichil aliud melius esse potest. In hoc ergo tanto bono quod habet dei mater videndo / audiendo / intelligendo / et a- mando filium suū benedictum: habet tantam gloriā vt tota plena sit et cōprebēsa videndo / intelligendo / et amādo. videndo quidem: quoniam videt filium suū deū hominem angelis et creaturis omnibus dominari / pulchriorem et nobiliozem qui videri possit. **Cum autem audit angelos / et sanctos omnes eterne glorie clamātes eum esse deum hominē filium eius virginis benedictę / et omnes cantantes et psal- lentes laudes quibus adorant filiū ipsius benedictum simul / vnaq; cum ipsa virgine beatissima:** maxima quidem gloria sensualis est ipsi virgini sanctissime in tantū vt nequeat esse maior. tantam habet ergo inde beatitudinem: q; tota redundat in gloria bonitatis sensualitas eius. itaq; permanet glorie plena: multo melius q; cor- pus colore / et ignis calore. **Secūdu sapiētiam:** rationabile est gloriā beatissi- me dei matris valde laudari. nam ipsa sapiētiam habet qua intelligit vnā deitatē / vnam essentiam / vnā naturam / vnā diuinitatē. In hac siquidē deitatis vnitate in- telligit vnū patrē / vnū filiū / vnū spiritū sanctū: qui sunt deus vn⁹ / vna deitas / vna essentia / vna diuina natura. et ipsum patrē generare filiū de seipso: intelligendo se- met ipsum esse deum. nam in eo q; intelligit se met ipsum esse deū / bonū / infinitum / eternū / et oipotētem: oportet suū intelligere esse actionē de qua cōstet diuin⁹ actus tot⁹ de ipso deo patre pduct⁹ / videlicet de tota essentia et natura patris: vt ipsa ac- tio tāta sit quāta essentia / et vnitas dei / ne ipsa dei vnitas ociosa existat: sed habeāt actionē i deo bonitas / magnitudo / eternitas / et relique dei dignitates nullatenus existētes ociose. **Et qm̄ de⁹ agēs nō potest seipsū multiplicare cū tā sit bon⁹ / ifinit⁹ / etern⁹ / et eiusmodi reliqua:** pducit qđē de seipso itelligēdo seipsū / aliū q est ipsemet de⁹ filius ipso patre permanēte ipsemet deo. **Generās itaq; de⁹ pater deū filiū: dili- git eum tātum q̄tum seipsum.** nā ex quo generat eum sibi equalē in bonitate / infi-

ciii

nitate/eternitate/et reliquis dignitatibus suis: oportet necessario vt tantum diligat
 eum quatum semetipsum/ex quo tantum valet quatum ipse pater. filius etiam econuerso di-
 ligit patrem in tantum quatum seipsum (hunc enim amore vtriusque tantum esse oportet in
 bonitate/in finitate/eternitate: quatum est vterque et quelibet eorum diligendum) et quonia
 vterque et quelibet eorum est deus imultiplicabilis: oportet vtriusque amorem ab vno in
 alium resultare qui non sit aliquis eorum duorum producentium. ille autem amor alius/
 spiritus sanctus est ab vtroque procedens: deus ipsemet scilicet ex patre et filio/deo pa-
 tre diligente filium et econuerso. et quoniam essentia et natura ipsius patris generantis
 filium et ipsius filii est vna et eadem/et vterque de tota ipsa eadem essentia: permanent
 toti tres vnus deus. nam ipsi non possunt esse tres diu distincti: ex quo ipsorum trium vna
 eademque est essentia/et natura/et bonitas/in finitas/eternitas/et potentia. et hoc etiam
 quia pater generat filium in in finitate et eternitate: quia ipsa diuina essentia et natura
 diuisibilis esse non potest. et nichilominus ipsas tres personas totas distinctas esse
 oportet: vt non sit in eis actionis confusio sed sit eorum actio in finita: bonitate/magni-
 tudine/eternitate/et reliquis. quonia si deus intelligendo semetipsum non distinguer-
 ret inter intelligentem/et intellectum ita vt alius ab alio distinctus non permaneret: nunquam
 intelligi posset quis intelligit et quis intelligitur/et quis amat et quis amatur: quoniam
 ille qui intelligit esset ipse idem numero qui intelligitur intelligens se. Itaque intelligentes
 et intellectus essent vnus numero imense/et eternaliter/absque distinctione. vnde non
 posset sapientia esse ratio qua deus sciret se ipsum intelligentem et intellectum: nec diu-
 nus amor esset ratio qua deus amaret et amaretur/et sic de bonitate/eternitate/et
 potestate/vnitate/et reliquis. vnde sequeretur priuatio actionis intra diuinam essen-
 tia: et existeret deus in seipso ociosus per bonitatem/magnitudinem/eternitatem/potentiam/
 sapientiam/amorem/et reliqua. quod est impossibile: quare necessario oportet in deo esse di-
 stinctionem personarum: ita vt hec non sit illa nec econuerso. hanc ergo actionem (ait laus) in-
 telligit beatissima dei mater in gloria: ita sicut est. vnde quicquid eius sapientia/et delectatur
 in gloria videlicet maxima delectatione quam gloriosa dei genitrix habet
 intelligendo predicta. quod intelligere est maior gloria et beatitudo quam in beatis esse potest.

In beatissima virgine dei matre (ait laus) est amor quo diligit filium suum esse homi-
 nem in filio dei: ita vt homo filius et deus filii sint vna persona scilicet vnus ihesus christus
 filius ipsius virginis gloriose/habens duas essentias distinctas: videlicet duas na-
 turas/duas bonitates/duas magnitudines/et hunc in modum de reliquis (permanere
 qualibet id quod ipsa est) ipsis existens vnus filio dei homine/videlicet vnus ihesu christo
 filio virginis precioso. nam sicut deitatis vna est essentia et natura personarum/nec alia ip-
 sarum personarum est alia: sic in ipso ihesu christo vna est persona et plures sunt essentie et
 nature. Et sicut est opus mirabile vnionis in ihesu christo: ita diligit illud ipsa bea-
 tissima virgo mater. Et sicut ei placet illud plus posse ammirari et diligere: sic habet
 esse. Cum ergo hec beatissima domina nostra adeo vehemensimum habeat amorem quo suf-
 ficiat amare amabilitate operis diuini et humani in ihesu christo filio suo: quis extrinsece
 posset summam gloriam et beatitudinem eius/et maximum amorem quem ad ipsum/et ad bonos
 angelos/et ad sanctos omnes habet atque iustos/et peccatores confidentes in ea: non posset
 sufficere (laus inquit) laudare gloriam beate virginis gloriose. quare me desistere libet.

Questio

Questio. Laus (ait eremita) quedam domina valde magnam delectationem habebat et
 gaudium: cum audiebat laudare beatissimam dei matrem. et quedam alia domina delectabatur
 valde: cum eam laudabat. vnde questio est: que illarum scilicet naturam maiorem debuit habere
 delectationem. illa cui placebat audire diuine matris laudationem/dicebat maius se

gaudiū habere audiēdo q̄ loquēdo. nā audiēdo aduenit delectatio ab extra menti
interi? nō autē loquēdo. Altera vero dicebat vtiq; loquēdo veniūt placita z gau-
dia mēti interne inq̄tū similitudines suas mittit foras p sermones significātes opa
interiora. et hec opa sunt maiora / et nobilioza: q̄ illa que de foris et extra veniūt in-
tra / p exteriora. **Intentio** *At intentio.* quedā virgo: ppter amozē beate virginis matris dei
diu dilexerat virginitatē. accidit autē quadā die cū tā esset mulier: cōsiderasse se posse
filios et filias habere / qui essent ad laudē et honozē beate dei genitricis. et cū ita cō-
siderasset: desiderauit vix habere p matrimoniū / vt p̄dicta intētionē prolē haberet.
dolebat tñ se suā pdere virginitatē: qua similis erat virgini gloriose. Cū autē sic he-
sitās vtrū nuberet aut nō / nutaret: cōsiderauit in puerō statu seculi / quomō plures
sunt hoīes tēdētes in viā pditionis q̄ in viā saluationis / et hi qui pditi sunt in infer-
nū blasphemāt z maledicūt beate dei genitrici: tūc illa penit? pposuit nūq; nubere.
q; pgeniē nullā volebat habere: que forte in eternū malediceret beate dei genitrici
sacratissime. **Oratio** *Orare voluit oratio trib? modis beatissimā dei matrē scdm q; trib? modis laus laudauerat eā: et subintulit hos sermones.* Tu dña optima cuius boni-
tas quiescit et delectat in gloria tua: velles ne inclinare te sermonib? meis p re ali-
qua quā possim et agere et dicere honozū tuo. imo etiā honozū / et reuerantie filij tui.
quē tātū amas / in quo tātū delectaris / quē vides tam bonū / et tā honoratū de quo
cōtinue tot laudes maximas audis. Et tu regina mitissima ex quo tātā habes boni-
tatē et tātā gloriā vidēdo et audiēdo tuū filiū benedictū: posset ne in bonitatē z glo-
riam recipi mun? exauditionis et venie (quā postulo pro peccatorib? descēsuris in
infernū tibi et filio tuo gloriose maledicturis) nisi tu p̄ssima mater eis auxiliaris.
qui tñ (si auxiliaris) in saluationē trāsibūt / et sup ijs que de te et filio tuo iubilabunt
letaberis in eternū. qm in ppetuū te adorabūt cōfiteētes te dei p̄ssimā esse matrem.
Si vero pibūt nūq; de eoz dictis et factis in te et filiū tuū gloriā z placitū cōseque-
ris. z cōtra ipsi de te que mater es pietatis: nūq; opē spabūt. Cū ergo tu sis optima
et gloriozissima: quomodo potest aliquid fieri / q; inde nō habeas bonū / et felicitatē?

Oratio *Tu regina celi in celo es / et ego sum in terra: si autē essem in celo et intelligerem
modū scdm quē deus pater generat deū filiū. et scdm quē deus pater et deus filius
spirāt spiritū sanctū / et quomō spirīt? sanc? diligit patrē et filiū: et quomodo in eo
cōpletur vtriūsq; spirātis opatio / sine quo ipsa opatio eoz cōpleri nō posset: nunq;
ego sic p̄dictā beatissimā dei opationē intelligens repudiarer in aliquo qđ ab eo po-
stularē. deus enī nūq; posset illud michi negare in qua tāta ineffet gratia ex quo sic
intelligerē deū z ex quo tant? esset amor quē deus ad me gereret: maxime cū nisi li-
cita michi dari poscerē. Cū ergo tu regina altissima / totū opus beatissime trinitatis
diuine intelligas existēs in celis cū deo altissimo: nō dubito si oraueris ipsum filium
tuū vt gratiā suā in fluat in mūdū quatu? a iustis et peccatorib? cognoscat et amē
vnitas altissime maiestatis dei / et ei? gloriozissima trinitas / atq; tu? honor: quin te
exaudierit. Quid ergo agis clemētissima dña? Tur non oras: nōne vides quomō
piclitatur mūdus? nō enim cessant peccatores in ignē ruere sempiternū: et hoc vs-
que quaq; cōtinue ex quo mūdus condit? est nō aliter q̄ ad mare fontes / et flumina
labi p̄cipites non cessarūt. P̄ssima regina spes peccatorū: tu diligis filiū tuū ex
quo oportet vt oīa diligas que diligit / et oēs eos qui diligunt eū. Tu quidē diligis
eū deū hoīem: et ipse / deū hoīem se diligit esse / et ita est sicut diligitis tu et ipse. Tu?
ergo filius diligit ea que diligis / et tu diligis ea que filius tu? diligit: tu? autē filius
diligit honozē tuū. ergo tu diligis honozē tuū. et tu? filius diligit honozē suū. ergo*

et tu diligis honorem suū. tu^o honor est et filij tui: te diligere a peccatoribus. quoniam in ista dilectione tu mater misericordie/et filius tu^o pater misericordie amabimini. et peccatores te diliget: tamquam filij/matris misericordie: et filij: tamquam filij patris misericordie. Ergo regina pietatis nonne parces? nonne concedes? nonne me exaudies? imo mater et dña pietatis. **Questio.** **Oratio** (dixit eremita) quedam dña ieiunabat ut haberet gloriā. et quedam altera dabat elemosynas ut haberet gloriā. unde questio est. que duarum erat magis glorie digna. **Ait interio.** quedam dña considerabat maximas penas infernales/et maximam gloriā paradysi: considerabat quidem predictas penas intentione timendi eas/sed gloriā eternam intentione diligendi eam. ad hec itaque se habebat ut gloriā haberet: non autem intentione laudandi/et amandi deū et beatissimam eius matrem. **Obijit** hec dña: et dñata fuit. non enim licuit eam ingredi gloriā/quandoquidem plus gloriā suā dilexit que est intentione scđa: quam gloriā dei/et beatissime virginis matris que est intentione prima. **Ex hoc igitur** quod ea domina non utebatur debito modo sed peruerso prima intentione et secunda/non fuit equum eam ingredi gloriā: ad quam nemo peruenire potest qui falsa utitur intentione et inordinata.

Questio

Intentio

De gratia.

Cap. XI

Questio
Laus

Omina laus (ait eremita) scis ne quid est gratia. que respondit dicens: **Gratia** est electio persone super meritum et gratuita tributio rerum bonarum/eis qui non meruerunt. **Et** quoniam beatissima virgo est ipsa gratie mater: eam laudare desidero tribus modis de gratia. primo secundum maternitatem/ secundo secundum filiationem/ tertio secundum publicam utilitatem. **Beatissima** igitur virgo dña nostra electa est esse mater dei hominis: qui est melior filius qui possit esse. nec in ceteris filijs omnibus tantum est bonitatis/magnitudinis/et perseverantie quantum in solo hoc filio deo homine. electa est quidem mater esse huius sacratissimi filij super sua merita/et super suam bonitatem: quoniam multo melior est hic filius/cum sit deus quam mater eius. **Et** quoniam eius maternitas valentior est ceteris maternitatibus quecumque fuerunt/quecumque sunt/et erunt: electa fuit hec gratiosa dña nostra esse mater in statu maternitatis altioris ceteris maternitatibus/de qua fuit illis sollemnissima gratia facta. et super meritum suum: gratis illi data fuerunt bonitas/magnitudo/perseverantia/potestas/sapientia/amor/virtus/et reliqua. quoniam inter omnes mulieres: ipsi a filio virtutibus gratificati est. que adeo sunt excellentes: ut nullis meritis obtineri possint similes. unde sicut eius maternitas sua merita superavit/sic eius bonitatem/magnitudinem: et de reliquis super sua merita sic esse oportuit. **Quid** dicam per singula (laus ait) plus quidem est id quod concessum est ipsi gloriose virgini matri sub ratione maternitatis/bonitatis/et reliquarum perfectionum: quam quidquid omnes preteriti/presentes/et futuri homines mereri suis meritis poterunt. **Et** quis considerare potest quanta gratia est esse matrem filij dei/et esse matrem melioris hominis omnibus hominibus preteritis/presentibus/et futuris: qui melior est etiam omnibus angelis/et omnibus creaturis. **Et** quanta gratia est etiam ipsi tributam esse bonitatem/magnitudinem/et perseverantiam: nobilitati maternitatis eius correspondentes.

Tu domina es gratia plena/et via recreationis/filia dei altissimi. utique tu magis gratiosa a deo creari non potuisti. nam sic eum te excellentissimam/et nobilissimam filiam creare oportuit: ut posses eius esse mater. quoniam si adhuc tu nobilior creari potuisti et non fecit: non posses quidem sic fuisse mater sue potestatis/et voluntatis/que nolent tibi tribuere totam illam nobilitatem que competit matri dei. **Tu** ergo preciosissima creata es a deo nobilis et adeo excellentissima filia/sicut a deo creari potuisti et sicut velle habuit fieri pater tuus. quare paternitas eius et tua

filia adinuicē correspondēt bonitate/magnitudine/nobilitate/virtute/z gloria. de tota ergo hac bonitate/magnitudine/et reliquis: gratia tibi facta fuit et munus/ super oīa merita tua. quare merito vocaris gratiosa filia/gratificans cunctas filias habentes bonitatem/magnitudinē/et reliqua. Tu regina es gratia plena in publica vtilitate: quoniā ad excellentiorē et nobiliorē vtilitatē (que potest esse) electa fuisti. nam hec vtilitas excellētiōz et cōmuniōz est q̄ tota humana natura/ et q̄ etiā omnes creature recipere poterūt scilicet esse matrē dei/ et matrē hominis vtilioris et nobilioris q̄ sit omne creatū. et matrē etiā nostre publice redēptionis: et iterū matrem iustorū/ et peccatorū. nisi enim tu fuisses mater/ et deus homo filius tuus: totum quidē genus humanū fuisset perditū. Sed quoniā tu es ipsa mater benedicti dei hominis: restauratum est quod fuisset perditū. quis igitur regina gratiosissima posset enarrare q̄tū gratificabūda facta es pro vtilitate publica: ad quā deus super omnes electiones/ et sup cetera munera te elegit. vnde deficio (laus ait) cogitare et pronūciare magnitudinē gratie tue. et etiā magnitudinem gratiarum (quas iustus et peccatoribus concedis) quisq̄ nec intelligere sufficeret/ nec enarrare valeret.

Questio. Laus (ait eremita) due domine erāt in quadā ciuitate et vtraq̄ bona/ humilis/atq̄ casta: multisq̄ bonis moribus abūdabāt. altera quidē illarū habebat gratiam viri sui/ qui multū eā diligebat. sed hominū gratiā non habebat/ quoniam illam castā in suo corpore esse nō putabāt. Altera vero gratā famā habebat: et enim de bonitate castitatis laudabāt eam. maritus vero illius supradicte/ detrahebat ei: suspicabatur enim illā esse sui corporis vsus pmissiōne/ inhonestā. vnde questio est: que illarū vsa fuerit gratia maior. **Fit intentio.** in quadā ciuitate erāt due sorores duoz mercatorū vxores/ qui ad lucrandū perrexerūt ad terras lōginquas. illis autem duabus defecit gratia: et cōtra viros suos per adulteriū peccauerūt. dū autē in illo peccato perseuerarēt: alia dixit ab alteram. qm̄ male agimus bonū esiet nos egredi a peccato. dehinc autē ambe profecte sunt ad delubriū: orātes beatissimā dei matrē vt eas liberaret a peccato/ suā eis cōcedendo gratiā sup ea que nō meruerāt. et fuit ita vt alia illarū gratiā postulārium obtinuerit: et subinde fuerit casta. altera vero gratiam non obtinuit: sed remansit peccato inquinata. Illa nāq̄ que peccare desijt/ orauit beatam dei genitricē intētiōne illi seruiēdi/ et eā amandi et honorādi: et ideo quā desiderauit optinuit castitatem. Altera vero quam peccatū adhuc detinuit: rogabat beatam dei genitricē intētiōne timoris. formidebat enim virum suū/ ne cum veniret sciens que male cōtra ipsum cōmiserat: aut tormentis afficeret/ aut necaret. et ideo quia non orauit beatā dei matrē ratione bonitatis eius/ aut ratione illi seruiēdi: non potuit gratiam impetrare. quoniā si primā intentione (vt licuit) petijset: beata dei mater haud ei negasset/ sed cōcessisset quecūq̄ petierat. **Oratio** incepit oratio beatissimam dei matrē/ et ait. Regina gratia plena: reges et principes hui⁹ mūdi electi sunt gratia/ vt sint reges. hec autē est gratia gratis data: quā habētes non meruerūt. tu autē scis q̄ peccatores a te postulāt die/ noctuq̄ gratiā: vt eoz crimina p̄ temuneribus gratie sibi concessis deleant. p̄ me igit̄ a te deposcunt (que sū eoz procuratrix) vt pcedas eis gratiā: nec expectes vt suis meritis possint gratiā adipisci/ et gloriā et dona que a te postulāt obtinere. imo cū p̄ gratiā sup tua merita sis dei mater: moucas eos ad acceptandā gratiā/ et benedictionē/ et veniā/ atq̄ donū. qm̄ nisi sic egeris: ages quidē cōtra naturā gratie quā habes sup tua merita. ergo de peccationem meam dulcis gratie domina exaudi. Si enim exaudieris eā: non frustrabor gratia tua super veniā/ et super donū. **Oratio**

gina pietatis: iusta/sancta/misericors/plena largitate? Quid mirū igitur si illi do-
mine que remansit in peccato (prout narrauit intentio) gratiā concessisses si inten-
tione vera pro castitate terogasset: cur saltem ei non dedisti vere intētionis donū?
Tu vero expectasti vt vera intentione se moueret ad terogandū/vt videlicet amo-
re tibi seruiendi maxime vellet a peccato liberari: deinde amore castitatis et amore
viri sui. Sed quoniā non sic egit/obnoxia peccati remansit: et abstinuisti facere gra-
tiam illi/et donū et veniam. nunquid igitur potius esset vt eam ad veram intētio-
nem mouisses illi vere intētionis gratiā faciens/et donū et de peccatis suis veniā?
Idem est regina misericordie de tuo filio/atq; de te ad presens. Expectat enim pec-
catores vt ad veram intentionem se moueant: vera intentione bona opera pagen-
tes. sed quia non ita se mouent: sinit eos in peccatis iacere. et cum moriūtur: in sem-
piternū ignem corruūt infernalem/et in perpetuū. qui neq; a filio tuo neq; a te gra-
tiam/donū aut veniam expectabunt. non expectant enim qui descendunt in lacum
veritatem tuam. Tuus autem filius creauit eos gratis: nam prius q̄ essent non me-
ruerant esse. deinde relinquit eos in peccatis. Ah regina clemens/hoc minime cō-
petit (ait oratio) vt post merita/gratia tribuatur: sed gratiā merita oportet p̄uenire.

Regina gratiosa de vtilitate publica tibi gratia facta est: vt laus sane iam p̄dixit.
ex hac quidē gratia influis donū et veniā quibusdā/ alijs vero nō. vnde igitur tibi
est et de qua natura: q̄ tu tā istis q̄ illis gratiā donū et veniā non largiris/cū ad vti-
litatem publicā sis electa? et cū tantū sit in te bonitatis/magnitudinis/et reliquarū
perfectionū vt oībus dare possis et parcere/et oēs mouere ad amādū et honorādū
tuū filiū et te ipsam. tristis enim sum et turbata quia non parcis: nec oībus elargi-
ris gratiā. vnde timeo ne tuā gratiā non habeā: ex quo cuncta que a te postulo non
cōcedis. benefac et succurre altissima dña/ mitte gratiā tuā aliquibus viris qui mū-
dū circūeant ad tractandā publicā vtilitatē: in quibus fulgeat in tantū gratia tua/
vt eorū opera et sermones secūdū verā intētionē hoīes moueāt ad amandū/intel-
ligendū/et exorandū filiū tuū et te/a vobis recipiētes gratiā et benedictionē. nā q̄ p̄
vniuersum orbē nō mittas tractātes publicā vtilitatē/ nec p̄dicētur sancta euuāge-
lia: nec oēs vnicā legē credant/nec q̄ ad habendā/nec ad petendā vtilitatē publicā
hoīes moueātur: sed totus mūdus sic corruat in perditionē/hoc siquidē non est sus-
stinēdū/nec potest hoc amplius natura pati. **Questio.** Oratio (inquit eremita)
due dñe orabāt beatā dei matrē. Altera illarū orabat vt posset intelligere gratie ve-
ritatem: altera vero vt posset diligere eius bonitatē. vnde questio est: que illarū
meliozem egit orationē. **Dixit intentio.** Beata dei genitrix valde diligebatur a
quadā dña/que castitatem diligebat vt ipsa dei mater ei pro filio habēdo largiretur
gratiā: qm̄ sterilis erat et desiderabat fructificare/prolēq; habere. beata dei mater
annuit precibus illius: ita vt filiū habuerit valde pulchrū. qui cū p̄ quinquēniū vi-
xisset: mater eius in adulteriū lapsa cecidit. nā postq̄ filiū habuit/nō rātū dilexit nō
adulterari: q̄tū prius faciebat. hic autē filius obiit: de cuius obitu mater illius valde
desolata est/quia vehemēti illū amore dilexerat. **Quadā autē die** dū cogitaret hec
dña de morte filij sui: et recordata esset quomodo solita fuisset castitatē diligere cum
filiū non haberet/atq; pro eo q̄ ipsa in adulterium cecidisset incurreret absentiam
gratie: intellexit iam peccatū suū causam mortis filij sui fuisse. Nā ex quo beate dei
matri ipsa per intētionē defecit: et beata dei mater illi per gratiā defecit. vnde per-
pendit illa: se causam mortis filij sui prebuisse.

Questio

Intentio

Aus (inquit eremita) quid est sanctitas. Respondit laus dicens: Sanctitas est puritas bonitatis/et magnitudinis/perseuerantie/et reliquorum. De sanctitate quidem laudare desidero beatam dei genitricem hoc modo.

Questio
Laus

In bonitate virginis dei matris/ nulla est malicia: sed potius omnis puritas bonitatis: nec in eius magnitudine aliqua est malicia/ nec in eius bonitate aliqua puritas magnitudinis/ et hoc idem est de perseuerantia/ et reliquis. puritas igitur bonitatis quam bonitas habet in seipsa/ et in magnitudine: et puritas magnitudinis quam magnitudo habet in seipsa in bonitate/ et hunc in modum de reliquis: est sanctitas beatissime dei genitricis. quia sanctitate refulget claritate bonitatis/ magnitudinis/ perseuerantie/ potestatis/ itatum ut sibi nulla sit labes contraria bonitati/ magnitudini/ et reliquis. hac siquidem puritate scitatis purificat/ et scitificat beata dei mater suam recolere/ suam diligere/ suam intelligere: ita ut pure et sancte recolat et intelligat id quod diligit. et pure et sancte intelligat et diligit id quod recolat: sic ut in hoc nullus sit defectus bonitatis/ magnitudinis/ et perseuerantie. est ergo ipsa pura et sancta in suo recolere/ intelligere/ et amare. et omnium illorum qui eam recolunt/ et intelligunt/ et amant: purificat recolere/ intelligere/ et amare. similiter et eorum bonitatem/ magnitudinem/ et perseuerantiam. Naturaliter autem in igne purificat. cum enim aurum positum fuerit in fornace: mundificat illud ignis et exurgat ab omni eo quod non est de essentia et natura auri. ita quod aurum purum/ et mundum efficit in seipso: et sic meliorat et in sua puritate cognoscit. Simili modo/ et multo melius id etiam habet esse de beata virgine dei genitrice: que mundior et purior est sanctitate quam aurum sua puritate. mundatur enim et purificatur ipsa amore gloriosissimi filii sui: qui a deo vehementer amat eam in bonitate/ magnitudine/ perseuerantia/ et reliquis ut eam faciat existere totam sanctam/ puram/ claram/ et mundam. ita ut in ea non sit nisi sanctitas/ puritas/ amabilitas/ et bonitas. quod tamen etiam ita esse oportet: ut eius amabilitas maxima/ amatiuitati maxime filii sui qua amatur correspondeat. Nil purum est albedine/ quam tota est alba: ita beatissima virgo mater pura est sanctitate et bonitate/ quam tota sancta/ et tota bona. Cristallus tota pura est claritate/ quam nulla umbra/ nulla fuscitas est in ea: sic et multo melius beatissima virgo mater magnitudine clara/ splendet clara sine corruptione/ et sine macula sue magnitudinis et bonitatis. Sol purus est in luciditate sua/ quam totus est lucidus per naturam: sic et multo melius beatissima virgo mater: tota fulgida resplendet sanctitate/ puritate/ et perseuerantia. Quis tamen tota nix sit alba: sunt ceteri colores in ea qui non apparent. quam in ea sunt quatuor elementa: quorum quolibet suum proprium habet colorem. hoc etiam est et in cristallo et in ceteris elementis. Sed quidquid est in beata virgine matre: totum est pura/ et sancta bonitas et magnitudo. Quis etiam sol sit pure lucidus/ et refulgens: tamen nubes radios eius impediunt aliquoties/ ne ad nos queant transire. nec nos illuminat continue: quam de nocte suam nobis non infundit claritatem. sed non est quod beatissime virginis dei matris puritatem/ et sanctitatem valeat impedire. et incessanter sanat et purificat eos omnes: qui ex ea sanctitatem et puritatem pura intentione sentiunt recipere. Cum itaque laus hoc pacto beatam dei genitricem laudaret. eremita dixit illi: laus desine laudare beatam dei matrem/ quia laudare non sufficit/ et audi hanc questionem. Due erant domine beatam dei matrem de sanctitate laudantes. altera illarum persistebat in vita contemplativa/ et altera in vita activa. unde questio est: que illarum vehementius laudabat beatam dei matrem. Retulit intentio dicens: quidam sacerdos multum amabat beatissimam dei matrem/ et quotiescumque celebrans sacrificabat hostiam: considerabat sanctitatem verborum que transubstantiatur panem in dignissimam carnem/ et vinum in preciosissimum sanguinem dei hominis/ filii virginis gloriose. sic dicens

Questio

Intentio

Oratio

in his adest tanta sanctitas: magna quidē sanctitas est in beata dei genitrice et in verbis eius. qm̄ de sanctitate carnis et sanguinis ipsius beate virginis sumptis diuina sanctitas sanctitatē humanā: cū in sermonibus quibus consensit sapiētissima virgo dictis gabrielis archangeli confectum fuit opus diuine incarnationis. Ille igitur sic cōsiderās sanctitatē beate dei genitricis: recipiebat eucharistiā/ que sanctificans purificabat eum ab omni peccato/ multaq; bona cōferabat sanctissima eucharistia illis qui videbāt et adorabāt eā. Incepit oratio beatā dei genitricem his sermonibus orare dicens. Tu dñā omnī/ es sancta/ clara/ et pura in bonitate/ magnitudine/ et reliquis sanctitudinibus. Tu benedicta sis: qm̄ natura bonitatis est ipsam esse sanctā/ et purā agēdo bonū. qm̄ si est/ nec agat bonū: aliquam ei labem inesse oportet/ qua illud nō agat. Itaq; non est bonitas pura. hoc autē de bonitate tua nequaquā dici potest: quoniā tota sancta es/ tota pura es. hoc idem est de tua magnitudine/ perseuerantia/ et reliquis. Quia vero de natura magnitudinis est ipsā esse sanctam et puram/ agendo magna et nobilia: et de natura perseueratiē est eādē esse sanctam/ et puram continuando diu ea que sunt magna. tua ergo sanctitate et puritate et tua bonitate/ magnitudine/ perseuerantia in operis vnitāte coniūctis: oportet illud opus esse bonū/ magnū/ et perseuerans: puritate/ et sanctitate indutū et ornatum. hoc igitur op⁹ a te postulo sanctissima/ per hoc opus te oro/ ad hoc op⁹ michi assistas/ et me exaudias. quod si non faceres: de sanctitate tua non apparerēt bonitas/ magnitudo/ perseuerantia/ et reliqua tue sanctitatis munera. Sanctissima regina hoc opus quod a te postulo sub forma sanctitatis/ bonitatis/ magnitudinis/ perseuerantiē/ et reliquorum: est orare filium tuū deum hominē vt mittat viros bonos pura bonitate/ et magnos pura sanctitatis magnitudine/ fortes et perseuerantes in bene recolendo/ intelligendo/ et amando in magno bono. sint etiam illi multi/ vt ab eis habeat magnitudo quo dūfundatur et extēdatur. Illi quos a te postulo virgo beatissima necessarij sunt in mūdo: qui quotidie magna pro pte perditur. Illos dirige in mundū/ a vero statu puerum. In ijs enim a te plātari potest puritas/ et sanctitas vite/ bonitatis/ et magnitudinis/ et perseueratiē/ et amoris: que sine talibus non habebunt in mundo sordido immūdicia malicie/ et paruitatis totius boni/ et magnitudinis totius mali: vbi radicari valeāt. scitenim ipse deus qm̄ ad honorē tuū illos requiro. et hoc statim. noli in hoc tardare: quoniā iā sūt mala/ et damna/ et immūdicie in mundo/ que diu in eo perstiterūt. In saphyro/ smaragdo/ et carbunculo (qui sunt lapides preciosi et modice q̄tatis) multo plus puritatis/ bonitatis/ et magnitudinis virtutis est: q̄ in marmore qui lapis est magne q̄tatis. verūtamen saphyrus aut smaragdus/ aut aliquis aliorum lapidum preciosorum/ si cum tota puritate sua se extēderet tantum in q̄tate q̄tum marmor/ ita vt virtus eius secundum q̄tatem multiplicaretur: quis estimare posset bonitatem/ atq; magnitudinem illius precise margarite? nonne scis mater pulchritudinis et virtutis/ quid facit filius tuus? mittit in mundum homines magnos in potestate pecunie/ castrorum/ vrbium/ regnorum/ impertorum: et illorum magnitudo similis est magnitudini marmoris. Illi quidem pro maiori parte sunt immundi/ et corrupti: et cum malo/ et cum paruitate bonitatis/ et cum magnitudine malicie perseuerantes in malo. et illi sunt qui maxime mundum destruunt et corrumpunt conuertentes cum ad eorum reuerentiam et honorem. Item filius tuus mittit in mundum homines paucos/ et parue potestatis/ egenos pecunia et possessionibus/ despectos in mundo: qui sanctitatem/ et puritatem habent aliquam bona-

ris. sed etiā quid profunt? ta n pauci quidē sunt/et tā modice potestatis: vt in sanc-
titate n vite/mundū conuertere non possint. Audi dñā mitissima nonne gētes die/
no creq; clamāt sancta maria/o sancta maria inuocātes nomē tuū. Quomodo po-
test istud fieri: quomodo filius tuus non mittit hoies multos magne sanctitatis et
potestatis? dico autē tibi quoniā multo pluris est vnus vir in mūdo magne sancti-
tatis/bonitatis/et potestatis: q̄ multi in bonitate/sanctitate/et potestate pauci.

Questio. Oratio (dixit eremita) quedā regina diligebat multū beatissimā re-
ginam glorie dei matrē: inter cetera vero que diligebat in ea/diligebat eius sancti-
tatē. ideoq; rogabat eā vt concederet ei sanctitatē in amore/et sanctitatē in timore:
videlicet vt in sanctitate eā amaret/et in sanctitate eā timeret. vnde questio est quā
sanctitatē cōcessit ei prius sancta dei mater: aut amoris/aut timoris. Aut intentio.
quedā dñā libēter et sepe orabat beatissimā dei matrē: hec siquidē sermones vt ex-
audirētur sanctificabat sanctitate bonitatis/magnitudinis ⁊ p̄seuerātie. sanctitate
quidē bonitatis sanctificabat eos bona orādo sub pulchritudinis forma/bonā ha-
bēs intētionem in ijs que beate dei genitrici orabat. sanctitate vero magnitudinis
sanctificabat eos: qz de magnis/et nobilibus et maxime vtilitatibus loquebatur. ⁊
sicut habebat in magno amore: ita et dicebat in maximo oris sui feruore. p̄seuerātia
etiā sanctificabat eos eo ipso q̄ frequēter/et eo magis continue quo poterat orābat
beatissimā dei genitricē. Et quoniā hec sermones suos sanctificabat: vt plurimū in
ijs (que petebat) exaudiebat eā beatissima mater exauditiōis. et in alijs quib⁹ orā-
do precabatur/cū accidebat vt illa a deo peteret nec exaudiret: hoc erat/ qz in sermo-
nū sanctificatione deficiebat/et qz non sanctificaret eos cū bonitate ⁊ magnitudine:
quare tūc nō poterat in suis orationibus recipere sanctitatem.

Questio

Intentio

De iusticia.

Cap. XIII

Remita quesuit a laude. Quid est iusticia. que respondit dicens: Iusticia
est tribuere vnicuiq; qd sibi cōpetit. Scdm̄ igit hanc diffinitionē desidero
laudare (inquit laus) reginā iusticie hoc modo. Scdm̄ naturā iusticia tri-
buit corpori beate dei genitricis id qd sibi competit: hoc est naturalis iusticia iuste
tribuit de bonitate corporali magnitudini corporali id qd sibi p̄petit. ita vt magni-
tudo in tātū bona sit: q̄ nichil sup̄sit qd illi vltra cōpetat. similiter et iusticia bonitati
corporali de magnitudine corporali. put sibi cōpetit: ita vt nō habeat maius/neq;
min⁹ de eo ipso qd ipsi cōpetit. hoc idē suo modo est de ceteris principijs. nā iusticia
determinat ea/et coequat in beata dei matre: prout p̄uenit corpori ei⁹. et ex hac de-
terminatione/et coequatione: corporales p̄cedūt pulchritudines/videlicet facies
pulchra/oculi pulchri/et cetera mēbroꝝ habitudines. oibus autē illis dispositiōib⁹
tribuit iusticia id q̄ suū est. Ideo pulchritudines beate v̄ginis gloriose nūq; aliq̄
motū defectus/neq; motū carnalis cōtagij intulerūt illi. et quare hoc? vtiq; vt pul-
chritudines ei⁹ acquiescerēt fini ad quē create fuerūt: videlicet virginitati/sacritati/
puritati carnis/sanguinis/et spiritus/ vt nasceretur ex ea pura caro/et purus san-
guis in sanctitate sine macula. quam carnem et sanguinem ie induit fili⁹ dei: qui est
ipsa puritas/et sanctitas et iusticia bonitatis/magnitudinis/et reliquorum. huic si-
quidem iusticie filij dei/et virginis gloriose: correspondere oportet iusticiam vir-
ginis matris. ergo secundum hanc correspondentiam iusticie ad iusticiam: quis
sufficit laudare iusticiam huius iustissime domine nostre? In anima gloriose
beatissime dei matris existit iusticia naturalis: que est vna substantialium partium
anime. hec autem iusticia coequat/ et determinat quamlibet ipsarum partium:

Questio
Laus

ita vt cuilibet earū tribuat de alia id quod illi competit. ita vt non det ei nimis/nec parum: et inde nascitur in anima recolare/intelligere/et amare. quibus iusticia tribuit de bonitate/magnitudine/et reliquis principijs id quod illis cōpetit/et id etiā quod suū est: scilicet subiectū recolibile/intelligibile/et amabile secundū bonitatē/magnitudinē/perseuerantiā/et potestati. hoc autē obiectū est gloriosus filius beate virginis: hoc obiectū etiā sunt oēs peccatores confidentes in beata dei genitrice inuocantes eā. Cū ergo filius eius sit tantū recolibilis/intelligibilis/et amabilis/et peccatores sint tot in ea confidentes: et iusticia gloriose anime ei⁹ diffusa p̄ recolare/intelligere/et amare huic obiecto habeat correspondere: quis ergo cōsiderabit magnam iustitiā anime eius/et operū potentiarū anime eius? Beatissima maria dei mater ex anima et corpore composita est. quā scilicet animā suo corpore correspondere oportet: et ecōuerso. Ita vt bonitas spiritualis et bonitas corporalis adinuicē coniuncte: se vniant/et cōponant et hoc cū iusticia adeo vt hec bonitas illi bonitati correspondeat iuste. hoc est vt iusticia tantū tribuat de bonitate spirituali/bonitati corporali quātum cōpetit et ecōuerso/et sic de magnitudine/et reliquis. et sint anima et corpus ita proportionata/et ordinata vt iusticia toti subiecto de qualibet pte ipsius subiecti tribuat tantū quātum cōpetit illi. hanc igitur dominā preciosam sic constitutam/ sic iustificatā: oportet a iustitia peccatoribus reddi/ cū sit eorū mater/et aduocatrix/et colūna restorationis et saluationis eorū. Ideoq; largitur ipsa beatissima domina de se ipsa peccatoribus: id quod cōpetit illis. de se ipsa quidē illis reddit id quod iustitia exigit. quare ipsa beatissima domina: peccatores cū sint iniusti reddit iustos/cum confidentes in ea inuocāt eā. bene ergo necesse est hāc preciosam dominā laudari: magna laude iusticie /si quis ad hoc sufficere posset. **Questio.** Domina laus (aut eremita) homo quidā genuit filiū ex filia sua: et quidā ali⁹ genuit suā filiā ex matre sua. et inde est questio: quis istorū duorū patrū/et que istarū duarū matrū impugnauit plus iustitiā. Narrauit intentio et dixit/quidā prelatus erat sapiens/largus/humilis/atq; doctus. Ille quidē nobilis erat ex pte sanguinis alti: sed tamē luxuriosus. propter autē luxuriā/suas bonas aptitudines predictas amittebat. luxuriosus quidē erat: quia iusticie defectū patiebatur. nam de magnitudine nec tribuebat bonitati/nec ecōuerso/et sic de reliquis quātum decebat. quoniā intentione tribuēdi de magnitudine bonitati/et ecōuerso quātum cōpetit: deus iusticiā in homine coaptauit. Et inde cū homo ex hoc non vult vt moraliter: permanet iusticia naturalis extra in operibus ociosa. quare prelatus ille (excepta castitate) iusticiā in multis alijs bonis consuetudinibus exercebat. Cūq; hic iaceret in peccato/quidā canonicus suus qui valde eū diligebat dixit ad eū hos sermones. Domine accidit cū quidā pastor ad nuptias pfectus illic pfalleret/ac tripudiarer: ecce lupus quidā deuorauit illi multas oues. ipso autē ad suas oues redeunte: offēdit duas dominas in via. quarū altera plorabat/ quia pro vno vicio multas pdiderat virtutes: altera vero letabatur quia pro vno bono multa perdiderat vicia. Ille vero pastor/ et ille due domine tādū simul processerūt donec venerūt ad locū: vbi lupus fecerat ouīū stragem. Cū ergo ille suarū ouīū ruinā mortiferā aspexisset: ridebat cū dña plorāte/ et plorabat cum dña letante. permāsitq; sic in societate illarum tādū: quoad lupus qui oues occiderat/ accessit iterū et in presentia dominarū (cum quibus ibat) illum occidit. valde considerauit ille prelatus in sermonibus canonici/ et perpendit seipsum non esse in statu alicuius predictarū dominarū/ sed pastoris potius: qui ab intentione pastoratus sic exuerat sicut ipse qui a sensu deiectus est/ et loquit tāq; stultus.

Questio

Intentio

vnde cū ille prospiceret errorem suū/perpendēs significationē sermonū canonici:
 cognouit peccatum suū/et se esse ex officio pastorali deiectum: et recognouit se esse
 illum pastorem cuius peccato / et cuius malo exemplo necabantur oues: ridentem
 vbi erat plorandum/et dolentem vbi erat letandum. Timuit autem iusticiam dei ne
 eum occideret in peccato. ponens pro ipso in locum suum alium pastorem: ne cura
 pastoratus vacaret. vnde eum peccati sui penituit et in presenti vita plorauit cum
 domina plorante: et cum domina letante letatus est in vita sempiterna. **Ait ora-**
tio. Gloriosa regina tu es iusta secundum quod laus dicit: et salua eius gratia mul-
 to melius q̄ ipsa possit proloqui. Quoniā ergo omnibus modis es iustissima: quā-
 dam iustam orationem et petitionem tibi offero. quam quidem petitionem ideo ad
 similitudinem tuā in formo: vt irritam non habeas similitudinem tuam. nam secun-
 dum ordinem nature: omnis creatura similitudinem suam amat atq; appetit. Est
 autem hec petitio mea ad similitudinem tuam: in hoc ipso q̄ iustificata est/de boni-
 tate/magnitudine/et reliquis principiorum tuorum similitudinibus. quia bonum
 et iustum a te peto. quoniam bonum et iustum est petere te recoli/te intelligi/et te a-
 mari ab omnibus populis/et in omnibus nationibus a solis ortu vsq; ad occasum.
 In hac siquidem petitione nullum est malum/nulla iniuria. Iterum in hac petitio-
 ne magnitudinem appono: quia peto te a multis hominibus magnis s̄citate/sa-
 pientia/et amore/potestate/et progenie amari/cognosci/et honorari. Iterum hāc
 petitionem tibi porrigo: cum omnibus et totis viribus meis spiritualibus/et sen-
 sualibus. quare (te precor) inclina te precibus meis vt exaudias illas. q̄ si non: in-
 uocabo iusticiam tuam: proq̄to similitudinem tuam non aines. Tu mater pie-
 tris/genus humanum restaurantē et pro iniuria iudeorum illum occidentem pro iusticia dei pa-
 tris tempore mestissima flebas pre angustifero dolore/passione/et morte quam in filio
 tuo conspiciebas. tui quidem fletus erant iusticia pleni: in qualibet lacrimarum
 tuarum aderat iusticia: quoniam de fonte iusticie procedebant videlicet de iusto
 recolere/intelligere/et amare anime tue. heu regina p̄ssima ex quo de tuo recole-
 re/intelligere/et amare lacryme tam iuste manabant: possent ne he mee lacryme
 cum fletibus ante te intrare? quas de meis oculis egredi compellunt ipsum recole-
 re/quo te recolo/et ipsum intelligere quo te intelligo/et ipsum amare quo te amo?
 que nisi ingredi valeant: quid agit iusticia tua? cur non aperit ipsa portas? Si au-
 tem portam clauerit. est ne iusticia an iniuria/quoniam me cogit flere/suspirare et
 languere recolendo/intelligendo/et amando tuum honorem/tuam reuerentiam
 et valorem. Tu virgo p̄ssima/es circino magis iusta. et maiorem habet integra-
 tem tua iusticia in misericordia: q̄ in circulo linea circino facta. et multo melius est
 iusticia centrum circuli bonitatis/magnitudinis/perseuerantie/et potestatis: q̄ cen-
 trum circuli circino circumducti. vnde accuso apud te omnes peccatores: qui mor-
 taliter et venialiter multipliciter et grauiter peccauerunt. Et ecce eos: vt ere eis pro
 voluntate tua. punias eos si non eis parcere malis. et quidquid de ipsis agere de-
 creueris: placet quidem eis: quoniam supplices consententur/et valde illis displicet
 se errasse cōtra filium tuum. vnde videamus domina mirissima: quid ages ex pec-
 catoribus istis. quoniam si punis eos: ages contra iusticiam tuam/ex quo concor-
 dant voluntati tue cui non resistunt/cum eos peniteat/et se deliquisse confiteantur/
 ac satisfactioni iusticie tue se spōte subijciant. quia quod tibi placet et illis placet.
 ergo nisi peperceris eis: tua quidem iusticia nō erit magis integra in misericordia/

Oratio

Questio

Intentio

¶ *q̄* linea in circulo circinata. punire nāq̄ homines igne perpetuo / sic puro corde misericordiam inuocantes et iusticiā: non est parcere peccatoribus. audi domina pietatis (inquit oratio) parce et michi nichil aliud adducas. **Questio.** Oratio (dixit eremita) quidam christianus / et quidam sarracenus coram philosopho adinuicem disputabant. quilibet autem illoꝝ triū erat admodū sciens. christianus ostendebat legem suā esse secta sarracenicā melioꝝ: sarracenus autem contra nitebatur ostendere contrariū. philosophus vero quesuit ab eis: secundū quā duarū legum posset iusticia et misericordia dei magis demonstrari / operari / et vti officio suo / et p̄ quā ipsarum tu oratio maiorē habere posses copiam deprecandi. **Aut intentio.** In terra quadā / quidā sanctus rex erat: valde diligens iusticiā. Contigit autē cū equitaret per illam ciuitatem in qua morari solebat vt transiret ante curiā vbi plebs cuncta tenebantur. tūc quidā pauper alta voce clamauit dicens: domine mi rex tu regnas intentione vt iustus sis / et vt iusticiā colas et exerceas. et vt hoc possis tibi data sunt mille castra / et ciuitates mille. sed tohic sunt prauī aduocati / et prauī iudices: vt curiā tuam destruant et corūpant. et nulla in ea causa deducitur: in qua iusticia non per pecuniā corūpatur. Et cauſas etiā que cito terminari possent: prolongāt aduocati et iudices faciūtq̄ diu perseuerare. sunt enim populatoꝝ / et inimici iusticie / et intentionis: et tui / et sui officij peruersoꝝ. valde ergo cōsiderauit rex sermones pauperis: aspiciensq̄ vidit in platea illa multos aduocatos et iudices / et dixit eis. Non decet / neq̄ licet iusticiam esse sine amicis: nec iniuriā sine inimicis. Deinceps igitur ad honoꝝm gloriose virginis mariē volo et constituo vt in hac ciuitate non presit nisi tantum vnicus iudex / et quatuor aduocati. hos etiam volo ad expensas meas mereri. et caueant ne aut pecuniā aut aliud quodcūq̄ obsequiū ab aliquo recipiāt. quod si receperint: et corporis et census pena puniantur. Ille siquidem rex (inquit intentio) magnos dedit sumptus / magnosq̄ redditus iudici / et p̄dictis aduocatis: vt essent amici iusticie / et inimici iniurie. Considerauit enim rex ipsos scilicet iudicē et aduocatos adeo bene suo modo premiandos ratione iusticie exercēde: sicut erat iustum eū bene esse muneratū ratione regiminis / et conseruationis gentis sue. hāc ergo constitutionē precepit ille rex esse in ceteris ciuitatibus suis: et q̄dū ille vixit terram suam in iusticia / et magna pace (vt multi de alienis regnis venirent ad habitandum in regnum suum) tenuit.

Questio
Laus

De misericordia.

Cap. Xiii.

Aus inquit eremita: quid est misericordia. que respondit dicens. Misericordia est culpis et peccatis p̄cere: et bona / vtiliaq̄ tribuere. Et quoniā beata virgo dei mater misericors est: laudemus eā sc̄dm̄ principia hui⁹ libri. Est ergo ipsa dei mater bona / et misericors. et quoniā eius misericordia bona est / et bonū est parcere / et bona et vtilia tribuere: sequit̄ necessario eā esse misericordem dimittēdo peccatoribus culpas / et peccata / et tribuēdo illis virtutes et merita / quibus gloriā sine fine obtineāt. hec beate dei matris misericordia est magna / et perseuerans: et hoc ita esse oportet sc̄dm̄ bonitatē ipsius beate virginis / ac etiā ipsam misericordiā oportet esse bonā sc̄dm̄ magnitudinē / et perseuerantiā beate dei matris ita vt adinuicē correspondeant in equalitate. Cum ergo hec beatissima dñā nostra in tantū sit bona / magna / perseuerans: vt eius bonitas / magnitudo / et perseuerantia correspondeāt ad hoc vt sit dei mater et hominis oībus hominibus melioꝝ / et omnibus creatis (quecūq̄ enim sunt creata. proportionata sunt vt ipse sit omnium eoz̄ finis) quis igitur estimare misericordiam posset huius tam beatissime matris?

et veniam quam pro culpis largitur/et bona que concedit filius eius? In beatissima dei matre est potestas/sapientia/et amor: potestas quidem illius induta est sapientiam/et amorem: et sapientia illius induta est potestatem/et amorem: et amor illius indutus est potestatem et sapientiam. in hoc indumento alia alij adinucē correspondet/secundum bonitatem/magnitudinem/et perseverantiam ipsius beatissime domine nostre misericordissime: et qualibet istarum induta est misericordia/et ecōverso. et ideo cum peccator misericordiā illius tangit cū bonitate/magnitudine/perseuerantia/potestate/sapientia/et amore: statim ipsa misericordia cū tota sua bonitate/magnitudine/potestate/perseuerantia/sapientia/et amore correspondet et parcat peccatori. et tribuit cum toto hoc id quod correspondet petitioni peccatoris. Itaq; parcendo/et tribuēdo/peccatorē exaudit. et hoc modo nullus peccator apud eam repellitur. sed quātūcūq; magna sint peccata/sive modica/omnia quidem et tota frāgit ea misericordia beatissime dei genitricis: que multo magis parcere potest/ḡ aliquis peccator errare. et plus tribuere: ḡ aliq; homo possit petere/aut cogitare. benedicta sit igitur (ait laus) hec misericordia tanta: que tantū est digna laudari. beatissima virgo mater est misericordie/et filia. mater est quidem misericordie: quia filiū peperit/qui est ipsa summa misericordia. est autem misericordie filia: quia filia est dei patris/qui creavit eam misericorditer. Cū ergo ipsa sit mater et filia misericordie: rāta habet similitudinē misericordie diuine secūdu maternitatē/et filiationem: vt ipsi diuine misericordie nō potuerit vltorius assimilari. non enim potuit melior mater aut melior filia fieri ḡ facta fuit. Ideo nō potuit vlti^o melius indui/et ornari misericordia ḡ induta et ornata fuit. vnde cū diuina potestas tantū possit secūdu suā bonitatē/magnitudinē/perseuerantiā/potestatē/sapientia/et amorem: quis est qui millesimā prem magnitudinis/et bonitatis/et misericordie beatissime dei matris estimare valeat? ex quo tanta est vt deus nec in ea/nec in alia eā maiore facere valuerit. fecit enim eā esse infuite misericordie matrē. ha misericordia huius tante domine (laus inquit) benedicta sis: quoniā tanta es. heu peccator miserrime ḡuis intolerabilia sint peccata tua: cur desperas de tanta misericordia virginis dei genitricis? Ait laus. In quadā ciuitate quidā erat peccator maxim^o et inter ceteros peccatores mūdānus. quia penitus versus erat ad vanitates huius mūdi: et deū et beatā eius matrē tradiderat obliuioni. Quadā vero die cōsiderauit peccata sua/et iniurias quas faciebat et fecerat contra deū/et beatam eius matrē: et sensit se adeo peccatorē vt nec audaciā/neq; virtutē habuerit/misericordiā et veniā adeo et a beata illius genitrice petendi. et cōsiderauit seipsum iam pditū et iudicatū ad perseverandū infinitos labores. verū tamen cū ita iudicaret seipsum: tetigit iusticiā/que cū misericordia maximā habet amicitia. Et tunc misericordia beate dei matris tetigit bonitatem/magnitudinem/et reliquas miserationes: et omnes pariter cōcurrerunt ad illum peccatorē/cui tribuerunt contritionem/et virtutem penitendi/et amorem quo dilexit misericordiam/et veniam/et donū. et superuenit ei audacia: et petijt veniam et donum a beata dei genitrice. Itaq; misericordia pepercit et veniam tribuit: ponens amplius illum peccatorē in via postulandi misericordiam. et exinde fuit vir ille iustus et sancte vite. et ḡ diu vixit: petijt honorem et reuerentiam dei genitricis. quare ex hoc et multis alijs (ait laus) laudanda est ratiōe misericordie beatissima dei mater. *Questio.* Laus alt eremita. quidam miles habebat vxorem sed aduersus eam multum zeloty pia vexabatur. vnde atrociter aliquotiens eam percutiebat in tantum vt illa bona domina eius atroces ictus susto

nere nequiuert/ et mortua est verberib⁹ et mala societate viri sui. Ex altera parte
 quedā domina habebat quendā milite: qui bonus erat/ et honestus/ diligens eam
 valde/ ille quidē erat homo letus/ fingens se diligere alias mulieres. vnde vxor ei⁹
 vexabatur vehementer zelotypia credens eū carnaliter cū alijs mulieribus delecta-
 ri. Illa vero dedit viro suo potioēs quatinus ipsum sic ad sui amorē alliceret vt de
 alienis mulierib⁹ nichil curaret. Ille vero potionibus vxoris sue mortu⁹ est. Itaq³
 is qui vxorē suā occiderat/ et ista que virū interfecit: cognouerunt maleficia sua/ et
 conuersi ad pūssimā dei matrē rogantes vt parceret eis/ videlicet vt oraret filium
 suū quatinus miseretur eorū. z beatissima dei mater: eis misericordiā exorauit. vnde
 de questio est: quis illorū duorū: plus laudare debuit beatā dei matrē. **Narra-**
uit intentio. in quadā ciuitate vnū fuisse regē: qui luxuriosus erat. et in eadē ciuita-
 te erat quidā benignus: qui tamē hypocrita erat/ quoniā luxuriosus erat. Ille qui-
 dem indutus erat humilibus indumentis/ ieiunabat/ dabat elemosynas pauperi-
 bus/ ad ecclesiā quotidie ibat/ audiebat verba dei/ eaq³ dicebat libenter. eius vero
 magna fama ciuitatē peruagata est. quoniā omēs illū pro scō viro passim habebāt.
 luxuriā vero qua detinebatur occulte pmittebat. quia nemo id sciebat nisi sola me-
 retrix quā occulte cognoscebat. Ille autē homo multotiēs rogabat regē pro pau-
 peribus/ et pro ijs qui pro iusticia puniri debebāt. quē multociens rex in cunctis
 precibus suis exaudiebat. Rex siquidē magnā illo deuotionē habebat. et quadā
 die confitebatur illi (quia sacerdos erat ille benignus) et multa peccata illi in con-
 fessione detexit. sed inter cetera quoddā peccatū luxurie (quod ipse rex cōmiserat)
 pre uerecundia cōfiteri noluit. benignus autē iste questuit a rege vtrū oīa peccata
 sua cōfessus esset de quibus recordaretur/ et que alias cōfessus nō fuisset. rex dixit
 etiā (excepto vno) quod nullo tēpore volebat confiteri. benignus vero vt rex non
 verecundaretur illud peccatū cōfiteri/ dixit regi: se esse in peccato luxurie. z ad hoc
 reuelabat ei peccatū suū: vt rex confiteretur et ei detegeret peccatū illud quod ab-
 horrebat pñteri. tūc rex resumpsit audaciā/ et cōfessus est illud peccatū. Accidit autē
 paulo post vt ille benignus accederet ad regē: rogās eū pro quodā qui puniri secū-
 dū iusticiam merebatur/ vt parceret illi. Rex vero cōsiderauit luxuriā qua ille deti-
 nebatur: et ita vehementer eum desperit vt ex tūc precib⁹ eius noluerit fauere/ nec
 etiā illi amplius confiteri. Dū itaq³ rex remaneret in hac indignatione: qui tamen
 semetipsum polluerat per luxuriā corporaliter/ et spiritualiter. corporaliter quidē:
 quia p̄miscebatur carnaliter cū quadā meretrice. spiritualiter vero: q̄a recolebat/
 intelligebat/ et diligebat peccatū illud. Accidit vt ille benignus missam celebraret
 in quodā sacello: ad qd rex profectus/ erat missam auditur⁹. qui tāta displicētia ex
 illa missa quā benign⁹ celebrabat mot⁹ est: vt nō potuerit deuotionē habere/ neq³
 deū orare. Ipso rege sic existente in hac displicētia: cōsiderauit etiā semetipsum ita
 iacere ira dei propter luxuriā in qua erat: sicut benignū illū qui etiam luxuriosus
 erat. et q̄ sicut noluit exaudire illū in precibus suis (quia sciuit illū esse luxuriosum)
 sic similiter misericordia dei/ et beate dei genitricis eius/ nolebat ipsum regē exau-
 dire in ijs que orando postulabat ab eis. **Et ex tunc rex firmiter proposuit se nullo**
tempore fore luxuriosum: hac intentione vt mater misericordie dei genitrix eum
exaudiret. et fuit exinde rex bonus et iustus: qui multa bona compleuit in sua vita.

Intentio

Oratio

Considerauit oratio quo modo posset orare matrē misericordie dei genitricē
 pro peccatoribus. et in p̄cibus suis quandā arborē condidit in hunc modum. **Regi-**
na vite (aut oratio) contritio/ confessio/ et satisfactio sunt radices: super quas meam

edifico petitionē. cōtritione peniteo: quia per maliciā deliqui aduersus bonitatē. et per paruitatē: peccaui aduersus magnitudinē. et contra perseuerantiā: per facilē voluntatē. et conterendo etiā peniteo: quia plura bona non feci quā fecerim/ex quo bonitas et magnitudo concordant. et peniteo quia tantū mali feci: quoniam malo nulla conuenit magnitudo sed potius paruitas tanta ut ipsum sit nichil. Tibi regina confiteor omnia peccata mea: confitens quia tu es bona/ego vero mala in quōtū peccaui. tu es magna: et ego sum parua. tu es perseuerans/et potēs: ego vero non. Tibi regina piūssima satisfacciant meum videre/meum audire/et meum odorare/gustare/et palpare/atq; meū recolere/intelligere/et amare: quia hec omnia mea/tua sunt/eaq; tibi reddo. et quātū ea tenui contra voluntatē tuam: peniteo. et deinceps eis uti nō propono: nisi seruiendo tibi et filio tuo. Domina altissima et his radicibus pcedit arbor vna: cui nomē meum impono scilicet orationē. quia facta est in mea mente et deuotione: in figura et similitudine mei. Stipes istius arboris est de deuotione/ color eius est de amore. rami sui sunt videre/audire/odorare/gustare/et palpare/ei⁹ quidē palmites sunt de memoria/intellctu/et voluntate. eius folia sunt de obedientia. eius flores sunt recolere/intelligere/et amare. et fructus eius: tua dulcis/et pia misericordia. aqua vero qua rigat arbor ista: sunt meelachryme/et mei flet⁹. Tota quidē arbor ista culta est et nutrita et completa ad recolēdū/intelligēdum/et amandnm misericordiam tuam. terra vero illa in qua hec arbor plantata est: est bonitas tua. v̄tulus autē ille qui deducit folia eius: est voluntas tua. ergo regina pietatis et misericordie placeat tibi misericordiam/et pietatem de peccatoribus habere: qui per me tibi offerunt hanc orationis misericordialē arborē. Regina fons dulcedinis et amoris: si fons data aquā/et ignis calorē/et sol claritatē et memoria recolētia/et intellectus intellectionē/et voluntas amorē: similiter etiam et tua bonitas bonū/et tua magnitudo magnū/et tua perseuerantia durans. qua natura ergo sequitur ut tua misericordia veniā non habeat dare: etiam sine rogatione? nā sine rogatione fons dat aquam naturaliter/similiter et ignis sine rogatione calorē/et sic de ceteris que dicta sunt. ergo tu que mater es/et filia/et fons misericordie et pietatis: nōne cum rogaberis dabis misericordiam? uno piūssima domina etiam non rogata. aliter enim (nisi michi imputaretur ad malum/ maxime quia secundū rationē et naturam orari telicet) nunquā orarem ut parceres. ex quo melius inest tibi parcere/et dare: quā michi orare. Tu benignissima (inquit oratio) multas multis viris et mulieribus impartiris misericordias. et isti deles quoddam peccatum/et illi aliud. et isti das istud: et illi illud. et sicut te rogant particulariter: sic particulariter eos exaudis. Sanctissima maria glorioza: et me pro vniuersis peccatoribus rogantē/nūquid nō exaudies vnquā? nunquid non orare adeo bene consistit in ore meo sicut in alieno? quero nec cuiquā ego vtilitatē publicam nisi tibi/et per te/et ad tuam reuerentiā et honorem? Quid fecit tibi regina misericordie: ut de misericordia me non liceat exaudiri? Ecce iam me penitet eorum in quibus peccaui. etiam peto libētius culparum et iniuriarum remissionē ad honore tuū: quā ad meam/et populi vtilitatem. plorauit oratio/similiter et laus/et intentio/acetiam eremita. qui intulit hos sermones.

Questio. Erant due peccatrices peccato luxurie publice peccantes: in quo fuerunt diu detente. Ille siquidem due mulieres astiterūt in quodam sermone: in quo quidem quidam bonus homo/beatam virginem dei matrē multis laudibus exaltabat. et inter cetera: laudabat eam de virginitate. Tunc altera illarum incepit cogitare de peccatis suis: maxime de villitate et sordibus luxurie/in quibus iam per-

manserat diu. et sumpsit animū adorandi beatam virgīnē dei matrem: vt parceret ei/ et impetraret ei gloriā cum filio suo benedicto. sed cum reuertebatur considerās suā villitatē/ et corruptionem in qua diu sordida iacuerat: et ex altera parte sanctitatē/ puritatē/ mundiciā/ et virginitatē beatissime dei genitricis. dixit q̄ indignum erat: se tam sordidam peccatricem videri debere in aliquo loco vbi ipsa beatissima virgo dei mater esset et coleretur. ideo nō audebat orare beatā dei matrē pro dono neq; pro veniā: sed flebat acriter pro peccatis suis. Altera vero plorauit etiam pro peccatis suis valde/ et puro corde penituit. et desiderauit esse in gloria/ vt videret beatissimam virgīnē dei matrē: et super hoc quesitū donū/ et veniā ab ipsa matre pictatis/ sperans de misericordia eius: vnde questio est/ cui istarum plus tenetur beata dei mater parcere/ et petitionē dare. **Ait intentio.** Quidā rex malā gerebat aduersus volūtate quēdā aliū regē/ et in tantū odiebat illum vt mortali peccato ire teneretur. Accidit autē q̄ quidā miles illius regis (qui sic odiebat) quendam ciuem illius ciuitatis occidit/ in qua rex ipse tunc morabatur. parentes vero occisi rogabant regem pro iusticia tenenda super illo milite: qui ciuem occiderat. parentes autem militis quantum poterant a rege ventiam petebāt. dum autem rex consideraret vtum parceret militi/ an adiudicaret eū morti: recoluit illud peccatum ire quo tenebatur. et ait ista in corde suo. Rex est intentione ista: vt exerceat iusticiam. Iusticia ergo exerceri est intentione prima/ et esse regem est intentione secunda. et rex etiam potius regnat vt pareat iusticie: q̄ vt regnet. vnde neq; dignus sum (ait sibi ipsi rex) parcere/ neq; iudicare. quia neq; iudiciū/ neq; veniam licet ab homine dari: quem detinet peccatum mortale/ et qui abutitur intentione sui officij. vnde si adiudicauero militem morti sicut rex iudicabo: non autem secundum intentionem iusticie. et si parcam vtq; parcam sicut rex: non autē secundū intentionē misericordie. Diu considerauit rex super ista/ in tantum vt cognouerit q̄ quicumq; rex est in peccato mortali: existit rex preter intentionem. et vtitur sicut rex: preter intentionem officio regis. Ideoq; penituit/ et egit penitentiam de peccato: et ad illū regem aduersus quem malam prius gessit voluntatem conuertit dilectionem suam/ vt in officio suo vera vteretur intentione iudicādo/ parcēdo/ distribuēdo/ et regnādo.

Intentio

De pulchritudine.

Cap. XV.

**Questio
Laus**

Quesit eremita: quid est pulchritudo. que respondit dicens: pulchritudo est id quod dat delectationē videndo/ audiendo/ imaginando/ intelligēdo/ et amando. Et quoniam est in preciosa virgine dei matre: laudemus eam (ait laus) hoc modo. In ipsa beata virgine est pulchritudo corporalis in tanta magnitudine qua correspondet pulchritudini filij sui: que est pulchritudo maior omni pulchritudine creata. nam ex quo bonitates corporales domini ihesu christi/ quas assumpsit filius in beata virgine superant ceteras bonitates corporales omnes: bene quidem oportet pulchritudines ipsius beate virginis superare ceteras pulchritudines omnes. ita vt eius color sit nobilior/ magis complacens ad videndum omni colore niuis et floris/ superans in splendore totam solis claritatem. Et quoniam oculi/ supercilia/ os/ gene/ vultus/ capilli et reliqua membra valde decora super ceteras pulchritudines/ delectabilia sunt videri a domino ihesu christo/ et omnibus sanctis superne glorie: oportet pulchritudines ipsius virginis precise/ superare cunctas pulchritudines citra dominū ihesum christum. et eas oportet

tet esse tantas: quoniam sunt gratiose videri / et sciri / quod illuminet ceteras pulchritu-
 dines. quoniam sol tantam non influit claritatem ad illuminandam lunam / firma-
 mentum / et terram: quantam virgo preciosissima de pulchritudinibus suis influit
 dulcedinis amenitatem omnibus sanctis glorie paradysi. vnde nemo potest consi-
 derare nec imaginatio sufficit apprehendere mirabilia pulchritudinis eius. In
 ipsa speciosissima virgine dei matre / est spiritalis pulchritudo: quam sue pulchri-
 tudini corporali conuenit respondere. conueniunt enim eius pulchritudo spiritalis
 et pulchritudo corporalis proportionaliter in equalitate bonitatis / magnitudinis /
 et ceterarum dignitatum. Eius quidem pulchritudo spiritalis / est de bonitate / ma-
 gnitudine / perseverantia / virginitate sanctitate. quoniam quelibet istarum pul-
 chra est in seipsa / et in qualibet earum. ita ut bonitas in magnitudine decoret ma-
 gnitudinem in quantum induit eam seipsa / similiter e converso. nam pulchritudo est
 bonitati / eam esse magnam: et magnitudini eam esse bonam / et hoc idem est de per-
 severantia / et reliquis. Cum ergo anima ipsius preciose virginis matris sit adeo bo-
 na / adeo magna / et adeo potens: quis considerare posset eius pulchritudinem spi-
 rituali? In beatissima dei matre (inquit laus) est memoria / intellectus / et volun-
 tas: que sunt pulchritudines eius. Memoria siquidem pulchrum habet recollere se-
 cundum quod ipsa pulchra est / et intellectus pulchrum intelligere / et voluntas pulchrum
 amare. Memoria decorat suum recollere de bonitate / magnitudine / perseverantia /
 et potestate. quoniam pulchra res est recollere quod est bonum / et quod est magnum:
 similiter et intelligere et amare quod est bonum / et quod est magnum. in hoc siqui-
 dem recollere / intelligere / et amare: sunt bonitates secundum quod deus homo domi-
 nus noster filius ipsius virginis pulcher est recoli / intelligi / et amari. et in tantum
 per ipsam speciosissimam matrem suam recollitur / intelligitur / et amatur: ut nemo
 viuens in mundo estimare possit quod speciosum recollere / intelligere / et amare est ip-
 sius virginis preciose. Et iterum recollere / intelligere / et amare omnium sanctorum
 superne patrie / et omnium iustorum / et peccatorum qui quidem iusti et peccatores in
 hoc mundo recollunt / et diligunt beatissimam dei matrem: illuminata sunt / et deco-
 rata in pulchritudine ab ipso recollere / intelligere / et amare ipsius virginis gloriose.
 Quid dicam (laus inquit) vobis per singula de pulchritudinibus gloriose vir-
 ginis dei matris: tot et tantas quidem habet spiritaliter et corporaliter: quot et
 quantas deus in ea potuit ornare. quare / centies millesies plusquam mente concipere
 possim est in pulchritudinibus suis et ultra. **Questio.** Laus (ait eremita. due do-
 mine laudabant beatissimam dei matrem. Altera illarum laudabat de pulchritu-
 dine spiritali: et altera de pulchritudine corporali. et super hoc venerunt ambe ad
 iudicium cuiusdam boni viri et sapientis: ut diceret que illarum magnificabat ma-
 iore laude pulchritudinem virginis dei matris. **Ait intentio.** Erat quedam do-
 mina pulchra corporaliter: quoniam speciosas habebat corporis dispositiones.
 populus autem de pulchritudine eam commendabat. vnde gloriabatur cum turpis
 esset spiritaliter: quia glorificaret de laude sua et vana pulchritudine. Et quonia
 sordida erat in anima: sordibus anime pulchritudines corporis inquinabat / quo-
 niam colorabat et pingebat suam faciem ut homines eam de maiore pulchritudi-
 ne commendarent. Dum autem hec domina in hoc statu permaneret: accidit quadam
 die ut vir eius considerasset / qua intentione vxor sua coloribus se depingeret. et
 concepit animo quoniam ipsa se coloribus ad hoc fucaret / ut sua pulchritudo
 ab aliquo homine diligeretur / et carnali contactu illicito / matrimonij ordinem de-

Questio

Intentio

Oratio

fedaret. sic igitur considerando factus est ille vxoris sue zelotypus: et credidit illam esse prauam. et ilico cepit eam odire: et ecce discordia et dissensio magna inter eos est orta. adeoque vehementer odiuit alter alteram et conuerso vt ab inuicem separaretur. et cum hoc ipsoz vterque in adulterio per omnia tempora vite sue permansit.

Incepit orare oratio speciosissimam virginem dei genitricem sub ratione bonitatis hunc in modum locuta. Regina speciosissima in quodam templo sacro est quedam imago: cuius figura te representat. hec imago coronam habet et chlamydem et florem et anulum in manu. Corona eius/ tuam coronam significat: quam habes de bonitate/ magnitudine/ potestate/ amore/ et pulchritudine. eius chlamys/ tuam chlamydem representat: quo peccatores cooperis/ te inuocates: quonia super eos misereris tu spes/ et consolatio eorum. flos vero/ denotat te florem pulchritudinis/ sanctitatis/ virginitatis/ honorificationis/ et amoris. sed anulus eius pretendit tuam memoriam/ et tuum intellectum/ et amorem atque integritatem perseuerantie et firmitatis. huic imagini tue speciosa mater: seruit presbyter quidam pulcher corpore sed animo turpis. Nam in eius animo habitat malicie turpitudine: et deformitas parui boni/ et magni mali. Ille enim auarus est/ et crudelis absque misericordia et pietate: corruptus est corruptione luxurie/ se quidem balneat et delectatur in luxuria die noctisque. et hoc in crimine tantum redundat: vt aliquotiens cum filium tuum sacrificando pertractat/ cum in sanctitate sacrificij/ et in hoc ipso quod tua representat imago meditari deberet: meditationem certe suam in luxurie fetorem et sordem/ totam demergat. Domina splendidissima torum illius recolere/ intelligere/ et velle vicij superabundat. Nam postquam in vno vicio recolendo/ intelligendo/ et diligendo considerauit: confestim ad aliud meditandum se deuoluit. Te igitur regina clementissima pro isto tam superbo/ tam inuido/ et tam omnibus vicij plenonon videtur dignum esse rogandum secundum tantam sordem peccatorum eius/ et secundum tuam pulchritudinem preciosam/ ac etiam secundum virtutem et valorem/ modicum/ te orantis: tamen cum tuus valor/ tua pietas/ tua misericordia superet omnem peccandi magnitudinem/ ita vt tua magnitudo maior sit in bonitate/ humilitate/ misericordia/ et auxilio quam magnitudo peccatorum omnium/ ac etiam peccantium: licet ideo te pro illo peccatore tanto rogari. quod si non fieret vtiq; iniuria corone/ et chlamydis/ et anulo: quos tue imaginis species representat. quare iusticia et ratio consentit: me pro illo te orare/ et pro illo preces meas a te vtiq; conuenit exaudiri. Quonia sicut omnino michi inest ratio te orandi: sic omnino inest tibi ratio mea petitionem exaudiendi. que est vt concedas huic presbytero spirituales pulchritudines: quibus recolaris/ intelligaris/ et ameris. et omnia illa que tua imago/ et eius dispositio representat. Quonia tu regina valde pulchra es et pulchritudinibus plena: tibi christiani basilicam magnam et pulchram et altare magnum et pulchrum edificat: et in ea sunt propter te pulchra vestimenta/ ornamenta/ et in multis locis tui pulchri cantus/ et a multis hominibus percipiuntur. Sed alia adhuc pulchrior tibi est basilica et pulchrior templum speciosa regina videlicet cor mundum/ et sanctum hominis te diligens/ te intelligens/ te recolens. et hoc templum (si tibi placeret) desiderare in multis regionibus/ et in multis hominibus multiplicari. Quare videtur michi bonum: vt sicut ille basilicam lapideam magna pulchritudine tua/ et ornamentorum speciositate ab hominibus constructam. ita tu sollicita sis vti iste basilice spirituales magna multitudine vbiq; fundatur. hoc est: quod vbiq; multi sint sancti viri/ et sancte mulieres: qui de cordibus suis tibi magnam et pulchram basilicam et multos virtutibus ornata constructam/ quolibet eorum considerate et amant.

te totis viribus suis tuas maximas pulchritudines in maxima reuerētia et honore
 tui vbiq; terrarū. Sed quoniā ita est quoniam iste spirituales dom^o tue pauce sunt
 vbiq; cū deberēt esse multe: o dñā mea pūssima sū qdē valde desolata. quare flēdo
 cōtristādo et me coangustādo supplico: postulās vt tua pulchritudo cordis/deco-
 ret hoīm corda: ita vt p vniuersū orbē exhibeāt tibi gloriā/laudē/memoriā/sapien-
 tiā/et amorē de pulchritudine tua. Nullus flos est sibi occasio turpitudinis: sed
 agit quidquid potest vt sit pulcher/nitid^o/et amen^o. hoc idē dico tibi speciosa dñā:
 de aialibus/et de sole/et de luna/atq; de stellis. sed hoies qui naturaliter oib^o p̄di-
 ctis sunt pulchriores: quia naturaliter habent pulchritudinē corporalē sicut et p̄di-
 cta/et insup pulchritudinē spiritualē habēt q̄ sol et reliqua noiata nō habēt: illi
 autē ipsi hoies seipfos et mūdū defedant/pulchrū vertunt in turpe: credētes de tur-
 pi facere pulchrū. tantumq; processerunt vt quasi totum mūdum deturpauerint/
 adeoq; vt turpe est considerare/dicere/et audire sordes: que spiritualiter et corpo-
 raliter hominibus insunt. quare suppliciter te inuocans peto: vt pia miserendo
 compatiaris illis: tua pulchritudo faciat illos pulchros/et mundificet illorum cor-
 da/sermones/et opera. Ad tantū enim iordinationis vite deuenerūt mulieres ma-
 xime/similiter et viri: vt ad vanitatem omentur preciosis vestibus cum ad sanctas
 basilicas tendunt: quibus decorant sua corpora/vermibus et fimo plena: suam ve-
 ro memoriā/intellectum/et amorē deturpent nimiū. tu autē hoc bene nosti: se-
 cundum petitiones et intentiones suas/quas tibi fundunt. vnde regina speciosissi-
 ma: succurre miseris. absit vt turpitu do tanta/tanto tempore durare possit: et in tā-
 ta damna et periculā redundare. **Questio.** Oratio (dixit eremita) quidam miles
 et eius vxor: quendam filium habebant valde pulchrū: quem tenere diligebant: **Questio**
 hic autem filius ad mortem vsq; infirmabatur. Ille vero miles et vxor eius ad
 quandam sacram beate virginis matris dei edem ad exorandam eam perrexerunt:
 vt filio eorum concederet sanitatem. Miles autem misit ad beatam dei ma: rem
 quoddam verum et sapiens intelligere/ quia erat in scientijs multum imbutus:
 domina vero vxor illius (cum esset bona et pulchra) misit ad eam quoddam bonum
 et pulchrū amare. Unde questio est: quis horum duorum melius orauit beatam
 dei matrem/aut ille in intelligere aut ista in amare. **Intentio**
 Narrauit intentio dicens: in
 quadā ciuitate erat domina quedā spiritualiter et corporaliter nobilis/et pulchra:
 vxor cuiusdam ciuis illius ciuitatis. ne autem ipsa alicui concupiscēti esset occasio
 carnalis delicti: non induebat nobiles pānos/sed q̄tum poterat pulchritudinē suā
 celabat/ quia maxima erat castitatis amica. hec etiā cū ad sacra ibat: incedebat hu-
 militer induta/dans humilitatis exēplū: vt beata dei genitrix eam in suis precibus
 exaudiret. accidit autē quadā die cū vir illius filiā suā maritali thoro sociallet: voluit
 ipse vt filia sua die nuptiarū ad sacram edem valde nobiliter induta/et ornata et ho-
 norifice cum maxima populi societate incederet. et alie dñe dicebant huic dñe matri
 illius nupte: vt pecteret et ornaret suā filiam. Domina vero quesit a viro suo/et a
 dominabus: qua intēione volebāt eā ad sanctā dei edem ire. cui vir eius respōdit:
 vt ipsa sumēs gratiā et benedictionē sacramenti matrimonij/orer deū vt faciat eam
 bonā dominā/et cōcedat ei parere filios/et filias qui seruiāt ipsi deo. cui dñā dixit:
 nō puto deū velle mulierē exaudire: que sibi affert colorē alium q̄ ipse illi dederit/et
 que vadit ad orandum cum vanitate et inani gloria mundi. et tunc illa bona domi-
 na secundum veros colores pulchritudinis/in humilibus vestimētis ad sanctum
 templum processit: exorans beatam dei matrem vt filie sue concederet pulchritudis

nem spiritualem/ et faceret eam bonam recolendo/ intelligendo/ et amando ipsam
gloriosissimā dei genitricem.

De virginitate.

Cap. XVI.

Questio
Laus

1 Aus ait eremita. quid est virginitas. que respondit dicens: virginitas est
corporis et mentis integritas contra carnale delictum. de hac ergo virgini-
tate (ait laus) laudemus virginem virginum beatissimam dei matrem.

Intentio qua deus humanam naturam sumpsit de virgine gloriosa. fuit ratio
magnitudinis virginitatis ipsius genitricis dei/ vt mater verbi fieret: et quoniam
illa intentio fuit excellentior et nobilior quā deus potuit habere in creatura/ et cre-
atura i deo: oportet vt virginitas ipsius beate dei genitricis in pulchritudine/ ma-
gnitudine/ sanctitate/ et amore: correspondeat bonitati/ magnitudini/ sanctitati/ et
amori intentionis/ qua deus naturam sumpsit humanam. et ideo non est qui valet
at estimare magnā bonitatem/ sanctitatem/ et amorem virginitatis beate dei ma-
tris. neq; corporis et mentis integritatem: quam eius virginitatem decet habere.
nam eius virginitatem decet integritas bonitatis/ magnitudinis/ perseuerantie/
et potestatis/ atq; integritas videndi/ audiendi/ odorandi/ gustandi/ palpani/ et
insuper integritas recolendi/ intelligendi/ et amandi virginitatem. quidquid enī
in ea est spiritualiter et corporaliter: virginitati eius correspondere oportet. vnde
penitus impossibile est in ea quodcuq; corruptionis esse mētis vel corporis/ quod
virginitati eius sanctissime contradicat: quoniam sic non esset digna: vt vnigeni-
tus dei filius ex ea incarnaret induēs eius naturā. Filius virginis non fuit ho-
mo factus ideo vt generaret homines: sed vt in omni puritate deo recrearet. qua-
re oportuit cum esse genitum a deo in utero gloriose virginis/ vt ipse esset virgo in
deo. ideo et oportuit vt ex virgine virginitatem. sumeret/ nunq; violabile. nā cum
violatione: nō potuisset esse deus. idcirco matrem eius gloriosam: oportuit virgi-
nē esse post partū et ante/ vt ipsa esset materia de qua filius eius benedictus natu-
rā sumeret virginitatis. et sicut filius eius homo factus est inuolabilis virginitatis
natura: sic et in ipsa matre oportuit esse inuolabilem virginitatis naturam. et hac
natura ipsa beatissima virgo proprietatem habuit/ et virtutem: vt cum esset in mū-
do nemo propter pulchritudinē ei⁹ ad carnale delictū moueret/ quō eius pulchri-
tudo omnes pulchritudines superaret. Quid dicam (ait laus) vobis per singula:
vtiq; virginitas eius tā nobilis est et excellens: vt post filium suum ceteras corpo-
rales naturas superet et spirituales. Corporales quidem: quoniam super naturam
corporis est corpus per corpus transire/ quolibet eorum integro permanente sine
sui violatione. spirituales quidem eo q̄ intellectus intelligere non potest de natu-
ra sui: q̄ corpus integrum per corpus integrum possit sine vtriusq; vel alterius of-
fensione transire. Quod tamen fieri potest per miraculum: et secundum dei et ipsius
beate virginis voluntates/ et scdm virginitatis naturā. quā filium eius oportebat
sumere ex ipsa virgine matre sua sicut iam dixi. Virginitatē ipsi⁹ gloriose virgi-
nis dñe nostre tātā oportet esse in bonitate/ magnitudine/ perseuerātia/ et reliquis: vt
ipsa virginitati omnium virginum amore virginitatis matris dei diligētū virgini-
tatē/ correspondeat. quoniam sicut sol illuminat lunā/ et stellas/ et ea que sunt in terra/
et sicut ignis oīa calida calefacit: ita et multo melius virginitas dei matris fons est/
et lumē/ et pfectio oibus virginitatib⁹ oīm eorū qui diligūt illā et nō solū ei⁹ virgi-

nititas virginitatem virginum illuminat et informat: imo etiam castitatem eorum qui caste viuunt amore ipsius virginis beate dei matris. nam eorum castitas ex eius summa virginitate: virtutem sumit et figuram. benedicta sit (ait laus) tanta virginitas gloriose matris: que ad tanta se extendit / tantam conferens et sustinens bonitatem / et sanctitatem.

Questio. Laus (ait eremita) quidam clericus ad peccatum luxurie male erat affuctus. ille quidem violauit / et in notam posuit infamie vnam virginem que in religione suam virginitatem vouerat beate virgini dei matri. Et post modum etiam carnaliter cognouit uxorem cuiusdam cuius nobilis: que beate dei matri promiserat castitatem. tantumque colebat clericus ille domum illius domine: vt et domina / et sue filie despicerentur a ciuibus illius ciuitatis. vnde questio est: in quo est magis reprehensibilis aut in violatione virginitatis / vel in corruptione castitatis. **Retulit intentio** dicens. In quadam ciuitate erat filia cuiusdam cuius in bonis temporalibus valde diues et abundans. quia magne diuitie eidem ex patre remanserant. Et accidit quadam die / cum de virginitate audiret in quodam sermone laudari beatam virginem dei matrem: proposuit in corde suo remanere virgo quoad viuere / vt in aliquo ipsi beate virgini assimilaretur. postea vero cum ad hospitium suum reuerteretur: considerauit beatam virginem / ipsa existente virgine filium habere: et se existente virgine nunquam habere filium posse. quare si primo modo assimilaretur virgini dei matri: alio quidem modo dissimilaretur eidem. ipsa faceret sic considerans proposuit conari quantum posset assimilari ipsi beate marie: vt eam magis amaret. Et accidit vt quedam mulier pauper ferens filium suum in brachijs suis elemosynam amore beate marie domine nostre ab illa quereretur. que quesuit ab ea: qua intentione elemosynam peteret. illa vero respondit et dixit eam se petere duabus intentionibus: quarum prima erat vt ex hoc quod ipsa illi porrigeret beatissima virgo misericors ei fieret / et grata. altera vero intentio erat / vt ex illa elemosyna et sibi et filio suo viuendo satisfacere posset. **Bona mulier** (inquit illa) que istarum duarum intentionum tibi videtur beate dei matri magis esse grata? cui ista respondit dicens. meritum quod illa habitura erat pro elemosyna matri dei magis gratum. quoniam illud est intentione prima: elemosyna vero intentione secunda. **Abul** tum placuerunt virgini verba huius bone mulieris: quia bene responderat. et dixit ei: rogo te vt michi de filio facias elemosynam / tali pacto vt adoptem ipsum michi in filium et post obitum meum relinquam ipsum bonorum meorum omnium successorum. te autem volo in hospicio meo permanere: et te in omnibus necessitatibus tuis sustentare. **Hec itaque bona mulier donauit filium suum virgini: virgo vero recepit illum in figura ihesu christi / et reputabat eum filium suum. Hec exultabat in virginitate sua: et in filio suo ihesum christum recordabatur. hec diu vixit in beatitudine ista. Post obitum vero suum hereditatem suam dimisit illi filio suo: quem nutruerat. qui postea vnus de melioribus et melius totius ciuitatis morigeratis vixit: quoniam bonitati sue auxiliabatur intentio virginis / que nutruerat illum.**

Questio

Intentio

Oratio

Proutque oratio oraret beatissimam dei matrem: considerauit diu in virginitate ipsius beate dei genitricis / et in mente sua fecit ei quandam virgineam petitionem. virgineam quidem petitionem fecit de integritate bonitatis / magnitudinis / perseverantie / et potestatis: ita vt in eo quod intendebat petere nulla fuerit intentionis violatio. imo totum fuit mundum / purum / et clarum. et secundum hanc puritatem et claritatem intentionis virginee: fudit beate virgini dei matri hos sermones. **Domina clarissima virginitatis regina: cum sis ipsa virgo / et virginitatis mater ora-**

re te desidero sub virginitatis forma. Ea pro quibus te oro: cuncta dirigo ad honorem virginitatis tue. et in his omnibus quantum valeo: appono integritatem bonitatis/magnitudinis/perseuerantie/et potestatis. Oro te igitur benedicta regina virginitatis pro virginibus omnibus/qui et que virginitatis iniolationem promiserunt: vt eis mentis et corporis conserues virginitatem. et enim cum bonitas/magnitudo/perseuerantia et reliqua/integritatem/puritatem/et sanctitatem habet: tunc corpus integritatem habet bonitatis et magnitudinis corporalis. quoniam sicut anime bonitas/corporis bonitatem conseruat: sic bonum recollere/intelligere/et amare conseruat bonum videre/audire/gustare/odorare/et palpare/et bonum loqui. Regina spiritualis virginitatis: oro te vt in mundo conserues virginitatem spiritualemente cum tuo virgineo recollere/intelligere/et amare: in quo nunquam violatio aliqua fuit. quoniam si volueris recollere/intelligere/et amare virginitatem virginum: nunquam demon/pessimus lupus rapax eam poterit violare. nam integritas virginitatis tue tantam habet virtutem: vt neque violatio vitij/neque viri/neque mulieris/neque demonis etiam ei resistere possit. Sed tamen nescio qua ratione virgo regina mitis: apparet te nolle recollere/intelligere/et amare virginitatem in eis qui propter te eam vouerunt/et promittunt: quoniam si bene velles virginitas spiritualis eorum nunquam corrumpetur: nec per consequens corporalis. sed aduerte queso beata virgo ad hoc eos deuenisse: eorum virginitas corrumpitur aut isto modo/aut illo in tot personis/et tot deformibus modis vt casta petitio mea ne modo audeat dicere/sed nec etiam cogitare. Sed quoniam tu es virgo regina tam pura: tam sancta/ta magna corporaliter et spiritualiter: quid esse potest quod in tam paucis similitudinem tuam multiplicas: permittens tot personas violare in se similitudinem tuam: ba regina clemens absit a pietate tua: vt hoc diu toleres. ecce enim mundus quasi totus in luxuria et meretricum peruersus est. virgo virginum domina clementissima pro quadam abbatissa sepe te rogauit: vt virginitas ei suffragaretur ad conseruandam virginitatem virginum monasterij sui. illa abbatissa virgo est/et sancta mater sicut nosti: et contristatur valde super istos errantes qui in monasterio suo a quibusdam mulieribus (que virginitatem tibi promiserunt) admittuntur. Iterum orauit te (sicut nosti) pro quadam bona filia castitatis: que prauum habet virum et adulterum/et ipsa continens valde bona domina multis laboribus cum viro suo affligitur sine culpa. neque pro ista/neque pro illa me dignaris exaudire: sed quotidie crescunt super eas mala. et etiam super alios/ pro quibus te orare non cesso: auxiliu et succursu ferre dedignaris/et ego plango et plozo die noctuque clamando/dicendo miserere/miserere mater virginitatis et castitatis: quoniam ecce lupi deuorantes oues/quarum pastores dormiunt auribus obturatis: **Questio.** Oratio (dixit eremita) quedam domina habebat virum prauum/adulterum/zelotypum/et male societatis. hec autem domina erat bona et honesta/ plurimum diligens beatam virginem dei matrem: quam orabat valde frequenter et deuote vt eam conseruaret in honestate: quoniam coniunx suus occasionem illi prebebat adulterandi. Item proxima illi vicina quedam habitabat/que cum mala esset (quoniam sordibus et peccato luxurie detenta) filiam valde pulchram habebat virginem/amore beatissime virginitatem diligentem: sed cum ex malis operibus matris mala eidem darentur exempla: timebat illa filia ne forent occasio violacionis virginitatis sue. quare super hoc hec virgo beatissimam virginem dei matrem orabat: vt ei virginitatem suam conseruaret. vnde questio est que istam aut hec virgo/aut illa domina petitionem magis gratiosam faciebat apud beatissimam virginem dei matrem.

Questio

Intentio

Ait intentio. quidam pauper religionem intrauit: vt virginitatem suam melius inuideret

latā custodiret. et modico tempore post religionis ingressum: tentatio peccati carnalis eū inuast. que tentatio adeo sibi uehemens extitit vt nullam antea maiorem passus fuisset cum esset secularis. valde mirabatur ille/ que causa poterat esse: qua uehementius peccare tentabatur cū religiosus factus est q̄ cū non esset religiosus. Cūq; sic miraretur fuit illi cordi orare virginem gloriofam dei matrem: vt ei reuelare dignaretur que causa esset qua durius tentaretur in ordine q̄ cum fuisset extra. Et accidit ei quadam nocte in somnijs visio: et videbatur ei vt domina quedā his sermonibus cum alloqueretur. Audi tu homo qui dormis/ itellige hos sermones. homines seculares neq; votū/ neq; promissionem faciunt de uirginitate seruanda: quoniā ad matrimoniū declinare possunt. sed religiosi qui uouent uirginitatem si uirgines sunt: maiori propugnātur tentatione luxurie q̄ ij qui uirginitatē non uouere. nam uota plus important aut mali aut boni: et maioris tentationis sunt occasio q̄ ea que sunt preter uotum. hic autē excitatus a somno: multū gaudebat super ijs que in somnis sibi reuelata fuerunt. qui laudauit/ et benedixit beatissimā uirginem dei genitricem: et exinde cum accidebat ei carnis tentatio compelebatur suū recolere/ intelligere/ et amare per uirginitatē beate dei matris euanescere/ et superās tērationē euadebat. et hoc tā diu fecit: vt neq; hoc peccato nec alio āplius tētaretur.

De valore.

Cap. XVII

Questio
Laus

Aus (ait eremita) quid est valor? que respondit dicens. Valor est id quo ualent bonitas/ magnitudo/ perseuerantia/ potestas/ et reliqua principia. igitur de valore laudemus ualentissimam dei matrem. Bonitas preciose uirginis dei matris ualet ad mortificandum/ et delendum malum: et ualet ad bonificandū magnitudinē/ perseuerantiam/ potestatem/ et amorem. Nam valor est magnitudinis/ et perseuerantie: eas esse bonas. Et ualet etiam bonitas huius preciose uirginis et matris: ad mortificandum magnitudinis paruitatem/ et perseuerantie priuationem. Nam valor est magnitudinis/ eam esse magnam in bonitate: et malū est eadē ipsam esse parua in bonitate. et hoc similiter suo modo est de perseuerantia et reliquis. unde sicut bonitas gloriose uirginis dei matris ualet in seipsa/ et in magnitudine/ et reliquis: ita magnitudo ei⁹ ualet in seipsa/ et in bonitate et reliquis. quia valor est eas esse magnas in bonitate: et ita reliquarū dignitatū. nam q̄to bonitas dei genitricis plus ualet alia bonitate: tanto āplius ualet in magnitudine alia bonitate. hoc idē est de magnitudine in bonitate: nā eorū principorū de qb⁹ preciose dei mater cōstat/ quodlibet ualorē suū multiplicat in aliud quodlibet eorū. Et scōm q̄ eius valor intrinsecus est: ita correspondet ualori extrinsecō/ quē habet ipsa beatissima dñia nostra dei mater agēdo bona/ magna/ et perseuerantia opera/ plena sanctitate/ uirtute/ et potestate/ et amore. Speciosa uirgo maria ualet existēdo mater dei hominis: eiusq; filius pstantior est oibus alijs filijs/ et etiam ceteris creaturis. ergo maternitas sacratissime uirginis: ualētior est oibus maternitatib⁹ que fuerūt/ sunt/ et erūt. Et quoniā ipsa est mater recreationis nostre/ mater iustorū et peccatorū eā inuocantiū: quis arbitrari posset aut dicere/ quār⁹ est valor bonitatis/ magnitudinis/ et perseuerantie ipsius preciose uirginis ea existente matre dei hominis/ et iustorū et peccatorū? imo quis meduari posset ualorem quem habet recolendo/ intelligendo/ et amando deum eternum filium suum: etenim angeli omnes beati/ et sancti superne glorie/ et omnes homines huius mundi: non habēt tantum memorie/ tantum sapientie/ et tātum amoris in christo ihesu domino nostro/ quātum habet benedicta uirgo eius mater. nec omnes illi tantum auxiliantur

peccatoribus q̄tum ipsa sola. et ideo quis narrare potest valorē istius sanctissime matris: quē habet recolendo / intelligendo / et amando. Quis eū habere / quis eum concedere / quis eū emere / et quis eū vendere potest? et quid dicā? quid compensari valebit ipsius valori in recolendo / intelligendo / et amando filium suū deum hominē: et quo modo sancti / et sancte / iusti / atq; peccatores recolūt / intelligūt / et amāt eā cū magnitudine / bonitate / perseverantia / et reliquis? hec triūphalis regina valet in prelijs / et in periculis maris / et terrarū. hec prudētissima valet in ministratōne consilij / sanitatis / diuitiarū / paupertatis / bonitatis / sanctitatis / et in omnib⁹ que cogitari aut dici possunt: ad que bonitas / magnitudo / sanctitas / et virtus possunt extendi. in omnibus et per omnia valet ipsa domina dominarū: valet desolatis / viduis / et orphanis / valet virginibus in conseruatione virginitatis / valet coniugatis in conseruatione sue honestatis / et pudicitie. valet ad parcendū / valet ad miserendum / valet ad concedendam gloriā sempiternā / valet ad labores infinitos euitandum. Sola insuper spes peccatorum in ea confidentium plus valet: q̄ mens aliqua existimare posset. quod satis manifeste patet: quoniā aliquis peccator sperans in ea: spem suam quā habet in illa / pro nullo mundi thesauro pmutare vellet: ergo benedictus sit valor ille tantus (ait laus) qui omnes valores / et cogitationes / et existimationes superat / quē etiā nec bonitate / magnitudine / perseverantia / nec potestate comprehendere possunt. **Questio** laus (inquit eremita) **Quedā** domina petijt a beata dei genitrice vt cōcederet illi parere filium vnum bonū / et pulchrum: et concessit illi. et quedam altera petijt ab ea duas filias pulchras et bonas: et concessit illi. vnde questio est: cui duarū beata dei mater valētius donum cōcessit.

Questio

Intentio

Locuta est intentio dicens: quedam regina valde diligebat excellentissimā reginā dei matrē. libenter enī considerabat in eius valore: et prout considerabat ita incēdebatur diligere volozem eius. **Et** ecce quadā die quidā mimus asstitit coram regina illa qui vnū cecinit carmen ad laudē gloriose virginis dei matris. **Tantus** autē illius valde placuit regine. in fama / et moribus / et gestu illius mimi perpendit regina: illū esse virū sapientem et bone vite. et intulit mimo sermones hos: valor beatissime virginis domine nostre valde magnus est / et secundum magnitudinem suam honorari eū / et amari decet in mundo. vnde si possem aliquem mimum inuenire: qui vellet mimus esse regine altissime dei matris: darē illi libenter librum istū et sumptus / vt deambulet per mundum laudans eā. ita tamē vt ei non liceret: ab aliquo qcq; muneris accipe / sed eū esse iustū / et castū / et bone vite. hoc audito mimus ille flexo genu regine supplicuit vt illi officiū illud cōmitteret / promittens se iturum per principes / prelatos / milites / ciues / mercatores / et per alios: laudando excellentissimam reginam glorie dei matrem ad honorādum eius valorem in mundo. valde placuit regine quia mimus hoc illam rogabat: tradiditq; illi librum et sumptus. ille vero per mundum profectus est: hinc inde laudando valorem precioso dei matris: ac ea que in libro sunt recitando. erāt enim in eo q̄stiones / laudes / oratiōes / et inrētiones. que q̄stiones itaq; que in eo sūt. p̄ponebat: vt posset laudare et icitare laudari valorē gloriose dei matris. p̄per laudes enī: dabat doctrinā laudādi sūmā reginā celi. per orōnes: dabat modum orandi eam per questiones rursus: tradebat scientiam. per intentiones pandebat modum: quo haberi possent mores boni / et ordinati. **Regina** superexcellens inquit oratio. tuū valorē prout dixit laus: nemo cogitare valet. quoniam ergo valor in te est adeo magnus: orare te desidero p̄pter valorem tuum / vt petitio mea in magno sit valore. quoniam nisi te propter

Oratio

valorem tuū orarem: petitio mea magnū valorem non habere nō posset/ vnde nec exaudiri mereretur hec petitio. imo deprecatio quam intēdo facere: est vt per orbē vniuersū valorem tuū amari facias/ et cognosci. ita vt ille amor/ et illa cognitio quos de valore tuo homines habebunt: sint magni in bonitate/ perseuerātia/ sanctitate/ et virtute. vt cognitio et amor quos super valorem tuū habebūt: magni sint in valore. Hec est deprecatio: q̄ tibi porrigo preciosa domina. scit enim deus et tu quos fallere non possum: quoniā petitioni mee maiorē nequeo dare valorem. Et ex quonitōz ego misera q̄tum possum/ ad faciendam petitionem meā valentē: placeat tibi vt eam in valore tuo valere facias/ adeo vt exaudiatur. plorauit oratio suspirans/ et oculos suos/ et manus lenauit in celum supplicās/ et osculans terrā: et quidquid p̄tinet ad faciendam deprecationem suam valere fecit/ vt valor valentissime dei genitricis marie/ per orbem vniuersum cognosceretur/ et amaretur. Valentissima regina glorie (inquit oratio) multi homines qui in mūdo nūc sunt valere credūt: qui tamen nichil prosus valent/ habentes in valore id quod est in pernīcie. ideo valere putant per maliciā/ et paruitatem bonitatis/ et magnitudinem malicie: et adeo sunt veri valoris aduersarij vt amplius esse non possint. In vilitate illoz mundus vilescit/ et ad hoc deuenit mūdos: vt quasi in hominibus nichil valeat. valet autē in bestijs terre/ in plantis/ in auib⁹/ in piscibus/ in elementis/ in sole/ in luna/ in stellis/ in firmamento: et in quacūq; alia creatura. homines vero in quibus mūdos pl⁹ ceteris creaturis valere deberet: quasi nichil valoris habent. Unde sum valde tristis et desolata: et nescio quid faciam o regina pijsissima. quoniā sepiissime super hoc terogaui (sicut nosti) vt mundū valere facias in ijs in quibus plus valere deberet: tu autē me exaudire non curas vt saltem michi videtur: quia forte nichil valeo. vti nam tantū valerē vt mea petitio in tantū tibi grata fieret: vt tibi placeret valorem tuū inclinare paruitati petitionis/ et deprecationis mee. Est enim secundū me petitio parua: verūtamen magna est secundū valorem tuū. quoniā ad laudē et honorem valoris tui: peto quidquid peto. Illa sciētia que plus valet in mūdo est theologia: per theologiam enim habetur cognitio et amor de filio tuo/ et de te/ et per eā ad beatā requiem peruenitur. post autē theologiam est philosophia: melior omnibus alijs in mūdo. per eam nāq; cognoscuntur conditiones/ et nature/ et proprietates rerum. est siquidē philosophia in qua relucet theologia: quia significat eius similitudinē/ et ostēdit. domina sapiētissima/ iste due sciētie tantū valētes: minus cognoscūtur/ minus appreciātur/ minusq; diligūtur ceteris scientijs que tantū non habent valoris. Adhibeas ergo prudētissima super his consiliū: ita vt facias eas intelligi/ et amari super alias scientias. quoniam sic habebunt plures seruitores/ et plures manutinentes eas: q̄ alie scientie. et sequetur valor inde vtilitati publice et priuate/ cum valor familiaris et priuatus sit pars et membrū publici valoris. domina valentissima mundus ad hoc deuenit/ vt agricultor valere non curet in bonitate/ magnitudine/ et perseuerātia agriculture: sed cum magnitudine mercimonie. et cum factus est mercator/ nō curat valere in bonitate/ magnitudine/ et perseuerātia mercimonie: sed vult valere in bonitate/ magnitudine/ et ceteris huiusmodi ciuilibus libertatis. cū fact⁹ est cuius despicit officiū ciuile: et vult valere in bonitate/ magnitudine militie. et nūc de gradu in gradū: donec fiat p̄iceps. quo facto p̄cipe despicit bonitatem magnitudinē perseuerantiā et potestatem p̄cipatus/ desiderās i p̄trario sui officiū valere. sicut enī incōstans/ mobilis et varia est: natura malicie. Itaq; cōsistit i vilitate. cadit enī inferius credēs sursum ascendere. hec autē inordinatio/ est in principibus et sub-

iectis eorū: et in prelatiſ et ſubiectiſ eorū. Nec oportet vt hec tibi alio modo ſignificēt: quoniā ſua opera eos accuſant. quare te preco: Regina ſumma gubernatrix: vt vna cū filio tuo concedas vt villicus valere volēs/ valeat in bonitate ſui officiū ſimiliter et mercator:/ et ſic de gradu in gradū. nā iſto modo poterit mūdus valere: et valor aſcēdet/ villitaſq; deſcendet. ⁊ habebit valor radiceſ: quibus poterit radicari/ et euellere villitatē. **Queſtio.** **Oratio** (dixit eremita) quidā rex valde ſapientis duos filioſ habuit: quorū alterū ad diſcere iuſit theologia et philoſophiam ⁊ in aliis omnibus ſcientiſ quantū potuit curauit eū ſapientē euadere et peritū. alterū vero edoceri mādauit in militia et peritia armorū. cū autē inciperent iam viri fieri: conſiderauit rex vnū quā p̄ illo: ū iſ que iā didicerat vii poſſe. Rex tenuit curiā ſuā: et congregauit excellentes proceres regni ſui/ et viroſ prudenteſ ciuitatiſ: eiſq; ſignificauit ſe velle dimittere mūdū. quippe qui iam in gubernādo populo fractū et fatigatū multū ſe ſentiebat: et affectabat in quodā monaſterio recreari vbi recolare/ intelligere/ et amare poſſet valorē dei/ et glorioſe genitriciſ eiſ. et tūc dixit illiſ vt e duob⁹ filiſ ſuiſ illū eligerēt: quē vtilioſē diſcernerent ad regnādū. vnde queſtio magna inter eoſ verſabatur: vtrū eligerēt illū qui in ſcientiſ ſapientis erat: aut illū qui in peritia militie inſtructuſ euaserat. **Parrauit intentio** dicens. quidā homo deſiderabat valere/ in ore et fama hominū. multū eni affectabat ab hominibus laudari. hic induit ſe humilibuſ veſtimentis/ ieiunabat/ dabat elemoſynas pauperibuſ: et oſtendebat ſe quantū poterat hominem eſſe probe vite. ita vt ſecundū intētiōē ad quā tēdebat: laudē cōſecutuſ fuerit ab hominib⁹ et valorē inter eoſ. ſecūdū vero proprietatē ⁊ veritatē valoriſ: ipſe nichil valebat. quia valor bonitatiſ/ magnitudiniſ/ perſeuerantiē et poteſtatiſ deerat intentioni ſue. Ille filiū mercatorē habebat et diuitē: quē valde diligebat. qui etiā vanitateſ mundanaſ diligebat: affectans in eiſ valere. Unde pater valde gloriabatur: quoniā homieſ filiū ſuū laudabāt largitate/ equitatu/ venatione/ et ceteriſ ſimilibuſ. **Et accidit vt ille fili⁹ morerēt:** vnde pater adeo vehemēter indoluit ⁊ tritiſ fuit/ vt modū ad viam patientie habere neſcirit. **Itā ex hoc quia falſā intētiōe et hypo-** criſi ſua facta prodierāt: non fuit cōſentiēſ valor eidē in virtute patientie: imo fuit acerbe impatiēſ in morte filij ſui. et per eiſ impatiētiā quā extra pretēdit: villiſ pendit eū populuſ/ et eiſ hypocriſiſ fuit manifeſta. Cūq; videret ab hominibus ſe ſperni/ et more ſolito nō laudari: motu indignatione et ira/ palā et oib⁹ vidētib⁹ prauā poſtea duxit vitā: et obiit in peccato ire/ et male voluntatiſ.

De humilitate.

Cap. XVIII

Queſtio
Laus

Remita queſiuit a laude: quid eſt humilitaſ? cui laus reſpondit dicens:
e humilitaſ eſt id quod inclinari facit ad ſeruiēdum ⁊ exhibēdum honorem nobilioſi ſe/ et etiam propter deū inferiori creature. **Et quoniā humilitaſ eſt in excellentiſſima dei matre: laudemus eā de humilitate hoc modo.** **A**thāior nobilitaſ/ et honoz qui poſſunt eſſe: ſunt in domio noſtro qui ad ſeruiēdum ⁊ dādum honozē exaltatiōiſ humane nature: humiliauit ſe/ vt ipſemet in homine ſeruiret ei et honoraret eā. **I**ſte autē diuinus homo et deus humanuſ/ imo homo de⁹ humiliauit ſe q̄tū potuit paupertati et paruitati mūdi ac etiam morti deo patri obediēſ/ ſe in filio humilianti. vnde deus glorioſā virginē matrē ſuam: que eſt excellentior ⁊ honoratioſ creatura que poſt filium ſuū eſſe poſſit (nulla ſiquidē magiſ poſt filium eiſ benedictum poteſt honorari) humiliauit paupertati ⁊ multiſ doloribuſ ⁊ laborib⁹ quos ipſa pertulit precipue in morte filij ſui/ et permisit eā diu viuere in mūdo

sine sui honore debito. quoniam secundum humilitatem filij sui: oportuit bonitatem et magnitudinem humilitatis ipsius matris correspondere. Et quoniam humilitas dei hominis tanta est in bonitate magnitudine et potestate: ut nec cogitari nec dici possit: deficit (ait laus) consideratio mea et sermo meus dicere et narrare magnitudinem humilitatis gloriose virginis dei matris. **M**atura et proprietas humilitatis est: in tantum exaltare omnes alios qui se humiliant quam contumescunt ad seruendum et honorandum minores. unde quantum beatissima virgo se humiliavit in salutatione archangeli volens esse ancilla domini: in tantum dei humilitas exaltauit eam ut fieret dei mater. Et quoniam dici non potest neque cogitari quantum exaltata est in matrem: similiter cogitari non potest eius humilitas neque dici. Cum ergo hec humilitas sit tanta: oportet eam contineri et perfici a sursum usque deorsum: ita ut sublimiores et inferiores humiliarent se ipsi beate marie fonti humilitatis. ita ut eorum humilitas formam figuram sanctitatem virtutem bonitatem et magnitudinem sumat: ex eius humilitate. **B**eatissima ancilla domini virgo maria a deo est humilis: ut eius maxima bonitas se humiliet ad seruendum bonitatem modicis peccatorum. Similiter et magnitudo sui recolere intelligere et amare: magnitudini ipsius recolere intelligere et amare eorum qui recolunt intelligunt et diligunt eam. Ideo cum aliquis vel aliqua pauper eam recolat intelligit et amat: statim necessario ipsa que est in celis est loquens cum filio suo cum angelis et cum beatis glorie se humiliat ad recolendum intelligendum et amandum pauperem illum vel illam intelligens id quod ille vel illa petit in oratione sua: videlicet cum illa pauper mulier rogat eam aliquoties pro gallina sua pro gallo suo aut asino suo: et sic de similibus huiusmodi parui valoris. oportet enim ut ipsa sciat hec omnia: et respondet ea filio suo. Idem faceret si muliercula eam rogaret pro peccatis suis: que nunquam poterunt esse de tam magnis rebus vel tam paruis quin oporteat eam condescendere ut pietatem habeat et misereatur illius mulieris. **Q**uis ergo humilitatem ipsius domine nostre (ait laus) estimare potest? et quod ipsa que est tam sublimis tam sancta tam magna tam bona se habeat humiliare ad intelligendas tot miseras tot et tanta peccata que ab omnibus fiunt in mundo? hec humilitas (ait laus) tanta est ut et cor et spiritus michi deficiat ad laudandam eam. etenim tanta est: ut recolere et intelligere non possim eam totam. **Q**uestio. Laus (inquit eremita) quidam prelati et quidam principes diligebant valde beatissimam dei matrem. et pre vehementi amore eius: conabantur quantum poterant in aliquibus ei assimilari. et inter cetera in humilitate id volebant atque nitebantur et similes euadere. unde questio est: cuius istorum humilitas fuit magis beatissime virginis gratiosa. **I**ntentio. Retulit intentio dicens. quedam regina erat valde bona et sancta atque valde diligens reginam humilitatis dei genitricem. et pre vehementi amore beatissime virginis: humiliauerat voluntatem suam ad volendum quidquid voluitas beate virginis et filij sui volebant. Illa regina filium unum habebat quem tenere diligebat: qui ad mortem infirmabatur. Illa vero valde timuit: ne ea infirmitate filius suus moreretur propositumque orare beatam dei matrem et ibidem christum filium suum. sed cum recoluit quia se humiliauerat ad volendum quidquid de ipsa volebat beatissima dei mater: timuit (nisi forte beata maria vellet habere animam filij sui in gloria) orando pro vita filij ageret contra intentionem humilitatis secundum quam humiliauerat voluntatem suam voluntati beatissime dei matris. idcirco stabat: considerando utrum oraret aut non pro filio suo beatam dei matrem. Cum autem hec bona regina sic consideraret: sua pura humilitas nec non sua bona intentio apperuerunt ei viam per quam

Oratio

beate marie hos presentauit sermones. Regina vite filius meus infirmatur: cuius vitam vellem si voluntas tua vellet eam/ quonia si voluntas tua vult eam: oportet voluntate mea velle eam/ cum sit obligata ad volendum quidquid vult voluntas tua. vnde sub conditione de vita filij mei te deprecor: videlicet si voluntas tua velit eius vitam. si autem velit mortem eius: oportet voluntatem meam letari in morte filij mei/ vt placeat ei quidquid de me et de filio meo fecerit voluntas tua. et ideo quonia hec bona regina tam bona intentione dei matrem orabat: misit ipsa mater pia vite/ sanitatem filio illius. qui diu vixit et sceptrum regni tenuit/ et regnauit valde bonus et bonis moribus plenus. et multa bona patrauit in mundo/ alijs regibus multis das et reliquens bona vite exempla. **O**rare voluit oratio matrem gratie sub humilitatis forma et dixit ista. Regina humilitatis/ filius tuus priusquam te ei in mundo versari humiliares: requisit a te per gabrielem archangelum humilitatem/ ad dandum per te humilitatis exemplum/ vt fidelibus te inuocantibus te humiliares. nam statim cum humiliaueris tuam magnam bonitatem eorum parue humilitati/ sum et eorum parua humilitas de tua humilitate virtutem/ et eorum parua bonitas de tua bonitate/ similiter et de tua magnitudine et reliquis. vnde te precor regina pietatis/ et humilitatis: vt tibi placeat in fidelibus te humiliare ad recolendum/ intelligendum/ et amandum eorum salutem. et eos seruire facias filio tuo: et eum honorare. et si super mater humilitatis/ te precor pro malis et superbis christianis: vt in bonitatem et humilitatem conuertantur. et placeat sanctitatem tue: te exaltare humiles/ et humiliare superbos/ vt ipsi superbi per te conuertantur in humilitatem ad bona opera peragenda. **M**ater misericors plena virginitate: peccatum adeo est res parua/ vt nichil minus sit ipso. sed quoniam tu es res maxima/ tu nobilissima/ tu excellentissima: maximam quidem ageres humilitatem/ si te humiliares ad recolendum/ intelligendum/ et odiendum peccatum. quoniam per totum spacium quod est inter altitudinem tuam et infirmitatem peccati fluere et refluere humilitas tua. quare michi bonum videretur/ vt per te penitus vicium exularet: quonia illud valde nocet humilibus/ amore tui diligenter humilitatem. nam die/ nocteque: illoz impugnat humilitatem. **C**um ergo preciosa domina tua humilitas sit tam excellens/ et nobilis: istud quidem summum malum est in mundo. Sed hoc videtur michi mirabile/ vt humilitas tua faciat humiles esse quosdam hominum/ et quasdam mulierculas: in quibus vix videtur humilitas tua imprimens/ et informans similitudinem suam. In diuitibus autem/ nobilibus/ et potentibus: adeo vehementer apparet supbia vt in mundo vix humilitas aliqua appareat. ha regina clemens absit hoc per filium tuum deum te oro. **E**x quo tantam habes humilitatem: influe illam istis/ et illis. **P**ia mater misericordie per me peccatores te misericorditer inuocant: humiliter te petitionibus eorum. quia ipsi se humiliant: ad dicendum et agendum omnia/ secundum voluntatem tuam. Tu que dictis gabrielis archangeli te humiliasti vt fieres dei mater: cur non te humiliabis vt sis ad te confugientium peccatorum mater? hoc oportet utique. quod si non: videtur vt tu que te humiliasti ascendendo/ sursum amiseris misericordiam et veniam te pia regina a te petentibus elongando. because non tibi esset magnitudo humilitatis: sed potius abesset humilitati tue bonitas/ amor/ et pietas: nisi quoscumque inuares te misericorditer inuocantes/ vt humilitas tua condescendat eis inferius/ et eos eleuet superius. **R**ecordare igitur virgo mater omnium: de quibus te rogavi. quonia si sic bene suffragabitur omnibus humilitas tua. **Q**uestio. **O**ratio (inquit eremita) quidam rex et etiam regina sua coniux valde diligebant humilitatem. et accidit cum ambo ad quamdam ciuitatem proficisceretur: vt quidam

leprosus et quedam leprosa venientes de ciuitate illa obuiauerint eis / elemosynam ab eis querentes. Ambo scilicet rex et regina de suis equis descenderunt. et flectentes genua: rex osculatus est leprosum / dans ei pro elemosyna chlamydem suam / et regina pedes leprose osculata est / dās ei similiter pro elemosyna chlamydem suam. vnde questio est: vter eorum maiorem habuit humilitatem.

Inarravit intentio dicens: quidam miles alti generis duxit in vxorem filiam cuiusdam ciuis intentione diuitiarum / quas ciuis ille dedit illi cum sua filia. Ille vero miles valde mundanus erat vanitates mundi diligens. et consumpsit omnia que receperat cū vxore sua. et accidit quadam die vt a socero suo peteret mille libras mutuo. ciuis autem illas tradere recusauit. quare miles (cum esset superbus) aduersus socerum suū / similiter et aduersus vxorem suam ratione patris acerbese gessit. et incedens superbe contra vxorem suam / et contra illius parentes dixit illi. quia non liceret eam tā nobilis sanguinis habuisse virum. vxor autem eius bona erat et honesta et humilis valde diligens virum suum. et quanto vir suus magis superbia eleuaretur aduersus eam / et magis incurialis esset / tāto hec magis humilis et magis illi curialis erat. **I**n tantum vt magna humilitate / bonitate et perseuerantia vicerit virum suum. qui postea dilexit / et honorauit eam: et fuit ei humilis et curialis. **Q**uadam vero die ciuis ille quesuit a filia sua: que ratio fuit / qua ipsa virum suū ita superauerit / et quae de malo et superbo fecerit eum morigeratum / et mansuetum. **D**omine mi (inquit illa) humilitas / bonitas / et perseuerantia / et amor habent in intentione virtutem: et superbia et malicia nō habent in intentione radicem neq; virtutem. quare cum intentio bona se coniungit amor / humilitati / et perseuerantie: oportet omnino eā vincere maliciam / ingratitude / et superbiam / et ceteros prauos vsus.

De domina.

Cap. XVIII

Quis (inquit eremita) quid est domina? que respondit ac dixit. domina est ea mulier que sub se seruos habet / et famulos / et ancillas: qui seruiēdo / illam honorant. et quoniam beata dei mater excellentior est domina / et nobilior que possit esse: laudemus eam hoc modo. **I**hesus christus filius ipsius virginis: dominus est omnium creatorum. igitur oportet eam esse vnicam tantum dominam omnium creatorum. aliter filius eius dominum matris sue non cōstitueret in magnitudine bonitatis / potestatis / sanctitatis / virtutis. quod est impossibile. cum ergo ipsa beatissima dei mater sit creatura / et domina omnium creatorum magnū quidē eius est dominium: quia sunt magne et multe creature / cum sint tot / et tam magne / et tam nobiles / et tam virtuose creature. **Q**uis ergo narrare posset et cogitare magnam bonitatem / sanctitatem / et virtutem dominij beatissime virginis dei matris domine nostre? **G**loriosissima dei mater est melior domina omnibus dominab?: quoniam ipsa est domina dominarum / domina omnium virginū / et omnium mulierū. ipsa est etiam excellētissima / et nobilissima domina: quoniam angelis et sanctis superne glorie dominatur. et eius dominium: omnes demones / et damnatos sibi subiugat. et habet in mundo in iustis et peccatoribus principatum. **D**omina est virtutum quas concedit / quas roborat / quas sanctificat / atq; mundat: vicia destruit / auferit / et dimittit. **D**omina est super naturam: quoniam ipsa super naturā virgo concepit / et virgo peperit filium / et super naturam sanat cōtractos / et suscitāt mortuos / et super naturam miracula magna operatur / nec est qui sibi resistere possit. **B**enedicta sit ergo talis domina / que dominium tantū habet vt omnes profunditates abyssi / et omnes extremitates altitudinis post deū cōprehendat.

e ij

Intentio

Questio
Laus

mater/ est domina largiens dominiū. nā quotcūq; domine sunt/ quotcūq; fuerūt/ &
quotcūq; sūt: ab ea dominiū acceperūt. quoniā si ipa nō esset: nō esset deus homo.
et nisi deus esset homo: non creasset mundum/ cum creauerit illum vt ipse deus sit
homo. Est ergo ipsa dei mater domina largiēs dominiū bonum/ magnum/ et per-
seuerās in sanctitate/ virtute/ et gloria. hec est illa domina altissima: cui subiecti sūt
angeli beati/ sancti/ et sancte/ atq; iusti/ et peccatores: ad seruiēdū illi et eam hono-
dam et laudandā atq; amandā. & ad intelligēdū & recordandū per totū mūdū eius
dominiū. vbiq; enī per totū mūdū dominiū eius diffūditur. Vbiq; per totū mūdū
illi laus honor reuerētia debet & obseqū: quoniā domina magnitudinis est. Sēper
enī amari/ intelligi/ et recoli debet: quoniā domina est perseuerātie. Adhāno certe
recolere/ intelligere/ amare/ venerari debet: laudari et honorari/ et ei obsequium
impertiri: quoniam domina est magne memorie/ magni intellectus/ magne volū-
tatis. ha (laus ait) et quis poterit narrare maximū dominium huius gloriosissime
dominatricis? **Questio** laus (inquit eremita) due domine orabant dominam
dominantium beatissimam dei matrem. altera illarum orabat eam vt concederet ei
vite longitudinem: vt diu seruiens ei oraret eam in multis regionibus. Altera ve-
ro orabat eam vt cito finirentur dies sui in hoc mundo: vt in eterna gloria cito illā
videret/ quia multum eam videre desiderabat. vnde questio est: que illarū domi-
narum plus diligebat beatam dominam virginem dei matrem/ et que magis iustā
ei fundebat orationem. **Intentio** Ait intentio. quedam domina emit quandam alienige-
nā: et quesuit ab ea quid manducaret. que respōdit dicēs id quod ipsa sua domina
vellet. Iterum quesuit ab ea sua domina: vtrū illa haberet volūtatē: que respō-
dit et dixit non/ quia domina emerat suam volūtatē. multum placuit domine re-
sponsio quam sua emptitia fecit ei. et quesuit ab ea/ quis eam docuerat tam apte
respondere: que respondit et dixit ei intētio/ secundū quam empta fuit: per quam
ipsa erat sua domina posuerat eam in via hoc modo respondēdi. vnde miro mo-
do contenta fuit de alienigena quam emerat. et accidit quadam die vt hec domina
preceperit emptitie sue vt seruiret ei in quibusdam rebus/ quibus domina indi-
gebat. serua autem quidquid potuit fecit. tamen ad finem: cuius/ quod domina
sua preceperat venire non valuit. vnde ipsa valde tristis plorauit. Itaq; plorans/
tristis & mesta venit ante suam dominam et dixit. domina mea non possum illa que
michi precepisti perficere. illud enim quod iubebas vt deferrem: habere non potes
quia perditum id est. vnde sum valde tristis et anxia. Amica dixit domina: quia fe-
cisti ad mandatum quidquid potuisti: eque factum gratum habeo/ ac si quod tibi
preceperā derulisses/ quapropter igitur noli amplius desolari. Domina dixit serua
ego sum emptitia tua: de te premiū habere nō debeo/ quoniam tua sum. vnde licet
ego quo ad posse meū excusata sim/ et consolari quo ad dominium quod in me ha-
bes: tamen quo ad amorem quem ad te habeo consolari non debeo. ex quo perfici-
cere non valeo/ id quod desiderat voluntas tua. quia si consolarer: esset in me defe-
ctus amoris. tātum placuerunt domine hec verba emptitie sue: vt fecerit eam libe-
ram. et dixit indignum est mulierē tam bonam: esse in alicuius mulieris seruitute.
Illa vero respōdit domine sue dicēs: nolo esse libera/ ne per hoc iniurieris domi-
no tuo: cui ancilla cōpetit/ & bene seruiens et illud bene honorans. et remansit spō-
te in seruitio domine sue per omnia sue vite tempora. **Oratio** Incepit oratio orare be-
atissimam omnium creaturarū dominam: sub forma dominiū huiusmodi sermoni-
bus. Tu domina mea es charissima dei mater: et ego ancilla tua. tibi proprium est

esse dominā meā: michi vero propriū est esse ancillā tuā. tibi cōuenit honor et seru-
 utiū: michi cōuenit tibi seruire et te honorare. tibi cōuenit precipere: michi vero
 cōuenit preceptis tuis obedire. Tibi rogando seruiō: quia tale est officium meum.
 Rogando quidem tibi seruiō: cū te precor dare gratiam/et benedictionem ijs qui-
 bus dominaris/ vt sint tui serui fideles. cūq; domina mea meum expleam officiū:
 oportet te tuum explere/ quod est exaudire preces et petitiones iustorum/ et pecca-
 torum ad te honorandum/ tibiq; seruiendum. et si ego (inquit oratio) expleam offi-
 cium meum: nunquid tu domina mea tuum non explebis? imo domina mea cha-
 rissima sic oportet. quod si nō: videretur quidem vt officiū meū plus nossem et di-
 ligerē q̄ tu tuū/ quod nullatenus fieri potest. quoniā ea que tu scis et diligis: multo
 meli⁹ scis et diligis q̄ ego ea que scio atq; diligo. ergo tu domina mea perage quod
 te posco. et nōne tu charissima domina mea ita cōcedes sicut desidero? imo. q̄ si nō:
 cōtristabor et desolabor et male seruiaris/ nec honoraberis sicut decet. Tu domina
 mea (inquit oratio) domina publica es. iusti enī et peccatores die noctiq; clamant
 dicentes: domina/ domina nostra. Cum ergo tu scis domina publica oro te pro vti-
 litate publica: vt eā plus facias amari q̄ vtilitatē specialē. et causa quare pro illa te
 rogo: est vt tu in mundo vehementius honoreris/ meliusq; seruiaris. nam per vti-
 litatem publicam fortificatur et augetur charitas/ et in eius extirpatione atq; destru-
 ctione moritur charitas/ et perimitur honor et reuerentia que dominium tuum in-
 ter nos debet habere. et vide quid agis domina: quoniam tibi seruire facis/ et te
 honorari a quibusdam homuncionibus et mulierculis parue potestatis/ et parue
 virtutis. in quibus vtilitas publica frondere/ et florere/ et granum facere nō potest:
 q̄uis diligent illam. sed si a multis viris et mulieribus magne potestatis et alti san-
 guinis te velles amari/ et honorari/ et eos seruire tibi: illi indubie in te honorando/
 tibi seruiendo facerent frondere/ florere/ et fructificare vtilitatem publicam/ per or-
 bem vniuersum. vnde protenderetur honor/ et seruitium dominatus tui. Tu
 domina dominaris super benignos angelos/ et malignos: vt quid ergo benignus
 angelis non precipis venire in mundum ad agendum et monstrandum opera bo-
 na: vt quid non precipis malignis angelis non agere mala? nam tue dominatio-
 nis officium est: precipere bonis vt bona agant/ et precipere malis vt mala non cō-
 mittant. ergo precipe hominibus illis/ qui bonū agere possunt vt agant illud: pre-
 cipe illis cum amore. qui si noluerint/ precipe illis cum timore. et precipe male agē-
 tibus abstinere timore: et fictuum dominiū maximum omnibus apparebit. Sed
 tu regina es domina humilis/ simplex/ et pia intantum/ vt de nullo malo/ de nulla
 ingratitude/ vt de nulla inhonestate que contra te fiat videris irasci. Itaq; homi-
 nes neq; te diligunt/ neq; te timent: nec videtur siue bonū agant siue malum vt de-
 beas inde quicq; curare. hoc valde indecens est summa domina: quod cum sis in tā
 excellēti dominio vt tam modice ameris/ et tā modice timearis. **Questio.** Ora-
 tio (inquit eremita) due domine orabant beatissimam dominam nostram. altera il-
 larum rogabat eam: vt quotiēscūq; indigeret cōcederet ei spem. altera vero roga-
 bat vt cōcederet ei patientiā: quotiēscūq; cōtrarietas eā moneret ad irā. vnde que-
 stio est: que illarum donū potius postulauit. **Intentio.** quedā domina quādā
 habebat ancillā. hec siquidē domina erat valde bona/ et cūctos honestatis habēs
 mores: quos dominā decet habere. **Ei⁹** ancilla similiter erat valde p̄ba cūctos mo-
 res secundū statū suū bonos habens. Idcirco dñā et ancilla valde se mutuo dilige-
 bant. quia dominā vtebatur ancilla sua scōm intētionē qua erat dominā: et ancilla
 ei⁹

Questio

Intentio

seruiebat domine sue secundū intētionem qua erat domina sua / et ipsa eius ancilla. Accidit autē vt hec ancilla moreretur et domina alterā cepit ancillam. que multū erat improba / et cōtraria moribus prime. Idcirco domina et hec ancilla erant assidue in tribulatione. quia domina odiebat ancillā suā / et in tantū vt aliquoties multa dura intulerit ipsi ancille que erāt cōtra consuetudinē / et ordinē dominij. quorum ipsam dominā postea penitebat. Quadā vero die cū accidisset vt hec domina intulisset mala ancille sue: recordata est quo pacto bene cōuenerat cū prima ancilla / et quo pacto bonitas illi⁹ ipsi fuerat occasio pacis / et cōseruatōnis intētionis qua ipsa erat domina / et quō hec ancilla puerfa nūc ei erat occasio ledēdi intētionem qua ipsa erat domina. his ita q̄ p̄sideratis ancillā ab hospitiō pepulit / et dixit poti⁹ desidero sine ancilla manere: q̄ domina manere sed ab intētionē dominij spoliata.

De honorificentia

Cap. XX

Questio
Laus

I Aus (ait eremita) quid est honorificentia? que respōdit dicens: honorificentia est id per quod hominū alij alijs reuerentiā exhibēt et honorē. Et quoniā beata dei mater est honorificabilis: de honorificentia laudemus eam hoc modo. Gloriosam dei matrem reuerētur / et honorant vniuerse creature. Idcirco oportet eius honorificentiam tātam esse: vt reuerētie et honori correspondeat / quem ei exhibēt creature. Eam etenim reuerentur et honorant omnes angeli / et oēs sancti patrie sempiternae. Super omnes enim est honorificata quia sup omnes habet bonitatem / magnitudinem / perseuerātiā / potestatem / et amorem: et insuper cū sit dei mater qui est vere fructus omnis honoris et honestatis honorificatur magis q̄ propter suam bonitatem / et magnitudinem. nam eo ipso q̄ mater dei est tātā sumit honorificentiam: vt nullo pacto possit sumere maiorē. quare filius eius vt homo / et omnes angeli / et sancti: debēt ei honorē et reuerentiā tantam / vt creature non possint maiorē. ac etiam quia mater dei hominis est: qui inq̄tū est homo melior est creatura oibus creaturis. adhuc etiam quod maximū est: oportet vt deus tantum influat matri sue honorē vt ipsa nō possit recipere maiorē: quoniam sicut non potest eam maiorē matrem facere in bonitate / magnitudine / et potestate: ita oportet q̄ non possit eam āplius honorificare. Cum ergo deus tantam honorificentiam impendere potest qui potestatis est infinite / et cū filius ipsius virginis inq̄tum homo tantū possit eā honorare / qui maiorē h̄z potestātē q̄ oēs creature et q̄ omēs angeli et facti glorie tot et tam nobiles existētes totis viribus possint honorare: quis potest cogitare quāta laus / quantus honor / quanta reuerentia et benedictio sit huic beatissime domine nostre in gloria sēpiterna? Est etiā et in mūdo hoc nostro / domina nostra gloriosa valde honorificata: quoniā super omnes mulieres diligitur / et laudatur / et in nulla alia muliere quacūq̄ iusti et pctōres tantū spei retinēt et fiducie. nam omēs clamāt dicentes mater dei / mater spei nostre / mater venie et misericordie / s̄ctissima maria mater melioris hoīs qui est / fuit aut vñq̄ futurus sit / et dñā virginitatis / mater sc̄itatis / regina pietatis / bonitatis / pulchritudinis / iusticie et miseratōis / p̄ qua et de qua tot et tāta facta sūt c̄tica laudis. Et q̄ est illa (iquit laus) pro qua et de qua tot sūt pulchre imagines / tot delubra / tot edificia / et tot laudis sermones: et que tot bonos habet cōcētores / tot psaltes / tot seruitores: vti begnissima et sup̄ excellentissima regina celozū dei mater? Et quis est mare valebit honorē quē exhibēt ei peccatores: quoniā cōfidāt in ei⁹ donis / auxilijs / misericordia et venia? Nec mirū. quia nemo est q̄tūcūq̄ sit ipse peccator: q̄ (dū cōsiderādo maximū honorē quē fili⁹ exhibet illi) cōfidit i ea pure et deuote iplozās

veniam de peccatis non credat vere sibi remitti sua peccata. Etiam nemo est siue sit ipse in prelio siue in periculo/ aut infirmitatis angustia detentus/ siue pauper/ aut aliquam indigentiam sustinens: si deuote considerat in ea/ quin credat quecumque petit optinere. Quis ergo est ille: qui illum honorem quem iusti et peccatores exhibent matri honoris virgini marie possit estimare? Sol suam offert hominibus claritatem vt videant vias: quibus ambulent honorantes beatam dei matrem. et elementa prestant nutrimenta bestiis terre/ auiibus/ piscibus/ et plautis: vt seruiant hominibus exhibentibus gloriose virgini matri reuerentiam et honorem. Et anima cuiuscumque viri/ et cuiuscumque mulieris offert suum recolere/ intelligere/ et amare: vt quilibet recolendo/ intelligendo/ et amando honorificet gloriosam virginem dei matrem. Similiter et natura corporis humani offert oculos ad videndum sacras gloriose dei matris imagines: vt per eas honorificent matrem pulchritudinis et honestatis. et offert aures: vt audiant homines eius laudes. et offert os: vt proferat eius laudes. et offert manus: vt agant propter ipsam opera bona. et offert pedes: vt peregrinentur per terras vbique eam honorificantes. et quid est quod dico ait laus? imo verissimum est quoniam deus/ et omnia quecumque sunt/ quidquid possunt agunt ad honorificandam ipsam summam matrem honoris. nonne magnus honor/ magnaque reuerentia est ipsi beatissime matri: quod deus in omnibus exaudiat eam/ quod natura et homines et quidquid est/ agant quidquid possunt ad honorificandam eam: desino quidem narrare (ait laus) quia sufficere non possum. imo deficio viribus ad honorificandum ipsam: que est intimus fons honoris. **Questio.** Laus (ait eremita) **Questio** Quidam rex diligebat vehementer beatam dei matrem/ et duos filios habebat quos valde diligebat. et in honore beate dei genitricis voluit vnum illoz esse litteratum: vt in officio clericatus seruiret beate dei matri. et desiderauit illum bonum prelatum fieri: vt ipse a subiectis suis faceret eam honorari. Alium vero filium voluit post mortem suam loco sui regnare: et ad bonos mores (vt melius potuit) eum nutriuit vt fieret bonus rex ad honorificationem regine celi/ matris dei/ et vt ipse ab omnibus subditis suis faceret eam honorificari. vnde questio est: quis duorum filioz plus poterat honorificare beatissimam reginam honoris. **Aut** **Intentio** filius cuiusdam viri pauperis et humilis sanguinis: habebat quandam sibi commissam ecclesiam: de qua mille libras annuatim percipiebat. Ille redditus ecclesie sue singulis annis vendebat/ et in quibusdam studijs morabatur/ valde honorifice. Sue vero ecclesie (cuius redditus vendebat) seruebatur pauperime/ atque inhoneste. quoniam quidam sacerdos (cui suos redditus vendiderat) abstrahere ab ipsa quidquid et quantum poterat. Et accidit quodam die festum beate marie (in cuius honore illa ecclesia dedicata erat) cumque accederent multi viri et mulieres ad illam ecclesiam vt in ea fidei congregatione honorificarent beatam mariam dei matrem/ sacerdos ille non potuit honorare locum prout festum decebat: quia paucos secum habebat clericos adiutores/ in decantando diuino officio. vnde pro magno malo/ et dedecore tulerunt parociani et illius loci accole: quod tam miserabiliter illi seruiretur ecclesie/ et insuper redarguerunt vehementer sacerdotem illum. qui excusans dixit/ se non esse in loco illo intentione honorificandi beatam mariam sicut ad ipsam ecclesiam pertinebat: sed intentione lucrandi pecuniam/ et abstrahendi id quod ex ipsa ecclesia posset abstrahere. hoc audito valde displicuit sermo omnibus parocianis illius ecclesie: qui dixerunt sacerdoti ex quo non esset illic illa intentio/ qua sacerdos in ecclesia debet esse (hoc est ad honorificandum euij

ipsam ecclesiam et cui dicata et donata est) a modo nolebāt eum illic āplius manere. cōsilio autem inuito vnanimiter miserūt nūciū ad suū sacerdotem / qui de voluntate omnium diceret illi. non es tu sacerdos noster / et nostre ecclesie: intētionē vt honorifice moreris in studijs / nobilibus indutus pannis cum tribus aut sex scutiferis nobilibus vestibus multipartitis indutis: tua vero ecclesia / et nostra relicta est cum vno sacerdote mercenario tātū / et duobus clericulis: sed poti⁹ dat⁹ es ei sacerdos / vt resideas in eadē honorificans eā pro vt decet / tot seruitores habendo vt eius honori sufficiat. vnde ex quo tu euitas curā nostrarū animarū: nō debes possidere redditus quos inde percipis. Et nōne p̄ualeret curā animarū gerere / et bonū hospitium habere / et honoratum / et sacrificare / et predicare: q̄ agere ea que facis: quoniā in ijs que agis maiorem habes intētionē honorādū te ipsum: q̄ beatissimā mariā dei matrem / ad quam honorificandam factus es sacerdos. valde considerauit ille sermōnes illos quos ei dixit nunciū ex parte suorum parocianorū. et cognouit quia verum dicebat. et quia timuit inhonorare beatam dei matrem: reuersus itaq; est ad ecclesiam suā: cui postea seruiuit honorifice. et ipse sacris initiatus sacrificabat omnī die in honorem beate virginis gloriose. Sacrificare nanq; corpus christi: est id in quo beatissima virgo mater eius / precipue honorificatur. ⁊ insuper amore ipsius matris dei hospitalitatem omnibus faciebat: qui eū amore ipsius matris dei requirebant. et amore etiam ipsius predicabat: et libenter elemosinas erogabat / et ponebat pacem in populo. Deinde fatebatur populū nullum sacerdotem meliori officio vti posse / q̄ id erat quo iam suus vteretur sacerdos. Regina beatissima (dixit oratio) tibi debetur maxima reuerentia et maximus honor: secundū q̄ laus iam dixit. et eo quia honorificentia tua maxima est: oportet vt homines huius mundi exhibeant tibi reuerentiam et honorem. Et quoniam honorificentia tua tāta est / vt ea nō possit esse maior: requirit iusticia et ordo rationis / vt tibi totis viribus honor et reuerentia ab omnibus exhibeatur. quare oportet vt in petitione mea maiorem reuerentiam et honorem quem potero: tibi exhibeam. aliter facerem inhonorationem tibi / et petitioni mee / et michi ipsi / et peccatoribus: a quib⁹ ad te orandum sum electa procuratrix. Unde timeo valde ne nō exhibeā tibi honorem debitum: prout tuam decet honorificentia. Sed quoniā te cōpello orare: tue gratie me expono / cōfidens (si defecero) q̄ misericordia tua mei recordabitur. aut si p̄ defectu punire me volueris: tuā iusticiā nō recuso. quoniam intētio principalis qua sum: nō est vt salua fiam / nec vt glorificer et honorer / sed est vt ego in hoc mūdo te faciam honorari.

Oratio

Prosecuta est oratio et dixit beate dei genitrici honorificentissime marie: bene q̄ dē perpēdo gloriosa virgo / q̄ sarraceni te honorificāt cū te appellāt sanctā virginē sancto spiritu matrē ihesu christi / verūtamē dedecus tibi faciūt / negātes te esse dei matrē. Iudei autē vituperiū tibi faciūt: quia virginē et matrē dei te negāt / et affirmāt te mulierem esse corruptā / matrē hoīs a viro generati. tartari quoq; / et pagani et omnes illi qui deum negant atq; non credūt / faciunt tibi dedecus: quoniā te penitus ignorant. et bene concedo quia mali christiani te inhonorant. quoniā ad feruendū tibi / honorandū te / totis suis viribus non laborant. ac etiā quia ad honorem tuum nō abstinet a peccatis: et quibus possunt virtutibus nō adherēt. hoc autē totum accidit illis: quia plus honorificationē suā diligūt q̄ tuā honorificentia / et filij tui. Sed ego dñia mea pl⁹ desidero honorificationē tuā / et filij tui: q̄ meā / seu cuiuscūq; alterius / parata omnes ferre labores et dimittere cūctas mūdanas prosperitates / mortemq; subire ad honorandum te / et filiū tuū. Igitur si ego in hac modica bona

voluntate / sincera / sine fraude / et sine aliqua mali labe possim aliq̄tulū te honorare:
 placeat tue magne bonitati / virtuti / sanctitati / et amori mouere peccatores ad ho-
 norādū honorificētiā tuā virib⁹ eoz totis. Regina excellētissima (inquit oratio) **Oratio**
 ego parua sum / et modicū honorare te possum: verūtamē quia sup oīa honorare te
 desidero / honor iste quē tibi impēdo extēditur nō in me / sed in illis in quibus et sup
 que desidero honorificētiā tuā. Tu enī bene noscis prudētissima virgo: quoniam
 nichil deo dignius exhibetur in hoc mūdo: q̄ honorificētia filij tui / atq; tua. hoīes
 autē in mūdo nichil aliud tātū diligūt: q̄tū suāmet honorificatiōē. Iheu quid esse
 potest: vt hoīes tā modicū honorificent te / et filiū tuū: qui multū vos possent hono-
 rare: vt quid sustinēt christiani: in terra s̄cra tibi tot fieri impropria: quoniā in ea
 orta fuisti / in ea nūciatū fuit tibi summū gaudiū / tui oculi misericordes inspererūt
 eā / ulla pijs lachrymis oculoz tuoz madida fuit. que fluebāt a te cū moriebatur fili⁹
 tuus rigans eā lachrymis preciosis oculoz suoz / rubricans eam precioso sanguine
 purpureo corporis sui. Iheu q̄r⁹ dolor est gētes fideles possidere illā. negātes ma-
 ximā honorificētiā tue natiuitatis / et tue anūciationis / et tue virginūtatē et cōuer-
 sationis benedicti filij tui. Domina mea preciosa / si hoc habet esse p peccato meo: ve-
 niat iusticia tua ordinās de me secūdū volūtātē tuā. Si autē hoc sit p peccatis chri-
 stianorū / aut quozūcūq; alioz: agat iusticia tua ad placitū suū. quoniā qdqd aut de
 me / aut de alijs voluerit agere: totū bonū michi est. solū i terra tua sis honorificata.
 et terra tua a sanctis et christianis bone vite possessa. Virgo regina quoniā ho-
 norificare te desidero: adest michi felicitas magna. sed quoniā facere non possum te
 honorificari: adest michi infelicitas adeo magna vt die / noctuq; tristis sim et deso-
 lata / et quia tu tantū in mundo es inhonorata. q̄diu enim alia honorificatio dili-
 getur magis in mundo q̄ tua: nunq̄ ero leta / nunq̄ honorificata. imo potius volo
 esse tecum simul inhonorata: vt in me sit similitudo tua maior et nūquid inhonora-
 ta eris mater honorificatiōis: et ego honorata: quicunq; vult honorificatiōem /
 habeat: nec faciat me participem eius: quoniā nulla honorificatio vera est: in qua
 tu nō sumis honorē. **Questio.** **Oratio** (dixit eremita) quidā princeps duos filios **Questio**
 habuit: quoz alter erat miles probus et valens / alter vero clericus deuotus / et
 sapiēs. Is qui miles erat / profect⁹ est ad quēdā secte sarracenicę regē: profites / et p
 testās beatā mariā esse dei matrē. q̄ si esset in curia sua sarracen⁹ aliquis qui vellet
 dicere nō esse dei matrē: paratus erat duellū cōmittere cū illo. neq; haberet p vitu-
 perio etiā vinci / atq; mori ad honorificādā beatā virginē dei matrē. Ille vero q̄ cle-
 ricus erat circubat regiones christianoz p̄dicās / et laudās beatā virginē dei matrē.
 vnde q̄stio est: q̄s illoz duoz pl⁹ dilexit honorificatiōē beate virginis dei matris.
Recitauit intentio dicēs. quidā rex habebat quēdā scutiferū: qui famulabatur ei / **Intentio**
 et quē rex valde diligebat. Ille vero scutifer in animo suo cōcupiscebat reginam / et
 super carnali libidine eā rogare ausus est. valde displicuit regine: illū eā de tā enor-
 mi scelere requisisse. et valde inhonoratā se eo facto reputauit / quoniam valde ho-
 testatem diligebat / et intentionem qua ipsa erat regina. Et super his adeo pertur-
 bata fuit: vt regi viro suo (quem valde diligebat) hanc nequitiam detegere volue-
 rit. sed quoniā sapiēs erat et prudēs / vtēs in actibus suis bonitate / magnitudine / et
 clemētia: illi scutifero sermōes hos obiecit dicēs. seruitor nequā ab itētiōe honori-
 ficatiōis exul: nōne vides quoniā honor exhibetur regi ab omnibus hoībus regni
 sui / et oēs supplicāt ei / et pusq; dedec⁹ illi fieri cōfetur: mori se pon⁹ p̄tra quēcūq; ex-
 ponerēt. Nōne vides q̄ maior honor me⁹ a deo / et ab ip̄o mihi est: et tu ipse honorē

ei exhibes cum de calice vinum genu flexo porrigis eidē? ergo falsissime (ait regi-
na) quomodo cogitare potuisti tantum dedecus/ tantam prodicionem/ et tantum
facinus aduersus dominum meum et tuum? et quomodo ausus es opinari me esse
facturam maiorem hanc infamiam et villiozem que ei fieri possit? insanus quidem
es/ et plusq̄ insanus. et vere dementia hec proditor pessime tibi accidit: quoniam in
vera intentione officium in quo commissus es/ non exerces. et a modo vide ne hec
aut alia michi loquare: quoniā propter magnū dedecus quod domino meo regi/
et michi/ et toti progeniei tue intulisti/ te cogā turpissima morte perire. Et quadam
die cū scutifer ille regi/ et regine vinum funderet: rogauit regem regina/ vt quere-
ret ab illo scutifero qua intentione seruiebat ei. hoc autem quesuit rex ab eo: qui
respondit intentionem suam esse quo posset ipse/ inde melius valere. Regina ro-
gauit regē vt illum de curia sua expelleret: quia non erat ei honor armigerū tenere
ab intentione officij sui deiectū/ et qui dominū suum principaliter propter bonita-
tē/ magnitudinem/ potestatem/ et honorem dominū sui non diligeret. Rex autem
cum esset multum sapiens/ et multum vxorem suam diligeret: expulit illum seruum
nequā a curia sua/ condescendens voluntati regine. bene namq; cognoscebat quia
regina verum dixerat.

De fide

Cap. XXI.

Questio
Laus

Laude quesuit eremita: quid est fides? que respondit dicens: fides est id
a per quod homo credit vera sine experientia/ et argumēto necessitatis. hāc
siquidem fidem (ait laus) habuit beatissima dei mater in maiori magnitu-
dine bonitatis/ perseuerantie/ potestatis/ virtutis/ et amoris: q̄ aliqua alia creatu-
ra pura. quoniam ceteras creaturas excessit fide: cum gabriel archangelus dixit ei/
filius dei tecum est/ paratus ex te humanā sumere naturam. et quoniam ipsa beata
credidit eis que dicta sunt ei a domino per angelum: sumpsit filius dei carnem/ et
ex ea naturam induit humanam. quam non induisset nisi ipsa virgo benedicta cre-
didisset. Hoc opus diuine nature et humane in vtero ipsius virginis gloriose excel-
lētus est/ et nobilius: quod deus agere possit in creatura/ et creatura sustinere. qua-
re secundum magnitudinem/ et vtilitatem huius operis: oportuit fidem ipsius vir-
ginis magne excellentie/ et vtilitatis summe fuisse/ vt huius sacre incarnationis o-
pus/ et deuota fides virginis gloriose/ conquiescerent in bonitate/ magnitudine/
virtute/ et sanctitate. vnde nemo narrare posset magnitudinem fidei/ qua gloriosis-
sima virgo maria predata fuit in die anūciationis sue. In die vero sacratissime pas-
sionis domini ihesu chusti: habuit virgo maria mater eius/ totam fidem nostram
suo sacro pectori inclusam/ quoniam in ipsa sola remansit. et in virtute sue fidei tota
fides nostra extitit restaurata. quoniam mirabantur apostoli super ijs que tunc fie-
bāt: quomodo poterat hoc esse vt filius virginis deus esset/ et moreretur. Itaq; du-
bitauerūt/ et pro illa dubitatiōe omnes ipso relicto fugerunt: nisi solus beatus euā-
gelista iohānes/ qui associauit ipsam mestissimā dei matrē/ stentē et plangētē. Ipsa
vero piissima mater in nullo penit^o dubitauit? imo veraciter credebat filiū suū vix
deū et hominē esse. Magna ergo fuit fides eius: cū ipsa cruciata/ tristis/ dolens/ et
desolata pre morte dilectissimi filij sui/ (quē sine culpa torqueri crudeliter/ et occidi
conspiciebat) in nichilo fidē suā violauit. et q̄to maiorem fidē habebat: tāto maiore
dolorē/ et angustia sentiebat/ cū aspiciebat filiū suū i cruce mori pēdētē. Eius igitur
fides/ et pena. in magnitudine sibi inuicē correspōdebāt. et qm̄ nemo penā et dolorē
eius (que ip̄a sentiebat) estimare potest: magnā quidē fidē illius quā habuit/ nemo

potest enarrare. In ipsa beatissima dei matre: fundatum est fidei catholice fundamentum/et omnes articuli/et sacramenta que credimus. de fundamento sue fidei processerunt: atque de virtute/et sanctitate eius habent virtutem/et sanctitatem articuli/et sacramenta in fide cuiuslibet credentis in fide christiana. Cum igitur virtus/et sanctitas ipsius dei genitricis sint tante/ut ipse habeat virtutes et sacramenta in nobis/et nos in illis/et tot sint christiani: quis estimare potest magnitudinem fidei gloriose virginis domine nostre? Ipsa quidem fides eius: fuit ipsa/unde progressse sunt ceterae fides/sicut aque progrediuntur a mari. et ad fidem eius reuertitur fides cuiuslibet credentis/sicut omnes aque fluentes ad mare reuertuntur/unde sunt orae. Quis igitur narrare potest fidem eius dum in mundo superfuit? et quis meditari potest virtutem quam nobis dimisit? Solum etiam virtutem fidei sacramenti altaris: nemo meditari potest. hec autem virtus radicem sumpsit/et fundamentum in fide huius beatissime domine nostre. Qui enim possit attingere quanta virtus est de pane fieri carnem/et de vino sanguinem absque corruptione panis et vini? pane et vino perdentibus sua esse ipsis transubstantiatis in veram carnem/et verum sanguinem domini nostri ihesu christi. hoc siquidem sine corruptione habet fieri: quia ipsa conuersio fit in momento sine successione/ ad significandum quomodo illa caro et ille sanguis de virgine quam carnem et quem sanguinem filius dei se induit/transiit in corpus humanum domini ihesu christi absque corruptione virginitatis matris eius. benedicta sit igitur (ait laus) deuotissima fides huius beatissime genitricis: que in altaris sacrificium dimisit tam pulchram similitudinem de se ipsa. Quod felices qui similitudinem fidei sacratissime virginis in ipso sacrificio considerare sciunt et amare. Quid dicam vobis (ait laus) de mirabili fide eius? Deus enim filius suus voluit fidem matris sue esse maiorem: in maiori placito/et in maiori labore. In maiori quidem placito: in annunciatione sua consensit se concepturam sancto spiritu obumbrata. In maiori vero labore: in die mortis filii sui preciosi. et tunc oportuit eam maiorem habere fidem quam habere potuerit. hec autem fuerunt ratio et ordinatio maioritatis fidei eius. et hoc etiam ut sacerdos ea hora qua conficit consideret in ipso sacrificio hec: scilicet tria iam predicta. **Questio.** Laus (ait eremita) duo homines diuersis intentionibus diligebant sanctam fidem catholicam. Alter quidem eorum diligebat eam: ut crederet eam. alter vero desiderabat eam intelligere ut amaret eam. unde questio est: vter eorum maiorem habebat zelum fidei. nam ille qui amabat eam ut crederet eam: amabat eam propter credere/ut meritum inde haberet/timens si ex ea quicquam via intellectus inquireret/ne contra fidem in errorem labi posset. Alter vero desiderabat se fidei cognitionem habere: ut ipsis cognitionem infidelibus manifestaret. et iterum si contra fidem in aliquibus contingeret aliquando illum tentari: ut posset tentationem via intellectus superare/ita ut ipsa tentatio in errorem eum suppeditare non posset. In quadam ciuitate (ait intentio) duo homines diu vixerant in mundanis vanitatibus. gratia vero dei penituerunt de peccatis suis: et fuerunt multum amici/diligentes deum et beatissimam eius matrem. Quotidie colloquebantur adinuicem de deo/et eius genitrice: et excogitauerunt quomodo possent eos laudare/et eis seruire/et fide catholicam exaltare. alius quidem eorum diligebat fidem credulitate: alter vero diligebat ea scientia. Ideo vterque eorum proponebat honorare fidem: secundum modum quem habebat. Et factum est ut ab eo illorum viros morerentur. et postea ille (qui diligebat fidem credulitate) permansit diu castus: verumtamen illi placebat semetipsum honorari/et esse potest/et libere diuicias

Questio

Intentio

aggerabat. Et accidit eum sepe numero de luxuria tētarī. Demū autē duxit vxorem
de qua filios genuit/et reuersus est in mundanam seruitutem/ex qua post mortem
prune vxoris euaserat si voluisset. Alter vero (qui fidē sciētia dilexit) nō duxit vxorē:
nec in mundanā seruitutem reuersus est. et cum accidebat eum de luxuria vel
alijs peccatis tentari recurrebat/ad fidem quā amabat/cuius honorē desiderabat/
et ad quam honorandā/et multiplicandā totis viribus satagebat. et quoniā in amo-
re quem erga fidem gerebat/veram habebat intētionem: intentio recta qua fidem
amabat/iuuabat eum quascunq; vincere tentationes. quia nolebat agere cōtrariū
eius quod plus diligebat. Sed quia alter dilexit fidē intentione meriti sui/ nō autē
intentione bonitatis/virtutis/et magnitudinis fidei: idcirco intentio fidei recta nō
potuit ei ferre auxiliū. quare necesse fuit vt rueret in luxurie sordem. qui dū reuer-
sus esset in mundum manens cū vxore sua et filijs suis abundans in temporalibus
prosperitatibus/pertesū est eū vxoris sue/et fastidium cepit eū multiplicare ex tunc
et conseruare bona que possidebat. et cum affligeretur senectute/et laborib; quos
sustinebat sequendo mundū: tūc ab vxore/et ab omnibus predictis desiderauit ab-
solui. Cūq; sic desiderando consideraret: cecidit in desideriū fidei/et voluit recur-
rere ad amorē quem erga fidem gerere solitus erat/vt ipse fidei amor aduersus tē-
tationē mūdi adiuuaret eum. Sed quoniam non diligebat fidem intētionē prima
sed secūda: fides non potuit eum iuuare. sed cecidit in errorē: et in tantum euasit in-
credulus/vt dimittēs vxorem suam/et filios suos profugerit i terram sarracenoz:
vbi peruersus tenuit sarracenicā sectam per omnia tempora vite sue. **O**rare vo-
luit oratio beatissimam dei matrem sub fidei ratione. et dixit hoc modo. Virgo pri-
dentissima: fides est lumē voluntatis precedens lumē intellectus/vt volūtas dili-
gat vera/intellectu supponente illa per fidē. vt suppositione facta: scrutetur neces-
sarijs rationibus vera/et inuentis veris sit intellectus lumē volūtati ad diligendū
illa q̄ intelligit intellectus. nā q̄to magis intellectus intelligit ea vera in bonitate/mā-
gnitudine/sanctitate/et virtute: plus ea demōstrat volūtati/et ad diligendū ea plus
claritatis ei ministrat. Et quoniā in credere et intelligere sunt duo lumina (vt dictū
est) se adinuicem illuminātia: oro te suppliciter domina clarissima/vt in mūdo mul-
tiplices hec duo lumina. quoniam eis plurimū indigemus. plures enim sunt homi-
nes in mundo qui hec duo lumina nō sentiūt/existētes in tenebris: q̄ ij qui sentiāt
illa deambulātes in claritate. Et quoniā ita est regina pijsima vt tot sint homines
sine fide qui ignoranter in penas corruūt infernales: placeat tibi sanctissima vt sint
in mundo viri predictis duobus luminibus illustrati atq; illuminati per totum or-
bem deambulantes/illuminando et monstrando sancte romane fidei veritatem.

Oratio

Domina clemens et benigna lux et fons vere venie: cum christiani disputāt cū
iudeis/sarracenis/et paganis illi infideles nō habēt lumen fidei. quoniam cum nō
sint in fide: non possunt habere lumē fidei per se ipsos. Idcirco lumen fidei non po-
test illuminare lumen intellectus corū: neq; christiani cū illis disputātes possunt il-
lud dare illis. quoniā fidem nemo dare potest: nisi filius tuus/et tu que es arca fidei.
Idcirco non possunt intelligere intellectus lumine nostre fidei veritatem: sed cons-
festum cum in aliquo de fide disputatur cū illis/illico supponūt impossibile esse vt si-
des nostra vera sit. hoc autem fit quoniam odiunt illā: nollentes eā esse verā. qua-
re supplico tibi regina pijsima totis virib; meis (si vnq; egerim aut dixerim quid
q̄ tibi gratū) annue michi id premiū scilicet vt infideles sic illumines fide/quo pos-
sint eam habere ad te cognoscendum/et amandū. et concede tuā gratiā christianis

vt tuū amorem dulcissimū sentientes iter arripiant ad predicandā ⁊ monstrandam sanctam fidem catholicam. vt quotquot sunt hoies in orbe vnū solū habeāt deū ⁊ dominū filiū tuū/et te dominā et reginā vniuersorum/ sub vna fide sanctissima ihesu christi. et desit a modo infelicitas: quoniā numia hominū multitudo deuoluta est in ignem eternū. et nichilominus quotidie ruunt in infernū: sicut flumina non cessantia nocte/ dieq; ad mare fluere. Et mirū est qm̄ ex quo mūdus extitit conditus: non cessauerūt homines ad penas ire perēnes. et tū quasi nemo nūc pro eorū saluatione laborat. vnde tristis sum valde/ et turbata nunq; cōsolationē inuentura/ donec sup hac re videā remediū adhiberi tue misericordie. Regina sanctissima duo thesauri sunt in sancta ecclesia: quos ad exaltationē sancte fidei remanere peto. horum quidē alius est de bonis temporalibus: quorū ecclesia abūdantiā magnam habet. qui scilicet thesaurus datus est ecclesie ad fidei p̄seruationē: et ad recuperādū sepulchrū christi saluatoris nostri/ ⁊ terras quas pdidit ecclesia. Ex isto siquidē thesauro quero decimas semper ānuati: de quibus prouideantur militares copie aduersus inimicos sac̄te fidei christiane/ et de quibus extruātur monastheria/ in quibus istituantur diuersis idiomatibus atq; linguis/ illi qui per mūdū fidē desiderāt seminare. Alius vero thesaurus sunt viri sapiētes et deuoti qui multi sunt: affectātes p̄ mūdū inter fideles euāgelia predicare si idiomata cognoscerent ⁊ mitterentur. hos siquidē duos thesauros oro a te michi concedi. nec eos abneges michi oro: quia sic fierē valde desolata. hos reuera duos thesauros non dedit fili⁹ tuus frustra: nec eos vult esse ociosos. dic ergo michi o domina: est ne qcq; aliud faciēdū in quo ecclesia hos thesauros melius possit applicare/ q̄ in hoc cuius gratia dati sunt? est ne quicq; melius q̄ mori pro fide/ ⁊ exponere corpus/ diuitias/ honores/ ⁊ seipsum pro fidei honore et multiplicatione? Nōne satius esset edificare monastheria et a iuuentute in eis quosdam in diuersis idiomatibus/ et scientijs enutrire et sanctam fidem instar martyrum predicando ad pie mortis amorem inducere: q̄ emere castella/ agros/ vineas/ domos/ pulchros equos fratribus/ nepotibus/ et alijs parentele affinib⁹. Sarraceni quidem (licet homines sint sine fide) tamen ancianos nutriunt a iuē tute: qui postea per mūdū ad occidendos reges et magnos proceres ad honorandam suam sectam/ et ad inhonorandam legem christianam mittuntur. heu regina charissima non facias me super ijs amplius languere: sed consentias petitioni mee. scias vtiq; quoniā de thesauro sancte ecclesie non sū cōtenta: non enī michi (vt deceat) distributus videtur/ quando quidē non reducit ad intentionē qua datus est. amare plozauit oratio/ deprecans beatissimā reginā celi: vt si in aliquo quod dixerat errasset/ dimitteretur ei. quoniam veritas et superabundātia cordis: sic eā loqui p̄renimio affectu multiplicationis et exaltationis fidei christiane compulerant.

Questio. Oratio (dixit eremita) duo sancti viri valde diligebant fidem/ vehementer desiderātes eius exaltationem/ et honorem. Illorum quidem alius manebat in quodam monastherio quod etiam incolebant multi sancti viri. hic autem frequenter stabat in orationibus/ fletibus/ et ieiunijs: vt deus gratiam influeret in mundum per quam exaltaretur fides/ et amaretur/ et honoraretur amplius ab eis qui in ea et p̄ eā deo sunt honorati. Alius vero per diuersas terras proficiscebatur: hinc inde dicens istis ⁊ illis/ vt honorarent et multiplicarent fidem christi. et profectus est ad infideles: ad fidem ostendendam. demū propter ipsam fidem mori desiderauit: et deus sua gratia suū adimpleuit desiderii. nam ad honorandā et multiplicandam fidem martyr effectus est. vnde questio est quis illorum potius fidem

Intentio

amavit. Narravit intentio dicens. Calipha de baldach sarracenus scripsit ad papam quandam epistolam: in qua continebatur secta sarracenicam armis corporalibus et vi gladij et armorum multiplicatam/ et se mirari valde cur papa et reges christiani vellent/et putaret fidem christianam ferreis armis esse multiplicandam. quoniam hec non sunt arma: quibus romana fides inceperit. Ipsa etenim incepit armis fidei cum predicatione/et martyrio: prout in apostolorum actibus recitatur. unde sciant christiani (ait intentio) quoniam donec reuertatur intentio que solebat esse ad exaltandam et honorandam fidem: nunquam poterit amplari. quoniam abest intentio: per cuius absentiam fides in extranea intentione radicari non potest/que scilicet extranea intentio non est de principijs/neg de natura predictae vere intentionis.

Despe.

Cap. XXII

**Questio
Laus**

I Aus (ait eremita) quid est spes? que respondit dicens: spes est desiderium habendi futura amabilia/que aliquibus similitudinibus haberi posse videntur. et quoniam ipsa beata virgo dei mater/est spes iustorum et peccatorum: laudem⁹ eam de spe hoc modo. De panis misericordie et pietatis (ait laus) fecit sibi beata virgo maria domina nostra/ tunicam/ supertunicale/ chlamydem/ velum et coronam: ut peccatores eam aspiciant sub habitu misericordie/et pietatis. tunica significat contritionem/ supertunicale confessionem/ chlamys satisfactionem/ velum veniam/ et corona donum glorie. Et ideo cum peccatores sic eam aspiciunt/ recipiunt significationem habitus eius: ipsa spem venie/et muneris eis mittit. nam sicut sol claritatem suam infundit: sic et multo melius etiam infundit ipsa spem peccatoribus/ cum eam aspiciunt sub habitu misericordie/et pietatis. sed sicut sol eis qui caret oculis claritatem suam infundere non potest: sic ipsa similiter spem non potest transmittere illis/ qui non respiciunt eam sub habitu misericordie/et pietatis. et qui non considerant significationem tunice/ supertunicalis/ chlamydis/ veli/ et corone/ quibus ipsa se insignit/ ut peccatores eam aspiciere possint/et ipsa illis parcere/ largiri. Cum peccator penitet peccatorum inittes beatissime matri misericordie suam recolere/ intelligere/ et amare: ipsa mittit ei spem qua induit ipsum recolere/ intelligere/ et amare/ que ipse misit ad eam. Si etiam peccator mittat ei suam recolere/ intelligere/ et amare cum modica bonitate/ magnitudine/ perseverantia/ potestate/ et reliquis: ipsa transmittit ei spem cum magnitudine bonitatis/ perseverantie/ potestatis/ sanctitatis/ et amoris. Si autem peccator non peniteat male commissorum et mittat ei suam recolere/ et intelligere: ipsa transmittit ei contritionem/et timorem quibus vestit recolere et intelligere illius. et propter participationem quam recolere/ et intelligere habent cum amore/ et quam contritio et timor habent cum ipso amore: crescit amare in peccatore/ quo diligit ipsam matrem amoris. et tunc ipsa induit recolere ipsius/ intelligere/ etiam et amare spe: et ad confessionem et satisfactionem eum inducit. unde advenit illi venia/ et munus coronae. Si autem peccator desperet quia multa ei maxima commisit peccata/ sed tamen recolat/ intelligat/ et diligat reginam gratie: statim ipsa spem ei transmittit. peccator enim in quantum desperat/ tangit iusticiam dei que punit peccatores: sed in quantum cum suo recolere/ intelligere/ et amare tangit gratie matrem/ tangit quidem misericordiam et pietatem quibus ipsa est induta. et misericordia/ et pietas concordant iusticie: et sic convertitur peccator a desperatione in spem/ qui recolat/ intelligit/ et diligit ipsam misericordie/et pietatis matrem. quare iuxta hoc nullus peccator periclitari potest: si velit eam recolere/ intelligere/ et amare. quoniam statim induit eum spes: et ex quo induit eum spes/ tendit cum eo/ et facit precem illius permanere.

Gloriosa virgo dei mater spes est viduarū/orphanorum/et militū preliātūm
 in bello/et nautarū in tempestate maris nauigantū/z eorū qui offendūtur iniquo
 iudicio/et qui infamia et testimonio falso grauātur/et desolatārū matrū cū filiis iſtū
 mātur/et conuigatarū cū peruersos habent viros/et pauperū eius amore mēdicā
 tium. pauperes enim quia sperāt in ea: petunt a diuitibus elemofynas eius amore.
 cum autem diuites illi denegant quicq̄ dare: tūc pauperes cōfidūt in ea. plus enim
 diligūt esse pauperes spe vtētes: q̄ diuites sine spe. quoniā neq̄ castra/ neq̄ vrbes/
 et penitus nulle diuitie tēporales eque possūt et valēt q̄tū deuota spes. Ideo pla
 cet ipsi gloriose virgini matri dei/ aliquos viros et mulieres eā diligētes: bonorū
 tēporaliū affligi paupertate. quoniā multo melius est cōfidere in deo/ et in eius glo
 riosa matre/ et in virtutibus: q̄ in pecunia/ possessionib⁹/ et ceteris rebus mūdiali
 bus. Et ratio hui⁹ prōpta est: quoniā plus est bonitatis/ perseuerantie/ potestatis/
 sactitatis/ virtutis/ et amoris in cōfidētia dei et gloriose virginis matris: q̄ i cōfidē
 tia pecunie/ possessionū/ armorū/ amicos/ iuuetutis/ cēsus/ et aliorū huiusmodi i q̄
 bus hoies mūdani in necessitatibus suis cōfidūt. vnde placet aliquoties deo et ge
 nurici ei⁹ beate/ hoies aliquos idigere reb⁹ mūdanis: vt i ipso deo/ z gloriose ma
 tre sua p spē cōfidāt. **Questio.** Laus (ait cremita) duo fratres diligebāt beatā dei
 genitricē. Illoz qdē alter oib⁹ diuitijs mūdi renūciauit amore beate virginis glo
 riose/ et hostiati ei⁹ amore mēdicabat: alter vero bonis hui⁹ mūdi abūdabat/ ex qb⁹
 elemofynā quibuscūq̄ petētib⁹ amore beate matris dei marie erogabat. vnde q̄tio
 est: quis illozū pl⁹ dilexit beatā mariā dñam nostrā. **Intentio.** Recitauit intētio dicēs: qui
 dā prelatus diu tenuit iuuiose quoddā castellū: qd per magnā potestātē suā a quo
 dā milite abstulerat. Quadā vero die miles ille eq̄tās/ solitarius et inermis accessit
 ad ciuitatē in qua prelatus ille moraretur. et incomitatus venit in presentiam eius
 prelati humiliter quo potuit: vt prelatus super eum pietate moueretur. atq̄ ait ipsi
 prelato. Dñe diu bellū aduersū te gessi: vt vi armorū tibi dāna iſerrē/ et recuperare
 arcē quā michi iniuria abstulisti. sed quia video vim armorū michi contra tuam po
 tentiam nichil valere: ad arma spiritalia recurro/ inuocans pietatē tuam vt michi
 castrū restituatur. et confido in officio quo prelatus es solūmodo. hoc audito prela
 tus conuocauit consiliū capituli sui/ sciscitatus ab eis vtrum redderet illi castrū aut
 non. Omnes autē conuenerunt vt restitueretur illi: quoniam repeteret illud armis/
 quibus nec prelatus ipse/ nec suum consiliū poterat resistere. Sed prius q̄ restituere
 retur/ quidam de eorum collegio dixit: domine si restituatur militi castrum/ accide
 re poterit/ vt ille cum suo castro (cum forte sit) nobis aliquo tempore multa dāna in
 ferat. et forte de illato sibi damno a nobis: nitetur vltionem repetere. quare non vi
 detur esse tutum vt arx illa restituatur eidem. et satius est/ vt ipse solus damnū susti
 neat q̄ nos omnes damnificemur in ipso. his igitur intellectis prelatus et sui/ intē
 tionē suā mutauerunt: et vnanimiter cōcordarūt/ vt militi castrum nō restituatur.
 sed quidam alius de eodē collegio bonus et sancte vite dixit ea que sequuntur. do
 mine miles: iste/ castrū suū repetit secundū intētionē qua tu es prelar⁹ requirens a
 te ius suum cum humilitate/ bonitate/ et iusticia: vtēs in omnibus istis spe. hec au
 tem omnia cōcordant bonitati/ magnitudini/ et potestati dei/ z gloriose matris ei⁹:
 et tu quidem domine et nos omnes sumus intētionē honorādi bonitatem/ magni
 tudinem/ et potestatem dei/ z gloriose matris eius/ seruientes eis. quare de restitua
 tione non possumus excusari. Et si seruēdo et honorando ista predicta dei et beate
 matris eius/ et si te/ et nobis existētib⁹ in intentione tui officij et nostri psecutionē

patimur/seruendo et honorando deum et beatam matrem eius: spem habeamus
in deo paciētes/si pro cōmissis nostris nos velit ipse punire. Abultum placuerunt
hec verba prelato et suo capitulo que dixerat ille homo bonus/et tūc prelatus vo-
cauit milite et dixit ei. Domine miles/spes tua nos superauit: quoniā vteris inten-
tione tali/que intētionem nostram superauit/et tua humilitas superbiā nostram et
auariciā subiugauit: quibus diu detinuimus castrum tuū. Spes ergo tua spē no-
stram deuicit: qua detinuimus castrum. vnde penitus reddimus tibi: licet possibile
sit te velle de nobis vlcisci/ postq̄ castrum tuū recuperaueris. magnū enim dānum
si volueris potes inferre hominibus nostris. Verūtamen speramus in deo quoniā
nos adiuuabit. parati enim sumus dānum in paciētia sustinere. quia nō sumus hic
vt spē habeamus in viribus fustis/et ferri: sed penitus cōfidim⁹ in fortitudine dei/
et virtutum/acquirere amorē tuū. Et si tibi dānū intulim⁹ parce nobis: et ego et ca-
pitulum meum hic a te veniā petimus. tu autē parce nobis: quia sic speram⁹. valde
placuerunt militi ea que dixit prelatus/et dixit: superata est fortitudo mea corpo-
ralis/a fortitudine spirituali. z bona fide promitto/ quoniā nunq̄ de dānis michi a
te et tuis illatis vindictā procurabo. sed potius de illo castro et de alijs castris que
possideo: presto sum tibi et tuis per oīa tēpora vite mee seruire. Adiles igitur ille re-
cuperato castro suo: vixit diu in magno amore prelati et capituli. Et accidit quadā
die vt alius miles iniuriatus esset prelato et capitulo/vnū eorū cōcanonicum iuste
interficiendo. tunc miles ille (cui prelatus et capitulum castrum reddiderāt) contra
illum qui canonicum occiderat bellum suscepit: donec illū interficeret/ z ab eo vnū
de melioribus eius castris que possideret auferret. **O**rauit oratio beatissimā dei
genitricē sub forma spei hunc in modum. **O** domina gloriofissima spes vite: ratio/
et natura requirit vt ea que sunt modica in bonitate/et magnitudine/psueuerantia/
potestate/sanctitate/virtute/et amore spē habeant in suis necessitatibus in ijs que
sunt magna et nobilia in bonitate/magnitudine/psueuerantia/potestate/sanctitate/
virtute/et amore. z quoniā in te est maxima magnitudo bonitatis/magnitudinis/
et potestatis z in peccatoribus modica: oportet eos in suis necessitatibus/tribula-
tionib⁹/et indigētis spem in te habere. quoniā ex bonitate modica sunt ipsi egeni:
laborib⁹/et piculis alligati. tu autē propter tuā maximā bonitatē pmanes in abū-
dantia leticie/glorie/et securitatis. quare oportet eos in te sperare/ z te hec illis lar-
giri que sperant ex te obtinere. Cum ergo magnitudo tue bonitatis/perseuerantie/
et potestatis/sit eis signum vt cōsequantur ea que de te sperant: placeat tibi sanctissi-
ma domina vt nō desis illi similitudini quā illis de tua spe largiris: sed perfice illoꝝ
spem sicut significat similitudo tue bonitatis/et reliquoꝝ. **R**egina venie pecca-
tores per me te deprecātur: vt concedas eis magna munera/magne vtilitatis. spe
veniā et indulgētiā a te petunt: que es spes eorū. **Q**uid ergo facies: nōne parces
eis et cōcedes munera? vtiq̄ sic. nam aliter iniuriarieris/et eorū z tue spei. nā ex quo
veniā a te petunt/ ipsi met cōfitentur se peccasse: cōfidentes autem veritate/iuste
sunt tue spei heredes/que est ad parcendum. tu autē nemini potes iniuriari: ergo te
debet parcere omnibus ijs qui ius habēt in te sperādi. ecce igitur quoniā ratione z
natura/oportet te parcere illis: nunquid de muneribus que a te petūt/ ipsa eis lar-
gieris? **L**erte nisi illa cōcesseris eis: iniuriaberis nature magnitudinis tue/ boni-
tatis/et potestatis: cui oīno conuenit largiri/ saltem illa modica in bonitate que pe-
tunt sibi necessaria. **E**tia tu domina iniuriaberis eorū spei: quā habēt in te. similiter
et paruitati bonitatis eorū: cuius nature est requirere oīa necessaria sua a magni.

Oratio

tudine tue bonitatis. **M**ōne gramina cū arefcūt: pluuiā naturaliter requirūt ex nubibus? et nōne pluuiā in nubibus naturaliter requirit descendere ad gramina nutrienda? et quoniā hec se iuicē naturaliter requirūt: oportet vt natura vtriusq; operationē faciat esse. quare videt michi (vt que potes) cōcedere debeas eis q̄ petunt a te. et sup his nichil de iure/nichil de ratione habes vnde valeas excusari. **R**egina clemēs (inquit oratio) permittamus nūc peccatores: bene quidē cū eis conciliabere tādē/ad finēq; cōcedes ea que petūt: ex quo in te p̄fidūt. Sed quid ages michi? que in te speraui petēs vt michi cōcedas: ad te recolendū/intelligendū/et amandū/et honorandū/et ad seruiendū tibi. et non ad aliquid aliud p̄cipaliter mitti in mūdū hoies maghe sanctitatis/virtutis/bonitatis/sapientie/et amoris: curātes oīno de tuo et filij tui amore. cōcedes eos michi: an nō? cōfesti eos a te peto. quoniā magnā illoꝝ indigētiā patitur mūdus/iā diu plurimūq; tēporis est. multi autē sunt illi quos a te peto: magnus etenim mūdus est. vnde necesse est eos tot esse: vt vbiq; per mūdū diffūdatur. Istos quidē a te peto sēp̄ i mūdō permanere: videlicet vt quando eorū morietur vnus mittas pro illo aliū/aut duos/siue plures. nā q̄to plures erūt: tanto magis valebūt. **C**ōcede ergo michi regina potētissima/ hos quos a te peto: q̄ spe postulo illos/et maxime ad honorē et seruitiū filij tui/et tuū. **N**ūc ergo videbis que nostrū maiori spe vtetur: aut tu concedēdo michi eos quos a te peto/aut ego que p̄ oīa tēpora vite mee/illos optinere sperabo intentione tue reuerentiē et honoris.

Questio. **O**ratio (inquit eremita) due domine q̄tū poterant conabātur: vt viā inuenirēt qua beatā mariā dei matrē possent amare. alia autē illarū sperabat in ipsa dei matre: intētiōne diligēdi ipsā. spes enī naturā habet et proprietatē: vt amari faciat id/per q̄ spatur res desiderata haberi. Altera vero timebat beatā mariā offendere: vt eā amaret. q̄ timor ordinat⁹ naturā et pprietatē habet: qua acquirif amor. vnde questio est: que illarū meliorē sibi sūpsit viā/acquirēdi amorē beatissime marie dñe nostre dei matris. **A**it intentio. quidā rex multos habebat inimicos extraneos et domesticos. q̄uis ipse rex nullo tempore cōmississet aduersus eos quicq; vnde sui hostes esse deberēt. **Q**uadā die cōsiderauit rex quo pacto ipse multos haberet inimicos: et incepit timere ne seipsū et terrā suā perderēt cū ipse neq; potestātē/neq; sapiētiā sibi adesse sentiret/qua posset illis resistere. vnde rogauit reginā excellentiē potestatis/et sapiētiē: vt ostenderet ei viā qua posset ab hostib⁹ suis defendi. **L**ūq; sic oraret et cōsideraret: volūtātē habuit diligēdi spē penitus extūc/et esse filius spei. et q̄tū potuit conatus est spē habere in deo/et in eius glorioza genitrice: et etiā in virtute spei/et aliarū virtutū. vnde cū bella/labores/et aduersitates iugiter/et quo vtendū esset cōsilio nesciret: recurrebat ad spē. spe autē quā habebat in deo/et in eius beata matre/et in virtutibus superabat inimicos suos: et demū vtilitatē magnā optinuit/et honorē. quoniā spes cōsolabatur et cōseruabat eū: atq; dirigebat eū in cūctis operationibus suis. **L**ū autē sic in hac felicitate diu māssisset quā spe acquirerat: accidit vt ceciderit in peccatū mortale/qm̄ ignorauit semetipsum obliuiscens intētiōne qua spē obtinuerat. nec ea bona que propter spem ei aduenerant agnoscebat: vnde spes ab illo recessit. **L**um autem rex eam cupiebat habere: spes reuertebatur in ipsum/āmonens illum vt a peccato exiret. **E**t cū rex non obediret illi: spes iterum ab eo fugiebat. **I**taq; rex existens in peccato quondie cogebat abire spē/et redire: et intantū vt quadam die spes valde vexata totiens eundo redeūdoq; dixit illi se hoc amplius pati non posse. et si semel eam oporteret extunc rursus abire: non amplius reddituram in eum. sed potius quedam spes illi vanissima

Questio

Intentio

adueniret: cum qua ipsa spes in eadem persona manere nō posset. Rex itaq; valde super his sermonib⁹ spei pertimuit: et derelicto peccato reuerſa sunt timor/ et amicitia/ que rex et spes adinuicem habere solebant.

De ſufficiētia.

Cap. XXIII

Questio
Laus

e Remita queſiuit a laude/ quid eſt ſufficiētia? que reſpondit dicens: ſufficiētia eſt meſuratus/ et coequans affectus earum rerū: quibus poteſt quilibet ſe tenere contētum. Et quoniā beata dei genitrix eſt ſufficiētie mater de ſufficiētia (dixit laus) eā laudemus hoc modo. Lū beata virgo maria p gabrielem archāgelum nunciante/ de ſancto ſpiritu concepiſſet filium dei: tūc ſufficiētie fuit plena. quoniā totus affectus earū rerū quas deſiderabat: meſuratus fuit et coequatus de bonitate/ magnitudine/ perfeuerātia/ poteſtate/ ſapientia/ amore/ virtute/ veritate/ gloria/ gratia/ ſanctitate/ iuſticia/ et reliquis que cōueniūt ei. hec ergo oīa ſic meſurata/ et coequata fuerūt in recolere/ intelligere/ et amare ipſius: vt ipſa contēta fuerit oībus ijs que ad bonitatē/ magnitudinē/ et reliqua pncipia pntinent. Radix autē et fundamētum ſufficiētie ſue deſcendit ex opere trinitatis diuine: vbi eſt pelagus immenſum bonitatis/ magnitudinis/ eternitatis/ et poteſtatis/ que deo cōueniūt. Ita vt perſona patris/ et perſona filij habeāt imēſum opus bonitatis/ magnitudinis/ et poteſtatis in ſancto ſpiritu: in quo ipſoz op⁹ et amor totus cōpletur. in figura quidē/ hui⁹ operis imēſi habuit ipſa virgo dei genitrix ſufficiētia cū recepit filiū dei: ita vt omnium fuerit pleniffime contēta/ adeo vt ipſa nec in ſe/ nec in realia habuerit bonitatis/ magnitudinis/ et poteſtatis defectū. Lū ergo figurā ſufficiētie ipſius ſacratiffime virginis matris/ oporteat correſpondere perfectioni ſupreme: quis eſt (inquit laus) qui maximā ei⁹ ſufficiētia valebit explicare?

In beatiffima virgine maria fuit factus homo deus: in quo contēte fuerunt oēs bonitates/ et magnitudines/ et poteſtates que ſunt/ aut eſſe poſſunt in creaturis. nā humanitas dñi ihēſu chriſti: eſt ſinis/ et cōplemētū omnium creaturarū. et oīs bonitas/ magnitudo/ et poteſtas que eſt in creatura: tota correſpōdet bonitati/ magnitudini/ et poteſtati humanitatis dñi noſtri ieſu chriſti. in iſta enim humanitate contenta eſt humanitas omnium/ que deus creauit. quoniā oīa creauit ad gloriā/ et honore huius precioſe humanitatis. Lū igitur hec humanitas tā bona/ tā magna/ tā ſancta tātā habeat ſufficiētia bonitatis/ magnitudinis/ et poteſtatis vt a nemine in mūdo tota poſſit cōſiderari/ atq; eſtimari: quis eſt qui maximā ſufficiētia glorioſe virginis matris eiſdē/ eſtimare poſſit? In glorioſa virgine matre eſt ſufficiētia bonitatis: quia tantū eſt in ea bonitatis q̄tū valet. hoc idē eſt de ſufficiētia magnitudinis/ poteſtatis/ et reliquoz. ſimiliter et in magnitudine eius eſt ſufficiētia bonitatis/ perfeuerātie: et in eius bonitate ſufficiētia magnitudinis/ perfeuerātie/ et poteſtatis: ita vt tantū ſit huius in illa q̄tū decet/ et ecōuerſo. et ſicut eſt intra eius ſubſtātia: ita eſt extra. vnde ſequitur vt in ea meſuratus ſit affectus omnium rerū. et ita cū ipſa eſſet in mūdo paup/ in paupitate pariēs filiū ſuū/ in paupitate hic viuēs: tota illa ſua paupitate/ et oībus que filius ſuus miniſtrabat illi contēta fuit. quia ipſi ſufficiebat/ eam eſſe dei matrē/ bonā/ et magnā in virtutibus/ et virginitate. et pntenta erat omnibus ijs que filio ſuo de ipſa agere placebat. Sciebat etenim quia ſi filio ſuo placuiſſet: de bonis tēporalibus plus dediſſet illi/ q̄ dederat: nolebat enī quicq; niſi qd filius ſuus volebat. Quid autem dicam vltra de ſufficiētia eius? tāta ſiquidem eſt in ea/ et tanta decet eā: vt eius ſufficiētia ſit fons/ flumen/ et mare omnibus ſufficiētijs.

Questio

Questio. Laus (ait eremita) quedā regina et quedā alia mulier que paup erat:

orabāt beatā dei matrē vt faceret eas abūdātes virtute sufficiētie. multū enim desiderabāt in oībus sufficiētiā habere. vnde questio est: que illarū beatissimeregine celi/magis gratiosam fundebat orationē. Narrauit intētio dicēs: quidā princeps trāsfretauit ī terrā sanctā vltra mare: vt illic p oīa tēpora vite sue deo seruiret in armis. Ille duos milites secū duxit/ quoz alter secutus est eū vt seruiēdo illi seruiret deo. alter vero secutus est eū: quia paup erat in bonis tēporalib⁹. et ideo sequebaf illum principem: vt honorifice posset in mundo viuere. Ille qui seruebat principi intentione dei: contētus erat omnibus ijs que princeps ei ministrabat/ siue essent multa/ siue pauca. Alter vero opposito se habebat modo. quoniā q̄tū cūq; pulchra vestimēta/ et bona arma/ et bonū equū princeps illi ministraret: nō ibat contētus. quadā autē die cum princeps ille cum his duobus militibus/ bellum aduersus inimicos fidei adorsus fuisset: placuit deo vt p̄uiceps ille pugnando moreretur/ ppter eius amorem. cūq; miles ille qui mūdānū desiderabat honorē/ vidisset dominū suū in bello cecidisse/ fugit de p̄elio. Alius vero qui intētio diuini seruitij/ seruebat domino suo: cum videret eū occisum timuit/ et tentatus est/ cum socio suo fugere. quoniā monebat eum: vt ambo simul/ ynq; fugerēt. Sed recordat⁹ est intētionis qua diu seruiet domino suo: tenuit se cōtētum ex officio militie/ quod est militem debere mori/ cum necesse est propter iusticiā fouēdā/ z propter honorificationem dei/ et domini sui terreni. et vertit equū celeri cursu in hostes fidei: et occidēdo multos pariter occisus est propter deum.

Considerauit oratio circa virtutē sufficientie: et recordata est q̄ modicum sufficiētia diligitur in mundo/ et q̄ modicum viuūt contenti homines de ijs que gratia dei largitur eis. Et in animū venit ei/ vt orare desineret beatam dei matrem: sed in īfortunū suū sineret currere mundū. nō tamen ausa est officium suū pretermittere: quia homines publico voto elegerunt eam ad orandam beatam dei matrem. quoniam etiam si pretermitteret illud: timebat et puniri. et ideo conuersa est ad beatam mariam secundum hos sermones: dicens. Regna dulcissima (dixit oratio) valde tristis sum et anxia: quoniam homines in mundo tam parum sufficiētiā amant. tantum enim eis largitur filius tu⁹/ et tantum eis largitus est: vt ipsi homines deberēt viuere contētū. filius quidē tu⁹ donauit eis esse quod ipsi non habebant: videlicet humanum esse/ quod est nobili⁹ esse creatum/ quod esse possit post angelicum esse. Et iā filius tuus creauit eis aures ad audiendum/ oculos ad vidēdum/ os ad bonos sermones enūciandum/ manus ad agendum bona opera/ pedes ad perambulādum vias rectas/ memoriā ad recolendum/ intellectum ad intelligendum/ et voluntatem ad amādum. Iterum eis largitus est filius tuus bestias terre/ volatilia/ et pisces/ et cunctas plantas/ et omnia: de quibus vitam foueant corporalem/ atq; cetera eis necessaria. et maxime inuitat eos/ et rogat vt veniant ad gloriā sempiternā. et (quod summū est) filius tuus cum sit deus: naturā assumpsit humanā. vt cū eis: in similitudine participet et natura. et de his omnib⁹ nulla est sue ingratiudini sufficiētia: sed adhuc si possent ad amplius habēdum inhiarent. quare nescio (deus nouit) quid pro eis orem: quādo filius tuus plus largiatur eis q̄ vlla exigant merita/ et pl⁹ q̄ scirēt vnq; et possent regratiari. Clertamen cum pro eis sim ad orādum addicta/ necesse est me orare te: vt tu pro pietate tua cōcedas eis sufficiētiā/ cū sis sufficiētie mater. et cū necessaria sit eis sufficiētia: vt se contētos gerant ijs oībus que filius tu⁹ eis largiri dignatur.

Regina piūssima/ peccatores multū indigent sufficiētia in comedendo/ bibēdo/ vestiēdo/ lucrando/ loquendo/ castitatem habēdo et mundi honorē: in sustinendo

Intentio

Oratio

fa mē/strim/calorē/frigus/et paupertatē/et huiusmodi reliqua: que cōueniūt suffi-
 ciētie. heu dñā p̄ssimā/ peccatores in oib⁹ his sufficiētiā haberēt: si in anima cu-
 iuslibet esset iustus/equatus/et mēsuratus affectus bonitatis/magnitudinis/pse-
 uerātie/et potestatis. intra quidē animā sufficiētiā existere oportet: per tēperatū et
 sufficiēs desiderū que trāsmitat inde similitudinē suā ad exteriora p tēperatum et
 mēsuratū recolere/intelligere/et amare trāsitorū. Tu autē cum sis sufficiēne mater:
 placeat tibi cōcedere/sufficiētie gratiā peccatoribus in aiabus eorū. ita vt in animā
 cuiuslibet tātū influas bonitatis/magnitudinis/pseuerantie/et potestatis: vt se sa-
 ciatos/cotentosq; sentiāt. similiter et tantum magnitudinis/bonitatis/et reliquorū.
 Quis autē filius tu⁹ cōcedat viris et mulieribus pulchritudinē diuitias/et felicita-
 tes/honores/flios/et filias/et reliqua similia huiusmodi: nichil satis erit eis/nisi in
 aiabus eorū etiā sufficiētiā esse cōcedas. imo q̄to plures largitur eis tēporales ps-
 peritates/nisi etiā largiatur ad intra sufficiētiā aiabus: tātō minus se fatebūt cō-
 tētos/ex quo deficit sufficiētia ad intra. vnde miroz cur fili⁹ tu⁹ cōcedit eis tātū eorū
 que modicū valēt: nec ea placet illis largiri que multū prestāt. et quare tu ad hoc nō
 interpellas eū? Cur p̄ ijs me facis orare: p̄ quib⁹ orare tu teneris? Maria san-
 ctissima/virgo regina: nūq̄ erit cōtētū recolere/intelligere/et amare alicui⁹: si in eo
 sit magna q̄ritas bonitatis/et modica q̄ritas sanctitatis/iusticie/virtutis/et reli-
 quorū. aut si in eo est magna q̄ritas potestatis/et pseuerātie: et modica q̄ritas bo-
 nitatis/et amoris. hoc enim habet esse: quia deficit equalitas bonitatis/magnitu-
 dinis/et ceterorū. vnde sufficiētia formari nō potest/nec imprimi: quoniā in inequa-
 litate radicari nō potest. quid ergo prodest filiū/pspera mūdi dare hoibus sufficiē-
 tiā nō habētibus? p̄fecto maius infert eis malū q̄ bonū. Dic ergo gloziosa dñā: si
 vir aut mulier intra animā sufficiētiā haberet: posset ne habere inexplēbitatē et
 insufficiētiā p aliquo exteriori/esto q̄ sup abūdaret exterius vel nimū indigeret.
 Ponať aliquis homo esse adeo paup vt nō possit āplus paup esse/et eger egritu-
 dine magna/qui etiā ex maximis honoribus et diuitijs decidit in magnā villitatē/
 et paupertatē: habebit ne ille in suo recolere/intelligere/et amare p̄fectionē oim reꝝ:
 si solū sufficiētiā habuerit? nūq̄d satis est illi recolere/intelligere/et amare filiū tuū:
 qui habet suū esse qd pure nō potest/qd cogi nō potest/qd falli nō potest. et qd est cū
 omni p̄fectione sufficiētissimū/et sanctorū omnū satietas/et sufficiētia/sciens oēs
 illos qui amore sui labores/et p̄secutiones patiūtur? nūquid etiā sufficit illi recole-
 re/intelligere/et diligere suūmet esse sp̄riabile/et indeficiēs quo ad animā quod
 habere nō solebat/cum nichil esset: similiter et vitā eternam que nunq̄ deficit illi.
 Quid dicā per singula? ausa quidē sum protestari: quoniā vn⁹ solus pauper suffi-
 ciētiā habēs intra se/sicut ille quē modo finxim⁹ plus sine cōparatione valet oib⁹
 diuitib⁹ mundi sine sufficiētia manētib⁹. imo q̄to plus habēt: tātō deteriores sunt/
 minusq; valet. Det ergo filius tu⁹ hoib⁹ sufficiētiā/aut trāsmitat. Itaq; cū reb⁹ vel
 etiā sine rebus nichil prestātibus/faciet hoies esse contētos. Adiferi autē homines
 mundi sufficiētiā nō habētes: sufficiētiā inuenire putāt congregādo/et ample-
 ctendo pecunias/possessiones/amicos/et honores. Demū autē/ quia sufficiētia ca-
 rent: quāto plura ex his cōgerunt et cōgregāt in maiore labuntur infacietatem. et
 ita semper egentes: in presenti vita remanent/et futura. **Questio.** Oratio (dixit
 eremita) due domine sufficiētiā diligebant: et sufficiētia multū abundabant.
 quelibet autem illaz q̄tum poterat sufficiētiā suam conseruabat: ista vero spe con-
 seruabat eam/illa vero temperātia defendebat eam. queritur que illarum potius

Questio

sufficiētiā suā cōseruabat. **A**it intentio: quedā domina sufficiētiā habebat in castitate/nō autē in abstinētia et sobrietate.nam interdū in cibo et potu sufficiētie et bonestatis mēsurā excedebat. **E**t ecce quadam die quia nimīū comederat: vētris torminibus torquebatur. cūq; p̄sideraret vētris sui dolorē: recordata est/ quia quotiēs luxuria tētaret eā/ superabat tētationē ipsā per sufficiētiā. cū autē gula tentabat eam: nō superabat eandē per sufficiētiā. quare plurimū mirabatur/ que causa esse poterat/ vt per vnam virtutem vnum vicium superaret: et per aliam virtutem non poterat aliud vicium superare. sic igitur ipsa considerante: animaduertit quoniam cum per luxuriam tentatur/ tunc in suo recolere/ intelligere/ et amare opponit vehementius castitatem contra luxuriam/ q̄ gustus temperantiam contra gulam cū tentatur vltra mensuram manducare et bibere. et idcirco intentio qua recolebat/ intelligebat/ et diligebat castitatem: maiorem habebat virtutem contra luxuriam/ q̄ intentio quam habebat recolendo/ intelligendo/ et diligendo gustus temperantiam contra gulā. postea vero quotiēs ipsa tētaret supflue aut māducare/ aut bibere: recolebat/ intelligebat/ et diligebat temperantiam in magnitudine bonitatis/ perseverantie/ et potestatis. vnde vincebat tētationē: et temperantiā lucrabatur. **Q**uadā vero die vicina sua ad eam accessit postulās consiliū: quomodo sufficiētiā in vestimētis suis haberet. desiderabat enī humili veste incedere induta. sed hoc apud semetipsam perficere non poterat: quoniam illi pulchra ferre vestimenta placebat. hec autē bona domina interrogauit eam/ qua intētione diligebat sufficiētiā humilium vestimentoꝝ: et qua intentione delectabatur pulchra ferre vestimenta. que respondit dicens se desiderare humilia vestimenta: quia vir suus diuitias tantas non habebat/ que diu sufficere suis speciosis vestimentis comparandis possēt. ex altera vero parte se cogi speciosis vti vestimentis dicebat: ne homines paupertatem sui viri perciperent/ si ipsa ferret humilia vestimenta. hec autem cui⁹ consiliū petebatur/ cum has duas intentiones p̄cepisset/ interrogauit eā: que potior erat aut paupertas cum humilitate/ aut paupertas cum superbia? at illa respondit dicēs: paupertas cum humilitate bona est/ paupertas vero cum superbia mala. **V**erum est (inquit illa que interrogauerat eam) et iuxta consiliū meum mutes amica mea intētiones s̄ tuo recolere/ intelligere/ et amare: sic vt illa intētio qua desideras humilia portare vestimēta dominetur in tuo recolere/ intelligere/ et amare/ sed intentio qua diligis ornari speciosis vestimentis famuletur in recolere/ intelligere/ et amare. **I**taq; sufficiētiā et humilitatem obtinebis: et superbiam et iusufficiētiā superabis.

De patientia.

Cap. XXIII

Quesuit a laude eremita: quid est patientia? que respondit dicens: patientia est serenato animo dura et aduersa/ sine animi perturbatione et ira perferre. **E**t quia regina virtutum/ domina etiam est patientie: de patientia igitur eam laudemus hoc modo. **I**n ipso die sacratissime passionis domini ihesu christi/ habuit ipsa piissima mater eius maiorem patientiam q̄ aliqua creatura possit habere excepto filio suo: qui maiorem tunc habuit patientiam/ et passionem cum flagellaretur/ et immolaretur in cruce q̄ omnes homines presentes/ preteriti/ et futuri possent vnq; tolerare. quoniam carni sue nulla conueniebat passio: cum ipsa esset expers omnis culpe. et maxime cum natura diuinitatis filij dei/ sibi assumpsisset illam carnem: que scilicet caro in q̄tum ipsi inexistebat/ in tantum scdm suā proprietatem distabat a passione. quoniam in tantum prope deitatem collocata iacebat:

in qua nullā passionem poterat sustinere. sed quoniam filius desiderabat honorificare patrē ex illa carne quā sibi assumpserat/ vt humanitas illa tota subderetur ad honorandam deitatem/ et vt etiam genus humanū ab eterna morte redimeretur: voluit ideo secundū carnē/ passionē sustinere. quā scilicet passionē tantā esse oportuit: vt maxime iusticie/ et honori qui deo patri cōuenit in recreando genus humanum corresponderet. vnde nemo cogitare potest/ neq; lingua alicui⁹ enarrare passionem domini nostri ihesu christi: quā ea die qua in cruce occubuit/ ipse auroz vite pro nobis pertulit. quotquot derisiones/ quotquot opprobria/ quotquot vituperia illi intulerūt iudei/ ceteraq; inenarrabilia: hec oīa patiēter sustinuit sine ira quacūq; et sine animi perturbatione/ vt nos patientie virtutem instrueret. Secundum enim magnitudinem pene illius: oportuit eius patientiam esse magnam. Correspondebat siquidem hec patiētia et hec pena: pene et dolori pūissime matris eius/ ita vt passio passioni et dolor dolori corresponderent. patientia quidem domini ihesu christi/ et patientia beatissime eius matris adinuicem correspondebant: quoniam oportuit ipsam matrem super omnes matres passionē habere/ et dolorem de filio. nec mirum: sed hoc/ cū patientia videlicet sine motu/ et cordis perturbatione. oportuit enim vt sui preciosissimi filij mors/ eidem placeret: vt ipsa in animo suo tranquillitatem habens/ patiētie virtutem optineret. Iterum quia sciebat filio suo suā mortem placere/ et eundem oportere pati pro omnibus/ dolores ferendo: oportebat eam eidem complacere/ quous super omnes maternas naturas esset et dolorosa et terribilis mors dilectissimi filij sui. vnde nec mens cogitare/ nec os enūciare valeat magnitudinē patientie huius ineffabilis matris: videlicet magnitudinē passionis eius/ cū magnitudine tranquillitatis animi/ sine perturbatione irrationali et peccato mortali aut veniali. Beatissima dei mater magnitudinem patientie que ipsi cōpetit habuisse nō posset: nisi bonitas eius p suā magnitudinē/ p seuerantiā/ potestatem/ et reliquis diffunderetur/ et nisi magnitudo eius p suā bonitatē/ p seuerantiā/ et potestatem extēderetur. Ita vt natura et proprietates cuiuslibet principiorū eius ligaretur cū aliis: alia quidē existēte in alia/ ita vt alia aliū nō abesset. Sed quoniam ipsa erat in sua aīa bonitate/ magnitudine/ et potestate munita: idcirco aspiciēdo filij sui in cruce acerbā mortē potuit ipsa passionē quā inde cōcepit sustinere/ habēs in aīo suo patiētiā sine ira/ et iniqua volūtate. Itaq; sua passio et animi eius trāquillitas adinuicē correspo debāt: in q̄tū tota bonitas/ magnitudo/ p seuerantia/ potestas/ et amor: intra animā eius poterāt sibi inuicē correspondere. Idcirco inflicta ab extra passio: et ab intra pax animi cū patiētia pmanebāt. At etiā laus: quis est qui cogitare/ et narrare possit vituperiū et dedecus que in hoc mūdo inferūt dño ihesu christo? quot sunt nūchoīes in mūdo/ et quot fuerūt postq̄ ipse benedictus fruct⁹ virginis gloriose in cruce fuit appensus/ eū vituperātes? quot opprobria/ quot vituperia/ et quot enormia intulerūt/ et ei diebus singulis inferūt: quia modicū recolunt/ intelligunt/ et amant ipsum? et pro paruis rebus et villibus nolūt recolare/ intelligere/ et amare ipsum/ nec illi seruire/ nec honorificare eū. neq; de esse qd largit⁹ est illis/ neq; de mūdānis prosperitatib⁹ quas quotidie illis multiplicat/ nec insup de acerba morte quā p illis sustinuit q̄c̄s curāt/ nec gratiā agūt. neq; qd pessimū est: se reputāt honoratos hoc ipso qd fili⁹ dei naturā illoz se iduit/ volēs eē ver⁹ homo. sed vehemēti magnitudine recolēdi/ itelligēdi/ et amādi/ recolūt/ itelligūt/ et amāt villia/ caduca/ corruptibilia/ viciosa idigna amari/ et digna odiri. hec autē oīa sustinet in patiētia gloriosus fili⁹ virginis: sēp pacē et trāquillitatē aī retinēs: et nichilomin⁹

largitur omnibus plautis / et bestijs / et volatilibus pluuia celi / vt homines inde viu-
uant. Cum ergo patientia domini ihesu christi tanta sit: oportet patientiam
beatissime matris eius esse valde magnam / cum videat filium suum tam parum ama-
ri / et tam modice in mundo honorari ab eis: qui propter filium suum / atq; propter ip-
sam tantum honorati sunt. et tãtam oportet patientiam eius esse: vt correspondeat
patientie filij eius. quare neq; dicere / neq; cogitare possu magnitudinem patientie
gloriose virginis matris domini ihesu christi ait laus: vnde vi cõpulsã delinere me
oportet / patiẽtiã eius laudare. **Questio.** Laus (inquit eremita) in quadã ciuita-
te erat quidã mercator filium vnũ habens / quẽ valde diligebat: obiit autem merca-
tor ille. et mater educauit suum filium in bonis moribus q̃oprime potuit / remanẽs
vidua post viri sui obitum. cum autẽ filius ille puenisset ad eã etatẽ / qua poterat vri
officio mercature: rogauit suam matrem vt in aliquã regionem eum causa mercãdi
proficisci sineret. illa autẽ honesta domina diligebat vehemẽter filium suum cũ vnicus
esset illi / nec speraret vltorius se aliquẽ habiturã: et timuit ne filius in via forte mores
ref. vnde rogauit eũ / ne relinqueret eam: quoniã maius gaudium et cõsolatio quã
haberet / erat vidẽdo ipsum / et participando cum ipso. filius penitus secundum su-
um propositũ proficisci voluit / et demũ profectus est: secum asportãs quasi totã pec-
uniã hereditariã. qui in itinere fuit a latronibus occisus: et bonis suis oibus spo-
liatus est. Rumor autẽ venit ad matrẽ: qz filius eius occisus esset / et oib; bonis que
asportauerat spoliat;. hec autẽ mirabiliter cõturbata: et dolore et ira mota fuit / et hoc
adeo vt de patiẽtiã nichil retinuerit. vnde nec quisq; eã de morte filij sui cũ bonorũ
amissione potuit consolari. **questio** igitur est: vtrũ illa plus in perdendo filio suo cũ
pecunia perdidit: q̃ perdẽdo patiẽtiã quã potuit / et tamẽ habere noluit. **Re-**
sentio intentio dicẽs: quedam domina erat casta / multos habẽs probos mores / attra-
mẽ erat iracunda. cũ autẽ irascebatur: neq; vir eius / neq; aliquis in domo illa pote-
rat pacẽ et trãquillitatẽ habere / sed oẽs exponebat labori et pene. ita vt vir ei; et re-
liqui de domo illa: frequẽter iciderẽt irã et ipatiẽtiã. vnde vehemẽs erat p̃turbatio
in domo illa. manẽte vero sic illa dña cũ viro suo / et cũ familia dom; i illo labore: ac-
cidit quadam die vt superueniret rumor cuidã mercatori vicino illius domine / filium
eius in quadã nauĩ (que perierat) mortuũ esse: ita vt mercator ille pdiderit et filium / et
oẽs suas opes / quas in naue illa fortune cõmiserat. Lũq; hic audisset mortẽ filij sui:
leuauit oculos suos et manus suas in celum dicens. tu domine mi deus qui donasti
michi filium / et merces que secũ erant / benedictus sis in eternũ: quia de ipso et de bo-
nis que secum erant compleuisti voluntatem tuam. Ille siquidẽ laudans / et bene-
dicẽs deũ patiẽtiã optinuit: habẽs in aĩo suo pacẽ et trãquillitatẽ. valde mirata fuit
predicta domina super patiẽtiã mercatoris hui; / et quesuit ab eo quomodo posset
tantam habere patiẽtiã. qui respondit ei dicẽs: se hãc patientiam super morte filij
sui / et bonorũ amissione habere: qz semper dilexerat ea ad seruiedum / bonorãdum /
et amandum deum. Et quoniam hec erat intentio qua diligebat ea: idcirco virtus
huius vere intentionis contulerat ei patientie virtutem. redijt autẽ hec domina in
domũ suam et intrans culinã / probare voluit vtrũ satis salis in cibarijs pro ipsis p̃-
diendis esset appositũ. inuenitq; ea de manu ancille nimis salsa / et more soluto mo-
ta est ira. et p̃e ira nimia ollã cibariozũ pfregit: et atrociter verberauit acillã. cũ autẽ
vir eius expectaret cibũ suũ paratũ: nõ habuit qd mãducaret. Incepitq; redargu-
ere vxorẽ suã dicẽs: tũ eã difficile habere posse patiẽtiã si pderet ita filium quẽ admo-
dũ et mercator ille / cũ ipsa de modico sale in ollã abũdãt; fuso nõ potuerit patiẽtiã

Questio

Intentio

habere. tūc illa valde p̄siderauit sermones viri sui: et recolēs magnā patiētiā mercatoris (qui filiū suū et bona sua pro maiori pte pdiderat) statuit apud semetipsam se a modo seruaturā patientiā. quam si nō haberet: in semetipsa impatiens esset/et se ipsam coargueret et detestaretur. tūc ipsa perrexit ad mercatorē illū/filiū patientie: et rogauit eum vt consuleret ei quo pacto patientiam habere posset. Mercator autē ille respondit dicens: quoniā patientia habetur diligēdo deū super oīa/et diligēdo oīa intētiōe seruiēdi deo/et honorādi et amādi ipsum. vnde cū pro aliquibus contingit iram haberi: quando contrarietas tangit hominē vt moueatur ad iram. tunc ille cum concordantia debet tāgere cōtrarietatem/et adiuuare concordantiā cū magnitudine bonitatis/perseuerātie/potestatis/sapiētie/amōris/virtutis/sanctitatis/humilitatis/et iusticie. Itaq; cōcordantia vincit cōtrarietate: et superuenit patientia vincēs impatiētiā. valde placuit diē doctrina/ quā dedit illi mercator sup modo patientiā obtinēdi: et cū ex aliquo postea cōtingebat sibi irasci: statim loco cōtrarietatis opponebat cōcordantiā/et in ipsa concordantia bonitatē/ perseuerantiā/et reliqua. Itaq; patientiā habuit: et in animo pacē/et trāquillitatē. deinde fuit bona dñā/et mitis: vixitq; diu cū patientia in felicitate. **O**rare voluit oratio reginā patientie dei matrē/ vt mitteret in mūdū patientiā: et dixit ei. regina patientie/ misericordie plena: maxima est indigētia patientie in mūdo. In tantū nāq; multiplicata est impatiētia: vt vix sit in aliquo patientia. vnde tuā clemētiā inuoco vt p̄tinentiā mittas in mūdū: quoniā ipsa est vnū p̄cipioꝝ quib⁹ patientia potest haberi. nā cū accidit hoīes moueri ad irā et impatiētiā cōcurrētibus simul superbia/auaricia/inuidia/accidia/ira/et iniuria/et ceteris p̄cipijs ipatiētie: tūc adest ipatiētia. nec adesse potest patientia: quia sua p̄cipia tardāt numis: que sunt humilitas/largitas/charitas/māsueto/ iusticia/et reliqua. Sed si tūc mittere digneris p̄tinentiam/ ita vt homo cōfestim cū mouetur ad irā/vel ad impatiētiā se cōtineat donec p̄cipia et habitus patientie supuenerint: tūc possidebitur patientia. Sed nescio quod infortunū michi est/aut hoīb⁹ ipatiētibus: qz nulla est in mūdo cōtinētia. idcirco exule a mūdo cōtinētia: cū irrepit ira et impatiētia/ tūc recolere/intelligere/et odire cōfestim induūt impatiētie p̄cipia. nec possunt induere p̄cipia patientie: quia nō adest cōtinētia cū incipit impatiētia. Itaq; recolere/intelligere/et amare: p̄cipia patientie induerē nō possunt. Regina patientissima: patientia est id per qd̄ charitas potest viuere/et ira mori. et ipatiētia est id p̄ qd̄ potest charitas mori: et ira viuere. et hoc idē est de ceteris virtutib⁹: que cū patientia viuūt/et cū impatiētia perimūtur. et hoc habet esse/ quia cū aduenit patientia: cetera virtutes similitudinē eius induūt. et per illā similitudinē induūt opus memorie/intellectus/et volūtatis. et tūc vicia et impatiētia: in hoīe nullā habēt potestātē sed cū aduenit impatiētia: tūc oīa vicia similitudinē eius induūt/et colorātur ex ea/quēadmodū aqua in vino induit vini colorē. Idcirco sequūtur impatiētiā vicia cūcta. itaq; tūc virtutes potestate carent in opere memorie/intellectus/et volūtatis: quia iam colorātur/et cōprehēduntur alia similitudine/sub alieno dominio cōsistentes hoc autē dñā p̄ssima nō est multo faciēdū/ dū modo influas similitudinē patientie tue sup nos/cū magnitudine bonitatis/perseuerātie/potestatis/et amōris. vnde suppliciter inuoco misericordiā tuā: vt de fonte patientie qui in te est/mittere digneris sup nos abūdantiā patientie. vt homines adinuicē habeāt inter se pacē/et trāquillitatē: et veniat mūdus in bonū statū indutū patientia/charitate/et amore. Scis enī regina/oēs p̄tes hoīs i hoīe sub ipso esse passiuas: et ipse est sup eas actiuus. nā ipse mouet pedes suos ad ābulandū/

Oratio

et manus ad palpandū/et oculos suos ad videndū/et animā suam ad intelligēdū/
 et sic de alijs partibus suis: veruntamen quelibet partium aut potētiarum (ex quibus
 homo cōpositus est/et vnitus) habet partem actiuam et partem passiua. homo
 autem cum partibus actiuis mouet partes passiuas/ ad habendam passionē: sicut
 cū potentia motiua mouet potentiam mobilem/ et cum potentia visiuā visibilitatem
 ad aliquid videndum/ et cū potentia amariua amabilitatē ad aliquid amādū/
 et hic quidem est naturalis motus/ et naturalis operatio. vnde cū accidit i homine
 ira/ et impatientia: tūc totus inclinatur ad subiectionem/ et passionē et in omnibus
 potentijs suis ligatur ad agendum et dicēdū malū et recolendū/ intelligendū/ et dis-
 ligendū malum/ quia totus in passione comprehēsus est/ et ignorat quecūq; facit/ et
 dicit. quare capti deberet et ligari tāq; insensatus: saxa in transēntes intorquēs et
 lapides. Sed cum homo sub habitu patiētie consistit: tūc est liber secūdū naturam
 et vtitur libertate mouēdi pedē suū in viā rectā/ et manū suā ad bona opera pagē-
 da/ et oculos suos ad vidēda honesta/ et suum recolare/ intelligere/ et amare ad bo-
 na studiosa/ et amabilia. Tu autē dīa potētissima cū modico patiētie possēs sic ho-
 mines reddere liberos/ ad bona opera peragēda: sed sub habitu impotētie captos
 eos/ et ligatos esse permittis. hoc autē non deberet de te videri regina mitis: qua-
 re oportet vt oppositum super ijs operis. q; si non: totus mundus periclitatur a p-
 pria natura peruersus: neq; in eo esse videbitur dominus aut domina/ qui vtilitatē
 curet illius. **Questio.** Oratio (dixit eremita) quidā scutifer prauo seruebat do-
 mino: et quedam domicella prauē domine. vterq; autē illorum duorū orabat beatā
 dei matrem vt concederet ei patientiam. vnde questio est: quis illorum plus indi-
 gebat patientia. **Intentio.** Quidā rex in quodā festo beate dei matris marie
 tenuit celebre conuiuiū. et eadem die multos diuersorum ordinum/ inuitauit reli-
 giosos/ finito autem conuiuiū inter cōfabulandū de sermone in sermone procedē-
 do facta est dissensio inter duos illorum religiosorum/ corā rege et baronibus eius.
 vterq; enī laudabat ordinē suū: et eorū alter detrahebat ordini alterius. Alter vero
 excusabat ordinem suum: nec detrahebat ordini alterius. ille vero frater qui plus
 commendabat ordinem suum q̄ ordinem alterius/ detrahens alterius ordini: erat
 impatiēs: et propter suam impatientiam in impudentes sermones prozumpebat.
 Ille vero qui suum ordinem excusabat patiens erat et humilis in sermonibus: pla-
 cens regi et omnibus circumstantibus. sed valde mirabatur rex in modo duorum
 illorum fratrum: considerās que poterat esse ratio/ quare illi tam contrarium mo-
 dum haberent. et inquisiuit seorsum ab vtroq; eorū qua ratione intrauerat religio-
 nem. sed primo loquutus est cum fratre impatiēte: querens qua ratione intraisset
 religionē. qui respōdit: domine intēno qua religionē intraui est vt honorem habeā
 in mundo/ quia nullos homines video tātum venerari a regibus et potentib; q̄tū
 religiosos. quoniā quilibet religiosus q̄tūcūq; sit villis generis/ et paupis domus:
 sedet et comedit ad mēsam regis. Miles autem aut ciuis q̄tūcūq; sit nobilis: non
 audet sedere in eadē mēsa cū eo/ nec in eadē sede. Iterū religiosus predicabit/ et au-
 dietur a mille aut a decē millibus hominū/ et quidquid illi placebit dicet: vnde his
 rationibus/ et multis alijs que p̄tinet ad honore intraui religionē. quare oportet
 vt toto posse meo meū honorificem ordinem. et ideo valde turbatus fui: cum frater
 ille quē celsitudo tua hic videt presentem/ ordinē suū ordini meo p̄parare auderet.
 Cum autem rex hanc intentionem aduertisset: vocauit alium fratrem et secrete lo-
 quutus est cū illo/ querēs intētionem qua intrauerat religionē. Cui ille respondit

Questio

Intentio

dicens: dñe intraui religionē vt melius possim amare deū/et seruire illi. quoniam michi sic apparet: me posse meli⁹ seruire deo in ordine q̄ in mūdo/ q̄ melius possim assimilari dño ihesu christo in pauprate/humilitate/ et oratione in religione q̄ extra religionē. **A**ltū placuit regi ista responsio: quoniā cognouit id per qđ illoꝝ fratru alius patientiā/ et alter impatiētiā haberet. Et dixit fratri patienti/ totum mundū in perniciē tēdere ppter defectū vere intētionis: quoniā quasi omnes homines ignorant/ quid est vera intētio. et ideo nesciunt vti virtutib⁹: nec possunt diligere intentionē/ quā ignorant. tūc frater assensit ijs que rex dicebat esse vera: et loquutus est regi de intētionē prima ⁊ secūda/ et qualiter tractāda est nūc isto modo/ nūc illo. tantūq̄ loquū⁹ est regi de intētionē: vt rex pcepit eū habere cognitionem virtutis vere intētionis/ et quomodo intētio haberet aliā virtutē cū esset prima/ et quomodo aliā virtutē cū esset secūda. Et ideo rex rogauit fratrem illū. vt pegrinaret per mūdū predicās et demonstrās hoibus intētionē/ et modū quo ipsa sit vtendū/ et largiret ei et vni famulo expēsas ad sufficientiā. frater autē cōsensit regi: facta sibi tamē potestate maioris sui. Rex vero potestātē maioris impetrauit illi: vt p̄ficere retur p mūdum/ scđm modū qui dictus est. Ille autē profectus est: predicans hinc inde de intentione/ et plurima bona mundo intulit.

De pietate siue compassione.

Cap. XXV

Questio
Laus

Aus (ait eremita) quid est pietas? que respōdit dicens: pietas et cōpassio est id quod animo p̄miserationē infligit ⁊ dolorē: sup eū qui in tribulatione et indigentia iacet. Et quoniā beata dei mater plena est pietate: laudamus eā de pietate hoc modo. In illo enim die quo ipsa benedicta dei mater vidit preciosum ei⁹ filiū capi/flagellari/ clavis in cruce affigi/atq; mori: tantū habuit pietatis/doloris/ et cōpassionis sup filiū suū/ vt magnitudo pietatis q̄tū potuit se extēderit in ea/ in tantū vt magnitudo et potestas pietatis nō potuerint vltēr⁹ extēdi. imo quidquid potuerūt/ egerūt ad multiplicādā pietatē in ea: vt p̄re vehementi pietate maximā haberet passionē ⁊ dolorē/ quā magnitudo ⁊ potestas ī ea dare ⁊ multiplicare potuerit. hoc autē (inquit laus) oportuit esse scđm naturā rationis. nā cū dñs noster ihesus christ⁹ maximū haberet dolorē/ et passionē que potuerit esse/ et tantā insup cū moriebat⁹ vt magnitudo et potestas āplius nō possent sufferre: ideo oportuit vt dolor et passio matris eius corresponderet dolori/ et passioni ipsius dñi et ihesu christi. vnde maximā pietatē que in matre poterat esse: oportuit pietatē ipsius gloriose matris esse. hāc autē quā habuit in illa die dñice passionis: p̄re magnitudine sua correspondere oportet toti pietati quā ipsa beatissima mater habitura est vsq; in diē iudicij sup iustos/ et peccatores qui p̄rent/ nisi ipsa benedicta pietas ei⁹ eos sustineret. Cū ergo hec excellētissima pietas eius/ ī tantū habeat correspondere: nemo cogitare potest eius ineffabilē pietatē. Item cū dñs noster ihesus christ⁹ pendēs in cruce moriens expiraret: beatissima mater eius dolorosa/ stabat sub brachio filij sui vidēs ex filio suo guttarū sanguinis/ ⁊ aque multitudinē decurrere/ ⁊ p̄ mortis angustia riuos ab oculis eius fluere lachrimarū. tunc doloris gladius virgineū pectus p̄trāsuit/ ⁊ penetrauit cor inuolatū ipsius pie virginis matris. nam ille gladius mouebat⁹ a dolore et passione filij/ et figebatur in cor matris dei: in tantū vt aqua toto de corpore virgineo diuine matris/ ascēderet in oculos eius/ et flueret in lachrimas/ et in plāctus. Decessisset quoq; beata virgo mater p̄re nimio dolore/ et angustia: nisi cōplacētia oblate in preciū generis humani mortis filij sui/ paterne iusticie obediētis lenisset. sciebat enī in animo suo: quia filio suo sic mori placeret/

qui nisi voluisset/nūq̄ mori potuisset. mori autem volebat ad honorādā deitatem/
 que tantū honorauerat eius humanitatē: et propter etiā humani generis recrea-
 tionē. Et quoniā matri oportebat placere quecūq̄ placebāt filio: oportuit etiam vt
 mors preciosi filij sui eidem placeret. quia genus humanū recreabat: quod erat ipsi
 beatissimē matri valde placens/et gratū/cū sit sūmē pia. Cum ergo tanta passio et
 tātus dolor et tāta complacētia essent in ea/nec alterū illozum/ alterū iminuebat (ip-
 sa cōplacētia tamē protegente ipsā: ne nimius dolor eā extingueret) quod et qua-
 le igitur cor meditari potest/que lingua narrare pietatē: quā beatissima dei mater in
 die passionis sui filij preciosi pertulit? Gloriosa dei mater cum sit in celo/tantam
 habet super peccatores pietatē: quātā habuit cum esset in terra. tamē nullā ob hoc
 habet passionē aut dolorē: quod est/quia tota eius bonitas/magnitudo/perseue-
 rantia/potestas/et amor: gloria et sūmo gaudio cōprehēdūtur. Ista est ergo pietas
 pietatū/sup omnes pietates/doloris et passionis libera: tanta existēs nūc/q̄ta fuit
 cum ipsa pūissima mater cōdoleret mori dilecti filij benedicti/et mori peccatoꝝ. nō
 enī licet dici cū sit in celo/eā minui pietatē: quia sic minueretur vita peccatoꝝ in eā
 confidentiū. eius nāq̄ pietas sustinet vitā illoꝝ: et ducit eos ad portum penitentie
 et saluationis in die mortis eorum. Quicumq̄ ergo mirari voluerit: ad magnitu-
 dinem tante pietatis accedat/et videat hec mirabilia pietatis matris domini ihesu
 christi. **Questio.** Laus (ait eremita) quedam domina pietatem habebat de pi- **Questio**
 etate beate matris domini/ quā habuit cū videret filiū suū in cruce moriētē: et que-
 dam alia domina vnicū filiū habebat quē valde diligebat/ cui⁹ patrem occiderat
 miles quidam. qui quidem miles vbi dominā offendit cum filio suo ad sacras edes
 euntem beatā dei matrem oraturam/ vt cōseruaret ei filium suum/ et cum ab illo mi-
 lite defenderet/ qui virum suum nimis iniuste peremerat: eius filium arripuit/ et co-
 ram matre ferro per pectusculū capulo tenuis euibrato crudeliter interfecit. cū vero
 mater sic filium perimī videret: maxima pietate super eū mota est. vnde questio est:
 que illarum dominarum maiorem habuerit pietatem. **Intentio**
Respondet. Quedā domina valde diligebat beatā dei matrē. hec siquidē valde deuota multū
 in oratione permanebat: vt magis eā amare posset. nā q̄to magis eam orabat/ tā-
 to magis recolebat/ et intelligebat eā: et quanto magis recolebat/ et intelligebat eā/
 tanto magis amabat. Ideo vt posset eā excellenter amare recolebat/ et intelligebat
 eam in oratione sua: et vt etiam posset eā valde recolere/ et intelligere/ recolebat/
 et intelligebat q̄ maxime poterat magnitudinē bonitatis/ perseuerātie/ potestatis/
 sapientie/ amoris/ virtutis/ sanctitatis/ veritatis/ et iusticie beatissime regine pie-
 tatis. et cum magnitudine qua recolebat/ et intelligebat hec oīa: multiplicabatur et
 augebatur ei beate virginis amor. Quadā die cum hec persisteret orans coram al-
 tari prospexit in crucem domini/ et considerauit quomodo dominus noster ihesus
 christus moriebatur in presentia matris sue: et quomodo mater ei⁹ toto corde flere
 cogebatur/ pre pietate dolorose mortis filij sui/ et tūc illa pietatem de pietate matris
 dei cōcepit. verū tamē non plorauit. vnde cognouit se nō cōcepisse inde magnam
 pietatē: et cōsiderabat quid poterat eā ad flēdū impedire. Et recordata est quoniā
 cū aspiceret crucē/ meditare⁹ p vices ad filium suū/ qui in lōgiquas regiones per-
 rexerat ad negociādū. Et tūc illa vt plorare posset/ imagiabat⁹ corā se filiū suū capi-
 ligari/ viuū excoziari clamantē ad eā fer pia mater opem: et tunc pre pietate filij sui
 plorare cepit abūde. deinde conuertit se ad considerādā mortē domini ihesu christi:
 pro qua diu plorauit/ et etiā pro passione gloriose matris eius/ in se vehemētē inue-

Oratio

nir pietatē. Et exinde consueta fuit plorare: et cū nō poterat mortē filij sui (vt dictū est) effunderat / et tūc flebat amare. et ex illa p̄festim imaginatione cū eisdē lacrimis / se trāsseret ad imaginandā passionem dñi ihesu christi / et dolorē angustiferū beatissime eius matris: et sic illa q̄tuncunq; volebat / et quotienscunq; in lacrimas ir-
rūpebat. verūtamē nō illo modo cōtēta fuit plorare passionē dñi ihesu christi: quia videbat ei non se multū diligere beatā dei matrē / cū ad plorādū oporteret eā manuleuari p̄ mortis filij sui imaginationē. et orauit eā vt cōcederet ei gratiā plorandi propter eius amorē / sine omni artificio: et cōcessit ei beata dei mater / quia bona intētionē se inuabat in oratione sua plorare quā illi faciebat. **O**rauit oratio beatā mariā dicēs: tu regina p̄ssima cū sis fons / fluuius / et mare pietatis: oro te pro pietatis opibus. nā ex quo pietatē habes: opera quidē eius oportet te habere. **O**pus quidē pietatis est: vt ores filiū tuū vt ipse pro sua pietate misereat tot hominū qui ignorāter in ignē corruūt sempiternū / videlicet sarracenoꝝ / iudeoꝝ / tartaroꝝ / et ceteroꝝ infidelū. **D**ēs autē isti fide indiget / et sciētia / et sapiētib; christianis: qui fidei christiane veritatē eis ostēdāt. pro istis igi; pietatē tuā inuoco: vt nobis eos transmittas. disperge sapiētes p̄ orbē vniuersum: quia sic magnā caritatē nobis impendēs. vide et cōsidera mitissima dñia / q̄ta est pietas ista. **S**it quidā homo nudus / et afflictus fame / siti / et frigore: iacēs ad portā cuiusdā diuitis habētis in domo sua multos pānos / et multā pecuniā / et epulas multas / quāuis magna ē pietas sup̄ pauperē istū: multo quidē maior est pietas o dñia mea multos dare vtros deuotos / et sapiētes in ecclesia dei: de quoꝝ sciētia et doctrina / maxima infidelū multitudo inēdicet lumen fidei / et cognitionem dei omnipotentis / et gloriose virginis matris eius. **O** p̄ssima regina miserere super his: moue sapiētes chustianos ad amorē / ad deuotionem / et pietatem. fluant per vniuersum orbem fructificātes: et omnibus annūcient filij tui / et tuas honorificationes. **R**egina clemens / multi sunt scismatici a fide rhomana deiecti: videlicet greci / armeni / iacobite / nestoriani / georgiani: et cōplures alij / et quilibet illorum in via veritatis se esse credit. et si intelligeret a veritate se deuiare: in errore suo non remaneret. nūquid est hoc pium vt rhomana ecclesia tātum populum perdiderit? hodierna enim die plures sunt scismatici / q̄ catholici. placeat ergo tibi sanctissima domina pietatis caritate tua: vt moueas cor sanctissimi patris nostri pape / et deuotoꝝ cardinalium coadiutorum suoꝝ / vt quidquid possint agāt ad recuperandos eos / quos scismata a fide catholica diuiserūt. quoniam si circa id bene cogitādo laborare voluerint: magnū poterunt adhibere remediū. nunquid non est hec maxima pietas / et dolor vehemens: quoniam scismatici te inuocant matrem pietatis / et te amantes / et te adorantes / nichilominus ad perpetuas penas descendunt? **A**udi regina potentissima / tātum inde desidero clamorem excitari ac oriri: vt per orbem audiat vniuersum. hic orditur dolor meus: tanta quidem agitor / inde tristitia vt quāsi nolim esse creata. **E**go autem q̄ diu vixero tristis ero / et semper desolata: et nunq̄ aderit angustie mee remediū / donec appareat eos recuperandi remediū quos scismata ab apostolica fide / et sede detinent alienos / et ministretur eis orthodoxe veritatis lumen. **N**ā si illos ecclesia rhomana recuperet: facile erit a solis ortu vsq; ad occasum / conuertere quascunq; barbaras nationes. **G**loriosa regina bonitatis / multi sūt in lingua latina mali christiani: quorum malicia multo damnosior est / q̄ malicia gentium cuiuscūq; barbare nationis. **E**t tu pia domina habebis ne super his pietatem? Sanctitatis quidem indigentia patiuntur / voluntatur in tribulationibus viciorū / et inde bellis et pugnis

affligitur/ quas exerceret atrociter in seipfos. Tu autem regina pietatis: quāto magis sunt viciofi/ tanto te piā magis ostendes si super illos tuos oculos iacias pietatis. Sed cū pietas tua tāta sit/ vt nequeat esse maior: ecce ergo homines maximos peccatores/ sup quos si tibi placuerit potes pietatē maximam exercere/ in tantū vt eos ad opera bona deducas. Tu autem superabundas pietate: ipsi vero egent virtutibus/ in tribulationibus quidem verātur viciozū/ et nō est qui misereatur eozū. eia ergo tu fons pietatis: miserearis eozū. Non interest tua clemētissima virgo punire illos/ nec permittre in indigētia/ tribulatione/ et angustia: nō est enī tuū officiū iudicare/ sed potius parcere illis/ et pro iustis et peccatoribus orare. propterea deputata es esse ipsa que es: permittre ergo filium tuū iudicare et agere secundum beneplacitum volūtatis sue/ permittre sibi officiū suū. fuit oratio cōmota (et nisi timuisset beatam virginē mariam) in asperiores sermones prorupisset. **Questio.** Oratio **Questio** (dixit eremita) qdā bona dña cū viro suo/ et cū fratre suo/ et cū filio suo simul captiua ducta est a sarracenis: qui corā ipsa illos tres diris cruciatib⁹ sustulerūt. Illa vero cū quēlibet istoz diligere et vehemēter: maximā de quolibet eozū passa est pietatē. vnde questio est: de quo illozū maiorē debuit habere pietatē. **Intentio.** qdā dña magnā habebat pietatē ductā amore dñe nostre. Idcirco cū videbat paupes/ aut aliquos tribulatos: mouebat pietate/ et elemosynis/ et i qbuscūq; alijs poterat/ succurrebat eis libenter. et q̄to magis succurrerat eis: tanto magis crescebat in ea pietas. et q̄to maiorē experiebatur pietatē: tāto vehemētius diligebat beatissimā dei matrē. **Quadā** autē die hec bona domina: p̄siderabat in magnitudine pietatis quā ptulit ipsa beata dei mater/ cū fili⁹ ei⁹ de cruce p̄dēs moriebatur. et p̄p̄debat eā p̄ferre pietatē de filio suo/ cū videret illū moriētē/ et similiter pietatē de semet ipsa: quia propter mortē filij sui maximū dolorē et angustia sentiebat. dū hec itaq; considerabat/ quedā domicella eius dixit ei: domina ecce paratū est p̄adiū. et illa venit et sedit in mensa/ in qua vidit mapas pulchras/ et cyphos argenteos/ et multas escas opipare paratas: et tūc ipsa cōcepit sibi paupertatis desiderū/ vt in paupertate simlaretur beate gloriose dei matri/ sicut etiā ante voluit ei esse similis pietate. deinde cogitauit quomodo posset pietatē habere de seipsa: quoniā beata maria eā habuit de seipsa/ in die passionis discessissimi filij sui. et tūc amore beate virginis marie p̄posuit/ quecunq; sua dare pauperibus et egenis: vt tunc cum nichil haberet bonorum huius mundi/ posset de seipsa pietatem habere. et sicut proposuit: ita facto cōpleuit. et ibat per ciuitatē humiliter induta petens elemosynas hinc inde: sicut ceteri mendicātes. et cū habere nō poterat vnde sustentaretur: tunc de seipsa pietatē habebat. et suis diuitijs spiritualibus sustentabat passionem quā de mundi prosperitatibus ei dabat egestas. Itaq; diu vixit in ciuitate illa: et diuitibus et pauperib⁹ multa bona dedit exempla.

De consolatione

Cap. XXVI.

Laude quesitit eremita: quid est cōsolatio? que respōdit dicēs: cōsolatio est id qd p̄ aliquā satisfactiōē grauamina p̄p̄essis remediū āministrat. de cōsolatione igif cōsolationis: reginā beatā dei matrē laudem⁹ hoc modo.

Questio
Laus

Beatissima dei genitrix: est iustoz et peccatoz cōsolatio in magnitudine bonitatis/ p̄scueratiē/ et potestatis. aliquoties enī quidā hoies cōsolantē satisfactiōibus modicis sibi factis: sed cōsolatio huius beatissime dñe nostre semp est in magnis et nobilibus/ vnde cōsolationē eius magnā esse oportet. Cōsolatur enī iustos cū ob aliquas illis factas iniurias desolatur: videlicet cū aliquoties diuitias pdunt/ aut

parentes/aut cum infirmatur/aut tribulatur. Ipsa siquidem consolatur eos et visitat: cum bonitate/magnitudine/et perseverantia/virtutibus. Sicut aliquotiens contingit cum homo iustus desolatur: quia aliquis homo superbus illi conuicia fecerit/aut de suo quicquid sustulerit. tunc enim beata dei mater mittit ei patientiam/ et humilitatem: in recordationem passionis dilectissimi filij sui/et vituperationum ei illatarum in die passionis eius. quoniam per iniuriam maximam magno in vituperio eum occiderunt iudei/ in cruce suspēdentes sine culpa et peccato: in cuius ore non fuit dolus. et tunc consolatur ex illa visitatione: quam beata consolationis mater/ in animam illius transfundit. Tuncque delectatur se humilem et patientem esse propter iusticiam: ut aliquam habeat similitudinem domini ihesu christi/ qui summe patiens fuit/ et humilis/ in die salutifere mortis sue. Cum iustus perdit diuitias/aut parentes/aut infirmatur/vel alias tribulatur: tunc gloriosa dei genitrix cōfestum secundum voluntatem filij sui consolatur eum. quia transmittit ei recordationem qua perpendit deum velle cum iusticia/bonitate/magnitudine/eternitate/potestate/sapientia/amore/et virtute quidquid vult: et ideo cum perdit diuitias/aut parentes/aut sanitatem/et huiusmodi talia scit hoc accidere ex voluntate dei que super omnem humanam voluntatem dominatur. Adcirco voluntas serui iusti: consolatur in voluntate domini iusti. Itaque voluntas ipsius serui iusti: in voluntate sui iusti domini iustificatur. quapropter nascitur in voluntate ipsius serui iusti: spes/patientia/et amor/et virtus. unde florescit consolatio cum obedientia et exultatione: ita ut nec tristitia/nec desolatio dominari possint in voluntate eius/ qui ab ipsa dei matre flagitat in grauaminibus consolationem. imo plerumque contingit/ ut cum iusti aliqua prospera mundi perdant: delectantur ea perdidisse/ pro magnitudine consolationis et leticie que illis inde cōsurgit. et in super illa in re: agnoscunt suam fragilitatem/ et infirmitatem/et modicum huius mundi valorem. Cum peccator pro aliquo delicto suo desolatur/et recollit/ intelligit/et diligit beatissimam dei matrem: ita ut in suo recolere/intelligere/et diligere apponat bonitatem/magnitudinem/perseuerantiam/potestatem/sapientiam/amorem/et virtutem ipsius gloriose: ipsa protinus consolatur eum spe/misericordia/et venia. nam in spe illius: apponit ipsa similitudines illas quas ipse apponit in sua memoria/intellectu/et voluntate cum recollit/intelligit/et diligit eam sicut dictum est. Et quoniam ipsa mater misericordie induit magnitudinem/bonitatis/perseuerantie/et potestatis/spem quam tribuit peccatori: oritur ex illa spe contritio/cōfessio/et satisfactio. et adest misericordia et venia ex ipsa beata dei matre: et per consequens consolatio qua consolatur sic peccator in fletibus lachrymis/suspirijs/et penitentia: in quibus sunt amores/cōplacencie/leticie/et virtutes peccatorum in statu prosperum cōseruantes. unde mirabili cōsolatione cōsolatur peccatores ipsa/que cōsolationis fons est et origo. **Questio.** Laus (ait eremita) due bone dñe petebat a beata maria dei matre cōsolari: quoniam erant afflicte valde/et sine culpa aliqua. vna quidem illam habebat virum malum/et luxuriosum crudeliter eam tractantem/et dicentem ei multa enormia eamque pro villibus mulieribus deferentem. illa autem optum poterat patientiam cōseruabat. verumtamen de vicijis viri sui indoluit/ formidans ne forte deus eum in delictis suis puniret: et inualescebat dolor eius/ quia vicinia virum suum pro commissis eius diffamaret. et quauis circa hoc in suomet damno consolaretur: consolari tamen non poterat in viri sui damno/ quia valde illum diligebat. Adcirco hec orabat optum poterat dei genitricem/ ut sic consolaretur eam: ut vir eius fieret honestus/ iniquitates suas deferens. Altera vero similiter a viro suo luxurioso vexabatur/ consimiliter pene modo: sed illa ab eo prolem non susceperat. unde precabatur beatam dei ge-

Questio

nitricem/ vt cōcederet ei ex viro suo aliquam pulchrā prolem: in qua cōsolaretur de afflictionibus/ quas vir suus inferebat illi. **Beatissima dei mater** concessit cui libet illarū id quod petebat. vnde questio est: quā istarū maiori cōsolatione consolata est beatissima dei mater. **Arrauit intentio** dicēs: quidam mercator perdidit quid quid diuitiarū habebat. hic autē habebat vxorē/ et filios/ et erat ex venerabilib⁹ parētib⁹ ortus: et cū nō haberet vnde sibi/ et vxori sue/ et filijs suis satisfaceret: erat valde desolatus/ et insuper ab hominibus confundebatur cū esset illi villissimus amicus/ et pauperrimus victus/ et nō minus a parētib⁹ suis q̄ ab alijs pro sua paupertate villipēdebatur. vnde rogabat beatā dei matrē: vt cōsolaretur eū/ quoniam paupertas/ verecundia/ et desolatio illū nūmū affligebāt. **Quadā autem die** cum ille super consolatione sua orasset beatam dei genitricem: fuit illi cordi vt ciuitatem illa die tota perambularet et consideraret circa diuites/ et pauperes ciuitatis illius vtrozumq; cōtinentias: vt eligeret discernēdo quozum continentia/ deo et gloriose genitrici ipsius esset acceptior. hoc itaq; sicut considerando proposuit: ita et re exsecutus est. et vidit diuites/ multas vanitates loquentes/ et pauperib⁹ iniuriātes: pauperes autem q̄uis aliquas vanitates/ non tamen tot et tantas quot et q̄tas diuites. **Luncq; sic ciuitatem lustraret:** venit in quendam locum vbi pauper quidam elemosynam a diuite quodam peteret/ habens modestos sermones/ et humiles: at diues illi elemosynam dare recusauit. qui quia non statim a facie sua fugisset/ vbi se nichil daturum dixisset: conuicijs plurimis illum affecit. pauper autē patientia vicebat. quo audito: consolatus est ille in paupertate sua/ et inde dilexit plus esse pauper q̄ diues. et in patientia paupertatem suam sustinuit laudans/ et benedicens deum/ et gloriosam eius matrem: qui consolabantur eum in paupertate sua quā diligebat. nam in se ipso sentiebat se magis valere in virtutibus/ et moribus quia pauper erat: q̄ tūc cū esset diues. et frequētius recolebat/ intelligebat/ et diligebat deū et beatissimā matrē eius/ et pl⁹ despiciebat mundi vanitates magisq; gloriā desiderabat sempiternam. **Regina consolationis** (inquit oratio) valde desolata sum: et ex mea desolatione tantū michi tristitie et perturbationis adest/ vt nūq; leta futura sum/ donec michi de grauaminib⁹ illatis satisfactio fiat. Satisfacias ergo michi domina mea mirissima in grauaminib⁹ meis: vt cōsolatā me reddas et letantē. hec si quidem satisfactio est pro vtilitate publica: quā amiss. q; quasi nemo degit i mūdo/ publice vtilitatis amic⁹. et si reperitūtur aliqui: sūt quidē parue potestatis/ et modice auctoritatis. vtilitas autē publica p̄cipes/ proceres/ et p̄latos exigit: et insuper multos ad eā totis viribus promouendā/ vta magnanibus et principibus ametur. et quoniā huic negotio video illorū neminē incubere: valde tristis sum et desolata. **Tu autē miserorū consolatrix** mirissima/ refugium viduarū/ orphanorū/ et pauperū: cū sis consolatio in minimis/ bene quidem iustum videretur vt me consolari etiam dignareris in tantis. Nonne potius ad te pertinet tribuere consolationem in reb⁹ magnis q̄ in paruis: cum sis in bonitate/ magnitudine/ et potestate maxima? Si filius alicuius pauper cule mulieris infirmatur: sanas eū/ et consolaris eā. aut si aliquis quia perdidit diuitias desolatur: eas quidē restituis illi/ atq; consolaris eum. michi autem publicam totius mundi vtilitatē petenti: cessas consolationē mittere. et michi quidē fit satisfactio nulla: quia quātūcūq; hinc inde pergā nūc per hos/ nūc per illos/ neminē tamē inuenio vtilitatis publice curatorē. **Audi regina clemēs** p̄solaberis me an nō? **Nec etiam** si me cōsolari decreueris: putes me cōsolatā/ si michi vnū gallū/ aut vnā gallinā/ aut vnū cāpū/ aut vnā vineā/ aut vnam ciuitatem/ aut

Intentio

Oratio

vnum regnū/ aut vnam prelaturam dederis. Nam in his rebus particularib⁹: cor
 meum non multum glutinatur ac adheret. cōsolabor autem si vtilitatē istam michi
 concesso que proffit vetule diligenti gallinam suam/ et rustico in vinea fodienti/
 et principi/ et prelato/ et omnibus hominib⁹ in hoc mūdo viuētib⁹. et insuper ve-
 hemētius etiā cōsolabor: quia de vtilitate publica tunc filius tuus/ et tu honora-
 bimini. quia enim in mundo neglecta est vtilitas publica: inhonorata es et despe-
 cta respectu tanti qui te decet honoris. heu quis est qui cōsolari possit: cum in mū-
 do vtilitas publica omnino sit peruersa? proueniunt enim inde vniuersales pesti-
 lentie/ sterilitates/ bella/ et vniuersalia damna. absit o domina mea. Ego nequaquā
 sum illa/ que modicis commodis in damnis maximis valeam cōsolari. Regina
 pijs⁹is/ is qui intellectu/ et ratione vtitur/ habens erga te/ et erga se ipsum/ et pri-
 mū suū caritatem: quomodo cōsolari potest ex hominib⁹ in inferno sepultis/ qui
 a penis insinibilibus in eternū non eribunt? Quis dicere possit/ aut cogitare illo-
 rum damna quia sempiternam gloriā amiserunt/ habētes sempiterna tormentā?
 Iterum postea cōsolatione ex ijs qui perditū sunt: quid erit ex ijs qui quotidie per-
 duntur tendentes incessanter in ignes sempiternos? videlicet ex tot sarracenis/ tot
 iudeis/ tot paganis/ tot malis christians. nam et si vnus tendat in gloriā: mille cor-
 ruunt in penas. Cur ergo cōsolabor? cur gaudebo? cur delectabor? semper flebo/
 semper merebo/ et iacebo in tristitia. Cōsolabor ne/ quia plura sunt vicia q̄ virtu-
 tes: et quia plus est mali q̄ boni? quia plus spiritualibus diliguntur mundana: et
 quia filius tuus/ et tu non cognoscimini/ nō amamini/ nō honoramini/ per mūdū?
 Altissima domina hec cōsolatio sit alterius: quoniam me nūq̄ videbis in illa. pl⁹ enī
 diligo esse bonā desolatā: q̄ malā cōsolatā. verūtamē oro te vt me cōsoleris/ et cō-
 cedas michi ea que postulo a te: qm̄ nimū prelaturū est hoc dānū meū et lāgor me⁹.

Questio

Intentio

Questio. Oratio (dixit eremita) quidā vir iustus: diligebat suū bonū filiū/ et suā
 bonā vxorē amore vehemēti. quadā autē die ipse/ et vxor/ et filius eius p̄ quandam
 magnā et horrentē siluā incedebāt: et ecce duo leones qui vorarūt eius vxorē/ et filiū/
 hic autē bonus homo: solus remansit desolatus vehemēter. vnde queritur: de quo
 illorum duorum plus debuit desolari. Aut intētio. erat in quadam ciuitate que-
 dam domina valde pulchra/ et bona/ et ex venerabilibus parentibus orta: quam
 quidam insanus iuuenis diffamauit apud virum/ et parentes eius/ et apud omnes
 ciuitatis illius accolos/ adeo vt illa nimis in tristitia afficeretur/ valde desolata:
 nec habebat filios/ cum quibus solaretur. cū viro quidē suo nō poterat psolari/ nec
 cū aliquo suoz: qm̄ oēs eā haberēt suspectā. Quadā autē die accidit: vt hec valde
 desolata fuerit/ quoniam vir eius illius honori coram multis honorabilibus/ p̄vuis
 sermonibus detraxerat. illa autē se cōuertit ad beatissimā dei matrē/ recordata quo
 modo ipsa pietatis mater: stabat sub cruce desolata nimis/ cum filius ei⁹ benedic⁹
 spiritum emitteret. et dixit ei: o domina preciosa cū sis excellētissime cōsolata/ ex illa
 pena quā tunc pertulisti in dolore/ et tristitia/ dignare me cōsolari: quoniam ampli⁹
 nō possum penā pati quā desolatio michi inquit/ et desiderū cōsolationē tuā sen-
 tiēdi. Cum autē sermones suos finiuisset: venit ei in mētē vt cōsolaretur in virtutib⁹
 et humilitate quas habebat ipsa virgo parēs. et tūc beata virgo/ cessit illi volū-
 tatē velle sperni: qm̄ humilitatis natura/ est dare placētā humilib⁹/ cū honorāt/
 et despiciūt iūste. Tūc spes/ refrigeriū dedit illi i pena quā sentiebat: qm̄ psiderabat
 se in gloriā p̄miū habiturā p̄ pena quā sufferēbat/ et caritas fecit eā amare patiētiā.
 caritas enī est ea virtus que bona facit amare. et iusticia tribuit illi satisfactionē bo-

nitatis/magnitudinis/et perseverantie. quoniā bonū erat ei in hac infirmitate sua se patientem esse: sapientia vero ministrabat ei leticiā. Nā ex hoc quia se sciebat innocentem: magnā sentiebat sibi felicitatē. fortitudo similiter impēdebat ei animositatē: qua existeret alti cordis/totā hominū infamiā parvipendēs. temperātia cōferebat illi sermonū sobrietatē: et fides fidelitatē. erat nāq; fidelis erga virum suū in omnibus operibus suis: et officio cōiugij fideliter vtebatur. Cūq; suā bonā intētionē proposuisset/vt sēper cū virtutibus ad alleuiandā infirmitatē suā cōsolaretur: sentiebat se in bona animi trāquillitate/imo in meliori q̄ prius/cū esset sine ifamia. et ex tunc se sensit valde cōsolatā: laudās et benedicēs deū et gloriosam eius matrē. Sic igitur re se habēte accidit vt ille qui infamiā super illā intulerat quēdā hominē occiderit: pro quo fuit mortis supplicio addict⁹. qui cū duct⁹ esset ad supplicij locū/cōfessus est corā omnibus dicēs: in periculo anime sue/se false ⁊ nequiter diffamasse bonā illā dominā. et recuperavit illa suā bonā famā: et gratiā viri sui/et omnium hominū. Ceterūtāme virtutes nō vsq; a deo adheferūt illi vicine ⁊ comites: q̄stum prius q̄ esset in infamia/ quoniā tantū eis non indigebat.

De paupertate

Cap. XXVII

Remita quesuit a laude. quid est paupertas? cui laus respondit dicens: e paupertas est id quod a mūdānis diuitijs/remouet affectum: ⁊ ad habēdas virtutū diuitias tribuit libertatē. et quoniā beatissima dei mater dū in mūdo puerfata ēst/paupertatem inter mūdānas prosperitates sustinuit: ideo laudemus eam de paupertate. Dum beatissima dei mater in hoc mūdo viueret/paupertatem sustinebat/et bonorum mundanorū penuriam: vt filio suo cū paupertate seruiret. nā sicut humanitas filij sui deitati seruuit cū paupertate/laborib⁹ ⁊ morte: sic oportuit vt ipsa dei genitrix filio suo seruiret cū paupertate. sic vt mundanas diuitias et prosperitates non amaret: sed potius diuitias virtutū. Ideo paupertatē habuit in indumentis/et epulis/et in conuersatione. quod tamē bene patuit in die illa qua peperit filiū suū: quoniā tūc nō habuit domū vbi reclinaret. ⁊ humilib⁹ pānis inuoluit benedictū filiū suū: nec habuit multas ancillas ei famulantes. nā secū dū q̄ erat regina celi/et terre/et secū dū q̄ ei maximi cōueniebant honores et maxima obsequia: ita viceuersa respondebāt ei paupertas/et ille honor/que illā pro tūc decebant. vnde nō est qui paupertatem eius cōparare possit: tanta erat paupertas eius in omnibus que magnitudinē conueniūt paupertatis. Paupertatem beatissime dei matris (inquit laus) tantam oportuit esse/vt forma fieret ⁊ exemplar omnibus paupertatibus hominū: qui sub paupertatis habitu deo seruire intendunt. Alioquin paupertas illius defectiua fieret in magnitudine bonitatis/perseuerātie/potestatis ⁊ reliquorum: quod est impossibile. Cum ergo tot paupertates sint in tot hominibus qui via paupertatis deo seruire desiderant et gloriose matri eius/et in tot hominibus fuerit ⁊ in tot sit adhuc futura paupertas: quis poterit ipsius gloriose virginis matris estimare paupertatem quam informare oportet ⁊ purificare ceteras bonas paupertates que sunt/et erunt? Manifestum est igitur paupertatē ei⁹ maiorē eē in bonitate/magnitudine ⁊ potestate/ceteris paupertatibus: ex quo ceteris paupertatib⁹ eā decet esse formā/atq; principiū primū. Beatissima dei mater spirituale et tēporalē habuit paupertatē: spirituale qdē qz noluit hui⁹ mūdi diuitias habere. tēporalē vero qz neq; pecuniā/neq; possessiones/nec qcq; habebat qd ad mūdānas diuitias ptineret extra paupertatis legē: qz sic nō eēt ei⁹ paupertas i bonitate/magnitudine/perseuerātia/virtute/scitate ⁊ amore. Ex eo em̄ qz spūalē ⁊ tēpalē

Questio
Laus

virtutē habebat: erat virtutibus diues. nam q̄to magis pauper erat spiritu videlicet non diligens diuitias mundanas/et q̄to magis pauper erat temporalibus bonis: tanto magis diligebat fidem/spem/caritatem/iusticiam/sapientiam/fortitudinem/temperātiā. ad has nāq̄ virtutes optinendas diuitie mundane maximū afferūt impedimētum. nam anima cuiuscūq̄: q̄to magis habet recolere/intelligere/et amare diuitias hui⁹ mundi: tātō minus potest recolere/intelligere/et amare diuitias virtutū. que scilicet diuitie sunt magnitudo bonitatis/et perseuerātie/et bonitas magnitudinis/et pseuerātie/et reliquarū p̄fectionū. quare q̄cunq̄ minus habet de tēporalib⁹ diuitijs: magis potest recolere/intelligere/et amare diuitias virtutū.

Questio

Idcirco gloriosa dei mater diuitias nō dilexit tēporales: vt posset recolere/intelligere/et amare diuitias spirituales. **Questio.** Laus (ait eremita) due sorores simul vnā vineā possidebāt: cuius prouentibus ille viuebāt. Accidit autē quadā die vt cum simul audirēt missam/forte vidissent in tabula super altare dei genitricis iacentis in lecto figuram/et figuram filij sui positi in presepio/vbi bos et asinus comedebant: quelibet illarum valde cōsiderauit paupertatē beate dei genitricis/et cum egressa essent a basilica ceperunt adinuicē loqui de magnitudine paupertatis ipi⁹ dei genitricis. Ambe deniq̄ simul cōsenserūt: vt ipse ad honorē beatissime dei matris / totis viribus suis paupertatē amaret. vna illarum suā partem vinee vēdidit: et pecuniā pro illa habitam pauperibus / amore beate dei matris elemosynā petētib⁹ erogauit. In tantūq̄ dilexit paupertatē: vt in omnibus tēporalibus voluerit esse pauper. nichil quidē tēporale voluit possidere: vt ei⁹ paupertas esset in excellenti magnitudine bonitatis/spēi/caritatis/sanctitatis/et perseuerātie. Altera vero soror reliquā vinee partē possedit/et de bonis que p̄cipiebat ex ea viuebat pauperiter: residuū vero pauperibus/pro beate virginis amore elemosynā petētib⁹ erogabat. Itaq̄ diligebat illa paupertatē in seipsa/et in alijs habentibus illam. et vt ipsa et alij qui paupertatem habebāt. possent in paupertate diu viuere: sustētabat se ipsam/et alios qui paupertatē amabāt. vnde questio est: que illarū plus paupertatē amauit. **Intentio** Narrauit intentio dicens. filius cuiusdā diuitis remansit valde diues: q̄ in pater illius diuitias amplas in sumis/et possessionib⁹ ei reliquerat. parentes autē eius incitabant eum: vt duceret vxorē. Ille vero considerādo cogitauit/vtrum duceret vxorem obligatus mundo: aut mūdum amore dei relinqueret. Cum itaq̄ cōsideraret/nesciens vtram illarū duarū viarū acciperet: orauit beatā dei matrem/vt concederet ei gratiam eligēdi viam potiorē. oratione autē facta / fuit ei cordi vt omnia que habebat venderet: et daret pauperibus/ elemosynam querētib⁹ amore beate dei genitricis. et sicut animo cōcepit: sic opere compleuit. Cum autem factus esset pauper nichil habens/ accessit ad quoddam monasterium rogans vt eum reciperent in fratrem: quia diligebat esse pauper regularis/ et ordinatus vt moribus et virtutibus fieri possit diues. et factus est eo in loco religiosus. Illo sic existente paupere et spiritualiter/et temporaliter in sanctitate vite: factum est vt episcopus ciuitatis illius migraret a seculo/ et ille elect⁹ est in episcopū/ quoniā optimis moribus p̄ditus erat. multūq̄ sciētie didicerat: ab eo tēpore quo initiatus est religiosus. Illi qdē electioni q̄tū potuit obstitit: q̄ nullas volebat tēporales possidere diuitias. Nā enī ea de causa reliq̄rat mūdū: vt magis q̄ pu⁹ diues fieret. Et insup diuitias virtutū quas cū paupertate fouebat et cōseruabat: nō adeo cōmode posset cū diuitijs secularibus fouere et cōseruare. quare penitus renūciās electioni noluit episcop⁹ esse/ sed poti⁹ in intētiōne paupertatis voluit perseuerare.

Regina celi (ait oratio) tu es domina paupertatis spiritualis/et temporalis. nã cū
 esses in mūdo: nemo post filium tuū fuit in tanta paupertate spirituali/et tēporali.
 et quoniam tu es regina/materq; paupertatis: oro te/ vt paupertatem spiritualem
 concedas eis/ qui paupertatem possidēt tēporalē. quoniã cū temporalis paupertas
 habetur sine spirituali: malum est: nam illa est sine forma/ et virtute. idcirco hi qui
 sunt pauperes bonis mundanis/ nec sunt pauperes spiritu: diuitias mūdanas cu-
 pit eorum voluntas. et statim prozūpunt in falsitates/fraudes/latrocinia/hypocri-
 sim: vnde damna sequūtur valde magna. Tu autem neminē sinere debes fieri pau-
 perem bonis mundanis/extra paupertatem spiritualem: qua mundanas aspernē-
 tur diuitias/ que sunt occasio destruendi diuitias spirituales. nam quoniam habēt
 in aliquo tue paupertatis similitudinem: tua quidem paupertas in verã/et sanctam
 paupertatem eos informet. **Q**ueso tu virgo mater benignissima: scis paupertatem
 spiritualem/et temporales diuitias satis adinuicem conuenire posse. nam spiritu-
 als paupertas: forma est informans et ordinans diuitias temporales. quare te o-
 ro domina mitissima: vt habentibus diuitias temporales/ paupertatem transmit-
 tas spiritualem. Tu autem quotidie cōcedis pecunias/agros/domos/castella/vil-
 las/oppida: sed vix est cui spiritualem tribuas paupertatem. nam ij quib⁹ diuitias
 concedis sine spirituali paupertate: diuitijs nequeunt saturari / imo q̄to plures
 habent diuitias/ tanto sitiunt habere ampliores/ easq; nō cessant accumulare. pau-
 peres vero qui ob amorem tui elemosinas queritant fame: pereunt. diuites autem
 diuitias captas detinent: vt nec sibi seruiant/nec alijs profint. qui scilicet diuites in
 temporalibus si paupertatem spiritualem haberent: saturi diuitijs fierent/ et dili-
 gerent eas iuxta magnitudinem bonitatis/non autem iuxta magnitudinem mali-
 cie. et iuxta magnitudinem virtutis: non autem iuxta magnitudinem viciorum.
Nonne hec quidem est malicia maxima: vt homo vnus tantum possideat diuitia-
 rum q̄tum centum /aut q̄tum mille hominibus sufficeret/qui plus boni agerēt in-
 desinguli q̄ ipse solus? ha regina potens q̄ male diuise sunt diuitie huius mundi:
 et certe non multum inde lucraris. nam possidentes eas: vix te nominant/ nec tan-
 tum in te sperant/ q̄tum in diuitijs suis. imo potius deridentes improperant pau-
 peribus miseras eorum: qui propter amorem tui/paupertatem subierūt/ elemosy-
 nas hinc inde queritantes. **R**egina gloziosa si spirituales diuitias largireris
 eis/ qui diuitias possident temporales: hoc si quidem bonum opus esset. nam diui-
 tie spirituales/et diuitie temporales simul concordant in magnitudine bonitatis/
 perseuerantiē/ virtutis/sanctitatis/et iusticie. nam cū recolere/intelligere/et ama-
 re hominis indutū est bonitate/magnitudine/perseuerātia/ virtute/iusticia/et san-
 ctitate et reliquis: tūc est homo diues. quoniã iste sunt diuitie: multo meliores etiã
 q̄ pecunie/ possessiones/ z cetera diuitie corporales. atq; paupertas spiritualis est
 intra illud recolere/intelligere/ z amare: que spiritualibus diuitijs sunt induta. que
 quidē paupertas spiritualis etiã est de bonitate/magnitudie/et potestate/que recole-
 re/intelligere/et amare iduīt: se pl⁹ habēria ad diuitias spirituales q̄ ad diuitias tē-
 porales/qm multo magis valēt. ha regina potēs (iq̄t oratio) tu cōcedis diuitias tē-
 porales: dignare cōcedere et diuitias spirituales. sed iã quasi vides vt pl⁹ cōcedas
 ex ijs que minus diligis: q̄ ex ijs que plus diligis. **A**nota fuit oratio z ampliora di-
 xisset: nisi eremita hãc illi questionē mouisset. **Q**uestio. Oratio (inquit eremita)
 tres domine orabant beatam mariam: alia quidem vt concederet ei paupertatem
 spiritualem et temporalem/ alia vero vt tribueret ei paupertatem spiritualem/ et

Intentio:

diuitias temporales/tertia vero vt largiretur ei diuitias spirituales z temporales. vnde questio est: que illarū questuit ab ea potius donū. Ait intentio- quidā diues et quidā pauper simul ad quoddā monasteriū proficiscebantur: quod complures religiosi incolebāt. illi quidē associauerunt reuerēter diuitē: quia de bonis tēporalibus eis impartiebatur/ pauperē vero cum humiliter esse indutum viderent: non associauerunt/ nec aliquē ei impēderunt honorē/ quous scirent eum esse moribus/ et virtutibus diuitē. vnde mirabatur ille pauper/ cur pauperū alij alios nō reuerētur: et maxime cur nō reuerētur potius paupertatē spiritualē/ quā diuitias tēporales. cū ille sic cogitaret: venit ei in mētē vt gereret malā voluntatē in illos religiosos: quia debitā nō ei exhibuissent reuerentiā. Sed quia bona intētionē mirabatur/ et bona intētionē paupertatē amabat: iuuit eum bona intētio ad recordādā humilitatē/ quam in paupertate dilexit habere in honore/ sicut et habebat eā in diuitijs tēporalibus. et tunc placuit illi quia nullā ei reuerentiā impēderant. nam id fuit illi occasio patientiam habendi/ et humilitatem/ et amandi paupertatem: et more solito bonam ad illos ex tunc gessit voluntatem.

De elemosyna.

Cap. XXVIII

**Questio
Laus**

I Aus (ait eremita) quid est elemosyna? quer respondit dicens: elemosyna est tribuere res necessarias ijs qui indigētes / amore dei petūt eas. Quoniam ergo beata dei mater/ facit elemosynā et diligit eam: de elemosyna laudemus eam hoc modo. Beatissima dei mater domina nostra: diligit elemosynam cum magnitudine bonitatis/ perseuerantie/ potestatis/ virtutis/ et amoris. Idcirco facit elemosynā esse magnā in bonitate/ perseuerantia/ potestate/ virtute/ et amore. hanc autē magnitudinē elemosyne facit ipsa in bonitate/ magnitudine/ perseuerantia/ potestate/ virtute/ et amore dantis: illā autē recipiētis videlicet in illius recolere/ intelligere/ et amare. hoc facit beatissima domina nostra/ vt ipsa magnitudo quā habet elemosyna in bonitate/ perseuerantia/ potestate/ virtute/ z amore: faciat magnū recolere/ intelligere/ et amare dātis elemosynam aut recipientis. Et quoniam ipsa beata dei mater de magnitudine sua facit magnitudinem elemosyne magnā esse/ et de bonitate sua facit esse bonā/ et de perseuerantia sua perseuerantem/ et de potestate sua potentē/ et de virtute sua validā/ et amore suo eā amabilē: oportet elemosynā esse magnā bonitate/ perseuerantia/ potestate/ virtute/ amore/ et in ceteris circumstantijs que ad elemosynam sunt pertinētes. quare beatus est quicumque sit tam bona/ tā magna/ tam perseuerans/ tam potens/ tam valida/ et tam amanda.

Quoniam pijsimā dei mater magnitudinē elemosyne diligit: idcirco maximā elemosynam agregauit in hoc mūdo. nā omnia bona ecclesie sancte dei/ ex elemosyna processerunt. Cum ergo bona ecclesie sancte dei tot et tanta sint in bonitate/ magnitudine/ perseuerantia/ potestate/ virtute/ et amore: satis quidē patet quoniam beatissima dei mater elemosynā diligit/ et omnes illos qui dederūt eā/ et qui possident illam sub forma magnitudinis/ bonitatis/ perseuerantie/ potestatis/ virtutis/ et amoris. nā preter istam formā: ipsa beata domina nostra non posset eam amare. nam secundū elemosyne formam: oportet elemosynam possideri a possessoribus et ministratoribus/ et cōseruatoribus eius. et cū faciunt oppositum: vtiq; beatissime/ et potētissime dei matris/ et elemosyne sunt inimici: indigni ministrare/ et conseruare elemosynam/ et indigni sustentari ab elemosyna et ab ea vtilitatem vllā percipere. Et cum illi elemosynā illis detinent et impediunt qui sunt in magnitudine

bonitatis/perseuerantie/potestatis/et similitū: culpam incurrūt /pro qua in presen-
 ti seculo vel in alio punientur. **I**ste uehementi amore quem beatissima dei ma-
 ter gerit ad elemosynam: vult ipsa multos esse homines elemosynam petētes /ma-
 gnos in bonitate/perseuerantia/potestate/virtute/et amore: atq; in fortitudine. al-
 ti magnanimiq; cordis. et ideo sunt in mundo tot pauperes elemosynam peten-
 tes /vel elemosyna magna sit in eis. et quoniam petunt elemosynam amore dei et
 beate genitricis eius: habet quidem beata dei mater magnam in eis complacen-
 tiam /cum sunt multi viri et mulieres petentes eam. maxime cum boni sunt /et
 sancte vite: et multo maiorem etiam in eis qui diuitias et prosperitates mundi res-
 linquunt. et petunt elemosynam / vt habita elemosyna deum et gloriosam dei ma-
 trem eius laudent et benedicant in ea / dantibus et recipientibus illam habentibus
 adinuicem mutuam caritatem. veruntamen cum petunt elemosynam vt ha-
 beant diuitias aut prosperitates: agunt contra naturam et proprietatem elemo-
 syne / que paupertati concordat secundum eius diffinitionem. vnde sūt indigni: vt **Questio**
 elemosyna subueniatur illis. **Questio.** Laus (ait eremita) due domine fuerant
 valde diuites: que in magnā deciderant paupertatem. Altera vero illarum vere-
 cundabatur elemosynam petere: et rogauit quendam vicinum suum vt pro ea pete-
 ret elemosynam / quia vnde viueret non habebat. Altera vero non verecundaba-
 tur quoniam delectabatur esse pauper / et in tantum elemosynam diligebat et pau-
 pertatem: vt ipsam et elemosynam peteret. et accidit vt hec domina et vicinus al-
 terius domine (que mendicari verecundabatur) a quodam ciue elemosynam pe-
 terent. vnde questio est: cui illorum citius ille debuit elemosynam dare. **I**nar-
 rauit intentio dicens. quedam domina erat valde diues / elemosynam diligens ve-
 hementer: et pre uehementi amore elemosyne cum poterat libenter elemosynā da-
 bat. Accidit autem quadam die / cum hec dedisset elemosynas multis pauperibus:
 vt illa considerauerit se non posse sufficere / ad tantam elemosynam faciendam. vnde
 proposuit se non amplius elemosyna tantam facere. Sed cum illa hunc in modum
 considerasset: virtus intentionis qua elemosynas faciebat iuuat eam. quia tetigit eā
 spe / et commouit eam ad reijciendam spem in deum / et in gloriosam dei matrem: vt
 concederent ei sufficientiā bonorū huius mundi / in tantum vt posset elemosynam
 facere per omnia tempora vite sue. Cum autem intentio tetigisset eam spe: excitauit
 eam charitate / in tantum vt commoueret eam ad tantum amorem ad elemosynam
 concipiendum / vt desiderauerit esse pauper / et elemosynā querere / si tamen ita cō-
 tingeret vt bona sua illi ad elemosynam faciendam descenderent. et tunc ipsa pposuit **Oratio**
 per omnia tempora vite sue elemosynam more solito facere: atq; spes et charitas cū
 auxilio beate dei matris faciebant eam bonis abundare. **G**loriosa dei mater (ait
 oratio) multi sunt viri / et mulieres virtutibus pauperes / in bonis mundanis mul-
 tum habundantes: et quoniam sunt pauperes virtutibus non faciunt elemosynā.
 vnde oro te gloriosa / vt tu (quātū diligis elemosynā in magnitudine bonitatis / p-
 seuerantie / potestatis / virtutis / et amoris) facias elemosynā virtutū / illis qui bonis
 mundanis sunt diuites / et vt sint elemosyne amici et seruitores. et placeat tibi potē-
 tissima et omni virtute plena: vt de virtutibus elemosynam facias. Si enim homi-
 nes elemosynam diligentes faciunt eam de pecunia / tritico / de possessionibus / et ce-
 teris rebus quas habēt: nonne tu facies elemosynam de hoc ipso quod tu habes /
 cum tu multo melius virtutes habeas q̄ ipsi diuitias suas? **P**ia domina misericor-
 die. et si omnes a te non petant virtutes: tu tamen cessare non debes de virtuti-

bus elemosynam facere. et tu que tot diebus elemosynam facis de bonis mūdānis a te petentibus illa: nonne elemosynā facies de fide/spē/caritate/iusticia/et ceteris virtutibus. viris supplicibus qui a te illas petunt? nonne tu plus diligis elemosynam in ijs que magis valent? et nonne maior erit elemosyna si largiaris eas cum non postulātur a te: q̄ si postulabuntur? ha domina misericors/audi clemēs/audi: facelemosynam de fide ijs qui non habent eam. quia maxima est indigentia fidei. nam propter penuriam fidei: in ignem decurrunt eternū/ non cognoscentes filium tuū nec te/ neq; vnq̄ benedicent filium tuū nec te/ in penis cruciatuū sempiternorū. Si autem dederis eis in mūdo fidem/et viram bonā: filium quoq; tuū et te cognoscent/ et amabunt/ laudantes et benedicentes te in gloria sempiterna in eternū. Similiter si spem concederes eis qui non habent eam: vtiq; facerent elemosynā. Sed quoniam deest illis spes cum volunt facere elemosynam/ labūt in desperatione: non credentes posse sufficere bona que habent ad elemosynas faciendas. et ex defectu similiter caritatis quem habent: sequitur in eis elemosyne destructio. nam ob absentiam caritatis: diuites non diligunt pauperes. nam potius auferret ab eis ea que habent: q̄ illis elemosynas porrigerent. hoc idem similiter sequitur de iusticia et ceteris virtutibus: nā in earum destructione elemosyna priuatur. Regina vite: nonne bene scis/ cum aliquoties pauper a diuite petit elemosynam/ et diues abnegat illi: et iterum pauper requirit eā amore et honore tui/ quomodo aliquoties diues in opprobria/et vituperia/et turpia in pauperē proūpir? et pauper ecōuerso illi bonos sermones/humiles/honorabiles/et pacificos reddōit? Nonne iusti^o esset et melius vt diues et pauper adinuicem concordarent in caritate/iusticia/amore/et virtute: q̄ q̄ alius illorum viciū sic habeat/ et alius virtutem? Tu autem domina cum sis iusta: assiste michi in oratione hac. Cum pauper querat elemosynam a diuite/ reddēte pauperi modestos sermones cōsolatorios/ vna cum elemosyna competente: quid dices michi a te petenti elemosynam pro pauperibus in virtutibus? abnegabis ne michi sermonibus superbis? heu gloriofa miserere/ et concede virtutem non habentibus illā: et habentibus eam/ multiplices in magnitudine bonitatis/perseuerantie/sanctitatis/et reliquorum beate vite principiorū. Iterum precor te domina mitis: vt de bonis temporalib^o/ incites diuites elemosynam facere. qui si nolint vtq; aufer ab eis diuitias/ et trade illas alijs elemosynam facere diligentibus. quoniam non est iustum/ vt diuitias teneāt impeditas: maxime ij qui ex elemosynis ditati sunt. Tu autem regina/ elemosynas seruare teneris pauperibus: quorum ipse sunt/ et eis qui sub ymbra et cōfidentia tui illas donauerūt. ratio nāq; consentit/ et natura: vt serues ea que in manus tuas deposuerūt. Tu ergo domina cur sustines homines luxuriosos/supbos/auaros/inanis glorie cupidos/ voraces bibulos/et malis moribus plenos esse: possessores bonorum pauperum peuntium fame/siti/nuditate/frigore/tota die clamantium/ et amore tui elemosynā petentū.

Questio

Intentio

Questio. Oratio (dixit eremita) due erāt domine/ quarum vna faciebat elemosynam vt caritatem haberet: alia vero petebat elemosynam vt humilitatem haberet. vnde questio est: que illarum plus elemosynam diligebat. **Intentio.** quēdam militem (qui fuerat bellator/ et spoliator multis in locis multa mala compluribus hominibus inferens: et maxime cuidam ciuitati/ prope quam ipse quādā fortē et munitam arcem habebat) male cōmissorum scelerum penitebat: sicq; cōtritus et penitens orabat beatam mariā dei matrem/ vt ei veniam impetraret. et iuxta ciuitatem illam fundauit quandam hospitalitatis domū: cui castrum suū dimisit. et

commendauit illam charitatis administram domū/ et bona ipsi? in custodia episcopi ciuitatis illius. post obitum autem militis et successorum: episcopus illius ciuitatis quasi omnes redditus ipsius hospitalitatis domus sibi retinuit. quoniam ipsi redditus permagni erant assignandi pauperibus/ et venientibus/ et petentibus hospitalitatis beneficiū. episcopus vero sibi maiorem partem retinēs: diuisit illos redditus canonicis suis/ multiplicās redditus eorum. Et quoniam episcopus peruerterat intentionē militis/ qui castrum suum donauerat pauperibus christi: vtriusque intentionis/ fuit episcopo et eius successoribus inimica. Itaque ille episcopus nō vixit diu/ nec ceteri eius successores/ poterant diu viuere: in tantum vt quasi totū collegium miraretur/ qua ratione quicūq; fieret loci illius episcopus tam modicum videret. Et accidit vt cuidā illius ecclesie canonico sancte vite: reuelaretur causa quare tam modicum viuerent illius loci episcopi. videlicet quia donec castrum intentioni restitueretur: qua fuit a milite assignatum pauperibus/ nunq̄ aliquis episcopus diu viueret in illa sede. Canonici vero reuelauit ea que viderat/ et restitutum est castrum hospitalitatis sicut prius: et postea vixit quilibet episcopus in sede illa vt viuunt in alijs ecclesijs/ in quibus conseruantur pauperibus elemosyne secundum intentionem qua statute fuerunt et ordinate.

De obedientia

Cap. XXVIII

Aus (ait eremita) quid est obedientia? que respondit dicens. obedientia est intellectus/ et voluntas alicuius sub alio irreuocabilis/ et sibi nichil retinēs ordinata concessio. Et quoniam beata dei genitrix ē obedientie mater: de obedientia eam laudemus hoc modo. Protinus cum beata virgo maria dictis archangeli gabrielis obediuit: dei filius carnem humanam sumpsit ex ea/ sic obediēte vt totum intellectum/ et totam voluntatem suam subiecerit intellectui/ et voluntati dei sine alicuius retentione. suum quidē intellectum subiecit: in hoc/ quia credidit se filium concepturam sine caruali contagio/ et sine viri semine. nam intellectus humanus: via nature consentire nequit/ mulierem matrem simul esse et virginem. sed ipsa subiciens intellectum suum: credidit secundum diuinam potestatem hoc opus fieri posse/ quod erat super intelligere suum. voluntatem vero suam/ subiecit voluntati dei. quia voluit vt deus secundum voluntatem suam operaretur ex illa/ tanq̄ ex ancilla sua. vnde nichil dominij retinuit voluntati sue: sed voluntatem suam subiecit ad quidquid deus ex illa voluit. quare in hora annūciationis sue: fuit adeo vehementer obediens/ vt vltius obedire secundum naturam non potuerit intellectus/ et voluntas. et semper post annūciationem perseuerauit in obedientia cum magnitudine bonitatis/ potestatis/ sapientie/ amoris/ virtutis/ veritatis/ iusticie/ et sanctitatis: in tantum vt hoc aliquatenus estimari non possit. nam maximā obedientiam humanitatis filij sui/ quam habuit diuinitati: oportuit correspondere obedientie tante matris. que scilicet obedientia humanitatis filij sui/ tāta fuit vt nō potuerit esse maior/ nec deus eam facere potest in creatura maiorem. nec etiam omnes obedientie angelorum/ et sanctorum sunt tante: quia est sola obedientia humanitatis domini ihesu christi/ quā ipsa humanitas habet sub diuinitate cū qua est vna/ eademq; persona. Beata dei mater adeo est obediens: vt intelligere suum subiciat velle suo/ et econuerso. Ita vt id velit quod intelligit/ in bonitate/ magnitudine/ perseuerantia/ sanctitate/ et virtute: et intelligat id quod vult in eisdem. Iterum est ipsa obediens: quoniam suum recolere/ intelligere/ et amare facit esse obedientia bonitati/ magnitudini/ perseuerantie/ potestati/ virtuti/ et sanctitati. Itaque

ipsa obedientie plena existit: obediens filio suo cui se subiicit recolendo/intelligendo/
 et amando. in cuius recolere/intelligere/et amare: tanta est obedientia quanta est bo-
 nitas/magnitudo/perseuerantia/potestas/virtus/et sanctitas: quam ipsa habet re-
 colendo/intelligendo/et amando filium suum hominem deum. et quoniam nemo hanc
 magnitudinem sui recolere/intelligere/et amare considerare potest: quis est qui co-
 gitare possit/et credere/quanta est obedientia gloriose virginis matris dei? Tantam
 oportet esse obedientiam beatissime dei matris/ut sufficere possit omnibus obediens
 tibus angelorum beatorum/et omnium sanctorum: tam huius mundi/quam glorie sempi-
 terne. nam eius obedientiam: oportet esse fontem/et flumen redundantis ceteris obe-
 dientibus. ab eius enim obedientia: ceteras obedientias formam/et sanctitatem/et vir-
 tutem sumere oportet. Cum ergo tot sint angeli beati/tot sancti/et sancte/et tot cuius-
 iuslibet eorum obedientie in bonitate/sanctitate/virtute/perseuerantia/et sapientia/
 et amore: quis cogitare potest magnitudinem obedientie gloriose dei matris? Mirabile
 est in hoc mundo religiosum aliquem/aut religiosam: adeo maiori suo esse
 obediens/ut penitus illi suam subiiciat voluntatem/quam habet per naturam li-
 beram. ita ut incarceret eam sub voluntate sui maioris/ad faciendum quidquid suo
 maiori placuerit. similiter aliquo modo et scutifer est obediens domino suo/et an-
 cilla domine sue. hoc autem totum/fit in virtute obedientie gloriose dei genitricis.
 imo plus audeo dicere (ait laus) quoniam in ea fuit adeo natura obediens. non po-
 tuit ultra: cum ipsa sacratissima virgo peperit/permanens virgo post partum. ha-
 (inquit laus) obedientiam eius narrare non possum/quare victus desisto. **Questio.**
Intentio (dixit eremita) laus laudabat beatam dei genitricem de obedientia: et oratio
 orando petebat obedientiam ab ea. unde questio est: que illarum plus diligebat obe-
 dientiam. Narravit intentio dicens: quidam clericus sepe numero de fide tenta-
 batur: quoniam videbatur ei mirabile matrem domini nostri ihesu christi esse vir-
 ginem post partum/et ante. et quotienscumque hec tentatio arripiebat eum/apud se-
 metipsum tristis erat/et dolens: et timebat se tentationi consentire. Quadam vero
 die cum super fide valde tentaretur: recurrit ad beatam dei matrem/orans eam/ut eum
 adiuuaret. bona quidem intentio sua/et spes quam habuit in ea: posuit eum in via
 resistendi tentationi sue. et consideravit se habere obedientiam intellectus et volun-
 tatis: itaque subiicit intellectum suum voluntati sue/et econverso/nam hoc modo resis-
 titur tentationi. sed cum voluntas subiicitur intellectui/et non econverso:tunc in-
 tellectus vult via ratiocinationis tantum incedere/scrutans ea que sunt per expe-
 rientiam/et per necessitatis argumenta. et sine his non quiescit: nec permittit quies-
 cere voluntatem. hoc idem etiam habet esse/et econverso: cum intellectus subiicitur
 voluntati/et non econverso. nam voluntas/secundum naturam vehementius diligit in-
 tellecta/quam non intellecta: idcirco cogitur intellectus ad placitum eius/et facit eum scruta-
 tari ea que intelligi possunt experientia vel vi argumenti. et cum ea non potest attingere
 remanet tentatio/et tunc intellectus et voluntas quietem habere non possunt.
 Sed cum voluntas obligatur et subiicitur intellectui/et econverso: tunc conveniunt simul/
 et alius in alio temperatur/ac alius est alij lumen. et cum alius alij non sufficit esse lumen
 ad inveniendum naturaliter ea que sunt/sequitur inde fides: et aliud lumen eorum super
 aliud remanet mortificatum. Cumque ille clericus modum istum percepisset: mox se iuvis
 contra tentationem quotiescumque ipsa impugnabat eum/subiiciens intellectum voluntati/
 et econverso. nam in eo quod voluntas eius volebat beatam mariam esse virginem matrem:
 oportebat ut intellectus obediens voluntati crederet illud: et supponeret quoniam

Questio

Intentio

fieri poterat/et quo voluit illud voluntas dei: cui scilicet voluntati dei/intellectus
 et voluntas ipsius clerici obligati erant obedire. Et quoniam intellectus eius intel-
 ligebat potestatem dei posse facere super naturam/et super hoc quod ipse poterat intel-
 ligere: oportuit ut voluntas eius obligata/et obediens intellectui/diligeret ita esse
 sicut intellectus intelligebat/videlicet potestatem dei posse agere super naturam. itaque
 clericus (quia veram habuit intentionem/obligatio intellectui voluntati: et e converso)
 iuuabatur contra tentationem. et placebat ei cum inuadebat eum tentatio: ut virginitatem be-
 ate dei genitricis posset multo magis amare. Tu domina pietatis/largitatis/po-
 testatis/sapientie/et amoris (ait oratio) placeat tibi ut largiaris humano intellectui/
 magnitudinem bonitatis/humilitatis/et patientie: ut fiat obediens magnitudini bo-
 nitatis/eternitatis/potestatis/sapientie/amoris/virtutis/et sanctitatis filij tui. nam
 cum ipse intellectus humanus discurrendo tendit per viam nature/nec vult esse odediens
 magnitudinem virtutum predictarum: tunc non credit illa opera que filius tuus per ma-
 gnitudinem bonitatis/et sue potestatis/super naturam operatur. hunc siquidem intel-
 lectum o gloriosa habet iudei/et sarraceni/quia non credunt te posse matrem esse: nec cre-
 dunt in diuina essentia et natura tres personas distinctas esse posse/absque distinctione
 ipsius essentie et nature. et quoniam intellectus eorum obedit eis que sunt per na-
 turam/et inobedit eis que sunt super naturam: versatur eorum obediencia in iis in quibus
 est paruitas bonitatis/durationis/potestatis/et virtutis: et eorum inobediencia in
 hijs in quibus est magnitudo bonitatis/eternitatis/potestatis/et virtutis. tu autem
 hoc amoris mater sufferre non debes. quare te deprecor ut amplius hoc non susti-
 neas: cum sis fons/et mater obedientie cum magnitudine bonitatis/potestatis/sancti-
 tatis/et amoris. Virgo gratiosa: voluntas hominum renititur obedire magnitudi-
 ni bonitatis/perseuerantie/potestatis/sapientie/et virtutis/et desiderat esse libera
 et super omnia dominari. idcirco peccant homines/et alij alijs iniuriantur inobe-
 diendo filio tuo/et tibi: non seruantes decem legis precepta. Tu autem iustissima/
 et potentissima / non debes hoc sustinere: imo velle debes voluntatem humanam/esse
 obedientem magnitudini bonitatis/perseuerantie/et potestatis. ut priusquam alius quic-
 quam agat: ponat in velle suo bonitatem/magnitudinem/perseuerantiam/potestatem/et amo-
 rem. et hoc modo volendo in habitu obedientie consistet: et obediens virtutibus/
 obedit filio tuo/et tibi/et vicijs resistet. Sed quod voluntas hominum (cum sit filij tui crea-
 tura) inobediens tibi sit/et obediens malo/et non bono: hoc siquidem grade malum est.
 nec videtur tuum esse domina charissima: ut hoc quod tibi obligatum est et subiectum/
 permittas sic peruertere/et oblique incedere. quare te deprecor domina clemens/ut regulas et
 ordines voluntatem hominum sub bonitate/magnitudine/perseuerantia/et potestate:
 faciens eam illis subiectam. et si de libertate sua conqueratur: melius vique est eam esse in
 seruitute cum bonitate/magnitudine/perseuerantia/et potestate/quam in libertate cum vicio/
 malicia/et falsitate. Iuxta dominam virtutum: quilibet tenetur submittere voluntatem suam
 ad volendum id quod vult voluntas tua/et maxime quod vult voluntas filij tui: quia vo-
 luntas cuiuslibet creata est ad volendum id quod voluntas filij tui/et tua/vult. Creata autem
 voluntas cuiuslibet libera: ad libere volendum velle filij tui/et velle tuum. quod est quia
 plus potest velle libere: in bonitate/magnitudine/perseuerantia/potestate/et amore/
 quam coacte. et quoniam ipsa voluntas est libera: non vult se subijcere intentioni qua cre-
 ata est libere / ac intentionibus se subijcit alienis/ quibus non est creata. quod habet
 esse in illis: qui plus diligunt se ipsos/aut alia/quam filium tuum/et te. tu autem regina
 hoc velle non deberes: nam eidem intentioni qua voluntas creata est/ debes subijcere

voluntatem/et eam stabilire subiectam eidē. Audi regina clemēs/est ne hoc bonū:
 vt quisq̄ plus diligit seipsum/q̄ deum? et plus diligit gloriā suā/aut euitationē
 pene/q̄ honorificationē/et honorē benedicti filij tui? ha regina pijsima/qualiacūq̄
 q̄ sint hec: absit hoc. sed facias quomodocūq̄ id sit: vt homines plus diligant deū/
 q̄ seipfos. heu quid dicam? quoniā quasi omnes homines plus diligūt seipfos/q̄
 deum: et nemo plus diligens seipsum/q̄ deū/ existit in saluationis statu. vnde scire
 potes paucos tendere in partē filij tui/et tuā: ⁊ multos in partes/ cateruasq̄ demo-
 nū. quare bene faceres/ si mitteres homines per mundū predicantes/et dicentes:
 quia nemo plus diligens seipsum/q̄ deū/ existit in statu saluationis/et illi clausum
 est regnū celoz. **Questio.** Oratio (dixit eremita) duoz hominū alio subijciente
 suā voluntatē suo intellectui/ et alio subijciente suū intellectum sue voluntati/ que-
 stio est: vter eoz plus habet obediētie. **Aut in tētio:** quidā monachus obediēbat
 abbati suo/vt obtineret saluationē: videbatur enim illi per virtutē obediētie/glo-
 riam se lucrari posse eternā. Idcirco diligebat obediētiā/obediens abbati suo in
 omnibus quibus poterat: et frequētes aduersus obedientiam tentationes/ ⁊ maxi-
 mas patiebatur/ adeo vt nuniū infestaretur illis: et interdū parum deerat quin fie-
 ret suo abbati inobediens. Cūq̄ monachus ille/ hīs tentationibus sic affligeretur:
 quadā die orauit beatam dei genitricē vt iuuaret eū suas portare et superare tenta-
 tiones/ quoniā valde timebat ne aliqua dierū fieret inobediens/ et per inobediētiā
 formidabat ne iudicaretur in dānationē. finita oratione supuenit ei voluntas obes-
 dientiam amādi potius intentione dei/ et gloriose matris eius/ q̄ intēione sue sal-
 uationis: deinde cū inuadebat eū tentatio inobediētie/ cōfestim supabat tērationē:
 vnde ppēdit quoniā obediētiā quā habebat intēione habēdi gloriā non erat tante
 virtutis quāte obediētiā quā habebat ad deū/ ⁊ gloriofā eius genitricē amandā.

De auxilio.

Cap. XXX

**Questio
Laus**

a Laude que: iuit eremita: quid esset auxiliū? que respondit dicens: Auxi-
 lium est fortificatio debiliū/ et eoz deductio ad illud (quod desiderant) cō-
 plemētum. Et quoniā beatissima dei genitrix est iustoz et peccatorū au-
 xilium: de auxilio laudemus eā hoc modo. Gloriosa dei mater (aut laus) de sua
 bonitate/ magnitudine/ perseuerātia/ et potestate: iustis auxiliatur. ita vt de boni-
 tate sua auxilietur bonitati iusti/ et de magnitudine sua magnitudini eius: ⁊ hūc in
 modum de reliquis. quia bonitas illi⁹ debilis est ⁊ modica: ad gloriā acquirēdā.
 Est enim eterna gloria tanta: vt nemo quātūcūq̄ iustus/ et sanctus/ dignus sit eā
 habere. quia maior est ipsa: q̄ bonitas illius acquirere mereatur. Est autē bonitas
 gloriose virginis dei matris/ adeo excellēs/ et vberās/ q̄ bonitati hominis sic au-
 xiliatur: vt de suo recolere/ intelligere/ et amare/ magnificet eam in q̄tū recolit eā.
 magnū certe est bonitati hominis: ipsam dei matrē/ recolere eam. de suo similiter
 intelligere/ et amare magnificat eā. magnū enim est bonitati hominis: vt a beata
 dei genitrice intelligatur/ ac ametur. Cum ergo beata dei mater bonitatē iusti ma-
 gnificet in q̄tū recolit/ intelligit/ et diligit eam: auxiliatur quidem illi bonitati/
 ad eam recolēdam/ intelligendam/ et amandam/ a filio suo. et sic ascendit iustus ad
 gloriā: cum recolitur/ intelligitur/ ⁊ amatur a beata virgine gloriofa/ ⁊ a filio suo.
 Et si gloria eius est magna: est vtiq̄ magna recordatio/ et magn⁹ intellect⁹/ et ma-
 gnus amor/ quos deus et eius gloriofa mater habēt ad ipsum iustum. Homo li-
 cet sit peccator/ bon⁹ est: cum sit creatura. bonitas enim/ est vnum de principijs ei⁹.
 Illa quidem naturalis bonitas/ hominis in peccato tacētis in peccatum lapsa est:

quoniam habitu peccati est induta: pro quāto homo iacet in peccato mortali. vnde ipsa naturalis bonitas: et cetera naturalia principia (de quibus homo naturaliter constat) ligata manent/et incarcerata/sub iusticia filij gloriose virginis marie. Ipse quidem peccator nullū habet aliud remediū: nisi recolat/intelligat/et diligat bonitatē/magnitudinē/perseuerantiā pijsime matris dei. quoniam sic auxiliabitur bonitas eius bonitati peccatoris: et magnitudo eius magnitudini illius. et sic de alijs huiusmodi. nā quatenus peccator recolat/intelligit/et diligit ipsā misericordie matre: agit bonū. et sic habet bonitatē naturalē/et accidentalē: quibus bonitas naturalis et accidentalis ipsius matris dei auxiliatur. similiter et magnitudo/et perseuerantia ipsius/magnitudini et perseuerantie illius. Et isto modo auxiliatur ipsa pietatis mater pctōri q̄ captiu⁹ est/et incarcerat⁹ in peccato/ et vincula peccati dissoluit/ eūq; liberat a peccato: deducēs eū sub ymbriā sue misericordie/et filij sui. et tunc auxiliat̄ ad indulgendū ei: et ad dandā illi gloriā sempiternā. Hoc siquidē auxiliū cuiq; peccatori deesse nō potest q̄tūcūq; peccauerit enormiter/ si velit cōuerti ad fontē misericordie/et pietatis/ scilicet ad beatā dei genitricē: eā recolēdo/ intelligendo/ et amādo. nā auxiliū (quod idsa peccatoribus impartitur) tāte excellētie est: vt estimari nō possit. Peccatorē enī sub ira dei cōprehēsū/ incarceratū/ et vinctū per omnes lūmītes et vias nullū habentē aliū de remediū: facit ipsa regina pietatis amari a filio suo et illi idulgeri et dare gloriā in eternū. Quis ergo (inquit laus) auxiliū hoc estimare potest? Demones (inquit laus) sunt hostes crudelissimi hominū famulantū gloriose virginis dei matris: tātū enī sunt illi in malicia sua/ et in potestate: vt nemo quātūcūq; iustus/ et sanctus/ possit se protegere ab eoz insidijs et astucijs preter auxiliū dei/ et gloriose virginis matris eius/ et angelozū beatorū. ipsa nāq; beata dei mater filij/ et āgelos beatos illi procurat auxiliari: et ipsamet eidē fert suppetias q̄tū potest: ita vt quicūq; in eius custodia et defensione se reijcit: nullus demon et aliquo modo nocere valet. Et ideo cū demones toto posse suo tentant homines: tunc ipsa regina potestatis eis auxiliatur/ resistens demonibus vi bonitatis sue vincētis eozum maliciam/ et vi magnitudinis sue vincētis eozum magnitudinē/ et vi potestatis sue vincētis eozum potestatem/ et vi sapientie sue vincētis eozū astutiam/ et fraudē/ et vi humilitatis sue conterētis eozum superbiā. quare neminē timere oportet malitiā demonū: cū teneat dei genitricē sibi propiciā et postulat ab ea auxiliū et succursū.

Questio. Laus (ait eremita) quibus auxiliatur plus dei mater: aut iustis/ aut peccatoribus? Retulit intētio dicens: quidā sanctus homo multū scrutabatur naturas et proprietates intentionis: vt virtutē quā habet intentio secūdū suas proprietates/ et suā naturā pernosceret. hoc autē scrutiniū faciebat ipse: vt virtute intentionis aduersus tētationē iuuaretur. et accidit semel vt ipse super luxuriā tētaretur: et tunc recurrit ad intentionē/ considerās villitatē luxurie/ et turpitudinē actus luxuriandi: que tāta est vt nemo modo factu/ sed et dictu/ et scriptu/ sit fedissima. hanc siquidē considerationē habuit intentione euadēdi tētationē. sed cū pre magnitudine illius nō posset eā infringere: cōsiderauit infernales penas/ vt pre timore illarū/ dissiparet tētationē. et q̄uis eas q̄to plus poterat consideraret crudeles/ nichilominus tētatio illū impugnabat: quoniam nimis inualescebat. et tunc accessit ad ignē/ et cepit digitū cōburere vt pre dolore digiti sui illā dissolueret tētationem: et tunc illi cessauit tētatio. sed in aliā subito corruit deteriozem: videlicet superbie et hypocrisis. tunc igitur incepit considerare mortē/ et putrefactionem ad quas venturus erat/ esca vermibus: vt aduersus tētationem auxiliū sibi vendicaret.

sed quia tentatio nimis inualeſcebat cum omnibus his machinamentis non poterat se aduerſus eam tueri/ac protegere. ſed tunc cepit conſiderare humilitatem/et paſſionem ihesu chriſti/et humilitatem/et patientiam glorioſe virginis matris eius: et ſuperavit tentationem. Itaque vincebat bonus homo tērationes/in quas incidērat: ſcrutando naturam/et proprietates intentionis. Potentiſſima domina (inquit oratio) indigeo auxilio tuo nimis. homines namque deuiare fecerunt mundum ab intentione ſua: qua creatus eſt. Nonne filius tuus creauit mundum: vt ipſe multum cognosceretur/et diligeretur ab hominibus? homines autem mundani quantum poſſunt conantur alia cognoscere/et amare: et obliuiſcuntur intentionis qua mundus creatus eſt. Tu autem prudētiſſima: ſcis aliquos homines numero paucos/et modicos virtute/et autoutate/qui quantum poſſunt vtilitatem tractant publicam/vt reſtituatur mundus intentioni qua creatus eſt. Sed quid prodeſt hoc: cum non habeant adiutores? vnde te oro vt eis ſis auxilio/quatinus ipſi (quibus ſint indigentes et debiles) valeant auxilio tuo ad tam excellentis/et nobilis operis optatum peruenire complementum. Optimum quidem opus operaberis excellentiſſima domina: ſi auxiliaberis eis. quoniam per id quod tractant: poteſt totus mundus (te preſide) ad veram venire conuerſionem. vnde ſequetur illozum ſaluatio qui corruunt in perditionem. atque filio tuo/et tibi conſequetur inde laus/et honor: et mundus ad finem ob quem creatus eſt redigetur. Auxilium quidem tuum quod peto eſt: vt tantam virtutem ſermonibus eorum impendas/quod ipſi mouere poſſint dominum papam/et prelatos/et religioſos eccleſie catholice/et principes chriſtianos ad diligendum negocium quod ipſi tractant. videlicet vt diſcatur infidelium diuerſa idiomata/et fiant monaſtheria in diuerſis terris vbi doceatur: vt per ea in vniuerſo orbe euangelia predicentur/et ſic de alijs prout recitatum eſt ſuperius in preſtatione de fide/et elemoſyna. hoc ergo auxilium regina glorioſa facile dare poteſ. Multi enim ſunt homines hoc negocium appreciātes/et laudantes: ſed per ſenſum agent vltra. expectant enim a fortiori ſe moueri. motus autem illozum: bonitatis/perſeuerantie/et poteſtatis/magnitudinem requirit: quam non habent parui homines comunem vtilitatem tractantes. Tu virgo pia/ nauigātibz in mari: auxiliaris in vndarum tempeſtate. ſine enim auxilio tuo ſepe naufragarentur in vndis. tu auxiliaris in bello militibus pro iuſticia pugnantibus: et auxiliaris bone mulieri ſuper infirmitatem filij ſui. et iſtis/et illis: et quibuſcunq; tibi placet auxiliaris. quoniam preter auxilium tuum/ nec milites in bello preualere poſſunt: nec alij a ſuis periculis liberari. ergo cum iſtis auxiliaris: cur etiam non auxiliaris eis qui honorem filij tui/et tuum quantum poſſunt pertractant? Admirabilia quidem ſunt hec de te/et de filio tuo: quoniam tot hominibus auxiliamini/ et veſtrome honori auxiliari deſiſtitis. Scis ne: quid faciet illi homines tam modicum appreciati/ tam modicum adiuti/ et tam modice poteſtatis? dimittet dolenter tuum negocium/et tue cure ſolius cum ſletibus relinquet: et vide tunc ne (ſi mundus redat in pditionem) filius tuus/et tu modicum curare videamini. hoc certe ſi ptigerit: preter eorum/et meam voluntatem penitus erit: qui inde nichil aliud potuimus vltra. Et ego excuſationem meam habeo: quoniam multociens ſuper hoc te orauimus. Tu autem deo auxiliari teneris: ex quo tantum auxilium tibi factum eſt. Et ſi in die annūciationis tue ab angelo/ non eſſet tibi factum auxilium a ſanta natura diuina: poſſes ne ſufficere tante virtuti/et tante bonitati/ vt fieres digna eſſe dei mater? et poſſes ne ſimul exiſtere mater deo/ et mater melioris hois quam ſint ceteri hoies/ et quam omnes angeli/ et cetera creature? ha gratioſa diſta/ placeat tibi vt auxiliaris. Quod ſi non: videberis quidem

ociosa/et nō habere recordationē magni auxiliij tibi facti. nec apparebis esse mater peccatorū: qui die noctuq; ad te clamant tuū auxiliū inuocantes. Auxiliare pia/bonitati contra maliciā/magnitudini contra paruitatē/et virtutib⁹ contra vicia: quia sic reductur mundus in suum finem optimum. **¶** Si non: perditur et interit mūdus et remanet relictus sine domino suo/et sine sua domina. **Questio.** Oratio (dixit eremita) quero a te/virū beata dei mater: libentius te exaudiat pro mulieribus/q; pro viris. **¶** Narravit intentio dicens: quidam homo occidit patrem suum/et ex matris incestu genuit filiū. Quadam autem die/cum esset ille in platea: quidam homo alter/coram ipso multum iniuriose alterum occidit virum. Ille vero qui patrem suum occiderat: homicidam illū apprehendit/et tradidit iusticie. qui prorsus animaduersione facta: vili morte moriēs/infami de furca pepēdit. hoc factus: is qui patrem suū occiderat/contritus est valde de peccato quod perpetrarat/ eiq; visum est quia suum patrem occiderat/et quia incestū cū sua matre commiserat: morte corporali/et spiritali se puniri debere. tantūq; consideravit magnitudinē horum reatuū: vt desperauerit de misericordia dei/et auxilio beate virginis matris eius. Tūc tamē proposuit diligere beatam dei genitricē: vt ipsa auxiliaretur ei/ saltem vt alicui⁹ pene prestaret ipsa refrigeriū in inferno. **¶** Et quoniā peccator ille/ in aliquo confusus fuit de auxilio beate dei matris: confidentia illa mediante dei genitrice in tantū eū adiuuit/ vt beatissima domina nostra multiplicauerit ei confidentiā/ in tanta magnitudine bonitatis/perseuerantie/et virtutis. et ipsa tantam magnitudinē addidit confidentie sue: quousq; in multiplicādo confidentiam suam/ in tantam spem erectus est/ vt sperauerit ex toto auxilio beate dei genitricis marie se cōsecuturum veniam/ de horrendis facinoribus admissis. et tunc ipse mutauit intentionem qua diligebat dei matrem: in intentionem nobiliozem. dilexit enim eam extūc: vt apud filium suum in tantum auxiliaretur ei/ vt ipse indulgeret ei commissa sua. et tunc habuit spē venie/et saluationis: auxiliante beata dei genitrice. Adhuc tamē non diligebat eā/ intentione perfecta: sed ipsa pietatis mater/ intentionem mutauit ei altius vno gradu. multiplicauit enim amorem illius peccatoris/ quem habebat ad eam: donec excellentiori et magis studiosa intentione dilexit eam. videlicet donec dilexit eam ppter bonitatem/ magnitudinem/ et perseuerantiam/ virtutem/ sanctitatem/ et amorem ipsius gloriose dei matris. tunc huius peccatoris intentio in suum gradū venit cōpletū: propter cuius cōplemētū habuit auxiliū gloriose dei genitricis. et cōsecutus est misericordiā/ et indulgentiam de suis peccatis: agēs postea penitentiam/ viuens in iusticia et sanctitate.

De auroza.

Cap. XXXI

I Aus (ait eremita) Scis ne quid est auroza? que respōdit dicens: auroza est principium splēdozis/et finis tenebrarū. Quoniā ergo beata dei genitrix est iustorū/et peccatorū auroza: sub auroze similitudine laudem⁹ eam hoc modo. Est ergo beata dei genitrix: auroza splēdozis (inqt laus) qm̄ in ea sumpsit carnē dei fili⁹ qui est lumē luminū/et ois splēdozis splēdor. Idcirco fuit ipsa beata virgo maria/ sic illuminata splēdoze in incarnatione filij dei: vt ipsa sit p̄cipiū splēdozis iustis/et peccatorib⁹. p̄cipiū autē est splēdozis sanctis prophetis: qui p̄phetates de illo splēdoze/ diu considerauerūt eū. Lux est quidem et splendor ipsa beatissima dei mater peccatoribus: quoniam ex ea orie sunt misericordia/ venia/ et recreatio totius generis humani. et ea finite sunt tenebre: quibus totum genus humanū tenebatur/ pro delictis primorū parētū. Cū ergo ille tenebre tāte essent vt totū

Questio
IntentioQuestio
Laus

genus humanū comprehenderent/et tantus sit splendor eius/vt eas expulerit/et ipsa beata virgo maria sit huius tanti splendoris principium/et harum destructio tenebrarum: quis cogitare potest in quanta excellētia sit ipsa domina nostra splendor maximus/et auroza/atq; finis inestimabilis/et destructio tenebrarum? In auroza incipit sol suam detegere claritatem/et lumē dare terre/que in nocte fuit tenebris obumbrata. Tempore noctis/propter tenebras:oculi lucis patiūtur eclipsum. tempore noctis deambulant fures. tempore noctis luxuriosi ad actas se exponunt luxuriosos. sed fulgescēte auroza:oculi recuperāt lucē suā/incipiētes splendorem cernere/et iniqui homines incipiunt fugere/et aduenit consolatio ad corda bonorū hominū qui in nocte/propofuerunt agere opera bona in die/ cuius auroza precucurrit. et multo melius in auroza que est ipsa clarissima splendoris mater: incipit dei filius suam ostendere deitatem/inundum purgantem ab erroribus/et fugātem ignorantie tenebras/et malorum operum/et peccati. Ille ipse est illa dies que nulla nocte clauditur: a cui⁹ facie maligni fugiūt homines/ et peccatores. que consolationem iustis tribuit/et salutem. Ex hoc splendore quo virgo auroza refulgēs tota pregnans fuit/summū lumen fudit: illuminās cetera lumina/ cui nulle tenebre resistere possunt. Ex illo lumine sumpserunt sapientiam/et claritatem: omnes preteriti/presentes/et futuri. Sine illo lumine nemo extra tenebras potest emergere. totius illius luminis: est ipsa preclara virgo maria claritas/et auroza. In luna et syderib⁹ aliqua inest claritas naturalis: sol autem de claritate sua maiorē influit in illa claritatem/ q̄ per se essent habitura. sicut igitur sol suo splendore/et claritate sua/ aliorum splendorum/ et luminū/ lumen est/et fulgor: sic ipsa auroza consolatoris dei mater/ de bonitate sua lux est/et splendor omnibus bonitatibus iustorum/ et peccatorum: et de magnitudine sua/ magnitudines eorum illuminat/et de sua perseverantia/potestate/sapientia/amore/veritate/gloria/gratia/iusticia/ et sanctitate illuminat eorum perseverantiam/potestatem/amorem/sapientiam/ et huiusmodi reliqua. nam de omnibus his et eis omnino que in ea sunt: clarificat ipsa/et illuminat/sanctificat/et purificat illas similitudines/que sunt in ea. vnde verissime potest ipsa dici lux/claritas/et auroza bonitatis/magnitudinis/perseuerantie/potestatis/sapientie/et amoris. Et quoniam bonitas maior est in ea/ q̄ claritas in sole: ideo illa luminat eius bonitas vehementius bonitates hominū/ q̄ claritas solis ceteras claritates. et quod de bonitate sua dictum est: idem de sua magnitudine/perseuerantia/potestate/sapientia/amore/ et virtute/intelligēdum est. Cum ergo in sole tāta sit claritas/et auroza: quis cogitare potest in quanta excellentia ipsa dei genitrix claritas est/et auroza cum magnitudine bonitatis ceteris bonitatibus/et cum magnitudine perseverantie ceteris perseverantijs: et reliquis huiusmodi? **Questio.** Laus (ait eremita) est ne beata dei genitrix errātium auroza? **Recitavit intētio dicens:** quidā pauper in corde suo proposuit operari quidquid ageret intētionē seruiendi/honorādi/et amādi deū: et gloriofam eius matrē. nā quia ad hoc creat⁹ erat: par illi esse videbat hac intētionē qua creat⁹ erat/se opari debere quidquid agebat. Cōsideravit autē ille valde modū p quē posset ligare volūtātē suā/ ad hāc intētionē quā habere cupiebat. Et qm̄ nō poterat modū repire/ oravit beatā dei genitricē: vt pcederet ei gratiā qua posset eū iuenire. Oratione autē facta pposuit in corde suo mori ad honorādum deū/et gloriofam eius matrē: dādo cognitionem fidei christiane ijs qui ignorāt/et nō diligūt eā. Itē pposuit tractare: quō pacto multi esse possent in eadē intētionē. hoc itaq; apud se pmanēte: fecit hoc ppositū/ sue volūtatis lumen

Questio
Intentio

et aurorā: vt ipse ad propositū alligaret eā/in quibuscūq; ageret/et diceret. Et ideo quotienscūq; proponebat quicūq; aut agere/ aut dicere discernebat: vtrum id ad propositum illud faceret/et si sic/ procedebat. sin minus/omittebat illud: cōuertens semper voluntatem suam ad illud propositum. In tantum: vt omnia sua opera/ et dicta conuerterētur ad id quod pertinebat ad aurozam suam/ quā in animo forma uerat. in qua scilicet auroza: illuminabat/et dirigebat omnia ad intentionem suam. quecūq; vero cōtingerent intentioni sue cōtraria: proieciēbat ea ex volūtate sua/ et ex omnibus operibus eius. *¶* Si in aliquibus eū errare contigisset: protinus reuertebatur ad intentionem suam/ et ad aurozam que illū illuminabat/ et ipsum ad suum propositū dirigebat. *¶* Quare desiderauit oratio beatā dei genitricē/ sub ratiōe aurore et subintulit hos sermones. Tu domina p̄clarissima lux es/ claritas/ et auroza: etiam multo melius q̄ laus cogitare/ ac dicere possit. Ex quo igitur tu es auroza in tanto splendore bonitatis/ magnitudinis/ perseuerantie/ et potestatis: placeat tibi vt destruas/ et priues tenebras cordiū prauorū hominū: que sunt in eorū recolere/ intelligere/ et diligere. nā sicut vere nosti/ quasi oēs hoīes huius mūdi in volūtate suis obtenebrati sunt: qz pl⁹ diligūt seipsos/ aut aliud quicūq; q̄ te et filiū tuū. *¶* Itā sicut in absentia solis/ assunt super terrā tenebre: sic et multo verius etiā assūt tenebre in ea volūtate/ cui abest hec claritas que est plus diligere bonū/ et nobile/ q̄ id quod est inobile modiciq; valoris. quare te piam inuoco: vt tu auroza/ et claritas bonitatis/ magnitudinis/ et perseuerantie/ illumines tua bonitate/ magnitudine/ et perseuerantia voluntates hominū in tenebris deerrantiū/ que ducunt eos ad eternas tenebras/ vbi nō erit vnq; nec claritas/ nec auroza. *¶* Regina regum et reginaz dūa: tu scis multos esse hoīes q̄ nō recolūt/ nec diligūt/ neq; credūt te esse lumē/ claritatē et aurozā: quoniam non est qui te reuelet eis/ nec est qui de te loquatur. Illis igitur nō nascitur claritas/ nec auroza recolēdi/ intelligēdi/ et amandi te: quoniam in tenebris sunt eorū memoria/ intellectus/ et voluntas. cū enī non te recolāt/ nec te intelligant: te quidē nō possunt amare. vnde oro te p̄clarissimā virginē vt in eorū recolere/ et intelligere: assis eis/ lumē/ claritas/ et auroza. *¶* Nonne sol/ et auroza/ quib⁹ non est tanta claritas q̄ta tua est: illumināt oculos eorū ad contuenda multa: ergo splendidiissima/ tu ne vnq; illuminabis eorū memoriā/ et intellectu/ ad recolēdū et intelligēdū filiū tuū/ et te/ bonitates/ et magnitudines vestras: imo certe o domina. *¶* Si nō: sol quidē videbitur melius suo officio vti: q̄ tu et filius tuus. et melius dare splendore suū q̄ tu tuū. et si sic: quid igitur dicent de te laudatores tui: et iusti/ et peccatores? *¶* Regina bonitate/ magnitudine/ sanctitate/ virginitate/ misericordia/ et iusticia/ coronata: bene quidem scis aurozā existere mediū inter diē et noctē/ verūtamē magis ad diē inclinatur q̄ noctē. nam auroza est/ vt sit dies: non autē vt sit nox. Ita regina existis auroza/ inter filiū tuū et peccatores. filius quidē tuus/ dies est splendoris: peccatores vero sunt nox/ in tenebris/ et peccatis. ergo tu auroza misericordie/ que p̄ pinquior es filio tuo q̄ peccatoribus: diffunde lumen filij tui ad peccatores/ nec p̄mittas eos iacere in tenebris/ et in ymbra mortis. *¶* Quod autem tu auroza splendida diei penitus cedas/ nec recorderis noctis: hoc si quidē de te possibile nō videtur/ nec equidē credo vt penitus tu peccatoz obliuiscaris. et si mater dei es: similiter et peccatoz/ mater es. que igitur mater obliuiscit filioz suoz: maxime cū sint i tenebris et in ymbra mortis: ha virgo regina p̄clarissima absit hoc: sed miserere et illumina totū mūdū/ cui⁹ penit⁹ es lumē/ claritas/ et auroza. *¶* **Questio.** Adirabat eremita qz tot homines sedēt i tenebris nō vidētes lumē/ neq; claritatē/ nec aurozā/ et que-

Intentio

fuit ab oratione: vbi nā abcessisset beata dei genitrix/ que est peccatoribus auroza.
Recitauit intentio dicens: homo quidā ascendit in quendā altū montē et age-
bat illūc penitentiā flens super peccatis suis: quia deū offendisset/ plorans/ atq; ge-
mens. Ille siquidē cōsuetō more media de nocte surgebat: et in oratione stabat/ as-
piciens celū et stellas/ vt orationē suā fortificaret. et cū videbat oriri aurozā: consi-
derabat diē mortis/ que est auroza iustoz/ ex hac vita tenebrosa transeuntū in illā
diem/ vbi est splendor eternus/ et gloria sine fine. Illo sic considerāte: ecce venerūt
pzaui homines/ pzedones/ et pertractū ceperunt illū incarcerationū in loco vbi claru-
tatē videre nō poterat/ nec aurozā. Ille quidē captus in quodā erat castello: in quo
in cuiusq; noctis sine/ ac termino/ tubicinabatur ad aurozam. et ad sonitū tubicinis
significantē aurozā ille letabatur: recordans leticiā in qua solitus erat existere. et in
hac bona recordatiōe/ delectabatur de bonitate intētionis sue: dū existeret in loco
vbi prius in monte manebat. et accidit ei semel cū audiret tubicinantē ad aurozam/
et inde cōsolaretur: vt quidā serpens horredus in illū carcerē accesserit/ et ascēderit
super illum qui stabat genibus flexis. et cum venisset vsq; ad collum eius/ circūvol-
uit se circa illi⁹ collū: sicq; remansit collo illius circūplexus vsq; dū tubicinaretur ad
aurozam. hoc autem factum est: vt penitus non cōsolaretur in auroza/ sed ploraret
in ea super peccata sua/ timens iudicium/ et iusticiam dei/ per quā recordaretur mi-
sericordiam pijsime dei genitricis marie.

De fine libri huius.

Cap. XXXII

Cum Laus/ oratio/ intentio/ et eremita: sermones suos terminassent/ scōm-
triginta capita iam expleta: Laus inquit: tu domina oratio/ et tu domina
intētio/ atq; tu domine eremita: audiuitis/ et intellexistis modū quē ego
tenui/ laudādo beatam dei genitricē. bene quidē cōfiteor/ et vltro cōcedo me nō lau-
dasse ipsam prout eā laudari decet: verūtamē quod potui id effeci. Si enī potestas
mea eadem esset/ ac mea voluntas: vtiq; super excellentius eā laudauissem. nā quāta
est volūtas mea: tānū desiderat/ gaudet/ et exultat laudare/ et honorare gloriosam
virginem dei matrem. Si autē eā laudādo in aliquibus defecerim: me tederet q̄ plus
rimū. Scit enim ipse deus: me/ ex certa non errasse sciā. Parata attamen sum corre-
ctionem/ et doctrinam a vobis super hoc recipere. Hec eadem/ similiterq; dixerunt
oratio/ intentio/ et eremita. Completis sermonibus suis/ cōsenserunt in vnū vt re-
uerterentur omnes in mundū: ad colendum/ amādum/ et honorandum beatissimā
dei genitricē: videlicet laus laudando/ et oratio orando/ et eremita questionēs p-
ponendo ad gloriā/ et honorem/ reuerētiā/ amorem/ recordationē/ et cognitionē
domini dei nostri ihesu christi/ et gloriose virginis marie eius genitricis.

Finis liber Remundi lullij p̄j eremite: de
laudibus/ intentionibus/ et oratio-
nibus sacratissime virginis
Marie/ Matris dei
honoratissime.

P̄j eremite Remundi de natali paruuli pueri Ihesu liber.

Deus cum tua gratia: incipit liber natalis
paruuli Christi Ihesu.

Epistola ad magnificum dominū regem Francie.

Lorioso et itegerrima charitate insignito illustissimo dño Philippo magnifico/dei gratia frācorum regi. Paruulus enim qui natus est nobis/ et filius qui datus est nobis (quē inuenire cupim⁹) homo Christus ihesus: bonum regimen tibi tibi tribuat/teq; totum ad sui gloriā/et honorem dirigat. Rex clementissime/et hoc opusculum alacri mente suscipe: in quo benedictum puerum/aliquatenus vt viator cōtemplari valebis. quo tandem ad ipsius vtriusq; nature cōtēplationem/peruenire te faciat: qui vna cum patre et sancto spiritu regnat in trinitate persone/deus benedictus. Amen.

Prohemium.

A domine in te credentibus affectum/actumq; tibi placendi consimilem/ atq; mente perseverandi irrevocabile propositum/et nullam cum infidelibus portionem: legistq; tue preceptum adimplere. Fac nos domine sine elatione veraces/sine fictione humiles/sine dissolutione hilares/sine errore iustos/sine iactantia mites/sine penuria pauperes/sine auaricia diuites/doctos studere fieri/non arrogantes velle videri.

Cap. I

Ecce pudie iuxta fecana sruenta nō procul a parhiso: dominas sex in loco amenissimo sibi inuicem obuasse. quaz nomina sunt hec Laus/oratio/charitas/contrictio/confessio/et satisfactio. Quarum Laus primo: de hominibus huius seculi hunc in modum quæsta est. heu (inquit laus) homines nō laudant deum in se/propter se: et eundem in alijs propter seipsum ordinate. cum ipse sit essentia summe nobilis/et summe digna/dignitate quidem incomparabilis/et insuperabilis potestate communicata tribus diuinis suppositis: que sola propter se laude sunt digna. sed laudant eum extra se: propter bona plurima/que illis ipse largitur. quibus laudibus nūq; ero contenta. imo vero tristis/dolensq; audio frequenter deum plerosq; blasphemare/et eius iminuerē potestatem: dicentes ipsum per se non posse omnia sine causa media/ vt sine celo. Et si semel ab aliquibus veram eius audio laudem: milles tamen cogor audire/pro laude blasphemias/et mera deliramenta. ideo michi esset satius hunc mundum relinquere: et aliqua in solitudine habitare eremū. ne tam indigna de deo (qui omni laude dign⁹ est) sed solum vera tonens audire cogerer.

Laus

Secunda domina.

Cap. II

Oraio oratio. heu q; tristis/merensq; doleo: quoniam deum verum (qui de se super oia est adorand⁹/altissim⁹ bonitate/magnitudine/et potestate/ sine mutatione eternus/ in veritate sapientissimus/voluntate optimus/iustissim⁹ cū misericordia/et perfectissimus in gloria) requiro: ab hominibus adorare: vt eis ipse bona terrena largiatur et tribuat/potius q; gloriā sempiternā. vnde res admiratione digna est: quo modo hoc de⁹ valeat de me sustinere/ et quo modo me amplius sinat viuere. Ut nam tales homines: meum nomē nūq; nouissent. nec de ipsis audivissem aliquando. Et hec dicens fleuit oratio.

Oratio

Tertia domina.

Cap. III.

Est quā locuta Charitas: non imerito (inquit) tristes sumus charissima soror. nam et ego sum virtus nobilissima/ adeo hominū voluntati concessa: vt per me deum super omnia diligant. et sicut seipos: suū proximū/ ordine semper ad quemlibet seruato. sic vt bona terrena: bonis essent cōmunta. cis ea lege tributa: vt pax/et concordia/yniuersaliter inter eos conregnarent. verum

Charitas

longe aliter euenit/et omnino vt apparet oppositum: quod etiam ordinem ipsum turbare videtur/et summā inducere confusionem. Quoniam fame pauperes pereunt/nudi sunt/et neglecti/querunt/et non inueniunt: et diuites bonorum superfluitate superbiunt. a qua oriuntur gula/ auaricia/ et alia innumera mala: et mei hodie/aut paruum/aut nullam curam gerunt: imo totaliter me negligūt. Quid ergo putāt peccatores sine me facere? quoniam si quis in regnum introierit: mecum introibit. nec extremū iudicium eterni iudicis aliquis poterit impedire: neq̄ eum decipere/ cum sit sapientissimus/ et videat aperta omnia/ et occulta. Ihu quantum/ q̄s grauius doleo: quia subiectum nullum reperio/ in quo actionē habere valeā/ atq̄ in melius ipsa proficiam. ⁊ si quando quis me habeat/ ociose me ipse tenet: ⁊ est nature mee contrarius/ et sibi ipsi q̄ plurimū est nociuus.

Quarta domina.

Cap. III

Contritio

Einde ait contritio: Quando recordor quot mala in mundo sunt et fiunt/ videns male disponētia/ vt eidem veniant et peiora: miror quomodo possim viuere/ aut in volūitate existere/ per actum positū vel priuatum. voluntas etiam hominū michi contrariatur. quia quādo maxime expediret me in ipsa actum ponere vt peniteret/ displicentiāq̄ de cōmissis haberet: se diuertit ad actum cōtrarium. nec veretur diuinū iudicium: quod expectat. Quapropter tota difformis sum/ et infirma: a meaq̄ natura penitus aliena. volūtas autē huiusmodi sic peruersa: eternis supplicijs relinquitur affligenda.

Quinta domina.

Cap. V

Confessio

Et q̄ ita locute sunt quatuor domine: Laus/ oratio/ charitas/ ⁊ cōtritio: confessio quinta domina sic orsa inquit. Ego sum virtus: per quam sciāt homines de cōmissis confiteri/ et se reos accusare. ita vt assit mentis vera contritio/ que mea germana/ et soror est: et verbum menti respondeat. nichilq̄ occultum remaneat: quin exterius referatur. recordetur memoria/ videat intellectus/ quid fecit/ et quomodo/ deum vel proximū offendendo: per visum/ auditum/ odoratum/ tactum/ gustum/ loquendi modum/ modisq̄ alijs quibuscūq̄. et satisfactio- nem cogitet sibi possibilem et condignam: et toto animo peccata displiceant/ et pro eis iniuncta penitentia compleatur. Sed idcirco doleo/ microq̄ afficio: quia raro sum in hominibus quādo confitentur. Quid dicam/ quid faciā/ vbi stabo? cum amicū nequeā inuenire. Et nouit deus vt quotidie tristior/ vehemēter ⁊ acerbe/ et nunq̄ letabor in posterum: quousq̄ in hominibus inuenero verū esse.

Sexta domina.

Cap. VI

Satisfactio

Et satisfactio/ ancilla iusticie vere obediens/ et deuota. Iusticia precipit/ vt de omni actu hominis fiat satisfactio: quo deus vel proxim⁹ est offensus. Si visu cōmittitur: vigilijs/ lachrimis/ et cordis suspirijs a vanitate huius seculi faciem auertendo satisfaciā. Si auribus audiendo illicita: conuertā ad dei laudes/ et diuina officia audienda. Et si gustu deliquero: satisfaciā ieiunijs/ saporibus/ cibisq̄ superfluos (quib⁹ humana fragilitas nata est lasciuire) dimittēdo. tactu satisfaciā: leuibus et mollibus pretermisissis/ dura et aspera eligendo. Ancilla sum iusticie: vt castitatis virtute poleā/ prout suadet ⁊ precipit christiana religio. ⁊ vt deo satisfaciā de imaginatione/ mēbus/ potētis/ ⁊ actibus hoīs quibuscūq̄: et vniuersaliter dimittā vicia aplexando virtutes/ eligēdo penitētā/ iudicio rationis et intellectus stādo scdm mēsurā delicti satisfactionis iudicātis: vt tradē sequat cō- tritio/ laus/ et oratio/ charitatisq̄ inflāmet affect⁹. Sed quid prodest tale preceptū

a iusticia michi datum esse: cum iniuria regnet in omnibus: ipsa enim cū vicij alijs sociata: auaricia scilicet/gula/luxuria/superbia/acedia/inuidia/et ira totaliter me impedit et iusticiam matrem meam. et homines magis vicij seruunt: q̄ virtuti. Et ex hoc mundus tenebrosus fit/et obscurus. Dum autem quelibet domina hunc in modum locuta fuisset: interunt consilium vt mūdum relinquerent/et per deserta vagarentur/ ne vltorius in tanta desolatione homines vicij induratos viderent. Verum huic consilio obstitit oratio. non est bonum consilium (inquit) vt mundum et genus humanum relinquamus: que nobis a domino deo nostro tradita sunt/cur reꝝ commissa. nam esset grande malū: et maiora mala innumera inde sequerentur. Sed michi potius acquiescite. nuper nobis dictū est/ q̄ puer ex virgine gloriosa in mundo natus est: qui pauper/et paruulus iacet in presepio/pannis paucis/et pauper culis inuolutus. quē prophete/quem angeli/mundi saluatorem/et dei filium p̄nunciant. Et ideo cum filius dei in tātum humiliatus sit/ vt pauper puer natus sit/ in quantum est homo factus/in paupere loco: ad eam ipsū cum audacia/reclamemus cum fiducia/ qui tantum humiliatus est. vt ipse nos exaudiat: quatinus a cordibus hominū extirpemus vicia/et inseramus virtutes. vt quelibet nostrarum suo vtatur officio: et habeat plenarie actum suum. id autem quod locuta est oratio: alijs gratum fuit/placuitq; dominabus. et protinus accelerauerunt ad puerū paruulum adorandum:

De inuentione pueri.

Cap. VII

Bant autem predictæ domine de puero sic loquentes: habentesq; desiderium vt adorarent puerum/quelibet suo modo. et cū venissent ad puerum in presepio positū: iusticia et misericordia hostiarie/et ianitrices ipsas accedere propius non permiserunt. donec intentionem explicassent: q̄ vellent puerū adorare/et cōtemplari/quelibet suo modo. et ab ipso obtinere gratiam: vt in mūdo valeant amodo agere ad eius honorem multum fructū. quod vt ostenderet: quelibet incepit suam intentionem declarare.

De Laude.

Cap. VIII.

Tante fores prouoluta/laus prior incepit suum affectum manifestare. dignum et iustum est (inquit) puerum laudari: in quantum bonus et magnus est. quia in ipso humana et diuina actio coniuncta est. nec ad huius laudes sufficio ego: nec aliqua creatura. sed volo dicere: quantum mea virtus sustinet/aut natura. puer iste filius dei est: simul existēs summa bonitas/magnitudo/virtus/veritas/sapientia/summaq; diuinitas. et est homo /creata bonitas/magnitudo/et virtus: ex quibus vnum est suppositum altius in tota vniuersi natura. per quod facta sunt omnia: et quo conseruante permanēt vniuersa. ipse puer deus est/et homo: et vtriusq; predicatio/est de vtroq; qui in se tres cōtinet naturas: videlicet corporis/animæ rationalis/et diuinæ. que duas alias in se suscipiens: in vna cōiunt persona. in hoc benedicto puero: facta est totius vniuersi exaltatio. quia homo cum omnibus participat creaturis: et deus homo factus est. Deus pater misit hunc suum filium: vt genus humanum moriendo redumat. et cū omnibus virtutibus (que in hoc semper benedicto puero summū gradum habent) in mundo conuerfetur/et agat. quis ergo eius aduentum laudare poterit? quis eius progressum? tu es magni cōsiliij angelus/ tu es deus fortis/princeps pacis/pater futuri seculi. cuius principatus pro mundi vita: super ßumerum tuum. et cum hec dixisset laus/siluit: et locuta est oratio.

Laus

Oratio

a Adoro (dixit oratio) puerum benedictum deum et hominem: deitatem et humanitatem / et bonū in omnibus adoro. quia in ipsum omnis adoratio obiectiue / et finaliter ferenda est. Adoro in ipso summā bonitatē / magnitudinē / et alia increata. et in quantū homo est: ista eadem vt creata. et quia p ipsum omnia facta sunt: adoro suū intelligere / suam bonā voluntatē / et omnē aliā actionē. et ei do totum meum intelligere / posse / et agere: si plus possem ad sui gloriā / et honorē dicere. Adoro puerum qui passurus est / sepeliendus / et resurrecturus die tertiā. et cum eius gloriā / beatam virginē eius sacratissimā matrem.

De charitate.

Cap. X

Charitas

a It charitas: puer natus est nobis / et filius datus est nobis. dei fili⁹ est in creata charitas: et ego sum charitas creata. et ancilla eius. quid igitur p ipso faciam? omnia libenter perferam: vt homines eū diligant / et omnia propter ipsum velint et faciant. et tale pondus michi leue est quo ad ipsum: sed est graue quo ad homines. qui me / et sanctum puerum negligunt / et ignorant. natus est puer de beata virgine charitate maxīma inflāmata: que cōcepit diuino spiritu / et sine labore peperit / et eū nutriuit. angeli / archangeli. principatus / et omnes militie celestes: ipsum amant / laudant / adorant / pariter et oēs sancti prophete / et apostoli / et vniuersaliter omnes sancti: cum charitate ipsum in gloriā perpetuo laudabunt / adorabunt / et glorificabunt / et sine fine amando cōtēplabuntur. qui charitas est inenarrabilis / et superans omnem sensum. Puer in quāsum homo est / charitas primitiua non est: sed eam participat. secūdm q creator est / maxīma est possibilis inueniri: qua se deum et hominem / et cuncta creata diligit ex se / charitate (que ipse est) infinita. Iste due charitates / in hoc supbenedicto puero sic sunt magne: vt omnes lingue / intellectusq; hominū et angeloz non valeant exprimere vnionem (quā habent in puero) et magnitudinem / et virtutem.

De contritione.

Cap. XI

Contritio

q Quando recordor (ait contritio) quātum puer est intelligendus / amand⁹ / laudandus / et colendus / et perpetua in memoria retinendus: nescio quid dicam nimio timore perterrita. propter culpam quam sentio de cōmissis. et in tātum diuinam iusticiā pertimesco: vt vix sensum et motum retineam / nisi per dei misericordiam / in qua spero et confido. Quando considero huius sanctissimi pueri altitudinem / que est super omnia / et quia est homo factus: et quādo rursum perpendo quomodo erga suū cultum et seruitium in tantum fuerim negligens / et ingrata: sum tristis / et mereo / et doleo. insuper quando considero supremas diuitias et honores increatos / et rationes supremas creatas pueri: que simul in puero vniūtur. et altera ex parte blasphemias / periuria / dedecus / vituperia / et alia cōtra puerū mala q; plurima tā preterita / presentia / q; futura. Et eo magis tristior / anxior et turboz: quia eram et sum deputata vt homines cōtriti corde de peccatis doleāt / et a puero misericordiam expectent.

De confessione.

Cap. XII.

Confessio

a It confessio: fateor q dei filius toti vniuerso datus / ipsum exaltauit. nam sine hoc semp sanctificato puero: mundus de nichilo ad esse non pdūisset / non factus fuisset. ipse autem in quātum homo est / pars vniuer si est: qui ascendit ad supremū ordinē in eterno supposito subsistens / iungens extremū principio / homo deus. Iterum ait cōfessio: confiteor q propter finē pueri / vniuersum

habet ordinē et proportionem: videlicet celum sic est magnū et mobile et stellatum / lucidum / sphericum / et densum. et ita finis angelorum / et hominū / elementorum / et omnium dici potest. Similiter confiteor quod mundus esset difformior: nisi dei filius esset homo. Et ratio huius est: quia rationes diuine / cum sint infinite in perfectione et virtute agendi / semper possent facere vniuersum melius et melius: et sic nunquā esset finis / quod repugnat ordini vniuersi. sed quia in isto puero omnia inferiora participant / in quantum est homo / cum est factus deus: vniuersum non amplius potuit exaltari / quā quod creatura suo creati principio vniretur. Confiteor etiam quod si omnia suprema / et infima / loqui possent ad pueri laudem: nō sufficerent ad eam exprimendam. Ratio autem hec est: quia omnia ista finita sunt: pueri autem bonitas infinita / inter que non est proportio / vel mensura. Iterum aut confessio: proh dolor quia nō habetur puer in tanto honore et reuerentia / vt eius summam celsitudinem deceret. imo habent ipsum ingrati homines huius mundi / opprobrio: quem omni tempore decet laus / adoratio / summus amor / et confessio. videant ergo domina iusticia / et misericordia: quid super his de cetero sit agendum? et quid erit de prelati / et principibus quorum gubernationi est traditus mundus? et ingrati / beneficia sanctissimi pueri non confitentur / neque in hoc nunquā se errare fatentur. quia de dilectione pueri: aut omnino nichil / vel perparū admodū curant.

De satisfactione.

Cap XIII

Satisfactio

Dixit satisfactio. deus est ens eternum / infinitum / et in omnibus rationibus suis perfectum. ad quod sequitur: vt fuerit dignum ipsum esse a creatura cognitum / dilectum / laudatum / et benedictū. Deus autem ita esse cognoscens / sibi ipsi satisfacere volens: ad finem intentum / mundū disposuit. qui quidem finis haberi nunquā potuisset. nisi per puerum satisfactum fuisset. ad talem autem finem tam altum / tamque supremū / non est de se sufficiens proportio vniuersi: quia talis finis quid est infinitum. Puer autem quia deus factus est: eternus est / et infinitus. et ideo diuinus ordo vniuerso per puerum satisfecit: disponens ad ordinem pueri vniuersum. in quo et vterque ordo: eternus / et temporalis / finitus / et infinitus supreme relucescit. Iterum dixit satisfactio: puer in quantum homo / deo patri satisfacere vult. quia in hoc mundo: de bonis terrenis nichil vult possidere. iustus venit et humilis / omnibus virtutibus plenus / obediens / benignus / et seruiens deo patri. pro quo appendetur in crucis patibulo: percutietur / et vuluerabitur. et patris amore: multa alia opprobria sustinere gaudebit. Pueri etiam vult satisfacere deus pater: sanctam ecclesiam catholicam in ipso fundando. quia super petri am qui est puer christus: ecclesia catholica fundabitur. dans ei romanum imperiū: ad defendendū fidele collegium eorum / qui ab eius nomine christiani vocabuntur / et ad extirpandū alios reges / et tyrannos. Et ideo nunc reges et principes (sicut scriptum est) intelligite / et erudimini qui iudicatis terram. quia puer natus est: de quo tota prophetia illa scripta est. dabit etiam prelatos et clericos / inter quos erit summus pontifex generalis vicarius: vt fidei seruetur vnitas. In tantum quod sanctus sanctorum olim promissus / et modo natus puer dei filius: munere dei patris contentus est. videt tamē aliquos prelatos futuros: qui ipso dimisso videntur aurū comedere / nec potest eis aliquid terrenum sufficere pro se / et suo maledicto sanguine. sed diuina iusticia (cui nuda et aperta sunt omnia) non diu poterit illos in futurum sustinere: imo faciet eos ad eterna sibi debita supplicia conuere. quia dimisso puero ihesu christo: nō voluerunt erudiri et intelligere.

Cap. XIII.

Postquam autem predicte domine suū cōpleuissent sermonem: iusticia/et misericordia illas intrare/et adorare puerum permiserunt. quia earum intentio/et ea que dixerant placuerunt. Et vidētes puerum predicte sex domine flexis genibus/et in faciē prostrate adorauerunt: et diuersa cantica cantauerūt. Laus primo dixit: gloria in excelsis deo/et in terra pax hominibus bone voluntatis. Gloria laus et honor/ tibi sit rex Christus redemptor: cui puerile decus promerofanna pium. Dixit oratio. Adoro te Christus Ihesu/ qui es vnigenitus deo patri: qui in hunc mundum redemptor aduenisti. Caritas dixit hoc canticum. Anima mea liquefacta est: vt dilectus meus inuentus est. cuius amore semper langui: benedictus ergo qui venit in nomine domini. Aut Contritio. Misere mei deus: secundum tuam misericordiam infinitam. Dixit confessio. Confiteor tibi pater futuri seculi rex celi/et terre: quia tu es christus filius dei viui/ qui in hunc mundum venisti. Deinde satisfactio. In manus tuas domine/ commendo spiritum meum: non sicut ego volo/ sed semper fiat voluntas tua. Post hec autem diuina bonitas et alie dei rationes eterne: voluerunt de se noticiā facere predictis sex dñabus.

De diuina bonitate.

Cap. XV

Diuina
bonitas.

Aut diuina bonitas. Accepto vos fidissimas sancti pueri mei acillas. nam ego sum absoluta/et singularis bonitas/ singularis entitas. et in quātum sum absoluta: sum simplex essentia. et quia absolutum/ cum aliquo componi non potest: conuertor cum bono absoluto. quod absolutum bonum de toto se ipso bonum absolutum producit genitum/ a quo/ et per quod spiritus sanctus bonum absoiutum est procedens. absoluta dico quo ad cōmunia/ et essentialia: sunt tamen supposita relatiua/ et distincta proprietatibus se mutuo respiciētibus. quia ipsa supposita in me sunt absoluta. sed alio modo/ et proprietate alia: cōuertor quo ad producentem patrem. et alio modo: quo ad ineffabiliter productum filium. alio quoque modo: quo ad procedentem spiritum. et hoc est necessarium/ vt persone distincte sint/ sese mutuo referentes. et quelibet proprietatis singularis sit: vt suppositum/ personamque constituit/ et distinguit. alioquin non haberem naturam absolutam/ includentem perfectionem omnem: nisi possem ex me producere bonum perfectum/ et possem existere in tribus suppositis non distincta. et essem sterilis/ nō fecunda: et a mea natura penitus aliena. Sicut a luce solis videtis radium prodire: et calorem ab vtroque. sic a patre filius: et ab vtroque spiritus sanctus/ qui est amor. Et esset exemplum omnino/ et proorsus simile: si calor/ et radius/ et lux cum solis essentia conuerterentur/ essentque idem. Sed non decuit: in natura creata/ simile aliquid reperiri: cum istud summa sit singularis/ et arcana in diuinis perfectio. Et ideo cum in me sit omnis perfectio/ et nullo alio egeam ad id quod ipsa agere volo/ nec michi quicquam esse possit impedimento (non enim aliquid prius me impediet: cum nichil tale habeam. nec aliquid posterius: cum participet meum esse/ sitque finitum/ ego infinita/ simque vt infinita lux: illud vero vt modicus color in mea infinitate perceptibilis) prophani igitur sunt/ qui cum sim vna me trinā esse negāt/ in tribusque discretis/ distinctisque personis mutua relatione se respiciētibus subsistentem. Iterum ait diuina bonitas/ in me ipsa volo habere vnū bonū singularē effectum: qui causa sit totius ordinis vniuersi. et per prophetas iampridem declarauī venturum: et iam venit. et est ille singularis promissus effectus: puer iste qui per essentiam bonus est/ et participat bonitatem. et horum causa/ cognitu facilis est: quia filius dei homo factus est. nec hoc impedire potuit potētia cuiuscunque: quia me non est fortior aliqua

entitas vniuersi. hunc mandauit ab omnibus angelis adorari: et omnis creatura fidelis/ et me cognoscens gauisa est. ego in isto puero uisito mūdū: et me ipsam totā/ ei impartior/ omnium misereor/ clausa recludo/ educo de carcere uinctos. vt omnia in bono sine iam in mundo orto quiescāt. misericordia et veritas semper cum puero ab incunabulis: iusticia/ et pax ipsum osculantur. vt mūdo appareat eius benignitas/ iusticia/ misericordia/ pax/ et trāquillitas. Rursus ait diuina bonitas: vt dignū est/ vt ego totā vniuersi bonitatē/ in me comprehendā: ita quoq; et equū est vt diuina eternitas in se ipsa omniū nouitatē cōtineat/ ipsa tamē semper manēte absoluta/ et non mutata. sicut enim ego sū singularis bonitas/ absoluta/ potēs producere aliā bonitatē: eque et eternitas cum in se contineat omne factum de nouo/ potuit mutationis/ et temporis esse causa. Quapropter audiendi nō sūt: qui mūdū asserūt necessario fuisse ab eterno. Adhuc ait diuina bonitas: dignū est vt ego sim cognita/ et in eternū laudata/ et dilecta. Illud autem quod circa me dignū/ et iustum est: impediri non valet. sed nō possum laudari/ et cognosci plenarie in eternum: nisi in paradiso. blasphemant ergo turpiter/ qui negant paradysum/ vbi ego cognoscor/ laudor/ et glorificor/ in eternum. Nullus enim potest illud impedire: quod per se ad mei gloriā/ et honorē facit. hec diuina bonitas.

De magnitudine dei.

Cap. XVI.

Magnitudo diuina.

P Est hec locuta est diuina magnitudo. Ego sum (inquit) essentia vsq; adeo excellenterq; magna: vt sim sine mensura/ sine termino/ et sine fine. supra quam: nullum ens est possibile. et quidquid infra ē/ a me necessario suum ducit esse. et id a me ducere per se bonū est: quia ipsa bonitas que absoluta est/ gaudet mecum essentialiter/ vnum/ idemq; esse. quare me impedire non potest nec malum/ nec quicq; inferius: cum mea essentia immense/ infiniteq; excedat: ac superet talia. Quapropter non recte sentirēt: qui non simpliciter/ sed solum duratione me existimaret imensam/ sicut alia ferme euiterna. Nā nullo modo fieri potest: vt quicq; me finiat/ limitet/ terminet ad gradū/ aut entitatis/ aut bonitatis/ aut potētē/ aut veritatis/ aut virtutis. Terum cum sim simpliciter absoluta/ non addicta/ non coercita: possum creare/ agere/ mouere/ et disponere/ vt cunq; volo siue celo medio/ siue non medio/ alijsue causis secundis/ semper ad mei imitationem concausandi virtutem communico. et vt mens nouum semper effingere potest numerum: multo magis possum nouam speciem adicere vniuerso. Et quia diuinitati attribute rationes/ adinuicem reciproce et conuertibiles omnes existunt: vt bonitas est eternitas/ et eternitas bonitas/ et ita de vnitāte potestestate/ virtute/ veritate/ et reliquis (nam idē in infinita/ simpliciq; essentia existunt) et ego quoq; sum diuinitas: euenit recte vt in ea simplex/ absoluta/ et immensa essentia/ nullo locali termino cōprehendi possit: vt neq; eternitas tempore. Et ego cum tanta sim: volui maximum in mundo opus facere/ me totam ipsi puero communicare/ ab eoq; comprehendi/ cum tamen sim incomprehensibilis. et mundum puerum non comprehendere/ simul et comprehendere: vt qui deus sit et homo. Et qui hec non capiunt: nunq; intelligere valebūt nisi ad puerum ibesum salutare mundo promissum se erigant/ intellectumq; eleuēt. Et id est non finite virtutis opus: sed proorsus immense/ atq; infinite. Nam si meus intellectus intelligeret me finitam/ finiteq; agere: et illud voluntas necessario vellet/ odiretq; contrarium. sequitur enim voluntas/ intellectus iudicium. atqui me esse finitam/ finiteq; solum agere: paruum est/ et debile. Et qui fieri potest: vt voluntas illud velit/ et non potius simpliciter et summe appetibile est: summam scilicet et

indiminutam magnitudinis perfectionē michi inesse? Ad eum igitur esse est super omnem finitum/terminatumq; magnitudinis gradum ad esse. Quocirca manifestum est: nichil me/aut maius/aut min⁹/meam actionem in superbenedicto puero potuisse impedire. quia mea imēstas: ambit/ z cōtinet quiddam in natura supra naturam vsq; reperiri valet. qui autem contrarium asserunt: partem cū puero in eternum non habebunt. hec diuina magnitudo.

De diuina eternitate.

Cap. XVII.

Diuina
eternitas

It diuina eternitas. Ego sum infinita duratio/ab eterno in eternū: eui/et temporis veritas. sic eminenter essentia pura/ sublimis et perfecta: vt michi non sit possibilis additio/ neq; queat ab aliquo mea impediri actio. nā cum sim absoluta eternitate/ eadem sum absolute bona/ absolute magna/ potens/ vera/ et fecunda/ non impedibilis. Et ideo michi placuit ostēdere mundo hūc puerum temporalem et eternum/ mortalem et immortalem/ hominem z deum/ vniuersorum finem. cuius impediri nō valeat actio: qui est ante omnes/ et mecum in principio. A me enim secūde agentium cause: vt michi placitum fuit/ sunt disposite. Et ipse mecum omnia composuit. quare me illi non nouerunt: qui mundum asserunt necessario esse eternum/ ne in me sit nouitas/ et in agendo mutatio. Ab eterno enim omnis in me mundi expressus est archetypus: fecunde menti immanēs/ intumūq; verbū (in quo suo tempore vt eterne sapientie fuit placitum: prodierunt vniuersa/ indiesq; prodeunt) et nunc in mundo natū: vt in quo formata sunt vniuersa meliori modo/ imo altissimo reformata quiescant. Q; parū me nouerunt/ meāq; fecunditatem/ qui ideo putant oportuisse mūdum fuisse eternū: ne ocio marcida/ inanis/ vacuaq; ab eterno torpuissem. simile aliquid ac si quis putet ambulationē/ corporeeq; molis motum: ne ocio obtorpescat precipuam esse rationalis anime operationem. Ego enim in memetipsa infecunda non sum: sed eterna mens semper intimum pariens et eternū verbū/ ad me quidē vt verus filius ad verū parentem relatū. a quib⁹ procedit tertū per se subsistens/ eternū suppositum. in quibus ego sum principū/ medium/ et finis/ et cōplēmētum omnū. Et hinc in rebus euenit: vt in tribus omnibus perfectio consistat/ consummatio/ et complementū. Cum itaq; in me sit talis intima emanatio/ actio/ et processio immensa z summe perfecta: externa actione mini me indigeo ne torpeam/ ne semp nō sim in opera. Sed cū volo/ z vt volo/ exuberāte mea fecūditate: extra me fūdo/ et pro rez capacitāte me cōmunico/ intumā actionē nunq; deserens. nam nichil quod extra sit: meum vigorem ex integro suscipere potest. Et ideo rursum sine intima mee imēse fecunditatis operatione: similis substorpenti enerue/ et elāguide operanti euaderem. Ego enim/ z diuinus intellectus: per essentiam vnū idemq; sumus. Unde euenit vt quiddam in vno sit secundum essentiam: in altero cōsimiliter esse necesse sit. quecūq; enim vni/ eidemq; numero essentia competunt: vt sic inter se differre impossibile est. intellectus autem essentialiter intelligens/ intelligere/ et intellectum in se habet. Igitur z in me contineo: eternificans/ eternificare/ et eternificatum. Alioquin non essentialis esset identitas mei/ et intellectus. quare suprem⁹ intellect⁹/ non esset essentialiter eternus: nec ego essentialiter/ meāq; essentia/ et intrinsece intellecta. que sentire prophanum esset et impium. et sicut illa tria in intellectu inter se realiter sunt distincta/ inter sese mutuo relativa/ sed idē penitus in absoluta essentia: ita et tria in me inter se mutuo relativa/ distincta et idem essentia. z cōsimili modo in vnaquaq; cōmuni dignitate diuina. Iterum ait eternitas. Ego sum singularis entitas/ magna z suprema bonitas: cui

penitens aduersatur / z repugnat habere parem exterius: vt saluetur mea singularis vnitas. Unde fit: vt ex falsis argumenta ducant / qui mundū duratione parē michi coequant. vt enim mea bonitas singularis: est parem non habēs. ita quoq; eternitatem singularem esse oportet / vt omnium dignitatum (que cū diuinitate conuertuntur seruetur singularitas. Et qui opposita asseuerauerint: in puero sine vniuersi quietē nunq̄ habebūt. sed summa iusticia / que michi indiuidua comes est: eos exterminabit diuine sapientie rebelles.

De diuina potestate

Cap. XVIII

p **Diuina potestas.** Est hec ait diuina potestas. Ego sum qui sum / ex me / non ex alio / in me / propter me / singularis entitas. deus vnus / non contingens: quia summe necessaria. non possibilis: quia non ad potentiam aliquam contracta / vel impedibilis. ex me eterna: et semper ens / purus actus. et ideo nullum agens aliud: potest meam contrahere / iminuerē ve potestatem. verū omnis causa alia / mee potestati comparata: securis est in manu artificis / que fabricantis est instrumentum. In me est ordo originis / necessarius / intrinsecus: a quo omnis alius deriuatur. Iterum ait. ego sum potestas absoluta / ex me / propter me simpliciter ordinata: dās esse rebus exterius / secundum q̄ effectus natus est participare / et recipere / meū esse. Et illi pietatem nesciunt: qui iccirco mee virtuti / limitem / terminunq; statuūt / quia infinitum non producam. in me autem infinitum produco: cum mea virtus absoluta sit / simplicissima / z perfectionis summe infinite. sed extra me nichil tale produco: nō ex mea quidem impotētia / sed quia id ipsum effectui repugnat. quo pacto enim extra me esse possit infinitum ens / infinitum bonū / infinitum verū / et infinitū potens / et inēsum: et id insup mee aduersatur singularitati. Idcirco omne creatū quaten⁹ creatū est: terminari / finireq; / uecesse est. sed ego in supremo omnium ordine / vno supra omnem ordinem / absoluta a genere: virtutis / et essentie / simpliciter sum infinita. Et puer meus hic: finitus / et infinitus / absolutus / et contractus / creatus / et increatus. qua parte enim creatus est: nichilominus finitus est totus in me. nam de⁹ / per quem omnia: et homo in deo. et ego sum deus a quo omnia / et ego / et ipse vnus / idemq; deus / et vna / eadem / singularisq; potestas. iccirco: per omnia ipsum / vt me audite. Iterum cum sim absoluta virtus / et entitas infinita: possum creare simpliciter quod nec est actu / nec in nature potentia / in re extra. et id per me ipsum sine medio: quia sine preuia dispositione quacūq;. Iterum quia sum potestas simpliciter absoluta / angelos animam / celum / et alia que mouentur ego creo: et nouum antiquo addere (vt michi placitum est) valeo. et iterum qui fuerunt: excitare eosdem in numero. Iterum cum per me ipsam sim sufficientissima / per se et simpliciter absoluta: sine angelis / sine vniuerso / sine anima z quocunq; extrinseco subsistere valeo. quādo quidem ista: a me / infinito distent interuallo. et meum esse et agere: suum esse / et agere in immensum vincat et superet. quid igitur meum velle et meum posse impedire possit: saluo tamen atq; cōseruo: eadem / euo sempiterno: quia sum potestas impedibilis / summe bona / que me vltro propago et comunico. Et iterum ait diuina potestas / cum in me sit omnis perfectio / virtus / et operatio: possum naturam humanam in eterno sustentare supposito. quod z in puero meo factum est: in quo nō suppositū / nō persona: sed natura humana assumpta est. Et nichil est in vniuersa natura sursum aut deorsum: quod a me bonum factum non fuerit. et que nature sunt impossibilia: a me ipsa / nulla difficultate peraguntur. Ideo sapiētes / philosophi ve dici non possunt sed impij / et sophiste: qui verbum dei negant incarnatum /

quia id arbitretur esse non posse. et qui demones de nichilo produsse bonos non credunt. et per seipsum sine me ad maliciam delapsos/qui homines in eternum victuros non putant. non cognoscetes meam iusticiam/et misericordiam absolutam/et omnipotentem. que in hoc seculo non premiat: vult in altero sine fine premiare. quia iusta est/ misericors valde/ et illi meam iusticiam in altero seculo experientur punientem. si non possunt celum pugno concludere: tanto minus valet meam potestatem nature potestas continere. quid igitur insane sentiunt/ si non potest puella nature potestate virgo parere: puellam virginem sanctum puerum *Christum* meum de virgine per meos prophetas promissum/ non peperisse: nature virtus/ mee potentie infima ancilla est: mea autem virtus/ summa potestas. que nature sunt inaccessa: michi aditu sunt quam facillima. volui virginem parere: natura humilis ancilla mea/ non mecum de paritate contendens. obsecuta (solitis legibus mutatis) puerum michi profudit. qui quatenus homo: in aliorum hominum specie (licet omnibus in mundo dissimiliter prodies) asciscendus est. quatenus autem substantia: liter ante secula a me genitus est super speciem omnem/ et super omnia collocatus est. Animas a corporibus seorsum solutas subsistere negat: quia me ignorant/ que solutas iterum in corpora sepe reuocauit. ut homines sciperent/ et meam potestatem intelligerent. et puer meus paruulus in mundo natus: multos iterum ante oculos inimicorum suorum/ ad vitam reuocabit. ego summa potestas amatrix sum hominum: et in vno homine verbo meo/ paruulo/ et immenso diligo omnes homines/ et in filios (qui in eum credituri sunt) adopto. que utinam homines intelligerent. de immortalitate a me sibi concessa: nichil diffiderent. sed ut par esset: me potius laudaret/ gratiasque ageret. Ego sum actus: et rerum forme sunt actus. et magis a me sine comparatione pendet quam a materie necessitate. que earum sensibilibus: potentia/ subiectum/ et substerniculum est. et quanto forme simpliciores/ et spirituales: tanto minus crasse/ et corporali materie addite sunt. et hoc ex mea immutabili ordinatione. ideo celestes intelligentes/ et spiritus: eius vinculis semper sunt absoluti. anime vero rationales post ethereas/ supermundanasque formas/ simpliciores/ et spirituales: quandoque coniuncte/ quandoque libere. porro eorum que infra homines sunt forme: semper sunt materie coniuges/ et nunquam libere. quia crasse/ opposite/ ac perturbabiles: et nichil spirituale quod ad meam cognitionem surgat habentes. Quid igitur dicunt nullos actus/ sine suo proprio susceptiuo subsistere posse: siue immortalitati/ unquam diffidentes: tunc summe misericordie penitus et tormentis cogentur: que negant et diffidunt/ credere. Et mixtum est quod immortalitatis non sereddant persuasibiliores: me per meos prophetas omnium viuentium optimos/ illud eis insinuante. et cum videant materiam (que ferax est/ et vltima linea rerum) usque adeo meam imitari eternitatem: ut eam michi coenam/ et coeternam crediderint primis semper eternum. sed illi: eternitatis singularitatem non nouerunt. quid propter corpora contrariis compacta/ resurrectionem non futuram contra meam ordinationem cauillatur: quasi illa iterum frequenter dissolui oporteat. nunquid mea potestas: bellum illud contrariorum in regno pacis suspensdere potest? bellum enim (in turbulenta etiam regione quam nouerunt) pax/ finis est. In fine autem omnia quiescunt: neque in eo quicquam inordinatum intelligi potest/ ad quem etiam omnis ordo dirigitur. Et spiritibus plenitudine non occupantem (quod illud tribuo lumini/ et alijs affectionibus) michi in resurrectione idem largiri corporibus difficile non est. quod impossibile putant idem in numero mea virtute (quam immensa est: quam sine motu et tempore omnia producere valet) si anima manet/ si eadem materia quousque diffusa: ferme oppositum non videt saltem michi quam omnia possunt/ illa repetere colligere. nunquid aqua vna prius collecta: et post modum in numeris guttis diffusa/ et dispersa/ uex eadem in numero colligere possunt homines? mea igitur prout fuerit proutas: nisi iterum animas et corpora quam seueri/ sociare et coniungere possim. imo qui in *Christo* meo qui

est paruulus in mundo natus/et mudi promissum salutare fideles credituri sūt: ipse eos ad sempiternā vitā sine aliqua ambiguitate suscitaturus est/ in nouissimo die. Qui istis non crediderit: in priuatione sui finis/ vna tandē cum corporibus suis/ in penis nunq̄ deficiētibus: meā sentiet̄ potentia. et iudiciū sine liberante misericordia subire cogētur. quid michi resistere potest iquit diuina potestas? nisi filiū meū in terras: vt oēs homiues veniāt ad vitā/ que finem nō sit habitura/ modo sint p̄j/ z sancti: sicut puer meus pius/ z sanctus est. qui ibunt in penas: me nolente deuiant/ illasq̄ subibūt/ sed nulo sine desituras. in mea enī voluntate qui dedi filiū meū propter homines: potius vita q̄ mors sita est. hec diuina potestas.

De diuina sapientia et intellectu.

Cap. XVIII.

Post hec autē diuinus intellectus inquit. Ego sum absolutus: et habeo obiectū et intelligere absolutū. neq̄ enī essem intelligēs absolutū: nisi meū intelligere/ z intellectū/ essent penitus absoluta. Et nō sū absolutū intelligēs intelligibile et intelligere: nisi sim absolute tria distincta supposita/ tresq̄ inuicem se referētes persone. nā sū cū earū qualibet idē/ z vna essentia indiuisa. sum simplex non compositus: sed ab omni potentie vinculo et materie nexibus super absolutus. clare videns preterita/ presentia/ et futura/ et omne possibile ad quod potest se extendere mea virtus. Et nomē meū absolutū est qui sum/ z qui est/ deus vnus. Est in me omnis claritas/ potentia/ bonitas preuidens omnia/ disponēs vniuersa. Quid me igitur dicūt non intelligere species/ z indiuidua/ et materialia vniuersa? quia cū sim simplex intelligentia/ absoluta et infinita: sicut potens/ sic intelligens/ imaterialiter hec omnia intelligo in meipso/ vno et eodē verbo. quod nūc in carne natū est: vt salua sit omnis caro. mea si quidem virtus/ et meū intelligere: se extendere potest ad id quod nichil est/ nec actu. nec in nature potestate. Sum magnus/ potens/ et bonitas infinita: et in hominibus volo/ vt me plures intellectus laudent/ et intelligant potiusq̄ vnus. Quare (ait intellectus) intelligo/ q̄ sicut sum absolutus: per intelligere sū absolute ordinator/ intrinsece/ et extrinsece. intrinsece quidem quia sum trinus: intelligens/ intelligibile/ et intelligere. extrinsece quia omnia intelligibilia: et naturalia ordino. naturalia p̄pter intelligibilia: illa insup/ et intelligibilia propter me. nā sūmi boni gratia. De me disceptātes (intellectū vnū agentē et nō intelligētē) q̄ intelligence in se non habeat/ asserentes: et intellectum possibilem intelligentem/ nesciūt quo modo in mea fecūditate/ tria sunt supposita in seipsis manētia. Et si ex intellectu humano id suspiciātur: ex numero volunt vnitatē numeraliter intelligere. cū oporteat ex numero: ad vnitatē vnicē se colligere. et ex vnitatē: ad numerum numeraliter. intellectus siquidē humani ad meipsum qui simplex sum/ incōtractus/ et absolutus: latū discrimē atq̄ dissimilitudo est. Quid mirū igitur si diuiduis diuidue et possibiliter affixi: philosophia per me probe et ordinate tributa/ nō recte et ordinate sed curue/ et peruerse vtantur/ in variosq̄ dilabūtur errores? Iterum inquit intellectus. Inter me et primā post me intelligētā: nō est differentia per cōtrarietate sed est talis gradus/ aduersitatis in infinitū eius naturā excedētis. est tamē cōueniētia atq̄ ordo. Nā ad me dicitur et refertur/ ergo cū oīs ordo et cōueniētia sit necessario ab aliquo intelligente ordināte: ero causa eius finalis/ efficiēs/ z actiua. et qui illi sentiūt oppositū: nō intelligūt quid sit ordo. Rursus ait intellectus diuinus. Cū i absolutus/ omnia imediate intelligo: z sic causo vt mee placuerit volūtati. Verū est/ vt sicut in numero prima vnitatis cum secunda causat tertiam vnitatem: sic causo plerūq̄ in natura vnū mediāte alio successiue/ mee omniū artificis potētie similitudī.

Diuinus
intellectus

rebus communicando. De diuinis igitur non sufficiēter sunt admoniti: qui dicūt me non imediate omnia intelligere/ quia nō omnia imediate ago: non enī mecum aderant/ cum vniuersum a me prodijt sine medio/ et quecunq; nūc vidētur prodire cum medio. tūc sciuiscent quia omnia intelligo/ et ago sine medio: et rurſū mee bonitatis cōmunicatione cū medio. vt disposui ab eterno: p̄mos rerū or̄ in successiōibus ordino/ atq; dispono. Et iterū intellect⁹: ego sū absolute potēs/ intelligens: et potentē me intelligo supra totū nature cursum. quia possibile/ et impossibile per naturā in nullo me valet impedire: cū sim superioris ordinis ⁊ nature. verū nō possum male agere/ false aut viciose: cum sim absoluta bonitas/ virtus/ ⁊ veritas. id enim esset a mea bonitate/ et veritate deficere: et a mea natura cadere. nec possum intelligere: me cōtradictionē implicare posse/ aut q̄ bonū sit malū/ vel verū falsum/ vel econuerso. quia hec sunt non intelligibilia ab aliquo intellectu. nō igitur impotens existimandus sum/ quia non possum cōtradictoria agere. id enim nō esset agere: sed ab actione deficere. quid enim agerem: quod neq; esset/ neq; nō esset. Propterea puer meus natus est vobis in mundo: vt videāt nō videntes/ ⁊ intelligant/ non intelligentes: bonitatem/ magnitudinē/ eternitatem/ potestatem/ et sapientiam. Venite ad eum qui bonitate deficitis: et emite bonitatem. venite parui: et sumite magnitudinem. venite temporales: et comparate vobis vitam eternam. venite debiles/ et infirmi: et accipite virtutē/ vigorē/ et potētiam. venite insipientes: ⁊ accipite a puero (in quo ab eterno habito) diuinam/ et non huius mundi sapientiam. hec intellectus diuinus de se locutus conticuit.

De diuina voluntate.

Cap. XX

Voluntas
diuina

Est ait diuina voluntas: absoluta ⁊ singularis voluntas ego sum: nō cōtracta. quia sum: qđ sum/ in me/ p̄pter me. quod volo sū: nec est ens aliqđ me magis absolutū qđ me valeat impedire/ sic sum liberrima in agēdo. et quia sum absoluta volūtas: eadē sū absoluta bonitas/ magnitudo/ eternitas/ potestas/ et intellectus/ virtus/ veritas/ et p̄fectio/ gloria/ iusticia/ et misericordia/ ⁊ alia diuinitati cōmuna. Et quia sū absoluta: habeo supposita ad me relatiua/ et inter se distincta/ in quibus sum absoluta. quia mea absolutio infinita est: aliter meū nō esset absolutū volēs/ velle/ et volitū. qđ esset me esse ociosa: atq; repugnās veritati. itē ait volūtas. absoluta sū: ita habens ad amare/ sicut intellect⁹ ad intelligere. ⁊ volo habere tria amatoria supposita/ adinuicē relatiua: sine quibus absoluta non essem. nam volo habere in me: summe amantē/ amatū/ et amorem. ipsumq; amantē de tota bonitatis imenstate/ magnitudinis/ eternitatis ⁊ potestatis gignere: et ab vtrōq; mediū amorē p̄cedere. que eadē sunt volēs/ volitū/ et velle. itaq; habeo quod volo: quia absoluta in tribus coeternis et coequalibus suppositis esse volo. Item volui/ et ab eterno disposui: vt tātū esset vnicū vniuersum: et ordo ⁊ p̄portio eorū que in eo sunt saluaretur ⁊ vt esset in genere suo perfectissimū. volui vt vna persona nature mee in supposito vniretur: qui est puer quē queritis homo Christus Ihesus deus. hec autē ⁊ potui: per virtutem que ego sum/ simplex/ inenarrabilis/ infinita ⁊ perficiens. Et a me procul sunt ij: qui p̄tinaciter defendūt nō posse dei filium incarnari. testatus sum/ et testifico: quia ego in filio meo (que moysi/ et prophetis loquebar) ecce assum. Placuit item michi: vt mūdus nō eternus sed recens/ atq; nouus prodiret ad ortū. vt mea maior virt⁹/ et potentia ostendatur. qz ipse aliquid tale est quod nec fuit in nature potentia/ nec in actu. nec est in me mutatio aliqua: quia ab eterno sic volui vt in tali instanti/ et tempore/ quodlibet reciperet suum esse: secūdū

quod ens quodlibet/aut iuge aut fluxum/transitorioꝝq; capax esset. Iterum dixit. cum ego sim meum velle absolutum/actum positiuũ habui ab eterno: quo simplici et vnico existente omnia/et singula cõprehendete/act⁹ negatiu⁹ vel priuatiu⁹ in me nũq̃ fuit nisi per comparationẽ ad creaturam exterius/que intelligit defectiue. Et tunc voluntas dixit. Sicut vnicus intellectus non est in omnibus hominibus: ita quoq; neq; vnica in oĩbus volũtas. magis siquidẽ volo a multis Intellectib⁹ humanis intelligi: q̃ ab vno. et vis monadis magis a pluribus numeris explicatur: q̃ ab vno. et magis vidẽ amari a pluribus q̃ ab vna sola voluntate. vnũ tamen humanũ intellectum/et vnã humanã voluntatem diuino intellectui et voluntati sic iungere volui: vt sapientia eius omnis humane sit exemplar/et angelice: et amor eius omniũ exemplar amorum/et celestium/et terrenorum. qui nunq̃ celestẽ intelligẽtiã apprehenderim/nũq̃ michi cõnierim: sed semẽ ab abe puerũ paruulũ chũstũ dominũ celestium/terrestrium/et infernorum.

De diuina virtute.

Cap. XXI

Diuina
virtus

a It diuina virtus. Infinita sum/simplex essentia/potens/et propter me/et ex me: possibile quicq; nõ est qd meã impedit actionẽ infinitam in bonitate/ magnitudine/absoluta sum/eterna necessaria. quia sic exigit mea simplex infinita perfectio: vt sit simplex conuersio/in diuinis omnibus attributis eternis rationibus/dignitatibusq; sempiternis. est ego diuina eternitas propter se/necessaria bonitas/virt⁹/et est essentialis p̃dicatio de seipsis/nõ sicut homo/et risibile/subjectũ et passio de se: vnice p̃dicatur. Iterũ ait. Quia sum infinita virtus/et absoluta/ociosa non sum/sed fecunda: habens de tota mea essentia/et virtute procedens/gentum/atq; patrem. quorum quolibet sum/quodlibet vult me totam comprehendere. nec possum me extra ipsa extendere. quare sum trinitas infinita. Sit post hec diuina virtus. sicut sum infinita/ agendo intrinsecus: sic essem et exterius producendo/nisi infinitas/ creature penitus repugnaret. produxi tamen effectum nobilissimum/paruum quem videtis infantulum: quem eternum suppositum in se quo ad humanã naturam volui sustentare. venite ad cum surdi: et ipse restituet vobis auditum/ceci/et restituet visum/infirmi/debiles/ claudi et cõtracti: et ipse sanabit vos. nam ego omnipotens virtus/ in ipso habito: et ipse in me. omnia solido/et valeze facio: pariter et ipse.

De diuina veritate.

Cap. XXII

Diuina
virtus

p Est hec ait diuina veritas. Ego sum prima simpliciter/et necessaria p me/ et ex me: et a falsitate distans infinite. nec est possibile/falsum/et impossibile le quicq;: quod possit contra me/cum sim absoluta/necessaria/veritas primitiua. et sic oportet quicquid in me est: verum esse. et ita in diuina bonitate/et magnitudine/et reliquis. quoniã sic sum in ipsis primitiua/necessaria: sicut in memet ipsa. quoniã sumus eadẽ necessitas/essentia/et principiũ/bonitas simplex/et indiuibilis magnitudo. ad quod sequitur qd sic sum veritas per essentiã in diuinis: vt quẽ admodum diuina potestas est duratione infinita. sic infinita sit in veritate. aliter diuina potestas esset magis idem cum eternitate/ q̃ cum veritate: quod falsum est/ et impossibile. Item dico: oportere necessario esse verum/ vt ipsa potestas sic sit infinita in actione: sicut in veritate et duratione. vt sic per se ipsi conueniat actionis/ et vigoris infinitas: sicut eterna duratio/ et veritas. et vt de me/ et eternitate comperitur: et sic de bonitate et reliquis dignitatibus diuinis. alioquin ego magis essem propter me veritas/ q̃ ipsa sit propter se potestas: quod esse non

potest. quia eque est potestas absoluta: sicut sum veritas absoluta. quare ego veritas in illis non habito: qui asserunt q̄ potestas non est infinita in vigore/ sed tātum in duratione. Iterum ait veritas: sicut in intellectu et volūate ponuntur distincta correlatiua/ quia prima/ necessaria/ et absoluta/ sic et in me pono: quia sum prima/ necessaria/ et absoluta. et sicut de me fuerit: ita de bonitate et alijs. quia omnia sumus vna essentia/ prima/ vera/ et per se necessaria/ et indiuisa. Preterea ait veritas: in diuino intellectu sunt intelligens/ intelligibile/ et intelligere. ita et oportet hoc me vere ponere/ primitiue/ et necessarie: vt meus actus sit purus/ primus/ et necessarius. hoc autem facere minime possum: nisi cum distinctione ipsorum correlatiuorum/ vt quodlibet sit persona propria. et q̄ ipsa tria sint vna essentia/ vn^o intellect^o/ vna natura/ vna vnitas/ bonitas/ magnitudo/ eternitas/ vna potestas/ vna virtus/ et veritas. Iterum ait veritas. hoc verum est/ et necessarium: in omnib⁹ rationibus diuinis primarijs/ non esse nisi tria supposita relatiua/ siue personas diuinas. vt omnes/ simul sint omnes: et quelibet/ et simul/ sit vna essentia/ et natura. aliter esset multiplicatio/ et cōfusio infinita: et perderetur singularitas/ seu proprietates cuiuslibet relatiui. quia eius singularitas est eius proprietates: que nō posset remanere distincta. quia haberet multas similes a quibus distingui non posset: cum distinctio sit per opposita necessario. Itaq; distinctio confunderetur: aut eadem ratione/ vaga multiplicatio/ et infinita induceretur. igitur necessarium est tātum tria correlatiua ponere: et non plura. Adhuc expedit (dixit veritas) me ponere quo ad decentiam vniuersi: vt sit vna creata veritas in re extra/ que super omnes creatas veritates/ et entia dominetur. et vt ipsum maxima veritate que fieri potest: perficiam. que veritas est puer meus/ Ihesus chistus: ad mūdi magnas falsitates destruendas/ in humilitate paruulus natus. vt omnes in veritate pascens: ad eternitatis pascua ducat. ipse est via/ veritas/ et vita: sine quo non esset vniuersum perfectum. quem qui noluerint sequi et audire/ falsitatibus errorum decepti: in horrendas/ et exteriores tenebras detrusi/ et in perpetua moris deuia (me illis veritate prenunciante) sempiternas/ et sine fine daturi sunt penas. contra: qui sequentur/ in perpetua laude/ et iubilo/ cognoscent quia veritati comes est indeficiens/ sempiternaq; vita.

De gloria dei.

Cap. XXIII

Gloria
diuina

Gloria diuina sic inquit. maxima gloria sum: cum sim ex me/ per me/ propter me/ non ex alio/ vel propter aliud. ad quod sequitur q̄ minime possibile est maiorem gloriam me esse: sed ego/ et mea magnitudo/ magnitudinisq; immensitas sumus idem. ad quod necessario consequens est: vt sim infinita. alioquin sequeretur maiorem aliam esse gloriam/ que me impedire posset: et me quoq; non esse infinitam/ quod minime esse potest. ergo sum maxima gloria/ maximum gaudium/ et delectatio: que ab intellectu aliquo cōcipi possit/ et a qua omnis delectatio/ et gaudium. Rursum non sum gloria infinita: si mea potestas est maior per durationem/ q̄ per meam glorificationem. quia tunc eternitas maior me esset: quod nullo modo esse potest. quid idem sumus/ nec vna excedit alteram: nam quelibet absoluta/ et simplex/ propter se/ ex se/ et infinita: et est eadē imensitas mea/ atq; sua. et extra talē magnitudinē/ aut maximitatē: nō potest esse aliqua infinitas. q̄ esset maior: q̄ esset mea maximitas atq; imensitas. q̄ impossibile est. aut equalis: quod mea nō patitur singularitas. aut minor: et tunc nō erit infinitas. effectū itaq;

ratione est: me infinitam atq; solam gloriā esse. ergo sum absoluta bonitas/et singularis in mēsitās/eternitas/et alia absoluta: que sumus vna/eademq; essentia. Preterea infinita gloria minime essem: nisi essem equipotens diuine bonitati/magnitudini/eternitati/et in me/et propter me glorificationem infinitam haberent. quā habere non possent: nisi sint in me tria vidē supposita adiuicem distincta/quemadmodum sunt et in ipsis. puta glorificans infinitum/quod producat de toto se totaq; sua natura glorificatum infinitū genitum/et ab vtroq; procedat infinitum glorificare spiratū. et q; oīa tria et nō plura sint tota mea essentia/substātia/et natura. alioquin induceretur cōfusio/deperiret vnitas quare et infinitas/et glorificatio. qđ proorsus impossibile est. Iterum quia infinita gloria sum: dignum est vt mea gloria infinita cognita sit/atq; dilecta. et hoc fit et fiet per hunc paruulum/christū meum qui natus est de virgine maria. qui cognoscat perfectissime meam glorificationem infinitā: quam habeo in me/et in omnibus dignitatibus meis. hoc siquidem dignum et iustum est: quia per maiorem glorificationem/extra non poterat interna maxima gloria mea intueri. Preterea ait diuina gloria. Ego sum substantia spiritualis / non sensibilis/vel imaginabilis: quoniā potentie inferiores nequeūt habere adeo vsq; altum obiectum/vt ego sum. Et ideo substantia sensibilis/corpozea et imaginabilis qualis hominis substantia est: non potest a me recipere magnam glorificationem/sine medio. quod quidem mediū est puer iste paruulus natus/ ihesus benedictus: homo et deus. Et ideo beati videbūt in patria suam humanitatē visione corporali/et audient verba sua altissima/et profunda: quo mediante ordinē eis dare quo ad animā glorificationem maximam sempiternam.

De perfectione dei.

Cap: XXIII

It diuina perfectio. Sum perfectio simplex propter me/in me/ex me/ et hoc naturaliter. vnde sequitur: vt nichil aliud possit meum esse/vel meum agere impedire. Et sum perfecta per me naturaliter/nec possum deficere in perfectione. quia ab eterno habui totū esse. id est nō tendo de imperfecto ad perfectum intrinsece: sed de perfecto possum perfectū producere/et quod ab vtroq; procedit perficere. et hoc vt naturaliter possum existere per agere: sicut naturaliter existo per existere. hoc est non magis michi competit existere per existere/vel esse realiter: q̄ per agere. quia meū agere: est meū esse/vel producere. et est in me perficies propter se perfectum/in suo proprio numero perfecte permanēs/idest distinctū proprietate propria distinguente: et producunt perfectum distinctum proprio numero permanēs/idest sua proprietate distincta et ab vtroq; perficere procedēs in suo proprio numero permanēs/idest sua proprietate distincta. ad quod sequitur: necessaria et naturalis relatio cuiuslibet/ad quodlibet/propter se. ex quo sequitur vt ego sum cū memet ipsa tota: naturaliter perfecta in tribus existens. et aliter sine predictis personis adiuicem distinctis: nō possum perfecte et naturaliter/existere/et agere. cū mea perfectio in tribus debeat consistere: que vnum sunt essentialiter/videlicet vn^o deus. Et iterum ait perfectio. Perfecta sum in bonitate maxima/magnitudine/eternitate/potestate/et reliquis. et hoc est propter perfectum et naturale existere/et agere: que sunt idem. et sicut ego sum in qualibet per naturale perficere: ita in me quelibet per suum naturale esse/et agere. et ideo sum infinitum existere/ agere. sicq; tota diuina essentia naturaliter/et simpliciter infinita. Rursum ait perfectio. Quia sum in existendo intra naturaliter perfecta/et agendo: volo vt extra me sit effectus perfectus/vt sim causa extrinseca perfecta. effectus

ille est filius virginis homo deus/perfectus homo/perfectus deus. quia ex perfecta natura diuina/et humana subsistens: qui puer est iste sicut centrū in vniuerso a quo omnes linee distant/z ab ipso oriuntur/vt vniuersum sit perfectum/et ordinatum. Sed homines mali/z viciosi imperficiunt vniuersum: in q̄tum ipsum puerū ignorant/negligunt/et blasphemant. et per hoc se ipsos maxime imperficiunt: et a me distant per distantia infinitam. Item perficio partes/ ex quib⁹ naturaliter cōstat: puta elementa que sunt prima cōponibilia/vegetatiuā potētiā/sensitiuā/imaginatiuā/z intellectuā siuerat: iocinatiuā: vt quilibet homo sit perfectū indiuidū in specie sua. et eis do perfectum celum/terrā/z animalia/z alia terre nascentia: vt me perfecte diligant/intelligant/z per vltā me recolant. verum peruersi oppositum faciunt: quia ad bona caduca/et transitoria/se omnino cōuertunt. Item perficio hominis intellectum: vt perfecte me intelligat/ non tamē cōprehendat. quia nō est capax/cum sit finitus: et ego essentia infinita/atq; incomprehensibilis. sed ipsum perficio quātum ei sufficit/et capax existit/ q̄tum equū est. atq; meretur/ non tamē perficitur infinite: sed in aliquibus affectus inualescunt/et intellect⁹ deprimitur ppter sensum. quia ad sensuales delectationes/et illecebras/vt bruta animalia se cōuertunt. et quem facio naturaliter bonū: faciunt in moribus prauū. et blasphemātes: quod michi repugnat attribuunt/ quod competit remouēt/propter quod carebūt solatio sempiterno: et in puero meo (qui ad mundi maximā perfectionē datus est) non perficientur/sed supplicio plectentur in sempiternū sine termino.

De iusticia

Cap. XXV

Iusticia.

p Est hec locuta est diuina iusticia: et ait. Ego sum iusticia: quia sum equās omnia. inde dicta iusticia equans inter agentē/z agibile/z agere. Et hoc excellenter: hoc est inter patrē/z filium/z spiritū sanctū. Item sum equās: quia per me omnes rationes diuine agēdo/z existendo cōsubstācialiter sunt equalles: et ipse cum essentia ab omni inequalitate remota. Item sum coequatiua iusticia: quia pono vt potestas diuina tantum sit infinita quo ad suū posse agere/hoc est actiua virtute: quātū est infinita in sua duratione. aliter non essem equalis/vel coequatiua iusticia inter rationes diuinas. quia plus darē de duratione/q̄ de actiua virtute. et sic de bonitate/z alijs dici posset. hoc autem nimis absorū/z nature mee repugnans. quare sequitur: vt sim equatiua iusticia/ sitq; potestas diuina eque infinita in sua actiua virtute/sicut in duratione. Preterea pono ego/vt equaliter in intellectu diuino/z diuina voluntate sunt equalia relatiua: sicut in diuina bonitate/et reliquis. et hoc quia oēs diuine rationes sunt per me equaliter existētes/agētes/et vna eadēq; essentia. omnes sunt per essentiā inter se cōuertibiles. ergo equaliter relatiua in omnibus debent poni. Adhuc equitas sum/z iusticia: quia pono q̄ oēs correlaciones sint equaliter tres persone diuine tantū modo/et equaliter distincte adinuicem/et simul sint equaliter eadem essentia/substantia/z natura/vnus deus singularis/absolutus. quia nō est amplius perfectionis in vna/q̄ in alia: nec in tribus/q̄ in vna essentialiter. Et est dignū/et iustum: vt deus talis/ita iustus/potēs/et magnus sit cognitus/z dilectus ab angelis/et suo populo. dignū insuper est/vt sicut deus est prima causa optima/maxima: ita et vnus effectus extra sit optimus/et maximus. talis autem est puer iste: qui verus deus/et homo/est natus de beata virgine maria. si melior causa dicitur melioris effectus/et adhuc melior causa que fuerit effect⁹ melioris: non proprie/z maxime videbitur dici optima causa/ nisi cū iam est optim⁹ effectus/et si optimū absolute diceretur. nobilissim⁹ aut/z optimus

effectus qui esse possit: est puer paruulus christus dominus. Alterius dico q̄ dignum et iustum est/ vt malos puniam reddendo penam pro malo: et bonis retribuam bonum/ premiumq; et quietem pro bono. hoc autem facere non satis valerem: si paradysus non esset/ pariter et infernus/ nisi in hac vita. quod minime sufficeret. quia pleriq; peccatum per totam vitam suam/ et aliqui per totam vitam suam faciunt bonum: quorum illi nichil mali/ hi vero nichil vel parum boni recipiunt. ergo contra meam iusticiam esset: si istis bona non darem/ et illis similiter mala. hoc autem esse non potest. ergo est necessarium ponere talia duo loca/ et sempiterna. qui autem contrarium asserunt: in loco durissimo id tandem discent/ credereq; cogentur. Contra meam iusticiam est: omnium hominum esse eundem intellectum. quado quidem mortuo homine/ nichil eius amplius superesset q̄ aut equi/ bouis/ aut leonis: cessarentq; pene/ et premia post mortem. verum homo dei cultor/ et cognitor/ in terris: ad altiozem ordinatus est finem. angelorum in operatione similis: sortis angelorum efficitur particeps. bonus bonorum/ malus vero malorum. ideo premia percipiet cum bonis: aut intermina supplicia experientur cum malis. Ego sum deus inquit summa iusticia: errant qui deum dicunt non intelligere particularia. nam et unicuiq; particulariter secundum opera sua: reddo/ et operior. et quidquid extra agitur: particularis est. et nunquid quicq; ago: que non intelligo? imo quidquid ago: per intellectum ago. et quia sum iusticia absoluta/ habens potestatem absolutam: scio oia/ et intelligo in suo proprio esse. Itē ait iusticia. Quidquid est in mundo totum est meum. quia ego et deus idem sumus. Et ecce filius meus vnigenitus: iustus sumus/ premiator bonorum/ vindexq; malorum in mūdo natus: illius mea omnia/ sua sunt/ et sua mea. eius est celum et terra/ et que in eis sunt vniuersa. venit in mundum iusticiam docere/ et iusticiam facere: vt mundus ad me/ suam parentem cōuertatur. et ecce parata sum: de manu charissimi filij mei mundū emundatū/ et per ipsū redemptum recipere. deposito omni rigore: quē ob peccatum primi hominis aduersus homines iuste hactenus exercui. portas celi clauseram: ecce nūc filio meo et ijs qui sue sunt/ partis recludo. abyssos aperueram: ecce amicis filij mei claudio/ et inimicis eius aperio. Constituet principes super vniuersam terram. videte in futurum pontifices/ filij mei constituti principes: ne violetis sancta tradita vobis iura. nam ego iusticia/ mater eius sum: facite iusticiam/ euadite sempiternum animarum vestrarum periculum.

De diuina misericordia.

Cap. XXVI

Primo diuina misericordia locuta est: hunc in modum. Sum absoluta diuina bonitas/ magnitudo/ eternitas/ potestas/ virtus/ veritas. et ideo sum absoluta gratias faciēdo/ et peccatoribus parcendo: quia sum iustorum gaudiū absolutū/ et peccatorum/ nisi ex malicia ipsorum pueniat. in qua si permāserint: nihil possunt expectare gaudiū. Preterea inter me/ et hoies peccatores/ sunt quedam virtutes medie et mee acille: p̄ quas hoies me possunt pmereri/ acq̄rere/ et habere cum magno fructu. quoniā si peccator de peccatis cōtritionē habeat/ et sic se iustificet per cōtritionē: ego ipsum iustifico/ gratiā infundēdo. et si faciat se prudētē/ peccata et mala fugiēdo et eligēdo bona: facio ipsum sapiētē nolendo peccata/ et appetēdo virtutes. Et si est fortis corde cōtra vicia: eū fortifico p̄mittendo sēpiterna gaudia. Et si se dispōat ad tēperānā: dabo ei iusticiā/ q̄ est soror mea. Et ita si homo se habituet in his virtutib⁹: ipse est disposit⁹ vt a me recipiat gratiose fidei habitū/ caritatis/ z

spei/ q̄ ei fiat remissio peccatorum. Eduerso nichil cōmune habeo cum peccato-
 ribus qui sunt septem vicijs mortalibus irretiti: auaricia/gula/luxuria/superbia/
 acedia/inuidia/et ira. nec ista possunt esse media inter me/ et homines peccatores.
 sed participat cum ipsis iusticia soror mea: scilicet in puniendo/ et iusticiam facien-
 do/ pariter et vindictam propter me. Et homines in peccatis dormientes me tandē
 habere sperant: et credunt spem ad me mittere/ que non venit. quia diffinis/ et in-
 digna est ad me accedere. Sed spes formata et de contritione habituata/ ad me di-
 gna est accedere/ et peccatorib⁹ veniam impetrare/ vt me possint participare. eo q̄
 talis spes bonus/ verus/ et legalis nuncius est: prior autem spes/ non est vera. sed
 potius presumptio dici meretur. Iterum ait misericordia. quando peccator cō-
 tritus corde/ spem mittit vt ei peccata dimittam/ et me ipsi impartiar/ et tribuam: in
 illa nunciatione causa sum primitiua. peccator autem solus meo tamen semper ad-
 iutus auxilio cōteritur et se disponit/ nec ad plus valet se extendere. quia cum ego
 sim superius et ipse inferius: solius dei est peccata dimittere/ et gratiam infundere.
 quare dignum est et iustum: cum peccator non possit vltorius/ vt ego compleam/ et
 peccata dimittam. Sed cum peccator ait: volo stare in peccato/ quia in ipso manēs
 aliquas delectationes habeo/ simpliciter sperās in diuina misericordia/ q̄ ipsa mi-
 chi in tempore futuro peccata dimissura sit/ q̄ requiram veniam ab ea cum con-
 tritione/ confessione/ et satisfactione: talis peccator lōge decipitur. quia credit me
 cum participare/ cum ipse non participet: imo distat a me distantia infinita. et ratio
 est/ quia non diligit me propter me: sed propter semen ipsum. Talis autem dilectio
 non est de genere caritatis atq̄ iusticie: quoniam caritas/ et iusticia ponunt vt pec-
 catores plus debeāt me deum diligere/ q̄ se ipsos. Iterum ait misericordia. In
 me non est quantitas: quia infinita. et ideo meum agere non est finitum. Quapro-
 pter quando dimitto peccata vel infundo gratiam/ absolute ago: peccator autem
 cum sit finitus finite agit. et ideo peccatores non debent de me desperare: quoniam
 plus possum parcere/ q̄ ipsi peccare. Ultimo ait misericordia. Puer qui iacet in
 presepio: est verus deus et homo. et ipse in q̄tum deus: est misericordia. et in q̄tum
 homo est: rogat me (qui sum deus) vt dimittam peccata hominib⁹/ et eis gratiam
 infundam. Beata virgo maria mater pueri: misericordie subalternata est. et nunc
 ipsa rogat et me continue rogabit: vt parcam peccatoribus/ quia naturaliter sunt
 de suo genere/ et genere sui filij pueri Ihesu Christi. etiā angeli/ archangeli/ et om-
 nes sancti non cessabunt tempore suo rogare pro peccatoribus: et hoc quidem mi-
 sericorditer et iuste/ cum sciāt delectationes paradysi esse interminabiles/ et angus-
 tias inferni semper māsuras sine fine. et ipsi diligunt bona: et odiunt mala. verum
 est propter preces eorum multas facio et faciam gratias: et multa peccata dimittā.
 imo plures volo gratias infundere/ largiri/ et facere et peccata dimittere: q̄ velim
 rogari. et hoc si quidem: quia preces sunt inferius: ego vero superius. Quid ergo
 pluribus agendum: disponant se peccatores ad gratiam cum contritione/ confes-
 sione/ satisfactione/ et caritate laudando me et adorando/ et benedictum puerum
 christum meum: vt eis peccata dimittam/ et me habebunt gratiosam/ abundātem/
 et omnibus fructuosam. et si ipsi me rogant vt talis sim erga ipsos: ego volo vt ta-
 les sint ad me/ et filium meum audiant/ qui humilis/ pauper/ et misericors mundo
 apparuit. et cuius misericordie super omnia opera eius. Hec locuta est diuina mi-
 sericordia.

Post predicta ex domine verba audierunt que regine duodecim/seu imperatrices diuine rationes locute fuerunt: admirantes pre nimia rerum profunditate/et altitudine/amenitate/et pulchritudine adinuicem loquebatur dicentes. q si gentes audirent/et intelligerent talia verba/ardua/z amena: in toto mudo no esset nisi vnus populus christianus/a Christo puero nato/deo/z homine ita nominatus. Et tunc suspirantes pre magno gaudio/atqz fientes flexis genibus/et eleuatis manibus alta voce quelibet modo suo carmem cecinit. Prima cantauit hanc cantilenam. Aue confurgens auroza/mundo afferens munera: semper optatum gaudium. Secunda dixit. Salue regina/mater pia/dulcis vita/spes z via:ferens dei filium. Tertia sic. Aue regina celorum/mater regis angelorum/nobile triclinium. Quarta domina dixit sic. Aue glorioza/virginum regina:celi/terre marium. Quinta sic. Aue maris stella/dei mater alma:paradyso sum. Sexta sic. Aue virgo maria/mater plena gratia:sancti spiritus sacrarium. Finitis autem cantilenis/sacratissimam mariam matrem virginem rogauerunt: vt apud suum benedictu filiu intercederet/quatinus ipsas in cordibus hominu (adhoc vt ipsi semp feruire possint/tam fideissime acille) a modo exaltaret. Annuit benignissima regina dei mater/z misericordie precibus dominarum-que vbi paruuli ihesu pedes humiliter osculate sunt:multum consolata abierunt.

Cap. XXVIII

Hanc visionem vidit Remundus parisijs:quam non multo post ad vtilitatem Christiani populi/et honorem dati pueri ihesu Christi scripus redigere voluit. quem et compleuit eodem in loco:in nocte natalis domini anno ab incarnatione paruuli nati/millesimo trecentesimo decimo. Et completu obtulit magnifico et gloriozo francoru regi Philippo:cut hi nullas preces aliquas pariter porrexit. Prima fuit vt ad honorem natiuitatis sanctissimi pueri (cum in ipso pre ceteris mundi rectoribus possint hodie singulariter iusticia/veritas/fides/charitas recta/spes in beatitudine/regni decus/cum fortitudine/magnanimitas/cum temperantia largitas/cum prudentia boni exequendi voluntas/cum potentia humilitas/ deuotio et christiana religio/pietas/benignitas/sapientia/celitas/ et in summa dona plurima naturalia/gratuita/et infusa) placeat illi esse christiane fidei defensor/cum pugil sit ecclesie principibus suis inuigilare/et rectoribus ecclesie:vt omnia fiant in bono ordine/sine confusione/extirpatis vndiqz de regno suo vicijs/z in omni perfectionis gradu plantata virtute. vt non solum dicatur regnum eius: sed sit operibus christianissimum. z ipse rex: omnibus christianis regibus/ in omnibus virtutibus officij regis exemplum. Secunda fuit: vt placeret eius christianissime celsitudini: libros et dicta Auerrois expellere/et de studio parisiensi extrahi et extirpare facere. sic vt nullus de cetero eos audeat allegare/legere/vel audire. quia plurimis et fedissimis erroribus scatent: contra sanctissimam fidem. Et quod periculosus est: multos et graues indies novos errores in pluribus illos legentibus aggenerat. Turpe enim est christianis: dicere nostra sancta fide magis improbabile esse/qz pbabile. z innumera alia absurda:q insolenter dicunt auerroim hereticu imitantes. Tertia fuit. vt magnifico christianissimo regi placeret: in suo studio parisiensi loca quedam ordinare/ in quibus varia infidelium doceretur idiomata. vt viri deuoti/sapientes/z literati varias linguas edocti: ex christianissimo regno (sumo illis pontifice sua auctoritate/z benedictione largiente) p vniuersu mundu mitterent euageliu pdicaturi.

Quod si in hoc regno tentatum esset: in alijs regnis et terris statim reciperetur ista ordinatio. Et per dei gratiã que nunq̄ deest paratis: inuenirentur plurimi qui vel-
lent ppter Christum martyres fieri: sicut apostoli/et eorum discipuli. Et bonũ esse
videretur: vt hec ordinatio tãdiu obseruaretur ⁊ duraret/ quousq̄ fieret vnũ ouile/
et vnus pastor quẽadmodũ prophetatũ est. vt omnes laudarent et cognoscẽdo di-
ligerent Christum dominũ/ dei filium: qui modo vituperatur/ negligitur/ et igno-
ratur. Quarta fuit. vt placeret serenissimo Regi: rogare et adhortari summũ pon-
tificem et sue sedis assessores/ vt de omnibus religiosjs militibus fieret vnus ordo/
qui debellãtes contra populum infidelem/ recuperarẽt terram sanctam. et vt etiam
tribueret decimas/ et copiose alia presidia: ad fidei nostre defensionem/ augmenta-
tionem/ ⁊ perditorum recuperationem. et iustum est pijsimũ regem (cum sit fidei de-
fensor) ad honorem natiuitatis sanctissimi pueri ralem petitionem facere/ et atten-
tius dictum negociũ procurare. et dominus papa/ et sui principales assessores ad
hoc specialiter sunt obligati: quia sancto puero subditi. super quo: ecclesia catholi-
ca est fundata. vt per totum mũdum puer Ihesus dei filius vniuersaliter adoretur:
et vt sit obstructa via ad inferos descensus/ et celi apertus aditus/ et totus celestis
exercitus in plenitudine iocundetur. Et si id attentabitur: nichil diffidẽdum est de
diuino auxilio/ et Christi saluatoris/ et matris eius sanctissime virginis: que suum
filium gloriosum cum multitudine beatorũ orare non cessabit/ vt suos in hac re ser-
uitores iuuat/ custodiat/ ⁊ defendat. Hec vbi supplicuit Remundus (regi libro pre-
sentato) recessit: et Christo domino ad cuius honorem ipsum compilauerat comẽ-
dauit/ eum suppliciter rogãs vt vellet eius petitiones audire/ et cor regis et omniũ
principum terre Christianorum ad effectum mouere. quo vbiq̄ cognosceretur/ re-
coleretur/ ⁊ amaretur: et vt dignum est virgini gloriose vbiq̄/ et benedicto filio suo
deo incarnato/ et ex ea in mundo nato regnũ/ et imperiũ in sempiternũ tribueretur.
cui cum patre et spiritu est equalis honor/ et gloria in secula seculorum.

Pyheremite Remundi
libelli de natali
pueri sũ-
nis.

Quatuordecim articuli fidei.

Septem de diuinitate.

- 1 Unus deus
- 2 Deus pater
- 3 Deus filius
- 4 Deus spiritus sanctus
- 5 Creator
- 6 Creatum
- 7 Glorificator.

Septem de humanitate.

- 1 Conceptus de spiritu sancto
- 2 Natus ex maria virgine
- 3 Crucifixus est
- 4 Descendit ad inferos
- 5 Resurrexit tertia die
- 6 Ascendit ad celos
- 7 Iudicabit viuos et mortuos.

Decem precepta legis.

- 1 Non habeas deos alienos
- 2 Sabbata cole
- 3 honora patrem et matrem
- 4 Non accipias nomen dei in vanum
- 5 Non occidas
- 6 Non furtum facies
- 7 Non facias falsum testimonium.
- 8 Non mechaberis
- 9 Non concupiscas uxorem vicini tui
- 10 Non concupiscas bona terrena vicini tui.

Septem sacramenta ecclesie

- 1 Matrimonium
- 2 Baptismus
- 3 Confirmatio
- 4 Sacramentum altaris

- 5 Ordo sacerdotalis
 - 6 Penitentia
 - 7 Extrema unctio
- Septem dona spiritus sancti

- 1 Sapientia
- 2 Intellectus
- 3 Consilium
- 4 Fortitudo
- 5 Scientia
- 6 Pietas
- 7 Timor.

Virtutes principales

Cardinales
Theologales.

- Cardinales
- 1 Iusticia
 - 2 Prudentia
 - 3 Fortitudo
 - 4 Temperantia.

Theologales.

- 1 Fides
- 2 Spes
- 3 Charitas

Septem vicia principalia:

- 1 Auaricia
- 2 Gula
- 3 Luxuria
- 4 Superbia
- 5 Acedia
- 6 Inuidia
- 7 Ira.

Cle.
P̄heremite Remundi; clericus.

Deus cum tua benedictione sapientia et amore:
librum intendimus facere clericorum.

Prohemium.

Iber iste in sex partes diuiditur. Prima est de quatuordecim articulis fidei
l Secunda de decem preceptis legis. Tertia de septē ecclesie sacramēns.
Quarta de septem donis spiritus sancti. Quinta de virtutibus princi-
palibus. Sexta de septem peccatis mortalibus/pertractabit. Presentē autē librum
facimus: vt habeant ignorantes clerici doctrinā/ qua possint aliquo modo de pec-
catis cognoscere. Turpe enim clerico est: principia ad que ipse finaliter ordinatur/
ignorare. non secus ac militi: si apte arma in bello tractare non nouit/aut equū in-
fidere. Per talem nāq; ignorantiā/clericorū deperit deuotio: quia deuotionis dispo-
sitione carent. quequidē carētia: magnam fidei catholice per illos affert iacturam/
que eam tenētur colere/laudare/multiplicare/ et per vniuersum mundū predicare/
errores destruere infidelium/ et bono catholicos populares exēplo docere. At vero
quoniam hunc libellum non omnibus/ sed dumtaxat clericorū rudiorib⁹ cōficim⁹:
ideo perniori intelligētia/et admodū succincte/ ipsum facere intendimus/ prolix-
tatem super oīa deuitantes. volumus autē de nonnullis principijs generalibus/ et
subtiliter inuētis/ in hoc libro ptractare. quo nō solum rudioribus: sed et litteratio-
ribus/ possit inter legendum voluptatē et vtilitatem asferre.

Aliud prohemium.

Articuli diuiduntur in duas partes. Prima pars: continet septē articulos/ qui
a sunt de diuinitate. Secūda/ septē alios: qui de humanitate. De ipsis autē:
maxime positīue loquemur/ ad euitandā prolixitatē. Attamen quia forte
rudioribus (quibus hunc librum confici supra dixim⁹) non statim per uie intelligētia
essent nostre probationes/ in alijs (quos fecimus) libris poste/ per quas horū arti-
culorum fidei/ sufficienter haberi declaratio posset: etiā nullā aliā de ipsis parando
determinationem/ ideo hos articulos/ et quedam alia/ sic in hoc libro ponemus: q̄
statim rationabiliter poterit intellectus apprehendere/ id esse quod diximus con-
ueniens/ et eius oppositum non.

De septem articulis diuinitatis.

Primus. Unus deus.

Cap. I

d Eus est vnus. et hoc per vnitatē/ bonā/ infinitā/ et eternam. nec cum hīs
predicationibus/ nisi vnus solus deus/ esse potest. Sua enim bonitas: est
ei ratio infinite/ et eterne producēdi vnū suppositū bonū/ infinitū/ et eter-
nū. q̄q; oēs tres sint vnus deus/ bonus/ infinitus/ et eternus: vna deitas/ vna sub-
stātia/ vna natura/ bonitas vna/ infinitas vna/ eternitas vna/ nō tres dīj. alioquin
essent infinitas/ vnitatis/ et eternitas inter se/ et quelibet a se/ diuise: quod malū est/
et impossibile. Item cum deus sit bonus/ infinitus/ et eternus/ habens in se produ-
cere/ actum bonū/ infinitum/ et eternum: necessario est vnus. nam non posset alius
deus: seipsum in essentiā ponere illius/ in qua consistit bonum infinitum/ et eternū
producere. q̄ tunc ipsum producere/ corruptibile esse oporteret/ et impeditum: ex-
traq; bonitatem/ infinitatem/ et eternitatem/ positum. quod in cōueniens est. Deus
est vnus: et sua vnitatis/ est omnīū creaturarū vnitatum causa. vnam habet bonita-
tem/ vnum intellectum/ vnam voluntatem/ et vnam magnitudinem/ et sic de reli-

quis dignitatibus. ideo est causa omnium bonitatum/magnitudinum/durationum/voluntatum: et reliquarum contractarum rationum. Rursus: quia est vnus: vnum mundum creauit: et non plures.

Secundus articulus. Deus pater. Cap. II

Deus pater est vnus: et non plures. Primo vt retineat naturam sue vnitatis/ sue essentie/nature/bonitatis/magnitudinis/infinitatis/eternitatis/ potestatis/intellectus/voluntatis/virtutis/veritatis/z glorie. Secundo: quia vnicū generat filiū. filius enim: alterū filiū/vltra non generabit. nam essent plures patres: essetq; destructa infinitas/vnitas/et paternitas. z vnus pater: alteri/suā impederet infinitatē. quare quilibet esset finitus/non eternus/nec bonus/aut magnus: quod est impossibile. Deus pater/est pater: quia de sua essentia filium naturaliter producit. propterea enim posuit deus pater ad suā similitudinē in creatis: vt quid quid naturaliter de sua essentia aliquid producit/pater sit/et productū filius. vt homo pater est: quia filium producit de sua essentia naturaliter. leo: quia leonē/et planta: quia plantam. Relationes: item que inter patrē/et filium in creatis/inveniuntur sunt a diuinis dei patris/et filij relationibus(ad earū imitationem)in ipsis create. z maxime in hominibus: vt ex trinitatis similitudine(quā in se habent) diuinā ipsi trinitatē intelligant/diligant/laudent/et benedicāt. Pater diligit filium suū genitum: et filius patrem. que dilectio/quia est infinita/z eterna: erit ideo ab omni accidente separata. quoniā in essentia infinita/et eterna: nullū vnq; accidens esse potest. et sic pater/et filius/spiritum sanctū amorem quem inuicem habent: ab vtroq; procedentem/spirāt. non q̄ spiritus sanctus sit filius/et pater/eius pater: processus enim qui per patrē in filiū sumitur/per modū generationis est. sed alius est. p̄cessus a patre/z filio: in spiritum sanctū. quēadmodū intelligens/intellectū: vt pater filiū/ concipit. sed intelligens/et intellectū/vtrunq; intelligere concipiunt/vt pater/et filius spiritum sanctum. Deus pater: est causa filio/z spiritui sancto/et est causa omnium correlatiuorum/in creaturis. vt in intellectu humano/correlatiua sunt intelligēs/intellectū/et intelligere. in imaginatione: imaginans/imaginatum/et imaginari. in sensitiua: sentiens/sensatū/et sentire. in iusticia/iustificans/iustificatū/et iustificare: z sic de omnibus alijs suo modo.

Tertius articulus. Deus filius. Cap. III

Deus habet bonitatem infinitā/et eternā. et infinitam magnitudinē/et eternam. et sic considerat se tantū/q̄tus ipse: est de se posse. qui vero sic considerat/est vnus pater: videns se vnū posse filium generare sibi in bonitate infinitate/eternitate/z reliquis equalem. quē(ne sit in sua consideratione/bonitate/magnitudine/eternitate/et alijs ociosus) generando de seipso p̄ducit. vt per illam productionem/habeant bonitas/magnitudo/et eternitas: actus bonos/infinitos/et eternos/qui sunt bonificare/magnificare/et eternare. conuertibiles quidem inter se: quēadmodū bonitas/magnitudo/et eternitas (dignitates/et rationes a quibus ipsi actus deriuātur) primo in deo conuertitur. Attamen: non cōuertitur pater/et filius. nam sic actus diuinarū rationū destruerentur: essetq; eorū confusio. nec pater proprie esset vnus pater/aut filius: vnus filius. nec paternitatis relationem conseruaret eternitas/nec filiationem/nec naturam mali contra bonum/parū contra magnum/non eterni contra eternum/quod est impossibile. pater generando filium: distinguit filium a se. et pater et filius/se in mutuo in spiritu sancto diligētes: eū spirando a seipsis distinguunt. Cū nanq; spiritus sanctus sit procedēs a patre et filio/

se ipse cum ipsis sic connectit: vt sint oēs tres vna essentia/vna substantia/vna natura/et vnus deus.remanēte semper personarū distinctione:sine qua non essent rationes diuine numerabiles. quoniam deus pater/in eo q̄ratione sue bonitatis/cognoscit suū bonificare/et suū magnificare ratione sue magnitudinis/et ratione sue eternitatis suū eternificare (quos actus habet p̄ generare et spirare) numerat vnā bonitatem/vnā magnitudinē/vnā eternitatē/et reliquas diuinas rationes/quamlibet per suū actum: quas nūq̄ sine suis actibus/et relatione/distinctione q̄ personarum numerare posset. Rursus pater cognoscēdo filium suū/et filius cognoscēdo patrem:causant in creaturis omnes cognitiones/paternitates/et filiationes. ita vt quēadmodum simile prius/relucet in similib⁹ posteriorib⁹/et causa in suo effectu: sic diuina cognitio/paternitas/et filiatio in inferioribus cognitionibus/paternitatibus/et filiationibus/relucere conspiciūtur.

Quartus articulus. Deus spiritus sanctus. Cap. III

Deus pater et deus filius: inuicem se diligendo connectuntur. et illa cōnec-
tio: est vna ratio/vn⁹ amor/vnū principium/vnus finis. ideo spirāt vnū
spiritum sanctum/et non plures: in quo consummatur numerus trinitatis. Nam sicut pater non habet preiacentē/ sed est solum producēs: sic spiritus sanctus solum producit/et non product. At filius/et a patre producit/et producit spiritum sanctum: in quo stat/et quiescit/ perfectus: trinitatis numerus. Hac de causa: omnium quietationū/completionū/ p̄fectionū/ cōnectionū/ et cōcordationū/ (que post spiritū sanctū in creatis sunt) causa est ipse spiritus sanct⁹. vt qui prima sit quietatio/completio/perfectio/connexio/et concordatio: et supra quem harum nulla repperiri possit. In creatis: prima est trinitatis similitudo/numer⁹ ternari⁹. quia est numerus perfectus. quod sic ostendo. numerās: numerādo/causat primā vnitatem. at agendo: de prima/et per primā/causat secūda/vt dicēdo/vnum/duo. Postremo: ex secunda/transit ad tertiā/ad quā non potest sine prima et secunda/peruenire. estq̄ ideo tertiā vnitatis/de prima et secunda equaliter p̄ducta: et vni/q̄ alteri/ non propior. sed eque vtriq̄ approximata: quia equaliter est de ipsis. secūda vero: quia tantū producit/quātū recipit esse a prima/ in equali pariter ad vtrāq̄ distantia se habebit. Et prima: de qua tota tertiā est/secūda et tertiā iterum eque p̄pinq̄ua erit. Et sic numerus ternarius/est perfectus: ratione equalitātū numerorū/et numeratorū/qui sunt pares/et impares: in quibus omnis cōprehenditur numerus. Talis autē perfectio/non inuenitur in quaternario/quinario/et alijs numeris: eo q̄ in ipsis destruitur propinquitatū numerorū equalitas. In quaternario enī: quarta vnitatis/de secūda est et tertiā. in quinario: quinta de secūda/tertiā/et quarta est. et sic de senario/et alijs consequenter vbi quedam iam successio causatur. Sol⁹ igitur ternarius: potest verum esse speculum/ in quo proxime numerum diuinarū personarum speculemur.

Quintus articulus. Creator. Cap. V

Deus cum sit bonus/magnus/eternus/et potens: cognoscit bonū/magnū
et durable esse creare mūdum/ sine totū vnuersum/et ea que in ipso sunt.
Itaq̄ et creauit ipsum: bonū/magnū/et durable. principaliter/ et prima-
rie p̄pter seipsum: vt scilicet eū angeli et homines recolerent/intelligerēt/et ama-
rent/laudarent/ei seruirent/benedicerēt/et eum honorarēt. Secundarie vero: p̄-
pter ipsum et mūdū/ vt propter hec angelis/et hominibus gloriā daret sempiter-
nam. Sed iterum secundarie/creauit mundum dupliciter. primo propter angelos

maxime: et animas hoim. deinde creauit artes liberales / et mechanicas / et virtutes morales / propter homines: vt per illas / apte homines ad ei seruiendum / et ipsum honorandū disponerētur. et hoc modo ei seruiendo / et eū honorādo possent gloriā eternam sibi acquirere. Deus sicut in nobilitate / cum sua bonitate infinita / bonitatē mundi finitam excedit / et cum sua magnitudine infinita / magnitudinē mūdi finitā: sic sua eternitate infinita / precedit nouū mūdū in tempore: ratione cuius nouitatis creauit deus nouiter tempus / locum / motum / quantitatem / et alia accidentia / sine quibus substantia mundi creari non potuisset. Deus creauit mundū / concurrentibus suis rationibus: vt intellectu / voluntate / potestate / et ceteris. quia cum suo intellectu: mundum (qui non erat) obiectando / intellexit. intellectū vero: mediāte sua voluntate accepit. et deniq; cum sua potestate: intellectum / et acceptatū / perfecit. nec (quous hoc sit extra agere) fuit ei ad hoc necessariū aliquod organū: quia in ipso / intellectus / voluntas / et potestas / pariter et eorum actus intelligere / velle / et posse / conuertuntur. etiam si organo deus indigeret: non haberet actus infinitos / quod impossibile est / intellexit ergo deus / quod non erat: et idem voluit / et perfecit. hec autem est creatio mundi / qui ante non fuit / et nunc est. non factus / de aliqua sibi preiacente materia.

Sextus articulus.

Creatū

Cap. VI

Asteq; eua peperisset filiū / fuit tota massa humana: in ipsa et adam. que statim tota corrupta fuit: quando serpentis inuidia / per peccatum deo inobedientes ambo facti sunt. et in pristinū statum / potuit ipsa non nisi per recreationem reduci. Sed nō vnus / nec plures deinceps homines ab hac massa nati / eam recreare potuissent: q; non tantum valeat particulare reparare / quantū vniuersale deficere. Idcirco dei filius / naturā assumpsit humanā: factusq; homo ihesus Christus / mortem in cruce sustinēdo / per suam deitatem / genus humanū de peccato generali primorū parētum recreauit. Facta autem hec recreatio est / ipso Christo tantā sustinente in cruce penā: quanta fuit culpa in massa / per primos parentes corrupta. alioquin nō omnino creatū fuisset genus humanū. Pendent igitur clerici: quous pure / quous ornate / et sine aliqua ordinū confusione: teneātur sibi commendatā ecclesiam cōseruare / et quous sancte vite in eius administratione esse: atq; alioqui se esse officio indignos. Deus si naturam angelicam assumpsisset: non potuisset recreasse humanum genus. quia peccatum primi parentis / fuit per sensatum / vegetatum / et elementatū: at angelorum natura / ab ijs omnibus separata existit. Ideo ad recreationem: necessaria fuit humane nature cum diuina cōiunctio. vt in eadem natura: sensitua scilicet / vegetatiua / et elementatiua / esset passio / et pena: in qua fuerat per peccatum / corruptio.

Septimus articulus.

Glorificator.

Cap. VII

Deus solus est glorificator: quia et solus creator. omne enim aliud ens: insufficiente est saluare homines / et dare eis pro meritis / gloriā perfectam / et sempiternam. Glorificat deus substantias separatas / eis suam beatissimā trinitatē obiectādo: quo ad suā bonam / magnā / et sempiternā / intelligibilitatē / amabilitatem / et recolibilitatem. Et etiam reuelando eis suum infinitum bonificare / magnificare / eternificare / et ceteros suos actus infinitos. Sed ad hanc rationū / et actū immēsitatem / deiecte sunt oēs substantie separate: nisi deus earum intelligere / amare / et recolere super naturā / virtutē / et potestatē (quā habent per seipfos) eleuaret. quemadmodum intellectum hominis / eleuat per fidem: credendo id cui?

veritas supra suā capacitātē est. et voluntatē eleuat per caritatē: ad amādum supra seipsam. et memoriā per speciē: ad memorādum supra vires suas/gloriā perfectissimam/quā habebunt sancti in contemplatione diuine essentie/diuine generationis/et spirationis: et actū infinitorū diuinarū rationū. Tāta enim est illa gloria/et dei erga sanctos bonificatio/et amor: vt ferme ipsa valeat a nullo existimari. Anima christi dat gloriā animabus separatis: eas amādo/recolendo et intelligēdo. sed glorificantur substantie separate/in eo q̄ animā Christi intelligunt/amāt/et recolunt. que gloria est eis naturalis: quia in natura/cum anima Christi conueniūt. sed anima ratione cōiūctionis cum natura diuina exaltabit eis gloriā quā habet supra naturam: et sic habent gloriā naturālē/et supranaturālē/et talis gloria est admiranda/et ineffabilis. Post generalē hominū resurrectionē/dabit corpus Christi gloriā corporibus beatorū/secūdū sex sensus: visum/auditum/odoratum/gustum/tactum/et affatum. secundum tactum credo per beatissimorum Christi pedum osculationem satisfactum erit corporibus. secundum affatum vero: per verba dulcissima/et amabilissima. et hec corporū gloriatio sine beatissima incarnatione: et corporum resurrectione esse non posset.

De septem articulis incarnationis/sive humanitatis.

Primus articulus. Conceptus de spiritu sancto. Cap. VIII

Eus pater/et deus filius: per amorē spirant spiritū sanctum. Et ideo spiritus sancti fuit/sacratissimā mariā inspirare: ad cōsentiēdum verbis Gabrielis/anunciātis filij dei incarnationē/ qua posset se filius dei hominem facere. Sicut enim in beatissima trinitate/pater cōcipit filium/et pater et filius spirant spiritum sanctum per amorē: sic incarnationē spiritus sanctus per amorē cōcepit/et mentē beate virginis spirauit per amorē/et beata virgo spirationē concepit: et ex duobus cōceptis/facta est filij dei incarnatio/ cui soli ipsa cōpetebat. vt in idētitate persone/conuenirent: filiatio diuina/et humana. Non enim deo patri cōpetebat: quia in eadem persona/fuissent pater/et filius. nec spiritui sancto/ quia in eadem persona fuissent: filius et spiritus sanctus. Solus ergo dei fili⁹ fuit incarnat⁹/ in sua incarnatione simul et generator et genitus. generator. cum sibi de elementata/vegetata/et sensata beate virginis carne: corpus fecit pariter elementatum/vegetatum/et sensatum. genitus vero/inquātum ipsum corpus quod sibi fecerat: assumpsit. perinde atq̄ si fecerit quis capā: seq̄ ipse eū ea capatum faciat. Filius dei/factus homo est sine successione. fuit enim hoc necessarium. vt filius dei incarnatus: esset vna eademq̄ persona Ihesus christus deus et homo. Si nāq̄ anima christi (quē admodum et aliorū hominū anime) per successionē/non subito cepisset corpus informare: Christus ante fuisset fact⁹ homo/ q̄ deus homo/ et sic fuissent due persone: vna diuina/et alia humana. et incarnatio/cōiūctioq̄ nature diuine cum humana: fuisset impedita. quod dicere oēs Christiani abnuunt.

Secundus articulus. Natus ex Maria virgine. Cap. VIII

Filius dei a patre generatur sine motu/loco/tēpore/quantitate/et ceteris accidētibus: que in rerum naturalium generationib⁹/propter discessum a primo accidunt. nā generatur in essentia infinita/et eterna: in qua quidē nulla possunt accidētia subsistere. mot⁹ enī: rebus propter eas esse finitas accidit/ q̄ nulla sit finitas pura/ nō contrario mixta/et impedita. locus vero propter motum: et tempus propter successionem/ et sic de ceteris. At diuina essentia pura/infinita/et eterna est: sine cōtrario/loco incōprehensibilis/tēpus omne et successionē excedēs.

Idcirco ratione huius absolute (filij dei a patre) generationis: homo Christus cum quo filius dei coniunctus est/ fuit natus de beata maria virgine/ sine corruptione. ipsa semper ante partū/ in partu/ et post/ remanere virgine. Ita vt virginitas beate marie in natiuitate christi: equaliter media sit/ inter virginitatem ipsius ante partum/ et virginitatem post partum. quēadmodū in amore: vbi amare equaliter/ sine aliqua amoris corruptione inter amantē et amatū consistit/ vtriusq; quōdā modo et amāntis/ et amati naturam in se retinēs. Sicut etiā Adam: anteq; de eius costa facta eua fuisset/ virgo fuit/ et postq; facta est eua: virgo remansit/ et habuit tunc in adā et eua/ virginitas (super nature virtutem) duas tantū extremitates particulares: ita christus virgo/ de beata sua matre/ salua eius virginitate natus est/ fueruntq; Christus et beatissima eius mater: due extremitates in quibus fuit super naturam excellens/ et exaltata virginitas.

Tertius articulus.

Crucifixus est.

Cap. X

Christus q̄diu vixit in mundo: pauper/ et sine honore semper esse voluit/ et in cruce mori/ p̄cipaliter pro generis humani redemptione: etiam vt suā naturam humanam ad honorem diuine exaltaret. quomā si Christus fuisset in hoc mundo diues/ in multisq; prosperitatibus/ et honoribus constitutus/ et naturaliter mortuus: non tantum diuinā naturam honorasset/ quantum sustinēdo paupertatem/ v̄ditionem/ captionem/ flagellationem/ vituperium/ et vltimo mortem in cruce: ad redimēdū genus humanū/ quod deus per peccatū primī parentis amiserat. Atq; Christus in hoc hoibus dedit exēplū vt ipsum in vita taliter honorent/ et ei seruiant: qualiter ipse diuinā suam naturam/ dum viueret/ honorauit/ et ei seruiuit: aduersitates/ labores/ dedecus/ et mortem/ vt supra dictum est perferendo. Christus tantum secundum eam naturam/ secundū quam factus fuit homo/ mortuus est/ vt secundum humanam: non quo ad diuinam/ quia non secundum eam se hominē fecerit. Et cū mortuus est/ se iuncta fuit eius aīa solū a corpore: nō a natura diuina/ cui inseparabiliter vnita est. oportuisset enī dei filium rursus incarnari.

Quartus articulus.

Descendit ad inferos.

Cap. XI

Aīa Christi/ non per se/ sed cum deitate coniuncta/ potuit descēdere ad inferos/ et hinc educere animas sanctorum. Sed quia tūc mortuus esset Christus/ erat a corpore separata. Et ideo deus/ in descensu fuit homo in se: quia in anima/ sed homo/ non fuit homo in se: propter corpus humanū/ quod tūc aberat/ in cruce/ aut sepulchro. Attamē deus: quo ad suā naturā/ nō fuit in descēsu: quia cum sit infinitus/ vbiq; est.

Quintus articulus.

Resurrexit

Cap. XII.

Resurrexit Christus vt homo: quia prius mortuus vt homo erat: nō vt deus. et idem Christus resuscitator: quo ad deitatem: resuscitat⁹ est/ quo ad humanitatem. Tantam autem resurrectionem christi esse oportuit per iteratam sue anime/ cum corpore coniunctionē: quanta fuerat mors/ per separationē. et non solum in quantitate: sed et in alijs predicamentorum rationibus resurrectionem mori oportet respondere. alioquin/ vera non fuisset resurrectio: nec christus homo/ esset reuersus in suum numerum. Primo enim/ quādo deus fecit se hominē/ in vtero beate marie virginis: constituit hominem in diuina persona/ cui animam humanam/ et corpus humanum coniunxit. Et quando resurrexit/ remanserunt in persona diuina/ coniuncta: sicut prius. et fuit verus homo post mortem/ sicut ante. aliter non fuisset resurrectio: sed potius alia incarnatio/ in qua non fecisset se homi-

nem in vtero beate marie. et assumpsisset deus / duos homines essentia et numero differetes: quod incoueniens est. Christi resurrectio signū duplicis resurrectionis est: primo generalis future hominū resurrectionis / iustis ad gloriā / et peccatoribus ad penam. Ipsa etiā signū est / resurrectionis delinquentium ab eoz peccato: in quo vt emortui iacent. quoniā sicut anima / et corpus Christi / cum per mortē seiuncta fuerunt / nō potuerunt iterum sine diuina psona cōiungi: sic peccator qui a deo suo per peccatū / separatus est / et ideo vt mortuus: nō potest a peccato reuiuiscere / nisi itez deo per eius amorem / et peccati odium / se moraliter coniungat: mediante contritione / confessione / et satisfactione.

Sextus articulus. Ascendit ad celos.

Cap. XIII

Que qui ascendit ad celos: fuit christus / deus homo. qui sic ascendit p ascēsum hominis / sicut per descēsum hominis: prius descēderat ad mortē. nō enim potuit natura diuina ascendere: cum sit infinita / et ideo vbicq; extēns. nisi forte quēadmodū cuiuslibet hominis animā: per accidēs / et ratione corporis / in loco esse dicimus: et ad motum corporis moueri. Ascēsus christi ad celos: signū est vniuersalis ascēsus corporū beatorū ad celos / post generalem eoz resurrectionem. In quo ascēsu uon amplius solita grauitas / siue pondus ipsoz corporū / relictamentum / vimq; eis aliquā ascendendi afferret: quia tunc erunt ipsa corpora glorificata / leuia / subtilia / et sine corruptione lucida.

Septimus articulus. Iudicabit viuos et mortuos.

Cap. XIII

Dominus noster Ihesus christus / post resurrectionē generalem: iudicabit viuos / et mortuos / iustos ad gloriā / peccatores ad penā sempiternā. Iudicium autē illud erit vnū: sed a iustis / et peccatoribus / alio / et alio modo receptum. sicut in iudicio / iudex vna sententia dat iusto: et eadē sententia aufert ab iniusto. Christus iudicabit quo ad deitatem: quia est deus / et dominus / gubernator / saluator / et glorificator. et iudicabit in quantum homo: quia per ipsum erit iudicium auditū / et assatum / poteritq; videri iudex. quod fieri: sine incarnatione potuisset nunq̄.

De decem preceptis legis.

Pars secunda.

Legis decē sunt precepta. cuius signū est / homo: cōpositus ex octo partibus. scilicet elemētariua / vegetatiua / sensitiua / imaginatiua / intellectiua / volitiua / memoratiua / anima / et corpore. Quarum sex prime: ad duas vltimas animā / et corp^o / ordinātur. quib^o datū preceptū est / bonū agere / et nō malū. Idcirco preceptorū tria sunt affirmatiua / et septē negatiua: vt patebit in pcessu.

Non habeas deos alienos. Primū preceptū. Cap. XV

Recipit deus / q nō sis ydolatra: in habēdo deos alienos. sed nichilominus maior pars mūdi / a vero dei cultu nunc deficit / deosq; habet alienos. quare assidue debēt clerici predicare: vt verā christi fidē multiplicent. ad hoc enim electi sunt. dicēte domino: euntes in mundū vniuersum / predicate euangeliū omni creature. Et videāt / qui hoc possunt / sed cōtēnūt quid faciāt. quoniā deus: nec decipi potest / nec cogi. Allegorice loquēdo / ille habet deū alienū: qui negat aliquid esse in deo / quod tamē Leo est. et qui aliquid in eo affirmat: quod nō est. sicut sarraceni / et iudei / qui sanctissimā trinitatē in deo vno / esse negant: et diuinas rationes / habere actus infinitos / et eternos. Insuper dicunt sarraceni: deum in se / non posse esse bonū / magnū / potentē / intelligentē / et volentem. sed solum vt extra: producat bonas / magnas / et potētes / creaturas. qui autē sic credunt verū deū non

habēt/et sunt ydolatre. Qui etiam aliquid huius mūdi: vt honores/prospertates/
patrē/fratrem/aut filium magis q̄ deum diligunt: faciunt sibi ydolum. quia deum
supra omnia: totis nobis ipsis amare debemus. soli q̄ deo: perfectissime hoc pacto
amari competit. quid ergo mirū (si pene in mundo oēs/suas diuitias/honores pro-
spertates/et cetera mundi bona/deo preponunt: deq̄ ipsis ydola sibi faciunt) hunc
mundum ita permanenter in turbato statu affligi: vt pote a quo deus suā (ob innu-
mera mala) faciem auertat/et prolonguet?

Sabbata cole.

Secundum preceptum.

Cap. XVI

Deus sex diebus creauit mundum: et septima/ab vniuerso opere (quia iam
completum erat) quiescit. non quia defessus: est enim indefatigabilis po-
tentia. Precepit itaq̄ ad suam imitationem deus/hominibus: vnam diē
in ebdomada colere/in qua quiescerent a suis operibus/in recolendo deum/et eius
operationes/ ipsum laudando/benedicendo/adorando/gratias ei referendo/et ve-
niam de peccatis postulando. Eam tamen pleriq̄ inordinant/et de ea ydolum faci-
unt: ipsam propter cibos/potus/ornamēta pulchra/dormitionē/et alia vana que-
rentes: que ideo magis q̄ deum/amare videbūtur. sed hoc multi faciunt ex ignorā-
tia: quam eis negligentia/et abusus parit clericorum. qui incessanter laicos admo-
nere tenentur: de intentione/et causa p̄pter quā tali die/iussi sunt ab vniuersis ope-
ribus quiescere. Propterea enim recipiunt a laicis decimas/ex quibus viuunt: vt
non (de vita solliciti) occupentur in mechanicis. sed potius in rebus que ad eccle-
siam/et deum pertinent.

Honora patrem et matrem.

Tertium preceptū.

Cap. XVII

Recepit de^o homini honorare patrē suū/et matrē: et dignū est. nā esse fili^o
sine patre/et matre non potest: eo q̄ de ipsis est genit^o/per ipsos nutritur/
et edocetur. et hic sensus est litteralis. Allegorice autē/deus est pater oim:
quia creator/gubernator/dās sapiētiā. et ecclesia sancta. est mater: quia est fidelium
aggregatio. et mediante ipsa: ad saluatiōē/hoies tēdūt. debēt ergo ab oibus/de^o/
et ecclesia sancta: sūma in reuerētia/et honore haberi. Et q̄s honor q̄ eis exhibetur: de-
bet in similib^o rationib^o cū ipsis respōdere. vt quia deus de^o est bon^o/et magn^o/pa-
riter honorei reddit^o: sit bon^o/et magn^o. et in alijs rationib^o eodē modo. Et quia ec-
clesia est bona/et magna: ita etiam honorei exhibet^o sit bon^o et magn^o. At bon^o et ma-
gn^o honor ecclesie: est q̄ ipsa exaltetur/et predicetur/p vniuersū mūdū/vt ad eā infi-
deles veniāt/sidē accipiētes. Quapropter qui hūc laborē p̄dicationis spernūt: ec-
clesiā in honore/et ei^o magno bono: negligēt. Placeat ergo diuine bonitati/mul-
tos imittere bonos/et fideles ecclesie pcuratores: q̄ (suos honores/et bona diligētis
sine fouēdo) eā exaltēt. et vtrales bñdcti: paterq̄ supradict^o/erit de tali ecclesia p̄tē^o.

Non accipias nomē dei iuuanum.

Quartū preceptū

Cap. XVIII

Receptū homini est nō accipere nomē dei i vanū: iurādo p̄ deū falso. Et
p̄ beclittere intelligētia est. Sed p̄ceptū allegorice itelligit^o: nō accipias i va-
nū p̄spertates/et aduersitates/ quas de^o imittit/qm̄ eas nō dat sine causa.
Dat enī p̄spertates: vt bona ex ipsis fiāt. et q̄ eas ad malū applicat: nomē dei in va-
num accipit/ipsa q̄ prospertates. quia sit auarus/aut prodigus. Et dat alicui ad-
uersitates/propter mala que commisit: aut vt experiatur eius patientiam. Qui ergo
in ipsis fuerint impatientes/aut suberbi/aut desperantes/ deum non timent.
Et sic accipiunt eius nomen in vanum. Iterum qui in peccato mortali/ agit
de sacramentis ecclesie: aut illa recipit/ est accipiens nomen dei in vanum.

Qui etiam decem preceptis non parent: ea spernentes. Qui semper verbū dei audiunt: et non emendantur. Qui aliquid querit secundum intentionem peruersam. vt episcopatum propter diuitias/honores/et ditandam prolem. Qui bona faciūt/solum vt boni appareant: et laudētur. vt ypochrite. Qui que predicant non faciunt. Qui tantum verba in oratione habent: mēte vagi. Hi omnes non men dei in vanum accipiūt. Quare ad ipsos/ generale preceptū/ nō accipias nomē dei tu in vanū cōtrahēdo/ tot sub eo poterunt particularia sumi precepta que sunt:

In prosperitatibus ne te extollas.

In aduersitatibus ne sis impatiens.

In peccato mortali: ecclesie sacramenta ne tractes/ aut ea recipias.

Decem preceptis pareto.

Verbum dei: facto comprobes.

Secundum intentionem peruersam nil queras.

Nes sis ypochrita.

Que dicis facias.

Abentem in oratione habeas.

Non occidas. Quintum preceptum.

Cap. XVIII

Q^{uo} ad litteram preceptum est/ non occidas hominē iniuste. iuste tamē (vt vbiq; in terris iusticia seruetur) licitum est. Secundū sensum allegoricū/ multa sunt que hominem occidunt: peccatum/ infamia/ bonorū alienorū raptus/ vituperium/ honor indecens/ filij supra suum et parentū statum ditatio/ malum exemplum/ et impatientia. peccatum enim hominē trahit/ et separat a suo fine (qui gloria est/ et vita sempiterna) et ad mortē inferni perpetuā perducit. Infamia: mors est bone fame. Raptus bonorū alienorum/ alteri parit indigentiam: per quā potest mori. Vituperiū: cui sit/ eū promouet ad irā. per quam aliquādo (vt cum vehemens est) ad mortem se disponit. Honor indecens: gignit vanam gloriā/ per quā se homo interficit. Filij supra parētes ditatio: ipsum superbum facit/ et parētes spernere/ et luxuriosum. ex quibus mors generatur anime. Malum exemplum: occasio onem/ et audentiam quandam prebet peccandi. et qui peccant se occidunt/ et animā. Impatiētia: quedā rebellio est/ nō timētiū deū. at qui deū nō timēt/ prope mortē snnt. Per generale ergo pceptū nō occidas pcculariter nobis hec oīa pccipiūtur. Deum ne offendas.

A nullo: sue fame laudem auferas.

Bona aliorum/ ne surripias.

A conuicijs abstineto.

Indecenter/ ne honores.

Filius: supra parentes/ ne ditetur.

Nes sis alicui malo exemplo.

Patienter tolera aduersitates.

Non furtum facies

Sextum preceptum.

Cap. XX.

Q^{uonia} temporalia homines: per iustas sibi possessiones appropriant. vnde b iniustū est alteri/ ea q̄ iuste possedit. furari. et q̄ ita furant̄ iusti sunt/ et sine caritate: habentes mortis habitus/ eos obumbrantes. et ideo dedit homini deus preceptū: non furtum facies. cui⁹ litteralis intelligētia: est de bonis terrenis. Sed altiorē querendo intelligentiā/ furtū faciūt: qui sibi (quod deo debetur) attribuūt/ aut bonū ab altero factū: querētes eo bono (ac si fecissent) falso honorari.

Qui etiam indigne/dignitates subeunt. Nam tales: a dignis/et iustis/eas furantur. ut qui episcopatum/per symoniam ineunt: indigni episcopatu sunt/ et a digno ipsum furantur. Qui bona ecclesie (que pro pauperibus/ habuerant) parentibus elargiuntur. Nam idem fere est/dare parentibus: ac si ij ipsimet qui dant/ eas pro se nullis erogando retinerent. parentes enim idem sunt sanguis. Qui scientiam: que de se multiplicari/et manifestari appetit: occultant. nam eam ociosam faciunt. his itaq; omnibus modis/ preceptū erit: nō furtū facere. quare et tot sub generali precepto particularia continebūtur precepta que sunt hec.

Non tibi quod deo debetur/attribuas: aut bonum ab altero factum.

Dignitates indignus ne subeas.

Bona ecclesie/que pro pauperibus habes: parentibus non elargiaris.

Non occultes scientiam.

Non facias falsum testimonium.

Septimū preceptum.

Cap. XXI

Qui pro ferendo testimonio/ad iudicem citantur: omni penitus sublato favore/equaliter ad accusantem/et accusatum se habere debēt. quia qui tales: prope fateri veritatem. Alioquin si magis ad vnam partem inclinantur: falsum dicent testimonium. propter quod deus prohibuit/et precepit/ hominibus: ne falsum faciant testimonium/quia peccatum est. et hoc: preceptum intelligēdo secundum litteram. Sed allegorice/falsi sunt testes: qui de deo/quod nō est/asserunt. et quod in eo est: negant. Falsificantes etiā sacra scripturam: ut heretici. nam sacra scriptura: verum de deo testimonium est. Eligentes prelatum/ cum symonia. nam prelatum esse iustum/et sufficientem/ad officium testificantur: cum tamen iniustus sit/et ad officium insufficientis. Adulatores: nam aliquem de ijs que sibi non insunt/ac si inessent/laudant. et quod in eo est malum: negant. Contra et detractores. Bonum enim/quod in aliquo est: inesse/negant. et malum/quod non est: de eo asserunt. Qui nimium/pro vicij: bona terrena exaltant/ex ipsis posse malum fieri negātes. ut auari/qui suas diuitias omnibus rebus preponunt/mirūq; in modum exaltant: ut videatur minus malum eorum auaricia. Sub ergo generali precepto particularia hec omnia precepit deus.

Quod in deo est ne admittas: aut quod est neges.

Sacram scripturam ne falsifices.

Prelatum cum symonia ne eligas.

Nessis adulator.

Nulli detractes.

Bona terrena ne exaltes.

Non mechaberis.

Octauum preceptum.

Cap. XXII.

Sobis preceptū est/ non mechaberis: quia hoc est contra matrimonium/ ecclesie sacramentum. est enim matrimonium: spiritalis copula/ inter virum/et mulierem/ ita ut nec vir pluribus mulieribus: nec pluribus viris mulier/ cōmunis sit. Et huius copule/ tota intētio est precreare filios: quā intētionē/ qui in aliquo peruerterint/ non omnino obseruātes: mech omnes sunt. ut vir qui cū muliere/ propter voluptatē agit: mechus est. et mulier que se ornat ut appareat pulchra/ et cupiant eam homines: mecha est. Luxuria primo oritur in mente: que quamuis homines ad actū non perducatur/nichilominus tamē luxuriosus est ille: in

cuius mēte orta est. Et dispositio luxurie: incipit per visum/et auditū/et inde penetrat vsq; ad imaginationē/post quā venit ad intellectum/et vltimo ad memoriā. Quod si voluntas non cōsentit: peccatum solum veniale est. si cōsentit: mortale. Duo sub generali precepto parriculariter precipiuntur que sunt.

Cum muliere (propter voluptatem) ne agas.

Mulier (vt ab hominibus concupiscaris) ne te ornes.

Non concupiscas vicini tui vxorem.

Nonum preceptum.

Cap. XXIII

Vicini: familiares/et amici adinuicem semper esse solent/et frequentes se mutuo visitare. atq; sepe vident: alter/alterius vxorem. Et idcirco precepit deus homini: vt non vicini sui concupisceret vxorem. Sed allegorice vicinum non solum eum dicimus/ qui alteri habitatione cōiūctus est: verum etiā: qui in altero confidit/et si ab eo habuēt remotus/ei vicinus est. pariter et qui alteri diligit. Quare etiā confidentiū in nobis/et amicoꝝ (ac si proprie vicini essent) non debemus vxores concupiscere. Talis nāq; concupiscētia: cum ad actum perducta fuerit/maius est luxuria simplici peccatum. et ab ea distinctum. hoc ex opposito cognoscitur. maior enim est castitas/qua resistit aliquis concupiscētie vxoris vicini sui/ne ex ea perducatur ad actum: q̄ ea qua concupiscētie alterius cuiuscunq; mulieris. quia frequenter vxorem vicini sui vidit/audiuit/et locutus est cum ea: ideo magis incitatur ad eā/q̄ ad alterā quācūq;. Iterū talis cōcupiscētia: fundata est p luxuriā/ex eaq; oriuntur prodisiones/et falsitates/quibus ipsa multiplicatur.

Non concupiscas bona terrena vicini tui.

Decimum preceptum.

Cap. XXIII

Quemadmodum in superiori precepto/de vxore vicini dixim⁹: ita quoq; et eodem proꝛsus modo in presenti/de bonis terrenis vicini dicēdum est.

Sicut enim dictum est/si aliq̄ luxuria pungi contingat/hoc fortius debere ad vicini vxorem (propter familiaritatem) fieri/q̄ ad aliam quācūq; mulierē: sic etiam si auaricia aliquis tēptetur/propter eandē causam/fortius ad bona vicini/q̄ ad aliorum quozūcūq; tēptabitur. Et ex opposito: si fortiter concupiscētie bonorum vicini sui/ne perducatur ad raptum resistat: intensius iusticia/prudētia/fortitudine/spe/et charitate habituatus est/q̄ solum resistendo concupiscētie bonozū alterius/qui nō est vicinus. Iusticia quidem. Nam iustior est aliquis/in quantum fidelis est vicino suo legali:q̄ extraneo. dat enim ei audētiā/in vicinū: familiaritas. Prudentia: quia prudentior est/inquātum frequētius (in q̄ quotiens videt vicinum) auaricie resistit. Fortitudine: eadem ratione/ quia frequēter fortis est. Spe: quia magis vicini amicitiam/et ab ipso veniam speras: q̄ amicitiam extranei/aut ab eo veniam. Charitate: quia tanto magis diligis vicinū tuū/cum res suas min⁹ concupiscis.

Dictum iā de decē preceptis est: que possunt ad duo precepta reduci. que sunt hec. Dilige dominū deum tuū/plusq; te ipsum: et proximū tuū/ sicut te ipsum. Continent enim hec duo/alia decem. eo q̄ ipsa non possumus omnino adimplere/et eis obedire: quin prius decem dicta impleamus. Quis enim deum/ potest supra se ipsum diligere: et tamen habere deos alienos: aut non sabbata eius colere: aut non honorare (ad eius et ecclesie similitudinem) patrem aut matrem: cum ipse sit pater omnium/ et ecclesia eius sponsa mater: aut eius nomen in vanum accipere? Et quis potest occidere/ si proximum sicut se ipsum diligit: et omnis homo secundum naturam sit proximus: aut furtum facere: aut dicere falsum

testimonium: aut mechari: aut vicini concupiscere uxorem: aut eius possessiones: nam proximum non potest quis sicut seipsum diligere: nisi eum toto seipso dilexerit. Se enim/hoc pacto: diligit vnusquisq;. Et hic amor vnus cuiusq; hominis ad seipsum aperit in hominibus signata diuine trinitatis imagine. Cum naq; est omnino homo ad se conuersus/q; seipsum amat considerans/alterum subito in se: sibi similem et equalem concipit/in quo se videt/et amat. cū quo statim per amorē ab vtroq; procedentem/et vtriq; equalem (alioquin non se toto seipso homo diligeret) in idēitate essentie/et humanitatis/connectitur. ita vt in ijs tribus/ sit tantum vnus homo/ qui seipsum amat: quem admodum vnus tantum est deus (vt seipsum amat) trinus. Possunt etiam omnia decem precepta: ad hoc preceptum quadripartitum reduci. Dilige dominum deum tuum ex toto corde tuo/ et ex tota anima tua/ ex tota mente/ et ex totis viribus tuis. ex toto corde: id est ex tota voluntate. ille vero deum ex tota voluntate sua diligit: qui ipsum super omnia/ et alia omnia. propter ipsum diligit. Ex tota anima tua. hoc intellige rationabiliter/ cum scilicet deū/ nō propter nos ipsos solum: sed eum secundum primam intentionē/ et propter se diligimus. irrationabiliter autem deū diligit: qui ipsum propter aliquid extra se/ vt propter bona terrena diligit. et hoc modo deum diligens: est viciosus. nam in se/ deus est diligendus: vt quia bonus/ infinitus/ magnus/ eternus/ et potens: et sic de ceteris. Ex tota mente sua nō potest homo deū pfecte diligere: nisi diligat ex omnibus potentijs/ cum quibus agit mentaliter. hec autem sunt quatuor: scilicet imaginatio/ intellectus/ voluntas/ et memoria. et nisi etiam diligat/ ex omnibus actibus earum: vt ex toto suo imaginari/ intelligere/ velle/ et recollere. Diligimus deum ex totis viribus: cum omnes potentie superiores prius enumerate/ et inferiores elementaria/ vegetatiua/ et sensitiua/ bona terrena/ virtutes morales/ cardinales/ theologales: in nobis colligantur/ ad deū pfectissime diligendū. Diligēter ergo super hoc/ considerare clerici debēt/ et se ad cor conuertere: quo modo ipsa precepta impleant/ ad que ipsi finaliter obligantur.

Tertia pars

De septem ecclesie sacramentis.

Septem sunt ecclesie sacramenta: que volumus fundare in domino ihesu christo/ et de ipso iudicare. ipse enim est totius ecclesie fundamentū.

De matrimonio.

I

Cap. XXV

Matrimonium est spiritualis inter virum/ et mulierem copula: vt non sit vir pluribus mulieribus/ nec pluribus viris mulier/ communis. per quod sacramentum/ signata est incarnatio filij dei/ per conceptionem factam a spiritu sancto/ et beata virginem maria: vt prius in primo articulo humanitatis dictum est. Conuerso etiam: per virtutem conceptionis/ filij dei ex maria virgine/ signatū est matrimonium inter virum et mulierem. quoniam sicut in conceptione filij dei diuerse nature diuina scilicet/ et humana simul vnuntur: sic in matrimonio vir/ et mulier/ qui in sexu diuersi sunt: se coniungunt/ et ligant per mutuum consensum. In huius similitudine: clericus cum ecclesia matrimonium contrahit. Nam quē admodū finis matrimonij/ est bonus filius quem intendit vir ad seruitiū dei facere/ et quē concipit ei mulier: sic etiam finis clerici cum ecclesia/ est bonus fructus/ quem facere debet clericus per ecclesiam/ que concepit per suos ordines sacramēta/ articulos/ et precepta. Et propter hanc similitudinem: data est clerico potestas/ virū/ et mulierem matrimonio coniungendi.

Per peccatum primorum parentum: fuit tota massa humana/ corrupta. et ideo
omnes homines qui ex ea deinceps nati sunt: hanc corruptionis labem/ in pri-
ma sua origine (que secundum carnem est) habuerunt. Quare hominem oportet
tuit regenerari: non in carne/ que corrupta est/ sed in spiritu. Et non potuit homo/
in spiritu ab homine secundum carnem nato/ regenerari. Itaque necessarium filium dei
fuit incarnari/ fierique hominem Ihesum christum: ut qui solus potuerit per diuinitatem
coniunctam/ humanam naturam ab originali corruptione/ et peccato: regenerare. Et ad
hanc regenerationem designandam/ ipse christus/ filius dei primo ablutus/ et baptisatus
est in flumine iordani: ad dandum exemplum omnibus/ qui consequenter in nomi-
ne eius crederent. ut consimiliter aqua regenerationis baptisarentur: que eorum origi-
nalem corruptionem abluat. Christus: quando in cruce mortuus est fuit ablutus san-
guine/ ad significandum pariter fidelibus/ baptismum sanguinis quo prius in eum creden-
tes: non renuerent postea pro ipso abluere. et hic baptismus fit per martyrium. Iterum pro
flamma/ et ardore voluntatis/ quo ardore maximo Christus voluit ad nos redimendum
in cruce pati: designatus est nobis baptismus voluntatis/ qui est quando pio affectu
vult unusquisque in christo baptisari. Cum istis tribus speciebus/ constitutus est nobis
baptismus: quoniam sine ipsis baptismus non haberet virtutem/ ad mundan-
dum nos de peccato originali.

De confirmatione tertio sacramento.

Confirmatio: sacramentum est/ quod datur non sicut baptismus/ in infantibus
primis editi in lucem sunt: sed etate gradioribus/ et adultis cum se esse chris-
tianos affirmant. hec autem: signata fuerat per christum/ in cruce morientem/
qui omnia signa/ et omnes operationes/ quas ipse ad nouam instituentem legem in vita
fecerat: sua morte confirmavit/ et compleuit. Cum enim christiani sumus/ et irrevoca-
bili proposito/ in eadem fide permanere intendimus/ querentes legis habitum: in ipsa
tunc lege confirmamur. per hanc confirmationem: representatur nobis alia confirma-
tio/ que inter voluntatem/ et intellectum est. nam cum intellectus/ aliquid facere ap-
prehendit: voluntatis est illud acceptare/ aut recusare. Quod si id acceptet voluntas:
confirmatio (cuius quod intellexit intellectus) est/ que in memoria componitur/ et con-
seruatur. et que si bona sit/ impetrata est virtus: si non/ impetratum vicium.

De sacramento altaris quarto sacramento.

Sacramentum altaris/ est signum incarnationis domini nostri ihesu christi:
qui facit ipsum sacramentum esse omne id quod est. quia dat potestatem pres-
bytero/ panem (per verba que dicit) in suam carnem transubstantiandi. et vi-
num/ in suum sanguinem. hoc enim non possunt presbyteri/ et verba tantum: nisi sit christus/
qui prima persona est in ipso sacramento/ presbyter secunda/ verba vero instrumē-
ta sunt/ et habitus: et sacramentum/ est habituata substantia. Similitudo autem sa-
cramenti altaris/ cum incarnatione: est hec. Sicut deus/ quando assumpsit naturam
humanam/ cum ipsa natura humana/ et de ipsa se fecit hominem: non autem cum na-
tura humana hominem fecit/ (quia primum motus fuit a deo: non a natura humana/ sed
ipsa tantum assumpta est) ita christus homo/ cum presbytero/ et verbis/ facit sacra-
mentum altaris/ ut sit ipse primum in transubstantiatione: non autem presbyter/ et ver-
ba ipsum cum christo faciunt. sic enim quod posterius est/ id quod est prius: prece-
deret. Dei filius: totus fuit incarnatus. qui cum sit infinitus/ et ideo ubique simul in ce-
lo/ et in terra/ deum hominem/ pariter ubique in celo/ et in terra ipsum esse oportet. ali-

oquin si alibi deus esset tantum/et non deus homo: non esset totus filius dei incarnatus. Attamē christus qui in celo est/ in quātū homo nō est vbiq; sed sacramentaliter est in altari/et in celo. quia filius dei/ nō magis vbiq; est: q̄ vbiq; hō. Et ex hoc: manifestus est modus per quem sit ipse in sacramētū. et quo modo nō oportet/ propter trās substantiā non ē panis in corpore christi/ que in altari sit: christū se de celo dimittere. aut ei quātitatē per totū id spacium/ quō inter celū et terrā est: extēdi aut per id spacium in quo est deus homo. Nam prius q̄ ipsa panis transubstantiatio fiat: filius dei/ homo est in altari. Et eadem est quantitas corporis christi in celo/et in altari: sine magis et minus. et hoc per illam virtutem/ per quam deus est vbiq; homo: quia totus incarnatus. Quare facta transubstantiatione panis in carnem: nō remanet quantitas panis in carne. quoniam iam ea quanta est/ per quantitatem quam habet corpus christi: in celo/et in terra. veruntamen in corruptione hostie/ consumitur sacramētum: nō corrumpitur corpus christi. quia est incorruptibile. Sola hostia corrumpitur/ cum primis accidentibus/ que non actu/ sed potentia solum/ remanserant in materia hostie: et fuerūt de potentia/ ad actū reducta/ cū primū fuit hostia tacta per corruptionē. tūc q̄ ab hostia/ transit sacramētū: eam dimittens.

De ordine presbyteri quinto sacramento. Cap. XXVIII

Presbyter significat christum/ in quo clauditur omnis ordo creaturarum. **P** Creavit enim deus vniuersum/ et ea omnia que in ipso sunt: vt ipsum exaltaret/ se hominem faciendo. quia aliter: non potuit vniuersum/ exaltari. Nam cū homo sit omnis creatura/ que extra deū est: erit christus deus homo/ omnium creaturarum/ et consequenter totius vniuersi exaltatio. Itaq; creationis vniuersi/ finis fuit: vt deus se faceret hominē. quo nullus altior/ creationis vniuersi finis: esse potuit. quoniam diuina bonitas/ nō magis bonificare actū suū potuit ad finē ordinare: q̄ tunc fecit in christo Ihesu deo/ et homine. nec diuina magnitudo: suū magnificare. aut aliqua aliarum diuinarū rationum: suū actum. Presbyter ergo: qui in similitudine est christus/ factus est propter eucharistiā/ et alia sacramēta/ que ei ad maximū (in vita agi possibile) bonum ecclesia cōcepit. Enimvero propter sui officij altitudinē/ dedit ei deus potestātē in celo et in terra ligādi/ et absoluendi per dominū ihesum Christū/ et per id omne quod ordinatū in ipso sacramēto sacerdotali est: ligādi quidē hoīes ad penitētiā/ et absoluēdi a peccato. idcirco sup hoc cōsiderēt clerici/ in qua sint maiestate: quātuncunq; deo/ ad ei seruiendū obligētur. ne propter sue dignitatis ignorantiā/ deo male seruiētes: in ignē corruāt sempiternū.

De penitentia sexto sacramento.

Cap. XXX

Enitentie sacramentum signatum fuit per dominū ihesum christum: qui primus (in cruce propter redēptionē generis humani moriēdo) penitentiā fecit. ad verā autē penitentiā/ tria requiruntur: cōtritio/ confessio/ et satisfactio. sine quib; nō est dispositum sacramētum penitētie: nec presbyter potest eos (qui de cōmissis veniā ab eo petunt) absoluere. cum hec a summa penitētia/ quam fecit christus in cruce: depēdeat. Per cōtritionē enim: peccator dolet/ et tristatur de cōmissis/ cum voluntate nō amplius in futurum peccādi. Per confessionē: submittit/ et obligat se ad penitentiā/ secundū voluntatē cōfessoris. vt ieiunando/ orando/ peregrinando/ et que bona iniuste detinet reddēdo/ et peccata fugiēdo. Per satisfactionē vero/ satisfact: cōtrarium faciēdo eius/ in quo peccauerat. vt si fuerit intemperans: a cibo/ et potu abstinēdo. Si superbus: se humiliando. Si auarus: pauperibus/ liberaliter erogando. et sic in alijs.

Extrema unctio: est sacramentum dependens ab illa unctione sudoris/ & sanguinis/ quam habuit christus/ in extremitate mortis/ in cruce. Quod sacramentum quo ad litteram signum est: quod homo de commissis petit veniam per visum/ auditum/ olfactum/ gustum/ et tactum. Sed secundum allegoricam intelligentiam/ signum est hominem mentaliter de peccatis dolere cum contritione/ confessione/ et satisfactione: que sunt aromata cum quibus peccatum a subiecto expellitur/ et in eodem intrant virtutes. et tunc disponitur subiectum ad gratiam/ et benedictionem/ recipiendam a domino nostro Ihesu christo/ qui est fundamentum omnium predictorum sacramentorum: in quibus apparent ipsius admirande/ et super naturam exaltate/ operationes. et altissime participationes/ inter ipsum/ et hominem iustum: ut cognoscantur/ diligantur/ et recolantur/ eius altitudines: et de ipsis confidentiam in vita/ et in extremitate mortis habeamus.

Quarta pars.

De septem donis spiritus sancti.

¶ Ut hec septem/ que dat spiritus sanctus: sapientia/ intellectus/ consilium/ fortitudo/ scientia/ pietas/ timor. que idcirco datur hominibus/ ut per ipsa disponatur homines: ad gratiam/ et benedictionem a spiritu sancto recipiendam ut ipsum homines cognoscant/ recolant/ et ament. hec autem dona volumus ad aliquas virtutes (que felicitatis et paradysi vie sunt) applicare. quoniam sine ipsis/ non possunt aliquo pacto virtutes: exaltari. quemadmodum nec voluntas hominis/ potest sine charitate a deo data: exaltari.

De dono sapientie.

1

Cap. XXXII

¶ Spiritus sanctus dat sapientiam/ per quam intellectus eleuat suum intelligere/ ad intelligendam fortitudinem/ temperantiam/ iusticiam/ et prudentiam: et voluntas/ eleuat suam velle/ ad diligendam ipsam sapientiam/ que intellectus est habitus: per que separatas/ et sensu inaccessibiles substantias contemplatur. in quarum contemplatione/ felicitatem finem suum: homo consequitur. sed alia est huius mundi sapientia: per quam sciunt terreni terrena/ et ad vitam necessaria/ tractare. et hec per virtutes cardinales/ simpliciter acquiruntur: aut verius una est virtutum cardinalium/ in qua prudentia. estque hec sapientia posterior: ea que a spiritu sancto data est: hec enim homines ad beatitudinem disponit sempiternam. Illa vero non statim.

De dono intellectus.

2

Cap. XXXIII.

¶ Spiritus sanctus: dat intellectum hominibus/ hoc est bonam intentionem/ ad agendum bonum/ et euitandum malum. per quod donum intendit homo perseveranter bonum facere: et omnino dimittere malum. sed tamen homo/ quandoque benefacere creditur: idque bona intentione faciens/ male agit. quod si hoc fecerit/ per intentionem a spiritu sancto causatam: a peccato excusatur. si non/ quis id ipsum bona fecerit intentione: a peccato tamen non excusatur. quemadmodum iudei/ et sarraceni/ qui bona intentione/ et bene dicere creditur/ trinitatem in deo negant/ et incarnationem. Sed hec intentio/ qua trinitatem/ et incarnationem negat/ non est a spiritu sancto causata: et ideo a peccato minime excusantur.

De dono consilij.

3

Cap. XXXIII

¶ Spiritus sanctus: multifarie/ multisque modis/ dat consilium hominibus in eo sperantibus. nam si qui per bellum aut naufragium in periculo mortis sint/ et omnem sue salutis spem in eo reponant/ eius auxilium invocantes: talibus

statim consilium dabit euadendi: pauperibus/viduis/et orphanis/aliud consilium ad vitam degendā. bonis/atq; mitibus/qui falsozū hominū sunt astutia decepti: consilium tuendi iuris. volentibus agere bonū/sed forte nescientibus: reuelat modum quo possit bonū agere/atq; dat agendi materiā. penitētib⁹ vero/sed nō potētib⁹ a peccato retrahi: modum quo retrahantur aperit. sicq; varie alijs permultis indigentibus/spiritussanctus consulit.

De dono fortitudinis.

4

Cap. XXXV

Fortitudo cordis/est virtus moralis: quam homo per consuetudinem vt ceteras virtutes morales/poteff acquirere. sed aliam hominibus dat spiritussanctus fortitudinem/lōge superiorem: que a contrario expugnari/z vinci non potest. et que cum fortitudo moralis infirma est/et non potens satis alias virtutes/vt peccatis resistent fortificare: eā supplet/atq; perficit. et sic per suū effectū: spiritussanctus/cognoscitur.

De dono scientie.

5

Cap. XXXVI

Intellectus humanus: sic naturaliter dispositus est/vt non possit sibi sciētiā acquirere/nisi prius sensualibus/et imaginarijs specieb⁹: in ipsis acquirendis iuuetur. nam solū ea ratione cū corpore coniuncta est: vt in ipso (quod sensuū organū est/et anime solum propter sensus datum) sensuales has/z imaginarias similitudines ebibat: ex quibus eliciat intelligibiles/sibi pprias/que ei principiū sciētiē sunt/et qb⁹ immediate sciētiā sibi parat et acquirat. Sed spiritussanctus: dat scientiam hominibus per infusionem/ que est habitus altior/z perfectior. ijs maxime/qui cum bona intentione moueantur ad agendum bonū. nesciūt tamē (ob ignorantia) bonū agere: et hoc ne eorū frustretur intentio et motus. per talem enim sciētiā/ scient ipsi bonum agere: sicq; motum sue intentionis adimplere. dat etiam aliquando scientiam infusam doctoribus/et magistris: qui proprio studio/et labore in sciētijs alijs edocti sunt. quia tales poterunt scientiā infusam. et proprio labore acquisitam/adinuicem/alteram alteri comparare: et hoc modo cōparando altiores in vtraq; attingere veritates/et secreta. in ipsisq; errantes/atq; dubitantes dirigere.

De dono pietatis.

6

Cap. XXXVII.

Pietatē: possunt/ oēs moraliter acq̄rere. sed altiorē pietatē dat spiritussanctus/ mediante caritate: cum qua/ fortificatur/ et exaltatur pietas inferior. siquidem prioris habitus est: inferiorem/et posteriorem/ exaltare. sic vt quod sepe non potest per se/posterior: id cum prioris possit subleuamento.

De dono timoris.

7

Cap. XXXVIII

Timor est duplex: scilicet naturalis/et accīdētalī. naturalis: vt cum homo naturaliter/ morem timet/aut famem/aut id genus alia secundum naturam timenda. accīdētalī: vt quando timet homo dedecus/inimicū/aut feram. hec enim accidunt/non sunt secundum naturam. his duabus timoris speciebus: timent omnes. Sed alius est timor/datus a spiritu sancto/longe melior/et dignior/et quo non omnes timēt: scilicet timere deū super omnia. et hic timor annexus charitati est: vt qui sine ea esse non possit. Ideo enī deum super omnia timem⁹: quia et ipsum super omnia diligimus.

De septem virtutibus principalibus.

Virtutes principales dicuntur: q̄ ad eas omnes alie virtutes reducantur. ⁊ tales: septem. quarum quattuor: scilicet iusticia/prudentia/fortitudo/⁊ tēperantia sunt cardinales. et alie tres: scilicet spes/fides/et caritas/theo-
logales. Cardinales aut̄/theologalibus inferiores sunt: quia disponunt ad acqui-
sitiōē theologalium. theologales vero superiores: quia immediate gloriā impet-
rant sempiternā. Quālibet illarum virtutum/diffinire intēdimus: ne forte ob no-
minum (vt quid sint) ignorantiam in earum determinatione confusio accidat.

Primo ergo iusticia: est virtus/cuius proprie officium est iudicare/ et reddere
vnicuiq̄ quod suū est. Prudentia: est virtus/per quā homo prudenter agit/pres-
uidens possibilialia/et impossibilialia: vtilia/et inutilia/et hec eligēs/illa vero dimittēs.

Fortitudo: est habitus/cuius officium est fortificare virtutes/ contra vicia.

Temperantia: est virtus/per quam maxime cōseruatur hominis sanitas. estq̄
thesaurus pauperum/et diuitum: et aliarum trium virtutum iusticie/prudentie/et
fortitudinis imago. Fides: est habitus/per quē intellectus/supra suū intelligere
credit. vt deum esse trīnū/incarnatum/conceptum de spiritu sancto/natum ex ma-
ria virgine. Spes: est habitus/cuius act⁹ est sperare/et per quē quod supra nos
est (vt felicitatem quam de nobis et per nos non possumus consequi) habere a deo
speramus. Caritas: est virtus/divine voluntati simillima/que omnes alias vir-
tutes perficit/ac exaltat voluntatē/ad deum supra suas vires diligēdū/et proximū
suum: et per quam/maxime in fine homo quiescit. Has omnes virtutes/in se-
quētib⁹ adinuicē cōparabimus: vt vnā virtutē cognoscamus per alteram/suas
diffinitiones (in quibus cōueniunt) cōcordādo/relicta earum differētia. eis etiam
virtutes inferiores applicabimus/ vt melius possint et superiores per inferiores/
et eque inferiores per superiores cognosci. primo autē/ iusticiā per omnes discurs-
rere volumus/ deinde prudentiā/ post quā fortitudinē/ et reliquas similiter: singu-
las/singulis cōparando. In quo discursu/ videbimus quo modo virtutes sunt ad-
inuicē annexe: et quo modo superiores/cum inferiorib⁹ participant/ etiā quo mo-
do augent/et diminuit suos actus.

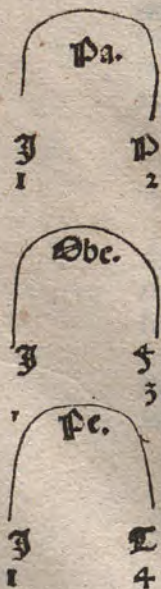
De iusticia prima virtute.

Cap. XXXVIII

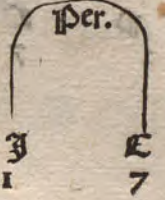
Prudentia: iusticie admixta/ ponit vtilia: et iusticia/ponit illa vtilia/esse
iusta. vt si seruus obedit domino suo/ iuste agit: et quia prudentia ponit
vtilia/prudenter agit. sed si par/pari obediat: bonū/prudenter agit/at non
iuste: verum humiliter. et si dominus seruo obedit: cum maiori adhuc agit humili-
tate. vnde cum iusticia/et prudentia in paciētia participāt/iusticia respicit passionē/
q̄ scilicet ab altero iuste aliquis patiat̄: et prudentia vtilitatē. et si corrūpatur pa-
tientia/generāt̄ habitus p̄uatiui: scilicet iniuria/impatientia/et imprudentia. ⁊

Iusticia cum fortitudine/mediātē obedientia cōiuncta: iterum passionem respi-
cit/et fortitudo illā passionē fortificat. vt si dominus quicq̄ seruo iniuste imperet: at
seruus iuste sit obediens/dño solum qđ suū est reddēdo. qui et cum obire a domi-
no imperata facere cogatur/ permanet tamē in habitu iusticie/ est tunc fortitudo/
que habitum iusticie in seruo cōseruat/et fortificat. ⁊ si in iustis/non sit domino
seruus obediens: corrūpitur iusticia/propter fortitudinē que lenta est. ⁊ in domi-
no/et seruo oriuntur impatientia/ira/ et superbia/ et per consequens discordia.

Iusticia: cōiuncta temperantie mediātē penitētia/ requirit penitentiā de com-
missis per gulam: et temperantia requirit in vindicta tēperamentum/ vt possit sub-
iectum portare penitentiā. nā si deficeret temperantia: propter excellentem iusticie

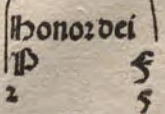
actum/corrumperetur subiectum/ad nichilareturq; iusticia/et tēperātia. Et in hoc multi contēplatiui per seipfos decipiuntur. Iusticia cōiuncta mediāte audacia/cum fide: ponit q̄ habere fidē/est iustum/et eā honorari/multiplicariq; per vniuersum orbē: vt destruantur errores/qui contra ipsam sunt. ponit etiā iustum esse id de deo credere: cuius veritas/supra capacitatē humani intellectus est. sed fides ponit meritum/et veritatē obiectiue. et sic oritur audacia/ad predicādum fidem per vniuersum mundum: mortem ob eā paruipendēdo/quia iustum est. que si corrūpatur/generatur timor: et pigricia/et euanescent iusticie actus/ patiturq; fides iniuriam. Et qui tales sunt/iniuriā fidei sua negligentia afferentes: eos pene manent eterne in inferno. Iusticia cum spe/mediāte legalitate: ponit iustum esse fidelē sperare in domino. et spes ponit actum suū scilicet sperare: actu iusticie habituatam. et legalitas disponit fidem/et iusticiā: et etiā per accidens audaciā/certitudinē/et victoriā. Quod si corrumpatur legalitas/et oritur suū contrarium in subiecto: non possunt in eodem iusticia et spes cōiungi/propter falsitatē/que eorū impedit cōiunctionem. et sic ad nichilā audacia/certitudo/et victoria/et disponitur desperatio. Iusticia cum caritate/mediāte perseuerātia: ponit iustum esse deum diligere super omnia. et caritas: dilēctionē facit esse super omnia. perseuerātia autē ponit finis cōsecutionē/ratione actus continui iusticie/et caritatis. et si corrumpatur perseuerātia: orta iniuria/odio/et crudelitate/discathenātur iusticia/et caritas. nec adeo facile est/perseuerantiam reuerti/inter iusticiam/et caritatem: quia caritas/nō nisi a deo est. Et maxime eam impediunt: iniuria/et crudelitas.

De prudentia secunda virtute.

Cap. XL

Prudentia iuncta fortitudini/mediante conscientia: ponit diligentiam. et fortitudo: constantiā. cōscientia vero/timorē. et sic prudentia/et fortitudo/concathenate: a cōtrarijs vinci non possunt. Quod si nō sit in aliquo conscientia non habent prudentia/et fortitudo quo amplius in illo cōiungātur: neq; diligentia/cōstantia/et timor in subiecto permanent. Prudentia cum tēperātia/mediante cōiunctione: subtiliter inquirit de peccatis que fiunt per intēperantiam. tēperantia ponit satisfactionē/de cōmissis: materialiter/siue subiectiue/sed prudentia formaliter. cōiunctio vero: ponit dispositionē contritionis/confessionis/et satisfactionis. Sed si sint prudentia/et temperantia/in cōiunctione remisse: lenta erit contritio/et confessio et satisfactio difficiles/ imperfecte/et prope prauationem. Prudentia cum fide/mediāte honore dei: ponit agendi diligentiā. fides: cōcupiscentiam. et honor dei: victoriā. Et tunc destruitur infidelitas/pigricia/et vana

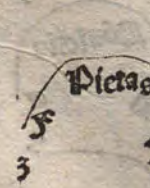
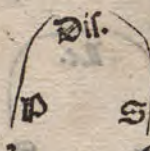

gloria. Quemadmodum patuit in apostolis qui per horum trium prudentie fidei et honoris dei obseruatione: omni pene idolorum cultu sublato breui per diuersas regiones christianam religionem firmauerunt. Quod si dei honor negligatur: non amplius fides et prudentia per quid vicine sint habebunt sed vincet vana gloria. Licet hoc nostris temporibus experiri. Nam sarraceni possident terram sanctam et alias christianorum terras: et a nullis eis resistitur. Christiane enim religionis per quod pauci sunt (qui eam ab aduersariis tuteantur et defendunt) amici ipsaque fides relicta plorat. Hec autem omnia: propter neglectum dei honorem et mundi vanam gloriam eueniunt.

Prudentia iuncta cum spe per discretionem: disponit vilitatem in sperando in deo. spes: discretionem in sperando. et discretio: impetrationem. Et si corrumpatur discretio: disiunguntur spes et prudentia. et impetratio: est impossibilis.

Prudentia cum caritate mediata pace: in caritate quiescit. et e converso caritas mediata pace in prudentia. Ratio huius est: quia prudentia eleuat intellectum ad intelligendum caritatem. et caritas eleuat voluntatem ad amandum prudentiam.

Pax autem: finem ponit et quietem. est enim ligamen et concordia earum: et quasi sicut copula coniungens duas extremitates subiectum et predicatum. ut dicendo homo est animal. Sed quando pax corrumpitur. non habent prudentia et caritas cum quo quiescant et in quo conueniant. quia prudentia amabilis est: et caritas intelligibilis.

De fortitudine tertia virtute.

Cap. XLI

Fortitudo cum temperantia et e converso temperantia cum fortitudine: abstinentiam causant. sed tunc fortitudo et temperantia excellentes et in altissimo gradu non sunt. nam subiectum: et si abstineat ad huc tamen temptatur. Sed quando sine abstinentia sunt coniuncte: tunc in altissimo gradu sunt et non amplius subiectum in quo sunt in temperantia temptari potest. quemadmodum nec luxuria temptari potest subiectum: habens in altissimo gradu castitatem. et ideo quando hoc modo consistit abstinentia media inter fortitudinem et temperantiam: signum est temperantie non satis fortificate per fortitudinem. Fortitudo cum fide mediante pietate coniuncta: fortificat fidem. et fides fortificata: ponit perseverantiam. pietas vero: ponit lachrymas. Quod si non satis fortitudo fide per pietatem fortificet: non perseverabit in fide subiectum. nec amplius habebit fortitudo et spes medium: per quod possint a subiecto participari.

Fortitudo iuncta cum spe/mediate misericordia: fortificat spē. et spes ponit diligētiā/et dilectionem. et dilectio/et misericordia simul: ponunt remissionē peccatorum. Et si fortitudo/ non satis fortificet spem: non fit diligētia/ nec misericordia/ remittet peccatori. quia non est dispositus ad recipiendam ventiam.

Fortitudo cum caritate/ per communitatem iuncta: fortificat caritatem. et caritas/mediate communitate: diligit fortitudinem. communitas vero/ponit abundantiam: ponendo in communi/ quod est proprium. Et si non fortificet fortitudo/ caritatem per bona communia/ et caritas non diligit fortitudinem per propria/ vt communia fiant: adnichilatur communitas/ et conseruatur proprietates. nec fortitudo/ et caritas medium habent: per quod possint participari.

For
3

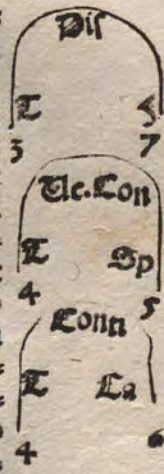
Tem fi
4 5

Sp La
6 7

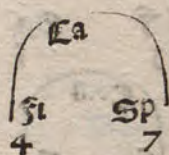
De temperantia/ quarta virtute.

Cap. XLII

Temperantia cum fide/mediate dispositione: coniungitur. Nam cū fides in subiecto intemperato esse non possit (quia est virtus/ et intemperantia vicium) homo ad eam recipiendam dispositus: temperans in cibo/ et potu prius esse debet/ et habere intellectum (ad credendum) temperatum. mens enim que in temperantia ducitur/ omnino ad fidei gubernationem indisposita est: perinde etq; vas rimosum/ ad liquoris continentiam. Temperantia cum spe coniungitur: mediante veritate conscientie. quoniam temperantia/ ponit actum temperatum in mente/ et in sensu: per quem spes sperat vtile/ et illud impetrat per actum temperatum. Et actus spei/ et temperantie: ligantur per veritatem conscientie/ et sensus. Et si non sit in conscientia veritas: erit falsitas. et ouietur ypochrissi/ que est habitus falsitatis conscientie: promittens in sensu/ quod in mente non est. Temperantia cū caritate/ et caritas cum temperantia: causant continentiam/ et continentia sufficientiam. Nam temperans paruo est contentus. et caritas propria/ facit communia: ideo et ea/ paucis contenta. Et si corrumpitur continentia/ corrumpetur pariter et sufficientia. Et carebunt caritas/ et temperantia medio: cum quo participentur. sicq; ad ortum venient proprietates/ et intemperantia.

mi

f
 Ides/et spes coniuncte: participantur mediante capacitate. quoniam fides ponit certitudinem: vt credendo vnum deum trinum/incarnatum/et similis que supra intellectum sunt. Sed tamen q̄ est intellectus/ eius certitudinis capax: ad ipsam (credendo) recipiendam. spes autem/ ponit actum suum sperare/ per quē sperat meritum: simul q̄ sit memoria/ ipsius recipiendi capax memorando. sic enim memoria: recolat obiecta/ que fides credit. Et per talem capacitatem/ fides/ et spes multum exaltantur: ad contemplandum summū obiectum/ et altissimas suas operationes. Sed quando non manet capacitas: fides/ et spes non habent cum quo possint ad altam contemplationem euehi/ verū potius in contraria tendunt/ fides in dubitationem: et spes in desperationem. Fides cum caritate/ mediante magnanimitate: magnificat (metaphorice loquendo) caritatem credendo. et caritas/ fidem/ amando. et tunc sunt fides/ et caritas in altissimo gradu. in quo esse non possent/ nisi de deo fides crederet altissimas magnitudines: vt vnitatem/ trinitatem/ creationem/ recreationem/ vltimum iudicium generale/ glorificationem/ et cetera id genus. et nisi easdem magnitudines caritas diligeret: non esset magnanima. Sed est alia ab hac magnanimitas: vt quādo fides disponit intellectum ad intelligendum magnum: q̄ non possit (nisi magna credat) intelligere magna/ intellectus. Et hoc asserit Esaias propheta/ cum inquit: Nisi credideritis/ non intelligetis. Nisi etiam per fidem disponeretur intellectus/ ad sublimia de deo intelligenda: non posset prior caritas/ magnanima esse ad diligendum summū obiectum/ et predictas magnitudines. quia suus actus amare/ sequitur intelligere/ actum intellectus. Et sic esset discordia: inter fidē/ et caritatem/ quod impossibile est. Itaq; caritatē esse magnā: per credere/ et intelligere relinquatur. non tamen equaliter magna est per vtrūq;: sed maior est per credere/ q̄ per intelligere. Nā facile intellectu est/ alta credere: sed ea intelligere difficile.

Esaias

De spe et caritate vltimis
virtutibus.

Cap. XLIII

Spes et caritas coniunguntur: mediante humilitate. quia per eā ad summum obiectum/ conscendunt. iuxta dictum: qui se humiliat exaltabitur. Et hoc ideo est: q̄ quanto subiectum in quo sunt spes/et caritas/min⁹ sufficere se sentit ad attingēdum alta: tāto magis sperat in summum obiectum/alta diligendo. Et idcirco summum obiectum/illum exaltat ad credendum/intelligendū/diligendum/et impetrādum alta in quibus sperat: vt summum obiectum cum suis altitudinibus/participet cum sperante/et humiliato: cum quibus ipsum exaltat/ac perficit. Sed si cum spe/et caritate/non sit humilitas/erit superbia: et separantur ab inuicem/spes/et caritas. nec habēt cū quo/in subiecto: participari possint. Diximus de virtutibus principalibus. de quibus artificialiter data est doctrina/ qua poterit in promptu clericus: oīm aliarum virtutum quas etiā pretermissimus/ concordantias/et disjunctiones inuenire. ponendo semper virtutes inferiores/mediū inter superiores: quemadmodum supra fecim⁹. Et ista determinatio virtutum/magnam clerico allatura est utilitatem: ad predicandum/et confitendum seipsum/atq; ad aliorum confessiones audiendas.

Sexta pars de septem peccatis
mortalibus.

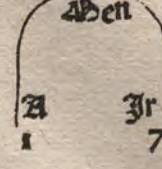
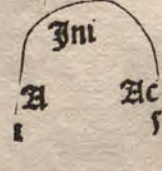
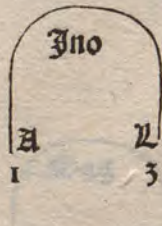
Scia principalia sunt septem: scilicet auaricia/gula/luxuria/superbia/accedia/inuidia/et ira. Hec autē volumus ad inuicem duo/et duo commiscere mediantibus vicijs inferioribus: vt superiora per inferiora/et econuerso inferiora per superiora/magis cognoscantur. hac enim arte eorum ad inuicē concordantias/et discordantias/quoq; modo ipsa causantur/augmentantur/diminuuntur/et per sua contraria corrumpuntur: poterit facile vnusquisq; cognoscere. Et non modo horum/sed et omnium aliorum (modo ad predicta reduci artificialiter possint) eadem hec de ipsis. Sed priusq; vltra sit progressum: volumus victoriarum principalium/q̄ poterimus breuissimas dare diffinitiones. quia vnus diffinitio/in parte est/et alterius. et per diffinitionem vnus/cognoscitur diffinitio alterius. Diffinitiones sunt. Auaricia/est peccatum/per quod maius bonum impeditur/scilicet thesaurus pauperum: et que omnia bona terrena facit esse ociosa/ea suo sine fructu. Gula est peccatum: quod maxime impedit/et destruit/hominū sanitatem. estq; ad diuitias profundendas instrumentum. Luxuria est peccatum: cuius proprietas est luxuriare. et per quod/homines ex pulchrorum visibilium delectatione: inclinantur ad tactus fedissimos/et brutales. Superbia est viciū/per quod indigne volunt homines sublimari/et ascendere: sed descendunt. Acedia est peccatum: pigritia causa/et iniquitatem. Inuidia est viciū: cui proprium est inuidere. Ira est habitus: discretionem/et liberium arbitriū in electione impediens.

De auaricia primo peccato.

Cap. XLV

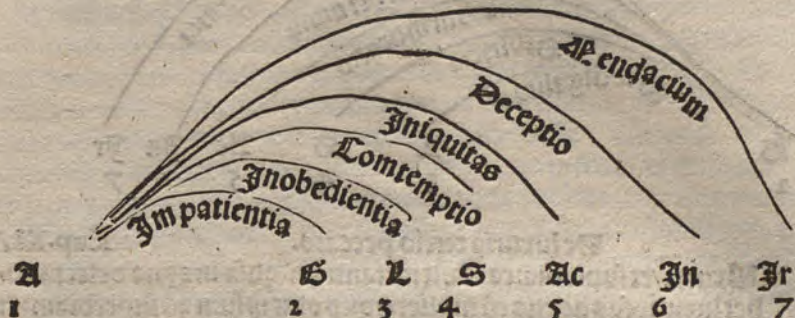
m̄

a Claricia iuncta cū gula / et eōuerso gula cū ipsa / spatiētiā causant: p quā discordāt. Sed in malicia cōueniūt. discordāt autē: qz gulosus vult multis cibis / et nisi lauis satiari. z auarus: de expēsis (que p cōparādis ijs fierēt) dolet. sic ergo cū in eodē sūt subiecto / stare ipm sibi nō pmittūt: vex est sibi met ipsi pugnās. **Itā** vult gule obtēperare / auaricia phibetur: cumulet diuitias / gula. z sic homo / sepe de vna ipatiētia / mutatur in alteram: atq; continuo dolore / et tristitia / affligitur. Sed si destruat^r impatiētia / et simul conuertantur patientia / largitas / et temperantia: sine afflictione quiescet subiectum / nec amplius in diuersa trahetur. Et hic modus est / quo possibilis haberi / animi quies appetibilis: destruendo inq; impatiētiā / et acquirendo patientiā / cū largitate / et temperatīa. Auaricia / et luxuria: causant inobediētiā. quia auaricia non vult expensas / quas requirit luxuria: et auarus vult bona multiplicare / at profundere luxuriosus. quare si sint in eodem subiecto: ipsum in mente sibi ipsi est inobediens. Et bec inobediētia / primitiua est: quia est in mente. sed ad eam / consequitur exterior inobediētia: vt quādo homo inobedit domino / aut amicis suis. que si destruat^r: destruetur pariter et primitiua / ad quam ipsa sequebatur / et que ipsius erat causa. quia causā (vt que sine effectu ociosa maneat) necesse est simul cum ipso effectu perire. Auaricia / et superbia: causant contempcionem. nam auarus bona ociosa retinens contemnit eorum finem. Et superbus / quia super alios exaltari vult: eos contemnit. Hos autē: contemnit ex opposito largi / et humiles: sicq; duplicatur contēptio. Iterum: auarus superbus videns se a largis / et humilibus contemni eos contemnit. quare triplicatur contempcio. Tantoq; ideo maiori dolore / et tristitia / afficitur: auarus superbus. **Q** si ipse non contemnat humiles / et liberales / verum eos per similes virtutes diligit: superbiam / statim et auariciam vincet / et quietem habebit. Cū enim virtus ad esse inclinēt / et vicium / ad non esse: facile ergo per virtutē / vincere vicium. Auaricia / cum acedia / et econuerso: causant iniquitatem. quoniam auarus / iniquus contra illos est: qui ipsum a congregandis diuitijs disturbant / de luxuria eū reprehendentes. et piger: contra diligentes / et sollicitos. quia tales ei sunt contrarij / et ipsum de negligentia increpant: ob idq; in eos proponit vindictā. Itaq; duplex in eodem subiecto est iniquitas: quam idcirco beniuolentia / si in eodem / sed cū largitate tantum aduenierit / non omnino vincet: sed adueniat cum largitate / et diligentia oportet. quia vicium nisi cum opposita sibi virtute deuincitur. Auaricia / et inuidia: generant deceptionem. Itaq; decipit (vt possit diuitias congregare) auarus: et inuidus / propter rem inuidiosam. **Q** si adueniat in subiecto legalitas / orta a caritate / nulla fit deceptio: et vincuntur auaricia / et inuidia. nam caritas vsq; adeo exaltata per fortitudinem est: vt nullum ante ipsam stare possit vicium. quod non habent alie virtutes. Earum enim nulla: potest plura vicia per se vincere. Auaricia / et ira: causant mendacium. quia (vt iam quoq; sepe dictum est) auarus: vt diuitias multiplicet / est mendax vt emendo / vendendo / laudando / parvipendendo / iurando / et periurando. Et quia ira / ligat liberum arbitrium voluntatis / et deliberationem: intellectus iratus disponitur ad mēdacium. Sed si veniat veritas / cum largitate / et patientia: ipsa deuincit mendacium / et consequēter auariciam / et iram. et recipit voluntas / liberum arbitrium: et intellectus deliberationem.

V. IX. q. 2

et iniquitas

De gula secundo peccato.

Cap. XLVI

Gula et luxuria/prodigalitem causant: eo q̄ ad earum actus/sequantur
 magne expense. Et gula/disponit luxurie materiam/ad multiplicandum
 suum actum: et sic homo sua bona profundit. Sed adueniente in subiectū
 abstinentia/cū castitate/et temperantia: expellitur prodigalitas ab eodem. quare ⁊
 gula/et luxuria. Gula/cum superbia/et econuerso: causant stulticiam. quoniam
 propter nimiam abundantiam cibi/et potus/quam parit gula: fit in corpore indige
 stio. ob quam remanent grossi humores indigesti: per quos impeditur intellectus/
 ad habendam discretionem. Et superbia: ad vanam gloriā/ disposuit. sic ergo
 gulosus/superbus se facit stultum: quia non custodit sanitatem cum temperantia. et
 per superbiam/et indiscretionem: loquitur fatuitates. Sed si superueniat discretio/
 cum temperantia/et humilitate: fugat stulticiam. et per cōsequens gulam/et super
 biam. Gula/et acedia: causant murmurationem. quoniam gula reddit hominem
 lentum/et tardum: acedia vero pigrum. et cum quicq̄ precipitur homini guloso/ et
 pigro/aut si reprobenditur: indignatur cum fastidio/et murmurat. Sed si cum tem
 perantia/et sollicitudine/adueniat benignitas: pereunt murmuratio/fastidium/ et
 indignatio. quare/et acedia. Gula/et inuidia: causant latrocinium. quia per gulā/
 homo (nequo minus assidue eam foueat desit) mouetur ad furandum. et per inui
 diam/itidem/ quia per eam/de bonis alterius tristatur: et ideo ea furatur. Sed si ve
 nerit continentia/cum temperantia/et legalitate: corrumpitur latrocinium/et con
 sequenter gula/et inuidia/latrocinij cause. Gula/et ira: generant blasphemiam.
 eo q̄ gulosus dicit blasphemias/illis qui nimiam eius repletionem impediunt/ et
 eum de gula arguunt: et quia est in ipso ira/incurialiter/ ⁊ cum minus/dicit blasphe
 mias. Sed si superuenerint curialitas/temperantia/ ⁊ abstinentia: nulla fit blasphe
 mia/et pereunt gula/et ira.

m iij

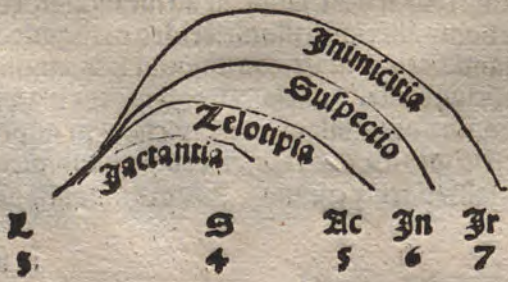
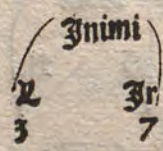

De luxuria tertio peccato.

Cap. XLVII

1 **L**uxuria/et superbia:causant iactantiam. quia magna delectatio/ quā ha-
 bet luxuriosus agens cū muliere/disponit ipsum ad superbiam: in eo q̄ cō-
 siderat se nobiliozem esse muliere. et superbia/ad hoc consentit. ⁊ sic oritur
 iactantia. Sed si venerit in subiectum/discretio cum castitate tātum:luxuria aliquo
 modo a superbia diminuitur. sed si inducatur humilitas:punc superbia omnino de-
 struitur/et castitas/in parte augetur. Et ex hoc passu/cognoscit intellectus:quo pa-
 cto virtutes/et vicia crescant/et diminuātur. **L**uxuria/cum acedia: et econuerio/
 causant zelotipiam. quia pigro luxurioso/sufficit vna mulier/cuius est amore irre-
 titus:q̄ non possit (propter pigriciam)ad plures acquirendas sollicitari. Sed si sit
 lenta/delectatio coitus:aduenit intensa delectio virtutum/per quam corrumpitur
 zelotipta. quare et luxuria/et acedia. et acquiruntur in subiecto: castitas/et delecta-
 tio virtutum. **L**uxuria/et inuidia:causant suspicionem. quoniā luxuriosus red-
 ditur suspectus de amica sua/ne casu in eius absentia /clam aliquis ad eam ingredi
 atur/aut surripit:eo modo/quo forte ipse ad alterius amicam/ingressus est/aut eā
 surripuit. Et quia est inuidus/potest ideo alteri bona (de quibus per inuidiā (q̄ ta-
 lis ea haberet)tristabatur)surripuisse: hac de causa et ipse est suspectus: ne eadem
 pariter/ab altero sibi inuidenti/surripiātur. et sic amittat. Sed si adueniat bona/ ⁊ re-
 cta intentio/cum castitate/et legalitate:corrūpitur suspectio/et per consequens/lux-
 uria/et inuidia. **L**uxuria/et ira: generant inimicitiam. quoniā luxuriosus/quis
 cupit mulierem sibi non propriam: inimiciā contrahit cum illis/ qui ne ipse illam
 habeat impediunt. et quia habet irā:inimicatur eis per mala verba/et nocet. Sed
 si veniat beniuolentia/cū castite/et abstinentia:corrumpitur inimicitia/et per conse-
 quens luxuria/et ira.

De superbia quarto peccato.

Cap. XLVIII.

Superbia/cum acedia: et econuerso primo se per sensum disponūt postea per imaginationē. nōdum tamen sunt in effectū: nisi quousq; subeunt/ et intrant animā. quod tunc est/ quando per conscientia superbit intellectus/ multa scire credens: et per acedia/scire alios dolet. et voluntas pigra ad odiendā superbiam/delectatur in prosperitatibus: et sic oritur impietas. Sed si disposita pietas/per sensum/ et imaginationē: intret animam cum humilitate/ et sollicitudine/ corrumpitur impietas/ et superbia/ et acedia amittunt esse. Quando superbia/ et inuidia cōueniunt in subiecto: dispositio earum primo in sensu/ et in unaginatione fuit/ et intrauerunt animā per pusillanimitatem. quia volūtas tunc non multum dilexit humilitatē/ et caritatē: cū fuerunt superbia/ et inuidia in dispositione. quoniā si voluntas multum dilexisset humilitatem/ et caritatem: superbia/ et inuidia non fuissent per sensum/ et imaginationem in dispositione/ neq; animam intrauissent.

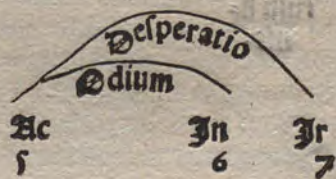
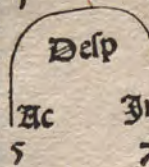
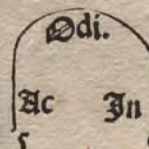
Superbia/ et ira in eodē subiecto: peccata valde periculosa sunt. quoniā ledunt rationē: per quam solum homo/ vt homo viuit/ et homo est. Superbus enī irat⁹: nō vtitur ratione/ nec ea duce agit. verum perturbatione/ qđ et reputat agere secundū rationē. Idcirco contra hoc paratur remediū: deprumēdo voluntatē/ in tantum q̄ humilitatē diligat/ et patientiā. et sic remanebit ratio sana/ et illesa.

De acedia: quinto peccato.

Cap. XLVIII.

Acedia/ et inuidia/ causant odium: quod cōsistit per nolle. Ratio hui⁹ est/ quia acediosus: ratione sue pigricie/ omnem odit bonam operationem. et quia est inuidus/ odit rem possidentes inuidiosam. et sic duplex est odiū. Sed his obstitendum est/ mutādo nolle/ in velle: per quod cōsistit caritas. sc enim sollicitudinis/ et caritatis odium: mutabitur in earum dilectionē. et dilectio acedie/ et inuidie: in earum odium. Acedia/ cum ira: desperationē causat/ et ideo cum ea mai⁹ est peccatū/ q̄ cū alio quocūq;. sed idcirco desperationē causat/ quia acedia de se/ odio haberi omne bonū facit. et ira: disponit hominē ad malū. quare acediosus homo iratus: non habet dispositionem/ ad reuolendū misericordiam dei. Imo potius ratione melancolie/ recollit peccata sua: et sic cadit in desperationem. Sed huic malo obstititur/ vitando cibos melancoliā faciētes/ orationes diligendo atq; sollicitudinē/ patientiam/ et abstinentiam.

Acus
ire

In
6

Ir
7

Inuidia disponit ad iram. et ira cum inuidia ducitur de potentia ad actum/ priuata conscientia. quãdoq; enim homo inuidet bonis alterius: nec de ipsis facit conscientiam. et quia statim ea non habet/ sed est in indigentia: irascitur. et sic habet iram. Sed ijs obstitendum est faciẽdo cõscientiã de inuidia/ et ira bonoꝝ alterius/ per oppositas virtutes: caritatẽ/ et paciẽtiã.

Hec ait remundus.

Si in hoc libro/ aut in alijs omnibus/ qui a me prodierunt in publicum: quicq; forte nimia mentis abundantia/ aut inaduertẽtia/ contigerit me dixisse/ quod a veritate sanctissime fidei catholice declinet: dictum fateor ignoranter/ nõ addictus in mea verba iurare. Quimimo hũc libellum/ z reliquos omnes/ quos p multos feci: humillime a sancta matre mea ecclesia/ submitto emẽdandos. At vero quia presentem librum clericis/ et studentibus factum esse diximus: parisijs autem nobilissima/ et verissima est studentium/ et clericorum vniuersitas/ vt que omnium sit scientiarum domicilium/ et quam nulle (tam alte sint) discipline fugiant: Idcirco cum venerãde huic vniuersitati dicamus/ z mittimus. Et principaliter domino cancellario/ rectori/ decano/ et alijs primoribus dicte vniuersitatis/ qui publicam eius curam gerunt. vt saltem memores sint: triã me/ a summo pontifice/ z reuerẽdis cardinalib; esse petiturum. Primum est/ q; fiant quattuor/ aut quinque monasteria: in quib; semper varia infidelium ydiomata doceantur. et in ipsis sint sancti/ et litterati viri pro christo mori desiderantes: qui (sicut preceptum est) vadant per vniuersum mundum/ ad sanctissimã euangelij veritatem/ omni creature annunciandã. Secundũ est/ q; de omnib; militibus religiosi/ scilicet ordinis sancti tẽpli/ hospitalis sancti iohannis/ velenisũ calatraue/ hospitalis almannorum/ et sepulchri fieret vnus ordo/ qui alio nonne nuncupetur: cuius religiosi milites in extremis christianorum oris sarracenos assidue debellarent. Tertium est/ q; detur ecclesie decima: quousq; terra sancta/ christianis integre restituta sit. Ihs enim tribus: poterunt facile infideles/ ad sanctam fidem catholicã reduci. Et hec triã a domino summo pontifice/ et reuerendis suis cardinalibus/ lugduui petij. verũ quia huic tam alte rei/ sum obtinende impar: idcirco supplex/ imploꝝo venerande vniuersitatis parisiẽsis/ auxilium: vt mecum velit ad predicta intendere. bonũ naq; dignũ/ et iustum est: tale negocium ad finem effectumq; perducì.

Ad laudem/ et honorem dei: hunc librum/ in ciuitate pisana/ in monasterio sancti domini/ finiuius. Anno ab incarnatione dñi nostri ihesu christi: millesimo/ trecẽtesimo octauo.

Pj eremite remundi
libelli clericoꝝ
rum si-
nis.

Pheremite Remundi phantasticus.

Deus cum tua benedictione librum disputationis
petri Remundi incipimus.

Cap. I.

Ecidit duos homines ad generale concilium euntes/ sibi inuicem
obuiasse: quorum vnus erat clericus/ et alter erar laicus. clericus
vero nomen suum a laico petijt: respondit laicus/ Remundus lullius.
Ait clericus. Remunde diu de te audiui/ & magnus sis phantasticus. age dic michi quid in hoc generale concilium aduenis impetraturus. Ait Remundus: tria intendo. primum vt dominus papa/ et reuerendi cardinales: studia in quibus varia discantur idiomata statuere velint. vt postmodum auditores per omnia mundi climata proficiscentes: sancta dei euangelia (sicut preceptum est) predicent. vtq; talis ordinatio eorūq; dum omnes infideles ad christianorum ritum peruenerint: perduret. Secundum vt dominus papa/ et reuerendi cardinales: vnum constituant generalem ordinem/ omnes religiosos continentem milites. qui omnes vltra mare maneāt (quousq; terra sancta christianis fuerit restituta) illic impugnantes infideles. Tertium vt papa/ suisq; cardinales: velint ordinare Auerrois errores parhisi seminatos penit^o extirpari. cum per eos plurima mala: nostra sanctissima patiatur fides. **A**hor vero clericus vt hec verba audiuit: risum profudit vehementer. credebam inquit remunde te phantasticum esse: modo vero per hec tua verba cognosco/ te non modo phantasticū sed esse phantasticissimū.

Ait Remundus fortasse: verum meas non percipio phantasias. nam ea que dixi: et possibilis sunt/ et fieri debita sunt/ et non minus fructuosa. sed forsità tu ipse phantasticus es/ qui phantastice risum profundis: neq; ad mea verba mentem inclinas. deberes tamen cum clericus sis: potius q̄ ego qui sum laicus mentem/ deuotioneq; ad eiusmodi rem inclinare. Hic clericus Remundo multa conuicia dixit: minasq; intulit. Remundus de conuicijs minisq; clerici/ perparum curauit: et dixit clerico. Clerice credis me phantasticum: ego vero te. vis ergo inter nos questio versetur: quisnam fuerit phantasticus: et vterq; pro se/ seq; tuendo suas adducat rationes: idq; in generali concilio terminetur. Ait clericus consentio. Tunc Remundus. Sed anteq; rationes faciamus/ primū nos scire oportet quid phantasia vocetur: et terminos/ principiaq; constituere/ ad que nostras rationes formando recurrām. veruntamen priusq; terminos eligamus: bonum michi videtur alterum alteri/ cur ipsum phantasticum putet/ suum cōceptum/ causamq; incitantem explicare. Hec verba preriptions clericus: michi (ait) vel maxime placet. Rogo te ergo incipias: inquit Remundus. Tum clericus orsus: meus pater (inquit) homo pauper fuit/ et rusticus: ego vero in studijs panem mendicans: postq; scientias didici/ pingui prebenda sum donatus/ in artibus/ in vtroq; iure sum insignitus/ factus presbyter archidiaconus: beneficijs beneficia plurima cumulaui/ fratres meos rusticos ditauit. parum id est: ipsos milites effeci/ sorores meas militum filijs connubio sociaui/ progeniem meam ex infimo in altum sublimaui. hi tres adolescentuli studentes (quos pone tergum videre potes equites) mei sunt nepotes. cuilibet eorū iam pingui prebenda donato: plura adhuc in hoc concilio beneficia impetrare propono. de me vero quid dicam: me grandis prelatus in curiam accclerantem vocat: quam et intēdo impetrare/ et magno cum honore viuere. magnam equorum comitiūam habeo scū

tiferos famulos/cocos/summarios (vt tu vides) q̄ plurimos. in argento comedo/
magnas opes habeo/magnificas expēsas facio. quare si vis: plane cognoscere po-
tes me non esse phantasticum/sed potius prudētē/atq; discretum. Ait Remū⁹
et audiui et intellexi que te causa mouet/quomin⁹ dicaris phantasticus: sed anteq̄
respōdeam prius de me volo pariformiter pauca verba dicere. homo fui in matri-
monio copulatus/prolem habui/competenter diues/lasciuus/et mundanus. om-
nia vt deo honorē et bonū publicum possem procurare/et sanctam fidem exaltare:
libenter dimisi. arabicum didici/pluries ad predicandum sarracenis exiui/propter
fidem captus fui/incarceratus/verberatus. quadraginta quinque annis: vt ecclesiā
ad bonū publicum/et christianos principes mouere possem/laboraauī. nunc senex
sum/nūc pauper sum/ in eodem proposito sum/ in eodem vsq; ad mortem mansur⁹:
si dominus ipse dabit. quid ergo: an hoc tibi phantasia videtur/ an nō videtur? cō-
sciētia tua iudex existat. verum intentionem tuam phantasticam michi percipere
videoz. nam et deus iudex erit: quem neq; potes cogere/neq; decipere. Tunc
clericus et Remundus quinque ordinauerunt terminos phantasiā scilicet/quat-
tuor causas/honorē/delectationem/et ordinationē: in quibus possent suam dis-
putationem stabilire. Et primo de phantasia.

Cap. H.

Phantasia.

Phantasia est genus: sub se duas habens species/naturalem scilicet et mo-
ralem. Moralē autem in duas partes est diuisa: in phantasiā rectā/et
discretam/et in phantasiā obliquā et indiscretam. Phantasia natura-
lis/est constituta ex speciebus: quas intellectus abstrahit a sensu et imaginatione/
cum quibus ipse facit sciētiā. Phantasia recta et discreta: est qua homo se iustum
facit/prudentem/et ita de reliquis virtutibus. Phantasia obliqua et indiscreta: est
qua intellectus habituat suū intelligere de habitibus viciosis/non veris/sed fictis.

Ait clericus remundo. diu laborasti vt dicis: et nichil/aut parum ad effectū de-
duxisti. ex quo satis apparet: q̄ phantasticus sis. quoniam quod optabas: ad effe-
ctum perducere nesciueris. et etiā quia laborare non desinis: nectamē finem vnq̄
assequeris. si autem discretus esses: viam in qua es/et mutares/et te ad aliud impe-
trandum conuerteres. ego autem discretus sum/atq; fui: qui in pauco tēpore nobis
littates tibi superius expressas/acquisiui. Ait remundus. secundum dispositionē
materie: agit forma. z quia mundanus es: ad impetranda bona mundana multos
coadiutores mundanos reperisti. ego autem solus reliquor. nam quasi nullus/bo-
num publicum curat. et ideo percipio q̄ tu phantasticus sis: quia phantasticam cō-
parationem feceris. et q̄ tu pariter incōstans sis: quia tale consiliū michi dederis.

Ait clericus: in deo non sunt nisi duo act⁹/intelligere scilicet et amare. et q̄ in deo
multo plures actus sint ponis: scilicet bonificare/magnificare/eternare/possificare.
quoniam deus non seipsum bonificat: cum sit bonus. neq; magnificat: cum sit ma-
gnus. sed seipsum intelligit: cū sit intelligibilis. z se diligit: cum sit amabilis. et quia
consideras in deo plures actus q̄ duos: merito es phantasticus. Ait remund⁹
clericus tu de deo phantastaris quo ad intellectum habētem in se correlatiua: vt pu-
ta intelligentem/intelligibilem/et intelligere: z sic de voluntate quo ad amantem/
amatum/et amare. et tales relationes/ex te formaliter extrahis. sed quia non phā-
tastaris ab intra/ex tua bonitate bonificantem/bonificatum/et bonificare/et ita de
alijs ignoras actus bonitatis magnitudinis/et potestatis. z ideo phantasticus es.
et nonne cognoscis: q̄ deus pater producit de sua bonitate bonū filium/bonifican-
do. et pater z filius simul de seipsis spirant bonū spiritum/spirando. imo dico tibi q̄

phantaſtando: homo debet attribuire cuilibet diuine rationi actum ſecundarium/ vt omnes ſint equales per exiſtere/et agere intriſece. aliter diuinus intellectus/et diuina voluntas eſſent ſuperius: et alie diuine rationes inferius. quod eſt impoſſibile. Iterum dico tibi: quoniam per idipſum/ quod queq; diuina ratio habet ſuum proprium actum/ eſt ratio realis. ſine quo ipſa eſſet figmentum. adhuc aduicio (quia per hoc q; habent ſecundos actus/ et equaliter) poſſe probari diuinam trinitatem. ⁊ hoc in pleriq; libris/ quos iam feci: apertius probaui. **Ait clericus.** Remūde/ te artem generalem ad omnes queſtiones ſoluendas/ ipſam ad omnes ſcientias applicando/ feciſſe intellexi: et quia hoc dicis phantaſticus es. cum omnis ſciētia: ſua propria habeat principia. **Ait Remundus.** ars generalis principia habet generaliſſima: ſub quibus alie ſcientie principia habent ſubalterna. et ideo quid mirū: ſi cum tali arte poſſint aliarum ſcientiarum ſolui queſtiones/ cum non de particularibus/ ſed de vniuerſalibus ſint ſciētie omnes? et quia talem ſubordinationem ignoſcas: phantaſticus es. **Dicit clericus.** Remunde/ intellexi te cum magiſtris artū parhiſiēſibus diſputaſſe: et cum tua philoſophia (ſi philoſophia dici poteſt) eos concludere intendiſſe. ex quo euidenter apparet/ q; non modo phantaſticus ſis/ imo vero ſis inſanus. cum ipſi tanta turba ſint: tu autem ſis ſolus. **Ait Remundus.** clericice verum eſt me cum ipſis parhiſiēſibus diſputaſſe: ſed diſputatio quādoq; procedit ſecundum opiniones/ quādoq; ſecundum certitudinem/ ſue quo ad rem. Parhiſiēſe autem ſtudium intelligendi/ et quo ad rem: cum intelligibile ſit obiectum philoſophie. et quia me increpas/ et neſcis diſputare/ neq; modum diſputandi intelligis: phantaſticus es. **Ait clericus.** intellexi te dicere/ fidem eſſe probabilem: et ideo phantaſticus es. quoniam de deo nichil eſt demonſtrabile: cum nō habeat ſupra ſe cauſam/ et etiam quia non ſit quid diſſinibile. Iterum ſi fides eſſet demonſtrabilis: amitteretur meritum/ ſicut dictum eſt. quoniam fides non habet meritum: vbi humana ratio prebuit experientiam. **Ait Remundus.** Concedo q; deus non eſt demonſtrabilis per cauſas: ſed eſt demonſtrabilis per equipollentiam ſuarum dignitatum. et quādo dicis ſi eſſet demonſtrabilis/ amitteretur meritū: iſtam refuto quo ad experientiam ſuperiorem extra ſenſum/ et imaginationem factam. experientie autem inferiores: nō ſunt de genere fidei/ cum ſint de genere ſenſus/ et imaginationis obiectiue. et quia iudicas quod ignoſcas: ideo phantaſticus es. **Ait clericus.** Remunde/ intellectus humanus duos actus habet: credere ſcilicet/ et intelligere. et ſic neceſſario ſequitur/ q; ſi intelligit non credit: et ecōuerſo. et quia tu dicis intellectum ſub habitu fidei poſſe intelligere: falſum dicis/ et phantaſticus. quod nō eſt poſſibile. **Ait remundus.** in pluribus locis monſtraui intellectum ſub habitu fidei poſſe intelligere/ ſuo quidem intelligere exiſtente inferiore/ et ſuo credere ſuperiore: ſicut oleum ſupernatans aque. et nunquid ſcis eſaiam dixiſſe: niſi credideritis non intelligetis? **Auerroſta** item dicit ſecundum modum intelligēdi/ fidem catholicam eſſe impoſſibilem: verūtamē eſſe credibilē. et tu eodē modo ponis: et ideo ſicut ipſe/ et tu phantaſticus es.

De quattuor cauſis.

Cap. III.

Quattuor ſunt cauſe: ſcilicet efficiens/ forma/ materia/ ⁊ ſinis. et dicitur efficiens/ quia mouet formam/ et cum forma materiam: aliquid propter finē faciendo. Forma autem de ſe actiua eſt: et materia de ſe paſſiua. ſed in quantum efficiens mouet formam: ipſa materia mouetur per alterum. **S**inis autē: cauſa

Quattuor
cauſe

causarum est. quia ipsa est vltima quies. Ait clericus. homo est efficiens faciendo phantasias/et cum forma abstrahendo species a materia in quibus in fine quiescit obiectiue: per talem modum/ ego artista et legista et discendo et docedo factus sum. et sic non sum phantasticus. tu autem Remunde phantasticus es: quia singis te scientiam altissimam/et profundam habere non ab alio tibi traditam. Ait Remundus. bene tibi concedo modum: per quem efficiens facit scientiam/ phantasias do et intelligendo recto modo. sed tu non de illis es: quia finem mutas propter quem es. qui finis in te difformis est: cum ad concilium propter te/ et propter tuam exaltationem maxime proficisceris. ego autem ediuerso non appeto nisi in fine (propter quem sum) quiescere. et ideo dato quod tu ipse papa esses: malus papa/ et peruersus profecto esses. et dignus quem deus de hoc mundo disperderet: et quicquid in mundo propter te/ et tuam progeniem exaltandam perageres. omnia autem hec tibi dico: quia phantasticus es/ atque peruersus. cum omnes in te causas secundum intentionem quam habes: difformes. quomodo vero scientiam habueris: tibi nunc dicere nolo.

Remunde ait clericus. qui se diuitem facit/ non est phantasticus. ego autem pauper eram: et me ipsum ditauit. sed tu contra qui diues eras/ et te in paupertatem precipitasti: phantasticus es. Ait remundus. diuitie male non sunt: modo bene sunt acquisite/ et cum bona intentione possesse. quia materia ad bonum finem sunt/ atque instrumentum. diuitie enim dei sunt. si vero ipsas contra deum acquiras: in te mala sunt materia/ atque sub forma peruersa. si autem pauper sum: mea paupertas (modo propter bonum finem sit) est michi materia/ ut me virtutibus formem/ cum quibus deo meo seruiam/ et bonum intendam publicum. qui autem talia facit: non est phantasticus. Ait clericus. nullum efficiens agere potest: extra illud quod est/ aut in potentia/ aut in actu. extra enim istos duos terminos tu phantastice consideras: quod efficiens posset mouere formam propter finem/ remota materia. quod est impossibile. Ait remundus. posito vno inconuenienti: protinus aliud subsequitur. et ideo quia tu omnes causas peruertis et difformas in tua intentione peruersa/ difformi et prophana: facis positionem de nichilo nichil posse fieri. et sic negas creationem: et dicas te esse christianum. sed vtinam nullus clericus tecum consimiliter in mundo sentiret. Dicit clericus. Remunde tu dicis posse esse vnam formam generalem/ sicut est vna prima materia: et ideo indirecte et oblique phantasticus. cum sit impossibile talem formam esse. Ait remundus. ponere possibile/ et ignorare causas possibilitatis: est positio phantastica/ et indirecta. sed contrariam positionem facere/ vera et recta est phantasia. et nun quid scis deum formam generalem sicut primam materiam creare posse: maxime cum forma sit sua similitudo: materia autem sua dissimilitudo. etiam posito quod non sit forma generalis: nulla forma particularis excederet in virtute materiam particularem. cum ipsa materia/ sit sub suo genere: patiundo. forma autem particularis (circumscripita vniuersali) forma non sit sub suo agendo. et ideo phantasticus es: parum de theologia et philosophia cognoscens.

Ait clericus. albedo est forma abstracta: et quando est contracta causat album de ipsa affirmatum. phantasia est forma abstracta: et in te/ et per te est contracta. et de ipsa indirecte es habitatus. quod quidem bene apparet: quia me vocas phantasticum cum sacerdos sim/ habens in sacramento altaris officium altissimum. quoniam chistus de materia panis/ et materia vini per sacerdotem in altari corporaliter existit: ipsum celum non deserens. Clerice ait remundus. Quo ad philosophiam de albedine bene dicis: sed quia sine causa me reprehendis male dicis. quoniam ille

Remunde ait clericus. qui se diuitem facit/ non est phantasticus. ego autem pauper eram: et me ipsum ditauit. sed tu contra qui diues eras/ et te in paupertatem precipitasti: phantasticus es.

ad p. 59.

imo de hinc quod sequitur.

qui suo officio male vtitur peruersam habens intentionem/et in peccato existens: quanto in altiori gradu officij existit/ tanto magis est reprehensibilis. nam magis contra finem agit. et ideo tuo exemplo apparet vulgare dictum esse verum: malis clericis homines nullos esse in mundo deteriores. quoniam sicut in ipsis virtutes magis irradiant: ita vicia in eisdem magis apparent. et causa cur vulgo dicantur alijs hominibus peiores ideo est: quia sciunt et possunt amplius q̄ vulgares. nam si vellent: possent omnes infideles cum superno auxilio ad sanctam catholicam reuocare fidem/ et peccatores reducere ad virtutes/ seipso illis bonum prebendo exemplum. vnde dicunt vulgares: si vera essent que nobis dicunt/ illa facerent. dicunt autem: sed illa non faciunt. **Ait clericus.** Remunde/ quanto forma maior est: tãto magis in materia agere potest. deus autem est infinita forma ab omni materia separata/ intantum potens in materia creata/ vt ipsam faciat ad miraculũ faciendum subiectum. quod ideo tibi dico/ quia in magno honore sum/ et magnum habeo posse: vt dignus sim magnum habere subiectum ad id quod volo/ et opto faciendum. phantasticus ergo non sum: sed discretus. **Ait Remundus.** quãto magis audio te loquentem: tanto magis te cognosco phantasticum. et si contingat te esse cardinalem: nunq̄ in consistorio sanum dabis cõsilium/ sed falsum/ sed peruersum. quia tua difformis/ et peruersa intẽtio: facit te a tuo fine (propter quem es) deuiũ/ et plagis: quas deus unmisit Pharaoni dignissimũ.

De honore.

Cap. III

Honor est forma/ cuius actus est honorare. honor autem est duplex: scilicet honor dei/ et honor hominis. honor autem hominis sustentatus est in honore dei. et hoc analogice. **Ait clericus.** Remunde/ habeo te pro phantastico: et tu me econuerso. faciam⁹ igitur aliqua de honore notabilia: ex quibus extrahamus syllogismos. et ille qui maiorem cum ipsis habebit cõuenientiã: sit discretus. et iudicium inter me/ et te/ fiat syllogisando. Placuerunt autem ista remundo: quia talis doctrina est satis leuis/ et compendiosa/ et ars ad cognoscendum hominem discretum/ et hominem phantasticum.

Notabilia igitur sunt ista.

Honora deum super omnia.

Honora dignitates dei: super omnes alias dignitates.

Honora equaliter dignitates dei.

Satius est qui honorat deum: vt seipsum possit honorare.

Quanto melior est honor exhiberi possibilis: tanto magis est/ et amabilis.

Inter honorem et vituperium: nullum cadit medium.

Honor competit domino cum magnitudine: et seruo cum paruitate.

Qui honorat honorabile: honorem acquirit.

Honora animam tuam cum virtutibus/ et disciplina.

Honora corpus tuum cum aliqua arte pulchra/ et exercitatione bona.

Fachonorem bonitati/ cum magnitudine.

Honora tuum intellectum/ cum ratione.

Honora tuum velle/ cum moderatione.

In duas patientiam et humilitatem: et habebis honorem.

Honora tuam conscientiam/ cum discretionem.

Phan.

Honora tuam linguam / cum veritate.
Honora tuum dominiū / cū patientia / et humilitate.
Honora tuam fiduciam / cum spe.
Honora amicum tuum / cum amicitia / et timore.
Quando de male commissis conscientiam subibis: honora cor tuū cum suspirijs.
Cum te deliquisse cogitabis: honora oculos tuos / cum lachrimis
Honora maiorem te: et habebis in futurum maiorem honorem.
Quando aliquis te vituperabit cum vicijs: honora te ipsum / cum virtutibus.
Unde quicquid habes / et emas bonū / et magnum honorem.
Si honores fatuum / fatuus es.
Honora mensam tuam / cum temperantia.
Honora tuam burfam / cum mensura.
Honora tuum cubile / cum castitate.
Honora tuas vestes / cum forma.
Honora tuas aures / cum verborum honestate.
Honora tuam imaginationē / cum utilitate.
Cum vno secreto / aliud secretum honora.
Honora bonum angelum / cum bonitate / et obedientia.
Honora patrem et matrem / qui tua sunt principia.
Honora pretorium / iusticia.
Honora indigentem / cum largitate.
Honora bonam occasionem / cum diligentia.
Honora tempus in quo es / cum providentia.
Honora vnam virtutem / cum alia.
Honora ignorantem / cum excusatione.
Honora scientiam / cum humilitate.
Honora materiam / cum forma.
Honora honorem / cum honore.

De delectatione.

Cap. V

Delectatio est habitus: cum quo homo quiescit. Delectatio autē consistit in decē subiectis naturaliter / scilicet in sex sensibus particularibus: qui sunt visus / auditus / odoratus / gustus / tactus / et affatus. septimū in quo consistit est imaginatio / octauū intellectus / nonum voluntas / decimū memoria. sunt autem alie delectationes per accidens obiectiue: sed de his principaliter intendimus.
Ait clericus. Remunde / naturaliter quando video pulchrū obiectum: ratione pulchritudinis obiecti / moueor ad delectandū. vt quando video pulchrā mulierē / pulchrū lectū / pulchrā domū / pulchrū ensem auro / argētoq; ornatū / pulchrū equū pulchras vestes / pulchrā familiam / et huiusmodi. et ideo naturaliter in predictis obiectis oblector: quia mea potentia visiva / et ipsa obiecta memorent ad delectandum. **Ait Remūdus.** Delectatio quam predicās: naturaliter bona est. quia omnis actus naturalis: bonus est / cum prodeat ordinatione diuina. verūtamē si tu propter te / et vt acquiras delectationē videndo / non autem te ipsum perficias / desit laudando: phantasticus es. et quia preceptum est diligere suum proximū / et ego tuus proximus sum: ideo super te contristor / q; visibilibus (vt debes) nō vtaris. **Remunde** inquit clericus. audio pulchra

verba/ et delector ipsa audiendo: presertim cum audio meas laudes & scientificus
 sim clericus/diues/pulcher/largus/et huiusmodi talia. Petre ait Remundus
 de tua delectatione doleo: qz cognosco & sis ambiciosus. & si in tali statu moriaris:
 in inferno sine fine perferes cruciatus. et ideo per tuam inordinatam delectationē:
 per accidens labor in tristitiam. veruntamen moueor ad delectationē: quia conside
 ro me in hoc acquirere meritum. talis autem delectatio quam habeo bona est: tua
 vero phantastica/obliqua/et peruersa. Ait petrus. delector in odoriferis: sicut in
 floribus/balsamo/pigmentis/rosis/et similibus. et bene quidem facio: quoniam sic
 odoratum cū suo obiecto odorifero satisfacere debeo/ sicut satisfacio visui/ cum obie
 cto pulchro. Ait Remundus naturaliter benefactis: sed de tali delectatione debes
 trāsire ad aliā delectationē supremā/ et spiritualem. videlicet ad laudandum deū:
 qui tantam virtutem posuit in odoriferis. et si ad talem delectationē non transibis:
 phantasticus es. quia per hoc meritum bonum quod posses acquirere: non acqui
 ris. Ait Clericus. Remunde delector in gustando gustabilia/ delectabilia: vi
 delicet capones/ perdices/ cuniculos/ lepores/ bonum vinum: et huiusmodi talia.
 et bene quidem facio: quia bonis (que michi deus dedit) vtor. Ait Remundus.
 posito qz sis bonus/iustus/prudens/et huiusmodi: benefactis. quoniam homo bo
 nus: dignus est omnibus bonis terrenis vti. cum ipsa bona: ad eius seruitium/dei
 benignitate sint creata. sed si sis iniustus/imprudens/intemperans/ et huiusmodi:
 predictis delectabilibus vti non debes. quia sapidus cibus omnis/ et vinum: dei
 sunt. et tu es suus inimicus iniuriosus: et ipse tuus inimicus iuste. quare tu in peccato
 existens: deberes de tali delectatione magnum dolorem/atq; tristitiam concipere.
 quam si non habes: phantasticus es. & quod deterius est/demens es/et insanus.

Ait clericus. Remunde tactus est sensus qui causat delectationes complurib;
 modis: et si tango tangibilia delectabilia/vt acquiram vtilitatem tangendo/bene
 facio. cum deus/ & natura: nichil vnq; agant frustra. Ait Remundus. licet aliqua
 tangibilia sint delectabilia naturaliter: tamen non est licitum qz tangantur absolu
 te. sed sub licentia rationis/et ordinis/et etiam precepti dei. et si absolute vtaris tā
 gibilibus: inobediens es/et inordinatus/et per consequēs culpabilis. et de tali cul
 pa: magna debes affici tristitia/magnoq; dolore. quem si non habes: phantasticus
 es/et ad ignis supplicia reseruatus. Ait Petrus. delector in loquendo faciēda
 verba/et multa. quia talis actus/naturaliter causat delectationem. et per accidens
 oblector: quia considero q̄ plurimos propter ea que dico/me laudantes. et ideo cū
 possim michi parare delectationem: phantasticus essem si non acquirerem. Ait
 Remundus. Bona eloquentia quam habes/et scientia: tibi sunt materia ad meri
 tum acquirendum aut culpā. meritū autem acquiris: si laudas ea que vere sunt lau
 dabilia/sub habitu virtutis/prudētie/iusticie/et aliarū virtutū. et ideo licitū est: vt
 p̄ talē loquellā possis tibi vendicare delectationē. veruntamē tu contraria loque
 ris. ideo magnū dolorem/magnāq; tristitiā concipere debes: qz phantasticus es. Ait
 clericus. Imaginatio est potētia absoluta: cū qua homo pot̄ magnā sibi acquirere
 delectationem. et ideo quando imaginoz/ quantum bonum acquisui/ et quātum
 bonū in hoc mundo acquirere possum: delector/ et ab omni tristitia/et dolore lon
 ge ppelloz. Ait Remundus. assentio tibi qz imaginatio potentia est absoluta:
 quia cum ipsa phantasia vti potes/ et directe/ et indirecte. si directe: bonam dele
 ctationem acquiris. si indirecte: acquiris malam et indirectam/ et eris in alia vita

Phan.

in dolore et tristitia sempiterna. quoniam imaginatio per hoc est absoluta potētia: quia homo libere potest eam ad acquirendum meritum/aut malum contrahere.

Ait clericus. humanus intellectus naturaliter causat magnam delectationem: quando vere attingit obiectum verum/intelligendo/aut credendo. et ideo intellectualiter acquiro delectationem/et etiam magnam. si plura obiecta vera intelligo.

Ait remundus. Licitum est habere delectationē intelligendo/et credendo: possito q̄ homo intelligat sub habitu/et regulatione virtutum. verum tu hoc nō facis: quia non intelligis ad finem propter quem es (qui finis est deus) sed ad finē propter te. et quia delectaris sub habitu viciōrū: tua leticia reuertetur in luctum/acerbūq; dolorem. et proinde do tibi cōsiliū: vt dimittas tuas phantasticas delectationes/et delectationem queras in intelligēdo deum bonū/magnū/atq; potentem/ in intelligendo virtutes/et huiusmodi. nam per talem delectationem: eternā mereberis delectationē beatorū.

Ait clericus. Delector in volendo; quādo aliquid volo/et illud cōsequor: quod desidero. et ideo plura bona diuersa obiecto: vt meā possim multiplicare delectationem.

Ait remundus. Idcirco voluntas est potentia absoluta: cum qua homo potest velle bonū/aut malum. et ideo qui ipsam cum virtutib; regulat: eam contrahit ad bonū velle. qui vero cum vicijs: contrahit ad malum. et quia tu contrahis ipsam tantum modo ad tuā delectationem/et non ad diuinū seruitium: iudico te phantasticum. et propono: te in curia corā vniuerso cōcilio/de tua praua phantasia (nisi te correxeris) accusare. tu vero (si in me prauas deprehendas phantasias) placet michi vt me reprehēdas. Nam reprehēssione dignus es est: qui peruersis ducitur phantasijs.

Ait clericus. magna profundo leticia: quādo recordor me fuisse pauperem. et nunc sentio esse diuitem. quādo recordor me olim nō habuisse honore: et habeo nunc plurimū. insuper valde delector/ quādo possibilior recolō: quibus adhuc et ditior/et honoratior euadere potero.

Ait remundus. omnibus modis percipio te magnū esse phantasticū. dico enim omnibus modis: quia per decē predicta subiecta delectatiōes preter tuū vltimū finē (qui deus est) queris.

○ miser: quare non recordaris q̄ nichil eras/dum eras pauper. et minus nunc es: licet sis diues. nam maior peccator q̄ tunc eras: existis. et si in tali habitu permanēas: quanto maiores diuitias/et honores acquiris/ tanto maior peccator eris/et in eterno ignis clibano maioribus penis cruciaberis.

De ordine.

Cap. VI

Ordo est forma cum qua ordinator plura ad vnū finem ordinat: in quo cōsistunt ordinata. ordo autem duplex est: scilicet ordo spiritualis/et ordo corporalis. spiritualis vero est superius: ordinās ordinem inferiorem. sicut causa suum effectum.

Ait remundus clerico. In deo est ordo intrinsecus: quoniam deus quo ad suam essentiam/et suas rationes ordinatus est. in quantum deus predicabilis est cum suis rationibus/et econuerso: vt in principio dictum est. talis autem ordo potest intelligi/ quo ad diuinam trinitatem: propter quam deus intantum ordinatus est quo ad suum intrinsecum agere/ sicut quo ad suum existere. quia deus pater ita bonum/eternum/magnum filium producit: sicut ipse bonitas est/magnitudo/et eternitas. et sic de spiritu sancto ab vtroq; procedente. ecclesia vero constituta est ad intelligendum/ recolendum/diligendum/et seruandum isti ordini altissimo/et profundo.

Ait Petrus. Et ideo valde gaudeo: quia sum ordinatus/et deputatus ad officium tam sublime et altum. Cui ait Remundus. Benedicis: dum modo ipsum non peruertas. sed rogo te confide-

res/si supremus ordo in aliquo deficeret/ adeo vt tãdem euaderet inordinatus: nõ
 ne quanto superior esset/ tãto inferior esset: hoc ideo tibi dico: quia si te inordinas/
 tanto magis in inferiori gradu sistes/ quanto magis per ordinẽ in superiori consi-
 stebas. atq; iterum ait Remũdus. Per te nomẽ sunt hierarchie angeloz: quẽadmo-
 dũ cognoscis. et in superiori nobilior est ordinatio/ q̃ in immediate supposita/ et ita
 gradatũ vsq; ad inferiorẽ. et superior/ ideo nobilior est: quia magis circa deum est. et
 hunc in modum dereliquis descendendo. quapropter prima hierarchia significa-
 re potest ordinem papalem: cum papa sit primus vicarius/ altior/ et potẽtiõr. secũ-
 da/ ordinem patriarchalẽ/ aut aliquẽ alium huic summo/ sacro principatui viciniõr
 rẽ. tertia/ archiepiscopalẽ. quarta episcopalẽ. et ita gradatũ descẽdẽdo vsq; ad cleri-
 cũ secularẽ habentem parochiam. Ait clericus. Remũde te libenter audio/ atq;
 ideo valde gaudeo: quia sum archidiaconus. z spero q̃ ad gradũ altiozem sũm ascẽ-
 surus. Ait Remundus licitũ est tibi talem spem habere: dũ modo sis in intentio-
 ne ordinatus/ et moribus/ vt magis possis deo seruire. sed si vis ascẽdere/ vt magis
 possis apparere/ et progeniẽ tuã exaltare: inordinatus es/ et phantasticus. z pene in-
 fernales te expectant: quarũ iuterminabiles perferes cruciatõ. Ait clericus. Nõ
 ne Remũde/ elementa et ex his composita omnia/ sunt ad seruitium hois ordinata:
 et homo ad dei seruitiũ ordinatus: et ideo multum gaudeo/ quia sum homo habẽs
 beneficia in dei seruitio/ et qui vt i possum omniũ seruitio. Ait Remundus. Oĩa
 hec inferiora/ sunt ad hominis seruitiũ sicut dicis: z homo ad dei seruitiũ natus. ve-
 rũ si tu homo deo magis q̃ tibi met non seruias: inordinatus es/ et phantasticus. et
 hoc quia iniuste/ inordinate accipis a predictis rebus. Ait clericus. Constantinus
 imperator rhomanõ / dedit imperiũ ecclesie: spiritus autẽ sanctus fecit homines in
 ecclesia deuotos/ sanctã fidẽ catholicã veram esse cognoscentes. Ait Remundus
 Clerice verũ dicis. Nam vniuersa catholicõrũ ecclesia/ duos gladios habet vt in
 euangelio dictũ est: scilicet gladiũ corporalem/ ensẽ videlicet/ et spiritualẽ scilicet
 sciẽtiã et deuotionẽ. cũ istis autem duobus gladijs: sufficeret/ ecclesia oẽs infideles
 ad viã reducere veritatis. primo si papa sapientes/ et discretos/ mortẽ sustinere pa-
 ratos apud sarracenos/ turcos/ et tartaros mitteret: qui infidelibõ suos errores ostẽ-
 derent/ et sancte fidei catholice veritatem aperirent/ vt ipsi infideles ad sacrũ rege-
 nerationis lauachrũ veniret. deinde si resisterent: tunc papa contra ipsos procura-
 re deberet gladium secularẽ. licitũ/ et debitũ est: talẽ esse ordinationẽ. et qui in ali-
 quo contra ordinationẽ est: phantasticus est/ et culpabilis/ atq; per consequens in-
 ordinatus. Ait Petrus. Remũde deus est omnipotens/ in omni tẽpore/ z vbiq;
 et etiam primus est ordinator. et deo non oportet vt papa/ cardinales/ et reliqui il-
 lius sancte cõgregationis patres: cõstituunt in cõcilio talẽ ordinationẽ. quia quã-
 do deo placuerit: infideles ad viã veritatis reducet. satis enim pape/ cardinalibõ /
 et conciliũ patribus esse videbitur: vt christianos ordinẽt. Ait Remũdus. Legit̃.
 qui peccat in spiritum sanctũ/ nõ remittitur peccatũ: qui spiritus est vniuersẽ boni-
 tatis. tu autẽ michi hoc modo peccare videris: qui nõ desideras maximũ bonũ pu-
 blicũ. sed nunquid tu scis papã/ et cardinales habere posse ad intrinsecam/ et extri-
 secam ordinationẽ: si vero ad intra christianos ordinent: bene quidẽ faciunt. attã-
 men si ab extra/ perditas oues non requirũt/ neq; earũ ordinationẽ curant: malefa-
 ciunt. quãdo quidẽ potestatem sibi commissam: tenẽt ociosam/ et vacuã de ipsã i die
 iudiciũ rationẽ redditurũ. et egomet ipsos accusabo/ z me tũc excusabo. quia plures
 sup re illa/ illis in curia sermones feci: et super re eadem/ plures libros composui.

Ait clericus. Recordor remūde/et frequēter audiui: plures principes ultra mare ad recuperandā terrā sanctā profectos/id frustra tentasse. quod si a deo ordinatum fuisset: quod querebāt profecto effectus ostēdisset. Ait remundus. possibile est petre eos magis propter seipso/ q̄ propter deū ad recuperationē terre sancte contendisse: que quidē intentio diuinā nō intrat ordinationem. quoniam in ea non est ordo. q̄ si profecti sunt ordinata intētionē/ sed aliquē defectum in pecunia/ cōmeatibus/ et huiusmodi passi sunt: eis quo ad intentionē non defuit ordo. et ideo meritum acquisiere. sed ordo defuit pape/ cardinalibus/ et alijs christianis: qui sufficiens adiutorium non subministrauerunt. Ait clericus. Remunde video complures predicatoros/ vt fratres minores/ et alios religiosos ad predicādum sarracenis/ tartaris/ et alijs infidelibus se cōmittere: sed paruus eorū adhuc (quem faciant) appareret fructus. Ait remundus. Fratres qui illuc tēdunt: infidelium idiomata nesciūt. et ideo ad eos inordinate vadunt. verūtamen si in terra christianorum eorum idiomata discerēt: tunc ad eos ordinate possent proficisci/ et multiplicem fructū facere. deus autem semper adest illis: qui pro ipso bona ordinatione vigilant. Ait clericus. Remūde: non est alia ecclesia in mundo eque bene ordinata ad seruiendum deo/ vt rhomana ecclesia. et hoc potes videre in ecclesijs: in quibus clerici ordinate celebrant/ ordinate cantant/ et huiusmodi talia. Ait Remundus. Esto vt dicis. attamen quid est de quibusdam clericis: qui protinus extra edem sacrā/ cū magna pompa sunt equitantes/ et in pinguibus mensis comedentes/ multas etiam et magnas beneficiorum prouisiones habentes: pauperes autem christi ad eorum portas clamant. videtur ne tibi hīc esse ordo consentaneus: quem habent clerici in ecclesia celebrandi et horas decantandi? adhuc id a te quero: si sit ordo vnum bonum virum scientificum vnam paruam habere prebendam: et clericum illi proisus oppositū multas habere/ magnas et (vt ipsi aiūt) pingues. Ait clericus. Remūde phantasticus es: qui me talibus questionibus lacesis. et ideo de cetero tecum amplius conferre nolo. Et abeuntes: dicefferunt abinuicē Clericus/ et Remūdus.

Ad gloriā/ et honorem dei: finitus est
presens liber a Remundo. Anno
1311. incarnationis domini
nostri Ihesu
Christi.

Impressum Parhisi/ per Guidonem
Mercatorē: proprijs eiusdē sumptibus/ et expēsis. Anno eiusdē
domini saluatoris. 1479.
6. Aprilis.

Recognita ex officina.

Folio. 32. versu primo: Petito mea magnū valorē nō habere non posset: Legēdis/ magnū valorē habere non posset. Folio. 53. versu quinto ante penultimū/ ab ipso: Creatur autem voluntas cuiuslibet libera ad libere nolendum velle filij tui: Legendum ad libere volendum. Folio. 79. versu ante penultimo: Et quia est in ipso ira incurialiter et cum minus dicit blasphemias: Legendum cum minus.

Registrum.

A b c d h quaterni.

E f g i k l m terni.

A duernus